

## **דברי הכנסת**

### **הישיבה המאה-ותשעים-ותשע של הכנסת השלוש-עשרה**

יום שני, ב' בניסן התשנ"ד (14 במרס 1994)

ירושלים, הכנסת, שעה 10:03

## תוכן העניינים

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

הצעות סיעות הליכוד, מפד"ל-צומת ומולדת להביע אי-אמון לממשלה בשל: 1. מדיניותה בתחום הביטחון; שיחות השלום; צווי מעצר אדמיניסטרטיביים נגד אזרחי ישראל; דרישה לפינוי יהודים מחברון ושאלת ביטחונם של המתפללים בכותל המערבי; 2. פינוי המתפללים מהכותל המערבי ביום שישי והמגמה לפנות את היישוב היהודי מחברון; 3. התערערות מצב הביטחון והיחס למתיישבים היהודים ביש"ע; תפקודה של הממשלה

הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת

הצעת ועדת הפנים ואיכות הסביבה לחלוקת הצעת חוק הרשויות המקומיות (הגבלת הזכות להיבחר) (תיקון), התשנ"ד-1993

הצעת חוק התכנון והבנייה (תיקון מס' 37), התשנ"ד-1994

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

הצעת חוק לפיצוי נפגעי עירי דם (נגיף האיידס) (תיקון), התשנ"ד-1994

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

החלטה בדבר תיקון טעות בחוק הסדרים במשק המדינה

(תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב), התשנ"ד-1993

הצעת חוק לעידוד השקעות הון (תיקון מס' 39) (תיקון מס' 3), התשנ"ד-1994

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

דברי ברכה של היושבת-ראש לנשיא הפרלמנט האוסטרי

הצעת חוק לעידוד השקעות הון (תיקון מס' 39) (תיקון מס' 3) התשנ"ד-1994

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

הצעת חוק ייבוא בשר בקר קפוא, התשנ"ד-1994 (הצעה שנייה)

(קריאה ראשונה)

דברי ברכה של היושבת-ראש לנשיא אסטוניה

הצעת חוק ייבוא בשר בקר קפוא

התשנ"ד-1994 (הצעה שנייה)

(קריאה ראשונה)

הודעה אישית של יושב-ראש הכנסת ש' וייס

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

הצעת חוק הבנקאות (רישוי) (תיקון מס' 9), התשנ"ד-1994

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

הצעת חוק הבנקאות (רישוי) (תיקון מס' 9)

התשנ"ד-1994

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

הצעת חוק קרנות פנסיה (קרנות חדשות) (הוראת שעה), התשנ"ד-1994

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

שאלות ותשובות

רמת ההוראה בחשבון בחינוך היסודי

מימון השמירה במוסדות חינוך

פרסומים בעניין שביתת המרצים באוניברסיטאות

בניית כיתות בכפרים הדרוזיים בגולן

שמירת אופיו הדתי של בית-ספר

תוכנית גיל"ת לילדים במצוקה

דוח הוועדה לבדיקת נושא לימודי היהדות

ועדה לנושא שינויים בבחינות הבגרות

השבתת בית-ספר בפרדס-חנה

הקדמת גיל לימוד הקריאה

אישור להפעלת מוסדות חינוך ברמת-גן

אלימות בבתי-ספר יסודיים

הצעת חוק חובת המכרזים (תיקון מס' 5), התשנ"ד–1994

(קריאה ראשונה)

## מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת

### היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אני פותח את ישיבת הכנסת, יום שני, ב' בניסן התשנ"ד, 13 במרס – היום 13 במרס?

### קריאה:

14.

### היו"ר ש' וייס:

רשמו לי 13. משנים סדרי עולם ממש. אני מבקש להבא לתאם בין התאריך העברי לתאריך הכללי.

חברי הכנסת, אנחנו רוצים לעבור לסדר-היום. נעשה כך, נשמע עכשיו הודעה של סגנית מזכיר הכנסת, ואם עד סוף ההודעה לא יתייצב שר – נעשה הפסקה. גברתי סגנית מזכיר הכנסת.

### סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבדת להודיעכם, כי הונחו היום על שולחן הכנסת:

הצעת חוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וסגניו וכהונתם) (תיקון מס' 9), התשנ"ד–1994; הצעת חוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וסגניו וכהונתם) (תיקון מס' 10), התשנ"ד–1994; הצעת חוק התכנון והבנייה (תיקון מס' 38), התשנ"ד–1994 – שהחזירה ועדת הפנים ואיכות הסביבה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית בכנסת.

לדיון מוקדם הונחו הצעות חוק של חברי הכנסת שמספרן מא'תרנז עד א'תרעז.

### היו"ר ש' וייס:

אני מציע שתקראי את כל ההודעה.

## סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:

הצעת חוק מס ערך מוסף (תיקון – פטור למגורים בבית-אבות לאזרחים ותיקים), התשנ"ד-1994, מאת חבר הכנסת עמיר פרץ; הצעת חוק מיסוי רכב מנועי בעל ארבעה גלגלים, התשנ"ד-1994, מאת חבר הכנסת אברהם יחזקאל; הצעת חוק מס שבח מקרקעין (תיקון) (פטור לקופות גמל לקצבה), התשנ"ד-1994, מאת חבר הכנסת אריאל ויינשטיין; הצעת חוק אימוץ ילדים (תיקון – אימוץ בין-ארצי), התשנ"ד-1994, מאת חברת הכנסת לימור לבנת; הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון – גמלת שירותים מיוחדים), התשנ"ד-1994, מאת חבר הכנסת עמיר פרץ; הצעת חוק הביטוח הלאומי (תיקון – מוגבלות מוטורית קשה), התשנ"ד-1994, מאת חבר הכנסת עמיר פרץ; הצעת חוק מסים עקיפים (פטור לחירשים), התשנ"ד-1994, מאת חבר הכנסת עמיר פרץ; הצעת חוק שירות המדינה (גמלאות) (תיקון – הגדרת שאירים), התשנ"ד-1994, מאת חבר הכנסת יוסף בא-גד; הצעת חוק הגליל (תיקון – גבול הרצועה), התשנ"ד-1994, מאת חבר הכנסת עמיר פרץ; הצעת חוק הסדרים בעקבות השביתה במוסדות להשכלה גבוהה, התשנ"ד-1994, מאת חבר הכנסת גון שגב; הצעת חוק הרחקת התנחלויות ממרכז יישוב ערבי בשטחים המוחזקים, התשנ"ד-1994, מאת חברת הכנסת יעל דיין; הצעת חוק הרשויות המקומיות (הגבלת הזכות להיבחר) (תיקון – מועד פרישה של עובד הרשות), התשנ"ד-1994, מאת חבר הכנסת אברהם יחזקאל; הצעת חוק חופש הפולחן על הר-הבית, התשנ"ד-1994, מאת חבר הכנסת שאול גוטמן; הצעת חוק ההסדרים במגזר החקלאי המשפחתי (תיקון – סעיף 19), התשנ"ד-1994, מאת חבר הכנסת שמואל אביטל; הצעת חוק בית-הדין לעבודה (תיקון – ועד עובדים), התשנ"ד-1994, מאת חבר הכנסת רן כהן; הצעת חוק ההסדרים במגזר החקלאי משפחתי (תיקון – סעיף 16), התשנ"ד-1994, מאת חבר הכנסת שמואל אביטל; הצעת חוק איסור אפליה בתחבורה הציבורית, התשנ"ד-1994, מאת חבר הכנסת אברהם יחזקאל; הצעת חוק לתיקון פקודת בריאות הציבור (מזון) (סימון גלוטן), התשנ"ד-1994, מאת חבר הכנסת יורם לם; וכן הצעת חוק השמירה על הכותל המערבי, התשנ"ד-1994, מאת חבר הכנסת אברהם שפירא.

## היו"ר ש' וייס:

תודה רבה.

**הצעות סיעות הליכוד, מפד"ל-צומת ומולדת להביע אי-אמון לממשלה בשל: 1. מדיניותה בתחום הביטחון; שיחות השלום; צווי מעצר אדמיניסטרטיביים נגד אזרחי ישראל; דרישה לפינוי יהודים מחברון ושאלת ביטחונם של המתפללים בכותל המערבי; 2. פינוי המתפללים מהכותל המערבי ביום שישי והמגמה לפנות את היישוב היהודי מחברון; 3. התערעורת מצב הביטחון והיחס למתיישבים היהודים ביש"ע; תפקודה של הממשלה**

## היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף הבא בסדר-יומנו. הצעות סיעות הליכוד, מפד"ל-צומת ומולדת להביע אי-אמון לממשלה בשל: 1. מדיניותה בתחום הביטחון; שיחות השלום; צווי מעצר אדמיניסטרטיביים נגד אזרחי ישראל; דרישה לפינוי יהודים מחברון ושאלת ביטחונם של המתפללים בכותל המערבי – של הליכוד; 2. פינוי המתפללים מהכותל המערבי ביום שישי והמגמה לפנות את היישוב היהודי מחברון – של מפד"ל-צומת; 3. התערעורת מצב הביטחון והיחס למתיישבים היהודים ביש"ע; תפקודה של הממשלה – של מולדת.

אני מבקש מאוד מהדוברים של הסיעות אשר הגישו הצעות אי-אמון, להקפיד על הזמן, עשר דקות לכל נואם, מכיוון שיש לנו לא רק סדר-יום אלא סדר-שבוע עמוס מאוד. השתדלו מאוד, חברי היקרים, לרכז את הדברים במסגרת עשר דקות.

אני מזמין עכשיו את חבר הכנסת דוד לוי לנמק את הצעת האי-אמון של סיעת הליכוד. בבקשה.

### **דוד לוי (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, קשה לבוא חשבון עם מי שאינו נותן לעצמו – – –

### **היו"ר ש' וייס:**

המיקרופון לא פועל. חבלה קשה מאוד. נתגבר עליה.

### **קריאה:**

— — —

### **היו"ר ש' וייס:**

אני מקווה שהאלקטרוניקה פה לא פוליטית. טופל? האם מישהו מטפל במיקרופונים? שמענו סימן חיים מהמיקרופון. חבר הכנסת לוי, בבקשה.

### **דוד לוי (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, קשה לבוא חשבון בענייני מדינה עם מי שאינו נותן לעצמו דין-וחשבון. קשה עוד יותר להתווכח על מדיניות, כאשר לממשלה אין מדיניות. כמעט בלתי אפשרי לערוך מאזן מדיני עם מי שאבד לו שיווי המשקל והוא מרחף.

ממשלת ישראל סובלת מסחרור גבהים מאז טיפסה לאותו מגדל שלום מבולבל, עקום ומסוכן באוסלו. מאז אותו יום, אדוני היושב-ראש, מצבנו מתדרדר לעיני כול. התהליך המדיני הולך ומסתבך לרעת ישראל. מצב הביטחון מתדרדר, הדכדוך בעם גובר. ואיך נוהגת הממשלה? כמו באותו מחזה ידוע: אומנם הכול בוער, אך חוץ מזה הכול בסדר.

לנוכח ההתדרדרות והחרדה הפוקדת את הציבור בימים אלה, אנחנו, חברי הכנסת, לא יכולים שלא לזכור אותו מעמד שבו עמד מעל הדוכן הזה דוברת של הממשלה ובחגיגות ב"שיר לעם": הנה תמונה מאה שנות מלחמה והחלו מאה שנות שלום. ואתה שואל את עצמך, מה קרה עם האמרה הזאת? על מה הסתמכה? הרי היא לא החזיקה אפילו מאה ימים. לאן נעלמה אותה אופוריה שבאמצעותה ניסתה הממשלה הזאת לטשטש את סטיית מתהליך מדריך והליכתה אל דרך לא נודעת, אל דעת חתחתים מסוכנת?

מה בא עלינו בעקבות אותו מסמך מבולבל מלא סתירות? מסמך אוסלו, אשר ראש הממשלה השווה אותו לגבינה מלאת חורים? ואכן, הוא הביא עלינו חורים, הרבה הרבה חורים, לא רק בחזית המדינית.

אני קובע, כי גם בחומת המגן של ישראל, מעבר לוויכוח הפוליטי הלגיטימי, אדוני היושב-ראש, כמי שעוקב ומתמצא במה שקורה אצלנו בפנים ובזירה הבין-לאומית, כי עוד לא היתה ממשלה בישראל שבלבלה והטעתה רבים כל כך בזמן קצר כל כך. בעוד ראש הממשלה שלל מעל במה זאת את אש"ף כפרטנר למשא-ומתן, באותו זמן ממש ניהלה ממשלתו רומן עם אש"ף; בעוד ראש הממשלה רבין הפציר בארצות-הברית שלא לחדש את הדיאלוג עם אש"ף, הכירה ממשלת ישראל בארגון זה כתנועת שחרור לאומית – וראשו, ערפאת, מתכתב עם ראש הממשלה, עם ראש ממשלת ישראל, בתואר נשיא מדינת פלשתיין.

בעוד ממשלת ישראל מטעה כי אכן היא הולכת במסלול של האוטונומיה, היא מעניקה לאש"ף מכתב מעמד, מקום מושבה של הממשלה הפלשתינית בדרך, בעזה וביריחו, עם כל סממני הריבונות, והסדר זה יחול על כל השטחים ביהודה, בשומרון ובעזה. הממשלה מתחייבת בפני הכנסת שלא תאפשר בשום תנאי נוכחות אש"ף במעברים, ובאותו רגע מטעה את כולנו ומסכמת עם אש"ף נוכחות וכוח ודגל במעברים. רק את נוכחותנו אנו היא מצליחה לטשטש, כי היא חייבת, כמתחייב מהתחייבותה לאש"ף, להסתיר את נוכחותנו באמצעות זכוכית אטומה.

הממשלה מצהירה שלא תסכים לנוכחות חיצונית כלשהי ביהודה ובשומרון, כי הרי אנחנו – כך היא אומרת – מנהלים משא-ומתן ישיר, ובאותו רגע היא מסכימה ומתחייבת לנוכחות בין-לאומית ביהודה, בשומרון ובעזה.

היא אומרת לנו: אומנם הסכמנו רק בעזה וביריחו, אבל מי שמסכים להתחלה שכזאת, לא יתפלא אם הכוח הזה יתפרס על כל השטחים ונהיה זרים אנו בארצנו.

ובעוד היא מדברת על נחישותה להילחם בטרור, ללא פשרות, מסכימה הממשלה הזאת למגבלות בכתב על זרועות הביטחון, כך שלא יוכלו לפעול לסיכול פיגועים בכוחותינו ובאזרחינו.

ממשלה זו מתפארת בכך שהיא לא תוריד יישובים, ובאותו זמן היא מעלה לדיון את הצורך בפירוק יישובים ובחיסול היישוב היהודי בחברון. היא מתנגדת לזכות השיבה, ובאותו זמן מסכימה לשובם של מאות אלפים כשלב ראשון. הממשלה מתקוממת כאשר אנו מביעים חשש לנוכח חולשתה ודרכה לעתיד ירושלים, ובאותו זמן היא מסכימה בכתב כי עתיד ירושלים ואיחודה פתוחים למשא-ומתן. היא מתנגדת, כך היא אומרת למתיישבים, לירידה מהגולן – והיא ממציאה את המשפט, את הנוסחה הנלווה: כעומק השלום כך עומק הנסיגה. במו ידיה היא טומנת ממש מלכודת עצמית.

אדוני היושב-ראש, לממשלה הזאת אין גבול. אין לה גבול לדמיון. היא מנותקת מן המציאות. בהתרוצצות שלה, היא נוהגת ממש כמו בספרו המפורסם של ז'ול ורן "סביב העולם ב-80 יום". היא מרחפת לווינגטון, מווינגטון לקהיר, מקהיר לאוסלו, מאוסלו לוורסאי מוורסאי לקהיר, מקהיר לדבוס, מדבוס לטאבה, מטאבה לתוניס. ובכל תחנה מתברר לה יותר ויותר, שמה שנראה לה כסגור ומסוכן, לדידו של אש"ף היה פתוח ולא סופי.

לעולם, אדוני היושב-ראש, לא נבין איך ממשלה משקיעה כל כך הרבה אנרגיה בתהליך שבו אין היא מצפה לקבל דבר וחצי דבר מהצד השני, כהצהרתה. היא פשוט משחררת אותו מכל מתן. רק היא מצווה לתת.

איך ממשלה זו נוהגת כלפי אזרחיה המודאגים, אדוני היושב-ראש? הרי זו השאלה המעסיקה אותנו היום.

### **היו"ר ש' וייס:**

חבר הכנסת דוד לוי, אני אתן לך עוד שלוש-ארבע דקות.

### **דוד לוי (הליכוד):**

בעוד הם מפגינים לנוכח החרדה לעתידם, מה היא אומרת? היא אומרת: הם יכולים להפגין, הם לא מזיזים לי. חברי הממשלה מטפחים כמעט איבה כלפי המתיישבים. בעיניהם הם מכשול לשלום. קורבנות הרצח הם מכשול לשלום. קורבנות הרצח הם מחיר השלום. ככל שתהיה התקדמות, כך הם אומרים, יתרבו הרציחות. עוד לא היתה ממשלה שדיברה כך בענייני ביטחון במדינת ישראל.

וכך היא מסבירה לנו: הרי אש"ף לא יכול למנוע את הטרור מפאת חולשתו; אין לצפות גם שהוא יגנה אותנו מפאת החשש מה"חמאס". אך אם ה"חמאס" ייבחר, אומר שר החוץ, אנחנו נדבר אתו. זה הבלבול, חוסר העקביות, אובדן האמונה העצמית.

לא תאמינו, היום יושב לו ערפאת בתוניס ומכתיב לממשלת ישראל את תנאיו לחידוש השיחות. וממשלת ישראל מתרפסת, שולחת שליחים לתוניס. מה הוא דורש? מה הוא תובע? – כוח בין-לאומי ביהודה ובשומרון, פירוק המתיישבים מנשקם וחשיפתם אל הטרור, פירוק התנחלויות, פינוי היישוב היהודי בחברון, שאלת ירושלים עכשיו, עתיד היישובים ביהודה, בשומרון ובעזה עכשיו. ומהי עמדת הממשלה? – אין איש יודע. ספק אם היא יודעת. אם היא תתקפל – ודאי שהיא תתקפל.

אדוני היושב-ראש, קרה מה שקרה במערת המכפלה. גינינו את המעשה הנורא, הנתעב הזה. הכנסת התאחדה כולה בגינוי חריף. סולדים אנו ממעשים שכאלה. אבל עומדת הממשלה עם אשם נורא על העם כולו.

מועצת הביטחון מתכנסת לגינני בהזדמנות זו. הצד השני מצליח להעביר גם בהזדמנות זו את שאלת ירושלים, נוכחות בין-לאומית ביהודה, בשומרון ובעזה. אני שואל: מה עמדת ממשלת ישראל? מה היא אמרה? האם היא התנגדה? אנחנו שומעים ולא מאמינים למשמע אוזנינו: היא מסכימה; זו שאמרה שעל ירושלים היא לא תוותר, שעל ירושלים תעמוד כחומה בצורה. בהזדמנות זו ירושלים מועלית שם, וממשלת ישראל לא מאיימת. על הממשלה היה לומר: אם ירושלים תועלה – אין משא-ומתן עוד. מה טיבו של משא-ומתן זה כאשר ירושלים מועלית במועצת הביטחון כך, בהסכמת ממשלת ישראל?

על הכנסת לדעת, שיש התחייבות של הממשל האמריקני. יחפש שר החוץ במשרדו ויחפש ראש הממשלה במשרדו. יש התחייבות נשיאותית בזמן המשא-ומתן, עת החל התהליך המדיני: ארצות-הברית לא תיתן לשום נושא לעלות במוסדות האו"ם ובמועצת הביטחון; לשום נושא שהוא חלק מהמשא-ומתן. אבל כאן נפרצו כל החומות. ממשלת ישראל מגלה פה לא חולשה, כי אם ליקוי מאורות. הכול בגלל אותה כמיהה להראות כי הנה, הנה, יש התקדמות – התקדמות אל התהום, אדוני היושב-ראש. מזה לא יצמח שלום.

אני רוצה לומר ולקבוע, כי במעשיה של הממשלה הזאת בתחום המדיני ובתחום הביטחוני היא הגיעה ממש לאובדן עשתונות. יש ההצעות שאנחנו מתבשרים עליהן היום, גם כאשר אנחנו מוקיעים אותם גורמים, מעשיהם והאידיאולוגיה שלהם – וייקראו "כהנא" או "כך". לא נסבול כי ממשלה במדינה דמוקרטית תקבל החלטות שאיש אינו יודע לאן יובילו. זו פשוט שבירה של הבסיס שעליו מושתתות כל מערכת החוקים והדמוקרטיה שלנו. הדבר הזה יכול להביא בעקבותיו למחול שדים, להלשנות, לפחד, לאימה. כל אדם יחשוב שבע פעמים אם יאמר את דעתו בכלל, משום שיש כאן ממשלה שנוטלת לעצמה, בצורה גורפת, סמכויות לעצור אנשים. בהחלטותיה היא הופכת להיות חוקר ושופט כאחד. לא נסבול זאת בשום פנים ואופן. יש חוקים במדינת ישראל, יש בתי-משפט. נעשו מעשים – צריך לאסור את האחראים ולהביאם לדין. אין לסבול סטייה שכזאת, כדי למצוא חן, כדי לבוא ולהראות לארצות-הברית שהנה אנחנו נקטנו אמצעים. אמצעים אלה פסולים במדינה דמוקרטית.

## **היו"ר ש' וייס:**

חבר הכנסת דוד לוי. אני מבקש לסכם.

## **דוד לוי (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, לסיכום, אני רוצה לומר שהממשלה גם לא ביקשה, גם לא תבעה וגם לא עמדה על הצורך בגינני הטרור שממנו סובלים הישראלים; הטרור שקצר חיים של ילדים ונשים. אין שמץ של גינני באותה החלטה של מועצת הביטחון לטרור הערבי כנגד ישראל.

אדוני היושב-ראש, אין לנו אמון בממשלה הזאת. היא הביאה אותנו למצב שמסכן את הכול. אני חושש מאוד. לא רק רוחו של העם נשברה, אלא גם כמיהתו לשלום נפגמה. המחיר שהממשלה הזאת משלמת יום יום, לנוכח ובעקבות הסטייה שלה מדרך שהיתה דרך סלולה וטובה לישראל, הדבר הזה עוד יעלה לנו ביוקר. אין לנו אמון בה. היא מפלגת את העם. הממשלה הזאת לא ראויה לאמון. ככל שהיא תרד מוקדם יותר מן הבמה – כך ייטב למדינת ישראל ולעם ישראל.

היום אנו מביעים בה אי-אמון.

## היו"ר ש' וייס:

תודה לחבר הכנסת דוד לוי. חבר הכנסת זבולון המר ינמק את הצעת האי-אמון של מפד"ל-צומת. אחריו – חבר הכנסת רחבעם זאבי.

## זבולון המר (מפד"ל):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, פינוי הכותל – חשבנו שזו היתה "החלקה" לא חכמה של מישהו במשטרה. מתברר שלא כך הוא: שר המשטרה וראש הממשלה נתנו את ההוראה. פינו את הכותל ממתפללי היהודים. זה מעשה או מחדל ללא תקדים. זה ביטוי לנכונות להתכופף וליישר קווים, על-פי דרישות הערבים.

אם פינוי הכותל הוא חד-פעמי, הרי בהתרסה ובהתנגדות אנחנו אומרים: מילא. אבל אם זה הקו גם לעתיד, כשהערבים רשאים לזרוק אבנים ממעלה הר-הבית לרחבת הכותל ותגובת הממשלה היא לסלק את המתפללים היהודים ולהבריחם – אנחנו קוראים לאי-אמון בממשלה שנותנת יד למהלך כזה.

אגב, אני שומע שמישהו נתן הוראה ביום שישי האחרון לאוטובוס "אגד", שלא לנסוע מהעיר אל הכותל ומהכותל אל העיר, כדי למנוע מיהודים להגיע לכותל. זה מין תחבולה אחרת על-מנת להבריח יהודים מהכותל. האם זאת הוראה קבועה, ש"אגד" לא יוביל ביום שישי יהודים, כדי שהכותל יהיה ריק, כדי שהערבים יוכלו להתפלל בלי יהודים? – ולא במקום חיכוך, כמו שהם אומרים, במערת המכפלה, אלא אנחנו בכותל והם נמצאים שם במסגדים.

פינוי חברון. דרישת רוב השרים לפנות את חברון מיהודים איננה חד-פעמית, והיא חמורה מאוד. היה גולדשטיין אחד. יש אולי בודדים נוספים מסוכנים כמוהו. אבל בקרב הפלשתינים יש מאות ואלפים כאלה, ואנחנו מנהלים משא-ומתן עם אותו סוג של אידיאולוגיה לפחות. אש"ף התחייב למנוע טרור, לגנות אותו. הוא לא עמד בדיבורו. מיום החתימה על הסכם העקרונות ועד ערב הטבח במערת המכפלה היו אנשי ה"פתח" מעורבים ב-21 פעולות טרור נגד ישראלים, שכללו שימוש בנשק חם ובסכינים והביאו לרצח ארבעה ישראלים ולפציעה של 21.

גם ארגוני "החזית העממית" ו"החזית הדמוקרטית" הנכללים באש"ף היו מעורבים באותה תקופה בחמישה מקרים נוספים שבהם נרצחו ארבעה ישראלים ונפצעו שישה. ה"פתח" ברמאללה, בחברון ובירושלים ו"ניצי הפתח" ברצועה קראו בתקופה הזאת לחדש את המאבק המזוין נגד ישראל.

אש"ף התחייב לבטל את האמנה הקוראת להשמדת ישראל, ולא ביטל. וממשלת ישראל שותקת ומשלימה. הם לא שינו את האידיאולוגיה של הטרור נגדנו ולא הפסיקו אותו לחלוטין. אז ברור שבמדינת ישראל אין דין אחד ליהודים ולערבים, לפי גישת הממשלה. לערבים מותר, היהודים – מחוץ לחוק.

חברי הכנסת, מדוע לפנות את חברון, כפרס לרוצחי תרפ"ט? האם כל תושבי חברון היהודים הם קיצונים? אני מעיד שלא. והאם מפנים יישוב ערבי קנאי, שבו יש מדגרה של הסתה ורבים בו אנשי ה"חמאס"?

יש לשפוט אשמים ואין להעניש באופן קולקטיבי.

אני רוצה לומר משפט אידיאולוגי אחד בעניין חברון. בעיני הממשלה הזאת, חברון לא נמצאת בארץ-ישראל. אנחנו חולקים על כך. דין אחד לתל-אביב, לבאר-שבע ולחברון. ומי שעוקר יהודים מחברון, כאילו עוקר יהודים מתל-אביב. ומדוע כשמדובר בשלום, מובן לכולם שערבים יכולים לגור ביפו, בחיפה, בלוד וברמלה – וכך ראוי שיהיה – ואסור שיהודים יגורו בחברון?

אדוני היושב-ראש, הממשלה הזאת, והשמאל שממריץ אותה, מדברים גבוהה על חוקי יסוד, על זכויות אדם, על חופש הביטוי, על זכות ההתארגנות. אבל כאשר מדובר ביריבים פוליטיים, שוכחים הכול ומחליטים להוציא אל מחוץ לחוק באופן פוליטי וגורף מפלגות פוליטיות. אנחנו תומכים בנקיטת צעדים מטעם השב"כ וצעדים משפטיים נגד כל מי שמסית לגזענות ולהרג ערבים באשר הם ערבים, ובוודאי נגד מי שפועלים בעניין ונגד מי שרוצה לפעול למעשה בעניין. אלה הוציאו את עצמם אל מחוץ לחוק ומעשיהם מסוכנים ומכתימים את ההתנחלות האידיאליסטית. אבל הוצאה גורפת של ארגונים אל מחוץ לחוק, בהחלטה פוליטית, כדי לרצות את אש"ף – בעצם זה כדי לרצות את אש"ף – ולטאטא את הבעיה עצמה אל מתחת לשטיח, היא פסולה ומסוכנת. בית-המשפט הוא שצריך להחליט בעניין, לא הממשלה, לא הממשלה הזאת.

ואסור לפעול בדרך של איפה ואיפה, חברי הכנסת. איפה אחת לכהנא וגרורותיו ואיפה אחת לארגונים אחרים, יהודים משמאל סהרורי וערבים שהאידיאולוגיה והמעשים שלהם מסוכנים באותה מידה, ואולי יותר מאותה מידה. אם כבר מוציאים ארגונים אל מחוץ לחוק, הרי אלו ואלו דינם אחד. צריך שיהיה קו של יושר וצדק בהכרעות כאלו, אם כבר עוברים את קו הזכות להתארגן.

חברי הכנסת, יש מקום לחשבון נפש בעקבות הטבח, מפני שאנחנו דורשים מעצמנו יותר סגוליות, יותר יושר, יותר נקיות מאחרים. אבל אתם, הממשלה שמדברת על שוויון, תבדקו את השוויון שלכם. כשאתם מאשימים באופן גורף בגזענות, אנחנו מאשימים אתכם בהפליה ובהתבטלות. יש מאות ואלפים רוצחים באש"ף וב"חמאס". לו היה, חס ושלום, טבח הפוך – לא היה אף אחד מופתע בארץ ובעולם. היה אבל, היה עצב, היה יגון, אבל לא היתה הפתעה. היו אומרים: זה טבעי. אחרי אוטובוס 405 לא היתה ועדת חקירה. אנחנו בגזענים ובאלימים שלנו חייבים לטפל בכל חומר הדין; כן, בכל חומר הדין. אבל אל תחטאו בהכללה, אל תפנו את חברון, שרוב יושביה היהודים אינם אלימים. וגם לכו לאורך כל הקו המאזן והמשווה.

ומפני שהממשלה עושה את כל הדברים האלה ומאיימת בפניו חברון, אנחנו קוראים שלא לתת בה אמון.

**היו"ר ש' וייס:**

אני מודה לחבר הכנסת זבולון המר. חבר הכנסת רחבעם זאבי ינמק את הצעת האי-אמון של סיעת מולדת.

### רחבעם זאבי (מולדת):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת הנוכחים, סיעת מולדת מבקשת להביע אי-אמון בממשלה מהסיבות הבאות: א. התערערות מצב הביטחון; ב. התעמרות במתיישבים היהודים ביש"ע; ג. תפקוד לקוי של הממשלה.

הממשלה הזאת נכשלה בכל התחומים, ואין לה אפילו הישג אחד. היא נכשלה בביטחון ונכשלה במשא-ומתן המדיני. היא נכשלה בפוליטיזציה של צה"ל, נכשלה במאבק בתאונות דרכים, נכשלה בחיסול האבטלה, נכשלה בטיפול בשביתת המרצים באוניברסיטאות, נכשלה בקליטת העלייה, נכשלה בשיקום החקלאות הקורסת, נכשלה בכול. סליחה, היא הצליחה להציב בצמתים שלטי ענק המספרים את מפעלות הבנייה שלה.

המשא-ומתן המדיני תקוע בפקודת תוניס, וכדי להציל אותו, יבואו עוד ויתורים. הערבים יודעים את מלאכת התגרנות והם נוכחו במבוכה ובמצוקה של היהודים. ערפאת משנה את הדרישות ומגדיל את התביעות, הוא משחק "ברוגז" ומרבין יוצא עשן...

הממשלה הזאת איבדה עצמאות ושיקול דעת. היא נדחקת ומובלת בהוראות שבאות מעבר לאוקיינוס ובשדרים שבאים מקומיסר-העל ד"ר אחמד טיבי, שמעז פנים ומכתיב לנו בכל התחומים. אגב, האם הוא יכלל במשלחתו של ראש הממשלה לווינגטון? או שנעשו סידורי קשר, שיבטיחו מגע הדוק אתו גם משם?

מה בשורות יביא אתו ראש הממשלה ממסעו זה – מותר לנו לנחש: האצת תהליך הכניעה והויתורים לטרור הערבי, זירוז הפינוי מחבלי מולדת ששחררו בדם הבנים, הגברת ייבוש ההתיישבות היהודית ביש"ע, גירוש יהודי חברון, הכנות לנסיגה מרמת-הגולן. כל זה ייעטף במעטפת שקרית של שלום, כאשר הערבים "ייאנסו" לקבל לידיהם את עזה ויריחו תחילה, ואת ירושלים ותל-אביב-יפו בסוף. זה נשמע מטורף, אבל לזה בדיוק מובילה אותנו ממשלת זיאד-ביילין בראשותו של רבין. ומשלחת בכירה של ישראל יוצאת היום לתוניס לחלות את פניו של ערפאת. יהיה שם גם דניס רוס, ששיגיח עלינו.

בוועדת החקירה לרצח במערת המכפלה מתגלות הוראות משונות ומוזרות לפתיחה באש. למיטב ידיעתי – הוראות פתיחה באש טעונות אישור שר הביטחון, שמאשר אותן, או מתקן אותן. אם ההוראות האלה הן על דעתו, שיסביר וייתן על כך את הדין. אבל אם לשר הדתות רבין לא היה זמן לעסוק בדבר שולי כל כך כמו הוראות פתיחה באש, אז על כך ייתן את הדין גם-כן, יסביר מדוע הוא לא העביר את הנושא לטיפולו של שר הפנים או שר הבריאות.

יש לו זמן לטלפן לערפאת, יש לו זמן לשוטט על פני הגלובוס בין אינדונזיה לפורטוגל, אבל אין לו זמן לבדוק את פקודות האש של צה"ל. כל זאת מפני שאין לנו שר ביטחון במשרה מלאה.

כאשר רבין לא נועץ במטכ"ל ובגורמי הביטחון לפני הסכם העקרונות של אוסלו, אמרו סניגוריו שרבין לא זקוק לייעוץ ביטחוני, הוא מבין בנושא וחולש עליו שנים רבות. והנה התוצאה.

יומיים-שלושה של עדויות בוועדת-שמגר מראים לנו מערכת ביטחון בלתי נשלטת, בלתי מתואמת וחסרת עירנות, ונשאלת השאלה, האם יש לה מנהיג?

אנחנו זוכרים את הימים שבהם רבין ביקר את ועדת-אגרנט ואת הממשלה של אז, כאשר הוא תבע את אחריותה של הממשלה, שברחה מכל אחריות בהפקירה את הדרג הצבאי. הדברים האלה נכונים ותקפים גם היום: הממשלה אחראית וצריכה לתת את הדין. היא צריכה ללכת ולעבור מן העולם. העם לא יקבל התחכמויות והתפתלויות. אתם נושאים באחריות למחדלים, ועליכם לשלם.

המתיישבים היהודים ביש"ע מופקרים להתקפות פרועות של ערבים מאז פרוץ האינתיפאדה בדצמבר 1987, זה 75 חודשים. אבל מאז ימי אוסלו העליזים זה הפך להיות תופעת קבע שיש להשלים עמה, כמעט כמו תופעת טבע בלתי נשלטת, ואשר אין מדווחים עליה.

מדי שבוע יש מאות התקפות על כלי רכב של יהודים באבנים ובבקבוקי תבערה. התקשורת איננה מדווחת עליהם ומתעלמת מהן, שמא זה יעיב ויקשה על ההידברות עם ארגון הרוצחים של ערפאת.

יש קווי אוטובוס שחדלו זה כבר להתקיים, והיישובים נשארו מנותקים, נשארו לנפשם, ולממשלה זה לא מזיז. יש קווי אוטובוס שיוצאים באיחור של שעות כי הם ממתינים לאבטחה, וכל החיים ביישובים משתבשים: מאחרים לעבודה, מאחרים הביתה, ילדים בלי הורים, הורים בלי ילדים, וכך זה נמשך שבועות וחודשים כחלק ממדיניות האדישות והייבוש שנעשית במרצ.

הממשלה הזאת הבטיחה במסע הבחירות ובעת הרכבתה שהיא תביא ביטחון אישי ליהודים. איפה זה? איפה הביטחון שהבטחתם?

33 חללינו מידי הטרור הערבי מאז ההתחברות עם ראש הכנופיות ערפאת, לא הזיזו לממשלה הזאת, היא לא הזדעזעה ולא יצאה משלוותה. הרוצחים – רצחו, והמשלחות המשיכו להיפגש, ואת מתינו אנחנו קוברים בשקט כי הם "קורבנות השלום".

כאשר נרצחו הערבים במערת המכפלה – הפסיקה ממשלת פלשתינ את השיחות. כאשר נרצחו היהודים ברחבי יש"ע – ממשלת ישראל התעלמה מכך, כאילו ה"שלום" הוא רק אינטרס ישראלי והפלשתינים עושים לנו טובה בנכונותם לדבר עליו.

החלטות הממשלה להוציא מחוץ לחוק את תנועות כהנא הן תוצאה של לחץ מתוניס, התובעת לטפל במתנחלים ביד קשה, ומאחר שאת זה הממשלה רוצה לדחות לשעה כשרה יותר, נטפלו למי שנטפלו בפאניקה מלאכותית, בחוסר שכל, בלי הצדקה ובפגיעה באושיות הדמוקרטיות. מי אמר שהבולשביזם עבר מן העולם?

משלחתו של דראושה, שיצאה בברכתו של ראש הממשלה כדי לנחם אבלים בסוריה, שידרה אלינו מדמשק ומקוניטרה, שישראל היא קולוניאליסטית, שהיא פשעה נגד האנושות, שמצבם של יהודי דמשק שפר עליהם והוא טוב ממצבם של ערביי ישראל המסכנים והמדוכאים, שהדיקטטור הסורי הוא רודף שלום ותיק ומובהק, שישראל היא תוקפנית. הם נפגשו עם ראשי הטרור ג'יבריל וחואתמה. הם יצאו וחזרו, הם השמיצו והוציאו דיבתה של ישראל, אבל הם לא נקראו לסדר, כי הם מהווים את הגוש החוסם של ממשלת ביילין-שריד בראשותו של רבין, וצריך לשמור עליהם שלא יאונה להם כל רע.

אני מבקש לומר דברים אחדים לחברים מש"ס; הם אינם באולם, אני מקווה שהדבר יגיע לאוזניהם.

### **משה קצב (הליכוד):**

הבוחרים שלהם באולם.

### **רחבעם זאבי (מולדת):**

אתם תיזכרו לדיראון בדברי הימים של העם הזה, בשל אינטרסים שלכם הפקרתם הכול, נתתם יד לממשלת התבוסה והוויתורים, חברתם לאויבי המפעל הציוני – זיאד ודראושה ומחאמיד.

### **משה פלד (צומת):**

---

### **רחבעם זאבי (מולדת):**

המצאתם תיאוריה מפוקפקת של עדיפות חיי האדם היהודי על פני האדמה היהודית, כאילו יהיו חיים לאדם היהודי אם הוא לא יעמוד על אדמה יהודית בטוחה ומוצקה בארץ אבותיו לפי ההבטחה האלוקית. בגדתם בבוחרים ובהבטחותיכם. נכנסתם ויצאתם ונכנסתם במיטב התמרונים והגימיקים כדי להציל את ש"ס. מה ערך יהיה לש"ס ולמפעליה כאשר המדינה הזאת תשקע ותאבד? ואתם תיזכרו לדיראון כמי שעשו זאת.

ממשלת רבין 1994 היא ממשלה חסרת ביטחון וחסרת אמונה, היא ממשלת מחדל מתמשך, ממשלה לא ציונית, ממשלה הנתמכת על-ידי אלמנטים פוסט-ציוניים ואנטי-ציוניים. הגשמת החזון הציוני היא ממנה והלאה. היא לא תביא ישועה לישראל, וכולה אומרת תבוסה, התפרקות והתחסלות. ישראל צריכה ממשלה אחרת, וככל שזה יקדים לבוא – נשלם בפחות דמים. תודה, אדוני.

### **היו"ר ש' וייס:**

מה הצעתך, חבר הכנסת זאבי?

### **רחבעם זאבי (מולדת):**

הצעתי היא שהממשלה הזאת תלך לתהום הנשייה ומהר, עוד היום, כדי שהעם הזה יחיה ותהיה לו מולדת משלו ורק משלו ובלי שותפים.

### **משה קצב (הליכוד):**

למה?

### **היו"ר ש' וייס:**

פרלמנטרית אתה צריך להציע אי-אמון.

### **רחבעם זאבי (מולדת):**

אי-אמון בממשלה. אמרתי זאת בפתיח שלי, רק אדוני לא הקשיב. סיעת מולדת מבקשת להביע אי-אמון בממשלה מהסיבות הבאות: התערערות מצב הביטחון; התעמרות במתיישבים היהודים ביש"ע; תפקוד לקוי של הממשלה. רצית שאני אגיד את זה פעם שנייה? אני מוכן להגיד זאת פעם עשירית, ובלבד שזה ייכנס לכם לראשים.

### **היו"ר ש' וייס:**

אני סומך על השר שחל שיוכל להתמודד עם שלוש הצעות האי-אמון, גם עם תהום הנשייה. כבודו.

### **שר המשטרה מ' שחל:**

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מציע לכנסת שלא לקבל את הצעתו של חבר הכנסת רחבעם זאבי – –

### **יוסף בא-גד (מולדת):**

למה?

### שר המשטרה מ' שחל:

– – בחלקה, ולאפשר לו, לעומת זאת, לנאום הרבה זמן נאומים בכנסת הזאת ובכנסת הבאה נגד הממשלה ולהציע לה אי-אמון, כי במעמד הזה תהיה ממשלה בראשות העבודה, והוא יוכל להציע הצעות.

אני גם מציע, כמובן, לדחות את הצעותיהם של חברי הכנסת זבולון המר ודוד לוי.

### שאול יהלום (מפד"ל):

לא של חברי הכנסת אלא של הסיעות.

### שר המשטרה מ' שחל:

אדוני היושב-ראש, הממשלה הזאת, אולי יותר מכל ממשלה אחרת, עושה כדי להביא את השלום לאזורנו. הממשלה הזאת שמה לה למטרה לנסות למחוק ממצואות חיינו את היתמות, השכול והכאב המלווים את חיינו בארץ הזאת כמעט מאה שנה.

הדרך אל השלום קשה ומתישה, והיא יודעת שיאים חדים של תקווה וייאוש. אבל גם אם קשה הדרך, נלך בה; גם אם עקלקלה היא ורצופת מכשולים, נלך בה ונגיע.

הממשלה הזאת מחויבת לביטחונם של אזרחיה כולם; במדינת ישראל, ביהודה, בשומרון ובעזה. הבטחת ביטחונם עומדת מולה בכל שלב בדרגי המשא-ומתן.

כבר הודענו ואנו חוזרים ומודיעים, כי בנושא ביטחון אזרחינו לא נתפשר ולא נרפה, עד תום.

הטרור הכה באזרחי ישראל בשנת 1993 מכה קשה וכואבת. במהלך שנת 1993 נהרגו 61 אזרחי ישראל בשטחים ובתחומי מדינת ישראל ובירושלים. עם מעשי הרג נפשעים אלה נתמודד בכל דרך ובכל אמצעי, ואנו עושים ככל הניתן בידינו באמצעות זרועות הביטחון, שירות הביטחון הכללי, צבא-הגנה לישראל, המשטרה ומשמר הגבול, כדי לסכל ולמנוע פיגועים, ומשאלה מתרחשים – להשיג את המבצעים.

בקשר לפיגועים הרצחניים אני מבקש לציין, כי המבצעים הנפשעים נמנים, בדרך כלל, עם ארגוני הסירוב לתהליך השלום. מרבית הפיגועים מבוצעים על-ידי אנשי ה"חמאס", בעוד נרשמת ירידה במעורבות אנשי ה"פתח" בפעולות טרור קטלניות כנגד אזרחים ויעדים ישראלים, אם כי אי-פה אי-שם בוצעו פעולות טרור גם על-ידי אנשים אלה.

את הפרות הסדר ההמוניות שאפיינו את תחילת האינתיפאדה החליפו פיגועים פרטניים קטלניים, תוך כדי שימוש באמצעי לחימה. המצב המיוחד ותחושת אי-הוודאות לקראת אורח החיים החדש העתיד להתקיים בשטחי יהודה, שומרון ועזה, מהווה אף הוא רקע וקרקע להתגברות טרור, ובעיקר טרור של המתנגדים להסכם עזה ויריחו.

### **משה קצב (הליכוד):**

אתה מתכוון למה שהיה ברמת-אפעל?

### **שר המשטרה מ' שחל:**

אנו מעריכים כי עד למימושו של ההסכם יעשו מתנגדי השלום כדי לסכלו ולזרוע מוקשים בדרכנו. אנו נעשה לסכל, למנוע ולהעניש, ואחרינו חייבת המשטרה הפלשתינית לפעול למניעת טרור ולהבטחת ביטחון האזרחים הפלשתינים בעזה וביריחו.

### **רחבעם זאבי (מולדת):**

אבל המשטרה הזאת בנויה מטרוריסטים, מאנשי טרור – – – פלשתינים.

### **שר המשטרה מ' שחל:**

אין בכל זה כדי להפחית מעוצמת הכאב והזעם שזורעים בנו אירועי הטרור הנפשעים. אך אנו תובעים, כי עם יישומו של הסכם עזה ויריחו והעברת ההתמודדות עם בעיות הטרור בתוך השטח של עזה ויריחו לידי כוחות המשטרה הפלשתינים, תוטל עליהם החובה לפעול למניעת טרור נגד ישראלים.

אם קיים מצב ביטחוני קשה, צריך לעמוד על סיבותיו ועל הפתרונות לו. אין זו השעה לזרוע בציבור בהלה או פחד. ידענו שעות קשות בעבר. הדרך לשלום רצופה במתנגדים שאינם בוחלים בכל דרך, אלא שדרכם לא תצלח להסיט אותנו מהדרך ומהמטרה שקבענו לנו. בתי-הקברות שלנו ושל שכנינו מלאו דיים, והגיעה השעה למחוק משפת המזרח התיכון את המלים שכול, יתמות וכאב.

ממשלת ישראל משקיעה כוחות ואמצעים רבים לאבטחת המתיישבים היהודים בשטחי יהודה, שומרון ועזה, והיא ערבה ערבות מלאה לביטחונם. כוחות הביטחון השונים עושים לילות כימים לאבטחת שלומם.

עם זאת, ממשלת ישראל, כממשלה הדמוקרטית היחידה במזרח התיכון וכממשלה לעם שסיגל לעצמו במהלך ימי האנושות אמות מידה מוסריות גבוהות, שהבדילו אותו מעמי עולם, החליטה להקיא מתוכה בודדים שבחרו בשם דעותיהם לנקוט מעשים, לאמץ התנגדויות אלימות, והמטיפים להתנהגות טרוריסטית שאינה דרכו של העם היושב בארץ הזאת.

הממשלה החליטה, בישיבתה מיום 27 בפברואר 1994, לאור חוות-דעתו של היועץ המשפטי לממשלה, לבצע מעצרים מינהליים כלפי גורמים קיצוניים מבין התושבים הישראלים ביהודה ובשומרון, להטיל צווי הגבלה ופיקוח על כניסתם של אנשים מסוימים לאזורי יהודה ושומרון ולחברון, לשלול תעודות הרשאה לנשיאת כלי נשק של אנשים מסוימים ופירוקם של אנשים אלה מכלי נשקם, וכן קבעה כי מערת המכפלה תיפתח רק לאחר קביעת סדרי ביטחון ותפילה חדשים בה.

הממשלה, בישיבתה מיום 13 בפברואר 1994, הכריזה גם על תנועת "כך" ותנועת "כהנא חי" כארגונים טרוריסטיים שמקומם מחוץ לחוק בהתאם לפקודה.

אני רוצה להסביר את ההחלטה הזאת, כי חשוב להסביר אותה ולומר ממה היא נבעה ואיך היא נתקבלה.

### **משה קצב (הליכוד):**

אדוני השר, מה עמדת הממשלה – – –

### **שר המשטרה מ' שחל:**

על-פי החוק החל בישראל קיימות שלוש אפשרויות, על-פי חוקים שונים, להתייחס לפעולות מן הסוג הזה. האחת, על-פי הפקודה למניעת טרור מ-1948, שקבעה מהו ארגון טרוריסטי, וההגדרה שלו היא: ארגון טרוריסטי פירושו חבר אנשים המשתמש בפעולותיו במעשי אלימות העלולים לגרום למותו של אדם, או לחבלתו או באיומים במעשי אלימות כאלה. לעומת זאת קיימת תקנת ההגנה, שעת-חירום 84, שקבעה התאחדויות בלתי מותרות מה הן. אבל קיים גם בחוק העונשין פרק המדבר על התאגדות אסורה. בשני החוקים האחרונים, הסיבות והעילות לקבוע מהי התאגדות בלתי מותרת או התאגדות אסורה, הן סיבות בעלות אופי פוליטי.

אני אומר על עצמי, אמרתי זאת אמש בישיבת הממשלה ואני אומר זאת גם היום. ההחלטה איננה קלה, ובל יצהלו אנשים שקיבלו אותה, מפני שזו החלטה שצריך לחשוב עליה שבע פעמים, כי אסור לה לפגוע באופי המשטר הדמוקרטי במדינת ישראל והיא צריכה להביא בחשבון את האיזון העדין שחייב להיות לנגד עינינו בין חופש הביטוי, חופש המחאה וחופש ההתארגנות לבין אותה עילה שהביאה להשתמש באותה פקודה שדיברתי עליה.

### **משה קצב (הליכוד):**

חבל שלא שמעו בקולך.

### **שר המשטרה מ' שחל:**

קיבלתי את ההחלטה בלב לא קל מהסיבות שמניתי – –

### **משה קצב (הליכוד):**

גם אתה לא שמעת בקולך.

### **שר המשטרה מ' שחל:**

– – אבל זאת לאחר שניתנה ונתקבלה מטעם היועץ המשפטי לממשלה חוות-דעת מפורטת שהנחתה, חייבה ודרשה מכל מקבלי ההחלטה להתייחס לשאלות קונקרטיות מאוד אשר לגביהן ניתן חומר על-ידי שירות הביטחון הכללי ועל-ידי משטרת ישראל. אני אקרא מהי ההנחיה של היועץ המשפטי לממשלה.

### **רחבעם זאבי (מולדת):**

אדוני השר, אם יש חומר, מדוע אינכם מעמידים למשפט? יש לכם חומר.

### **שר המשטרה מ' שחל:**

אמר היועץ המשפטי לממשלה, כי לאחר עיון בחוות-הדעת של שירותי הביטחון ומשטרת ישראל, חייב כל שר בממשלה שקיבל את ההחלטה, לאחר שהוא עיין בחוות-דעת אלה, כי הראיות וחוות-הדעת המקצועיות שהובאו מצביעות באופן חד-משמעי על קיום דפוסים ברורים, מובהקים ונמשכים של אלימות העלולה לגרום למותו של אדם ולחבלתו, או של איומים במעשי אלימות – – –

### **משה קצב (הליכוד):**

שרי הממשלה הפכו שופטים בישראל? למה לא נותנים לשופטים להחליט? למה לא תעמידו אותם לדין?

### **שר המשטרה מ' שחל:**

— — — כל החלטה כזאת חייבת בביקורת של בית-המשפט הגבוה לצדק. ההחלטה הזאת תבוא לביקורת המשפטית, כשבסופו של דבר בית-המשפט יקבע אם היא עומדת באותה סבירות שמחויבת בממשלה.

**משה קצב (הליכוד):**

תנו לשופטים — — —

**רחבעם זאבי (מולדת):**

הוא שאל שאלה נוקבת: מדוע אינכם מעמידים אותם לדין?

**עוזי לבדאו (הליכוד):**

אולי גם תאמר האם — — — זה לא נאום, זו קסטה.

**שר המשטרה מ' שחל:**

לאחר הטבח בחברון נחצה קו אדום, שחייב התייחסות שאיננה בתחום השגרה, ואולי לחברי הכנסת צריך לומר, כי מלבד החומר המקצועי שניתן — —

**קריאות:**

— — —

**משה קצב (הליכוד):**

אדוני השר, אנחנו מבקשים — — —

**שר המשטרה מ' שחל:**

— — — על-ידי שירותי הביטחון והמשטרה, די היה לראות באותם אמירות ופרסומים — — —

משה קצב (הליכוד):

— — — מדוע הממשלה

רחבעם זאבי (מולדת):

— — —

עוזי לנדאו (הליכוד):

— — — לא צריך לשלוח שר.

שר המשטרה מ' שחל:

— — — די היה לראות באותם פרסומים שניתנו על-ידי תנועת "כך" — — —

רחבעם זאבי (מולדת):

— — — בולשביקים.

היו"ר ס' טריף:

— — — אני מבקש ממך

שר המשטרה מ' שחל:

— — — ו"כהנא חי" — — —

עוזי לנדאו (הליכוד):

מה לגבי "שלום עכשיו"?

**שר המשטרה מ' שחל:**

— — — כדי להגיע — — —

**עוזי לבדאו (הליכוד):**

מה לגבי ההסתה של אנשי "שלום עכשיו"?

**שר המשטרה מ' שחל:**

— — — לאותה מסקנה, ואולי אני אקרא רק אחד מהם — — —

**קריאות:**

— — —

**עוזי לבדאו (הליכוד):**

— — —

**לימור לבנת (הליכוד):**

זו מדינה שבה אדם — — — מה קורה פה?

**שר המשטרה מ' שחל:**

בפרסום — — —

**היו"ר ס' טריף:**

לא, לא, רק רגע, אדוני. אני מבקש מכם. אני מבקש. אפשר להפסיק את קריאות הביניים?

**שר המשטרה מ' שחל:**

בפרסומים – – –

**היו"ר ס' טריף:**

אי-אפשר במקהלה.

**שר המשטרה מ' שחל:**

בפרסומים שניתנו – – –

**עוזי לנדאו (הליכוד):**

– – –

**היו"ר ס' טריף:**

אדוני, זה זמנו לדבר, לא זמנכם עכשיו.

**קריאות:**

– – –

**משה פלד (צומת):**

– – –

**שר המשטרה מ' שחל:**

אלה מכם – – –

**היו"ר ס' טריף:**

חבר הכנסת פלד.

**שר המשטרה מ' שחל:**

— — — שצועקים — — —

**לימור לבנת (הליכוד):**

— — —

**היו"ר ס' טריף:**

חברת הכנסת לבנת, אני מבקש.

**שר המשטרה מ' שחל:**

— — אלה מכם שצועקים — —

**לימור לבנת (הליכוד):**

מה קורה פה?

**שר המשטרה מ' שחל:**

— — יקומו ויאמרו — —

**היו"ר ס' טריף:**

אני מבקש.

### שר המשטרה מ' שחל:

— — — שהם תומכים במה שנאמר בכרוזים של תנועת "כך", שהם אומרים — — —

### קריאות:

— — —

### שר המשטרה מ' שחל:

— — — כי "תנועת 'כך' מרכינה ראשה לזכר הגיבור הקדוש, הד"ר ברוך גולדשטיין, זכר צדיקים לברכה, השם ייקום את דמו, אשר נהרג על קידוש השם היום בקברי האבות בחברון".

### היו"ר ס' טריף:

להפסיק שם, בבקשה. אני מבקש.

### שר המשטרה מ' שחל:

— — — המעשים האלה — — —

### היו"ר ס' טריף:

חברי הכנסת איציק ופלד.

### שר המשטרה מ' שחל:

מי שרוצה להגן עליהם, יהיה לו האומץ לקום כאן ולומר את הדברים.

### לימור לבנת (הליכוד):

— — — רוצחי יהודים.

עוזי לנדאו (הליכוד):

— — —

שר המשטרה מ' שחל:

אדוני היושב-ראש, לא יעלה על הדעת — — —

היו"ר ס' טריף:

רק רגע, אני מבקש.

שר המשטרה מ' שחל:

לא יעלה על הדעת שאנשים אלה לא ייתנו לי לדבר — — —

לימור לבנת (הליכוד):

— — —

משה פלד (צומת):

— — —

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת פלד.

שר המשטרה מ' שחל:

הם חייבים לשבת בשקט — — —

לימור לבנת (הליכוד):

— — —

היו"ר ס' טריף:

חברת הכנסת לבנת, ביקשתי ממך פעמיים.

לימור לבנת (הליכוד):

תענה על השאלות.

עוזי לנדאו (הליכוד):

— — —

שר המשטרה מ' שחל:

אני הקשבתי — — —

היו"ר ס' טריף:

אני מבקש, אדוני.

שר המשטרה מ' שחל:

אני הקשבתי — — —

לימור לבנת (הליכוד):

— — —

**שר המשטרה מ' שחל:**

הבריונות הזאת לא תועיל – – –

**היו"ר ס' טריף:**

רק רגע – – –

**שר המשטרה מ' שחל:**

הבריונות הזאת לא תועיל, ואני מציע לכם – –

**היו"ר ס' טריף:**

אדוני השר, רק שנייה.

**שר המשטרה מ' שחל:**

– – להקשיב בשקט, כפי שהקשיבו לדבריכם.

**לימור לבנת (הליכוד):**

– – –

**היו"ר ס' טריף:**

אני מבקש ממך.

**שר המשטרה מ' שחל:**

לא יועיל לכם. תקשיבו ותשמעו.

לימור לבנת (הליכוד):

— — —

היו"ר ס' טריף:

חברת הכנסת לבנת, אני מבקש מכאן והלאה — — —

משה פלד (צומת):

— — —

עוזי לנדאו (הליכוד):

— — —

היו"ר ס' טריף:

אולי בסוף, אם תשב בשקט, והשר ירצה, נאפשר לך לשאול. אני מבקש לשבת. אדוני.

שר המשטרה מ' שחל:

הממשלה — — —

קריאות:

— — —

עוזי לנדאו (הליכוד):

— — —

### אורי אור (העבודה):

— — —

### היו"ר ס' טריף:

רגע, רגע. חברי הכנסת, מה זה צריך להיות? חבר הכנסת אורי אור.

### שר המשטרה מ' שחל:

אדוני היושב-ראש, הממשלה מפרידה הפרדה נוקשה וברורה בין קבוצות מיעוט קיצוניות טרוריסטיות ובין כלל המתיישבים היהודים תושבי יהודה, שומרון וחבל-עזה, אזרחי ישראל נאמנים ושומרי חוק.

מעשה השלום הינו מעשה מרכבה עדין — —

### רחבעם זאבי (מולדת):

— — —

### היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת זאבי, אני מבקש.

### שר המשטרה מ' שחל:

— — ואנו בונים אותו ביסודיות ובאחריות. מייד לאחר מעשה הרצח במערת המכפלה באנו בדברים עם בני-שיחנו הפלשתינים ועם האמריקנים, לחידוש מהיר של המשא-ומתן.

### לימור לבנת (הליכוד):

— — —

### שר המשטרה מ' שחל:

ידענו כי השיגעון לא יגבר על ההיגיון וכי ריח המוות שזרע מטורף אחד לא יבאיש את ריח השלום – –

### משה קצב (הליכוד):

האם ה"פתח" פחות מסוכן מתנועת כהנא?

### שר המשטרה מ' שחל:

עיניהן של אמהות רבות נשואות אל הממשלה הזאת, ועיני אמהות רבות נשואות אל המנהיגים הפלשתינים – – –

### עוזי לנדאו (הליכוד):

— — —

### היו"ר ס' טריף:

אני מבקש ממך, אדוני.

### שר המשטרה מ' שחל:

לא נאכזב אותן. המצב שנוצר לאחר הטבח מחייב אותנו להאיץ את מעשה השלום, להבטיח את ביטחונם של הפלשתינים ולנקוט שורה של צעדים – –

### עוזי לנדאו (הליכוד):

— — —

### שר המשטרה מ' שחל:

— — כדי שמחרחרי ריב ומדון לא יכאיבו או יעכבו אותנו בדרכנו; להבטיח את חופש הפולחן לכל הדתות, את ביטחונם של המתפללים בעקבות הפרות הסדר החמורות — —

**קריאות:**

— — —

**רחבעם זאבי (מולדת):**

גם בכותל המערבי?

**לימור לבנת (הליכוד):**

— — —

**היו"ר ס' טריף:**

אני מבקש.

**שר המשטרה מ' שחל:**

— — — ביום שישי, ב-25 בפברואר. אני מבקש מחברי הטובים לספסל — — —

**היו"ר ס' טריף:**

חברי הכנסת איציק, סנה, וחגי מירום, אני מבקש הקשבתכם.

**שר המשטרה מ' שחל:**

העניין הזה פשוט מפריע.

**קריאות:**

---

**רחבעם זאבי (מולדת):**

---

**היו"ר ס' טריף:**

חבר הכנסת זאבי.

**עוזי לנדאו (הליכוד):**

---

**היו"ר ס' טריף:**

חבר הכנסת לנדאו.

**שר המשטרה מ' שחל:**

בעקבות הפרות הסדר החמורות – –

**היו"ר ס' טריף:**

אנא ממך, אנא ממך.

**שר המשטרה מ' שחל:**

– – שאירעו בתפילת יום שישי, 25 בפברואר 1994, בהר-הבית, ולאור הערכת מצב יסודית של גורמי הביטחון השונים, שהצביעו על כוונה או על סכנה מוחשית שראיתי בה סכנה שצריך להבטיח כי לא תפגע במתפללים, קיבלתי החלטה לפנות קומץ מתפללים לזמן קצר מאוד כדי למנוע – –

עוזי לנדאו (הליכוד):

קומץ?

קריאות:

— — —

שר המשטרה מ' שחל:

— — — לזמן קצר מאוד, כדי למנוע — — —

רחבעם זאבי (מולדת):

— — —

שר המשטרה מ' שחל:

אני הייתי שם, אתה לא היית.

עוזי לנדאו (הליכוד):

— — —

היו"ר ס' טריף:

חברי הכנסת זאבי ולנדאו, אני קורא אתכם לסדר.

שר המשטרה מ' שחל:

אני הייתי שם, ואתה לא היית.

**רחבעם זאבי (מולדת):**

— — —

**היו"ר ס' טריף:**

קראתי אתכם לסדר — — —

**שר המשטרה מ' שחל:**

היו בין 20 ל-30 מתפללים.

**היו"ר ס' טריף:**

— — — אל תפריעו.

**רחבעם זאבי (מולדת):**

— — —

**שר המשטרה מ' שחל:**

חבר הכנסת לנדאו, הדמגוגיה — —

**היו"ר ס' טריף:**

חבר הכנסת זאבי.

**שר המשטרה מ' שחל:**

— — — שלך לא תועיל — — —

עוזי לנדאו (הליכוד):

— — —

שר המשטרה מ' שחל:

אני הייתי צריך לקבל החלטה — —

רחבעם זאבי (מולדת):

— — —

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת זאבי, קראתי אותך לסדר פעם ראשונה.

שר המשטרה מ' שחל:

— — שנבעה מהמחשבה לשמור על ביטחונם ועל חייהם של מתפללים, וקיבלתי אותה על-סמך מידע  
— — —

עוזי לנדאו (הליכוד):

במקום להגן על הקורבנות אתה מסלק אותם ועוזר לתוקפים. אתה מתעלם מהקורבנות. אתה אינך  
מגן על הקורבנות.

רחבעם זאבי (מולדת):

— — — מדוע

שר המשטרה מ' שחל:

— — — על-סמך מידע שאני אחראי לו — — —

עוזי לבדאו (הליכוד):

---

שר המשטרה מ' שחל:

תסלח לי, תסלח לי, אני רוצה לומר לך – – –

קריאות:

---

שר המשטרה מ' שחל:

בזמנכם היה מרחץ הדמים בכותל ובהר-הבית, בזמן ממשלתכם. עמדתם חסרי אונים, יריתם והרגתם 17 איש. זה קרה בזמנכם.

עוזי לבדאו (הליכוד):

– – – כדי להצדיק את מה? את אוזלת היד שלך?

רחבעם זאבי (מולדת):

---

שר המשטרה מ' שחל:

אני מודיע לך, שום איש, אני אף לא התנערתי מאחריות, לא ייקח ממני – –

עוזי לבדאו (הליכוד):

---

**רחבעם זאבי (מולדת):**

— — —

**שר המשטרה מ' שחל:**

— — את החובה לשמור על חיי — — —

**היו"ר ס' טריף:**

חברי הכנסת זאבי ולנדאו, אני מבקש לא להפריע יותר.

**שר המשטרה מ' שחל:**

— — את החובה לשמור על חיי מתפללים. אתה לא תעמוד ותגיד לי, בגלל הדמגוגיה הזולה הזאת וההסתה שלכם, שאני אמנע מאדם את ביטחונו. כאשר קיבלתי את ההחלטה היו סיבות — רק בגלל חוסר האחריות שלכם אתם מאלצים אותי לומר דברים שהשתיקה טובה להם — — —

**עוזי לנדאו (הליכוד):**

אתה לא מבטיח אנשים — — —

**שר המשטרה מ' שחל:**

— — והכרחתם גם אותי כאן לומר, בגלל ההיסטריה הגלותית שאתם מייצגים כאן. אנחנו הריבון, ואם הריבון — —

**עוזי לנדאו (הליכוד):**

רוב דברייך — השתיקה יפה להם.

**שר המשטרה מ' שחל:**

— — — מגיע למסקנה — — —

**משה פלד (צומת):**

— — —

**היו"ר ס' טריף:**

חבר הכנסת פלד, תתאפק.

**שר המשטרה מ' שחל:**

— — — על-ידי כוחות הביטחון — — —

**קריאות:**

— — —

**היו"ר ס' טריף:**

תדברו בזמנכם.

**שר המשטרה מ' שחל:**

— — — על-ידי כוחות הביטחון, שלשעה יפונו מתפללים, אני מודיע לך, חבר הכנסת לנדאו, אתה מתייחס בגלותיות לבעיה — — —

**משה קצב (הליכוד):**

— — —

**עוזי לנדאו (הליכוד):**

שירתת בצבא?

**שר המשטרה מ' שחל:**

הגלות מדברת מגרון, כי משטרת ישראל – בדיוק כמו, חבר הכנסת לנדאו. הטחת עלבונות אישיים אינה מעידה אלא על הרמה הירודה של הוויכוח שאתה מנהל – – –

**עוזי לנדאו (הליכוד):**

— — —

**שר המשטרה מ' שחל:**

— — — מפני שאין רמה יותר נמוכה מהרמה הזאת שאתה מדבר עליה.

**עוזי לנדאו (הליכוד):**

אדוני השר, אל תוריד אותנו לרמה הזאת; אדוני שוכח שהוא שר בממשלה.

**שר המשטרה מ' שחל:**

באתי ואמרתי לך, מפני שהיה לי מידע שחייב את ההחלטה – – –

**היו"ר ס' טריף:**

חבר הכנסת לנדאו.

**שר המשטרה מ' שחל:**

מפני שכל אדם סביר – – –

רחבעם זאבי (מולדת):

— — —

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת זאבי.

שר המשטרה מ' שחל:

— — היה מקבל החלטה כזאת.

לימור לבנת (הליכוד):

— — —

היו"ר ס' טריף:

חברת הכנסת לבנת.

שר המשטרה מ' שחל:

אני לא מוכן — — —

רחבעם זאבי (מולדת):

— — —

היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת זאבי.

### שר המשטרה מ' שחל:

לא הייתי מוכן לקחת על עצמי שדמו של מישהו – – –

### עוזי לנדאו (הליכוד):

— — —

### היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת לנדאו, אתה לא יכול להמשיך להפריע כך. אני מבקש ממך.

### שר המשטרה מ' שחל:

אינך יכול לעשות זאת. זאת דמגוגיה זולה שיש בה ההסתה הגרועה ביותר שהיתה, והיה מי שאמר עליכם שמבחן הדמוקרטיה האמיתי במדינה הזאת יהיה כאשר אתם תהיו באופוזיציה. אינכם נותנים לדבר, אתם מסיתים, אתם עומדים כאן, בכנסת, משפילים כל דיון ומורידים אותו לרמה הכי נמוכה. יש לכם בעיה להתרגל להיות – –

### עוזי לנדאו (הליכוד):

משפילים דיון? יש דיון? אתה לא משיב על השאלות.

### שר המשטרה מ' שחל:

— באופוזיציה, כאשר דעתכם אינה מתקבלת. חבר הכנסת לנדאו, אתה אחד האנשים שמרימים את הדגל הזה של רמה נמוכה של ויכוח והעלבה אישית – –

### קריאות:

— — —

### שר המשטרה מ' שחל:

— — — באופן קבוע — — —

**לימור לבנת (הליכוד):**

— — —

**היו"ר ס' טריף:**

אני מבקש. חברת הכנסת לבנת, חברת הכנסת לבנת.

**שר המשטרה מ' שחל:**

אני מציע לך — — —

**היו"ר ס' טריף:**

חבר הכנסת לבנת, אני קורא אותך לסדר.

**שר המשטרה מ' שחל:**

— — — תקשיב לתשובה, ואל תפריע כל רגע. אני מנסה לדבר מזה רבע שעה, ואין משפט אחד שלא הפרעת לי בו. איזה מין התנהגות היא זאת? איזו תרבות? איפה למדת את זה? באיזה בית? אני מכיר את הבית, ואני אומר לך: בוש לך, תן לנציג ממשלה, שישב והקשיב בלי להגיד מלה, לומר את דברו. הטרור הזה לא ישפיע. נאמר את דברינו — — —

**קריאות:**

— — —

**לימור לבנת (הליכוד):**

— — —

**היו"ר ס' טריף:**

רק רגע, רק רגע.

**שר המשטרה מ' שחל:**

איזה מין שיטה היא זאת? אתה בא להשתיק את כולם? איש לא ידבר כאן מלבדך? איזה מין סגנון זה?

**עוזי לנדאו (הליכוד):**

— — מחוץ לחוק.

**שר המשטרה מ' שחל:**

איזה מין סגנון זה? הועלתה הצעה, אנשים העלו דברים, והם צריכים לשמוע את התשובה. אני בא אליך ואומר לך, שכשעמדתי לקבל את ההחלטה האמנתי ואני מאמין גם היום, שההחלטה היתה נכונה, היא היתה דרושה, כי שלומם של האנשים הוא המחויבות העליונה העומדת לנגד עיני. איש לא ימנע מאתנו את התפילה של יהודים בכותל. רק הצעקנות שלכם, רק הצעקנות הזאת — —

**שאול יהלום (מפד"ל):**

— — —

**היו"ר ס' טריף:**

חבר הכנסת שאול יהלום, אני מבקש, תנו לשר לדבר.

**שר המשטרה מ' שחל:**

אני מציע, תנו לי לדבר. לא ילך כאן — —

**שאול יהלום (מפד"ל):**

---

### **היו"ר ס' טריף:**

חבר הכנסת יהלום, אין לך רשות הדיבור.

### **שר המשטרה מ' שחל:**

אם אתם לא תאפשרו לנציג הממשלה לדבר, גם אתם לא תוכלו לדבר. לא ניתן, זאת לא שיטה. קם נציג הממשלה – אני יושב בשקט ומקשיב לכם – ויש מקהלה עומדת. לא נותנים להוציא משפט. איזה מין סגנון זה?

### **אלי דיין (העבודה):**

זאת תופעה, זאת תופעה.

### **שר המשטרה מ' שחל:**

איזה מין תופעה זאת? מה זה?

### **רחבעם זאבי (מולדת):**

---

### **היו"ר ס' טריף:**

יש לי בקשה מכל חברי הכנסת הנכבדים, בכלל זה חבר הכנסת לנדאו. אני לא אאפשר שיפריעו אחרי כל מלה שלו, אחרי כל משפט שני. אי-אפשר.

### **רחבעם זאבי (מולדת):**

יחזור בו כבוד השר מההאשמה שממשלת הליכוד הרגה 17 איש.

### היו"ר ס' טריף:

לא נתתי לך רשות הדיבור. אני מבקש ממך שלא להפריע, חבר הכנסת זאבי.

### רחבעם זאבי (מולדת):

מה זה? איזו האשמה זאת?

### שר המשטרה מ' שחל:

אדוני היושב-ראש, היה לנו יסוד להניח, כי יש צורך להוציא מתפללים כדי למנוע סיכון חייהם, ומייד עם תום הסכנה חזרה התפילה להתקיים. זו היתה פעולה חריגה בשל הימים המיוחדים שלאחר הטבח ובשל מידע שהיה בידינו.

### משה קצב (הליכוד):

אדוני השר, עכשיו שנרגעת, אני רוצה לשאול אותך – – –

### שר המשטרה מ' שחל:

תן לי רק משפט אחד.

### היו"ר ס' טריף:

תן לו. אולי אחר כך, חבר הכנסת קצב.

### משה קצב (הליכוד):

אתה האשמת את ממשלת הליכוד באחריות לטבח בהר-הבית. האם אתה חוזר בך, או שאתה רוצה שנאשים אתכם באחריות לטבח בחברון?

### שר המשטרה מ' שחל:

חבר הכנסת קצב, אני לא האשמתי.

**רחבעם זאבי (מולדת):**

אתה אמרת כך.

**שר המשטרה מ' שחל:**

אני ציינתי כעובדה – – –

**היו"ר ס' טריף:**

חבר הכנסת זאבי.

**שר המשטרה מ' שחל:**

שאלת, תקבל תשובה. כשקיבלתי את תפקיד שר המשטרה, הדבר הראשון ששאלתי היה: מה עשו עם מסקנות ועדת-חפץ, שבאה לאחר אירועי הר-הבית, כדי לטפל בבעיות? ובכן, אני רוצה להודיע לך: היה דיון בקבינט בזמן ממשלת שמיר, לא נתקבלה שום החלטה, לאמץ את הדוח או לדחות אותו. לא נעשה דבר כדי לקדם שם את אמצעי הביטחון.

**משה קצב (הליכוד):**

אתה מטעה את הכנסת.

**שר המשטרה מ' שחל:**

אני באתי ויישמתי את המסקנות ככתבן וכלשונן, כדי להבטיח את הביטחון באחד המקומות הרגישים ביותר, והן מבוצעות הלכה למעשה.

**משה קצב (הליכוד):**

לא ענית על השאלה שלי, אם ממשלת רבין אחראית לטבח בחברון.

### שר המשטרה מ' שחל:

אני לא האשמת.

### היו"ר ס' טריף:

הוא לא האשים.

### שר המשטרה מ' שחל:

אני לא האשמת. אני ציינתי עובדה ואמרתי, שאני לקחתי במשך כל החודש הזה את כל אמצעי הביטחון, ותודה לאל, עד הרגע הזה, הצלחנו להעביר בתקופת המתח הגדולה הזאת את האפשרויות שיתפללו ליד הכותל ובהר-הבית בלי אירועים. מי שראה את כוח המשטרה, את הדקדקנות, את הפרטים, יכול היה להימנע מביקורת בלתי אחראית. אפשר היה לשאול אותי מה הנסיבות. אני נשבע לך, הייתי בא ופותח בפניכם מדוע היה צורך לפנות. ונניח שהיה מידע במקום מסוים על איזה חפץ או איום שעלול להביא לסכנת חיים, לא נפנה אותו מפני שזה הכותל?

### רחבעם זאבי (מולדת):

מנטרלים את האיום לא את המאויים.

### שר המשטרה מ' שחל:

זו הגלותיות, זו הגלותיות שאני מדבר עליה, ולהפוך את זה לעניין? זו חוצפה וחוסר אחריות. ואני אומר את זה, רבותי, תאמינו לי, בכל ההערכה והכבוד, כי אני מכבד מתנגדים. אי-אפשר, למען הצדקת אופוזיציה, לשרוף את כל הגשרים בלי אחריות. אפשר היה לשאול – –

### עוזי לנדאו (הליכוד):

אתם שורפים את כל הגשרים.

### שר המשטרה מ' שחל:

– – ולא להפוך את זה למטעמים של ניגוח פוליטי.

**משה קצב (הליכוד):**

אתה לא עונה על השאלה שלי.

**רן כהן (מרצ):**

אדוני השר, אני רוצה לשאול.

**שר המשטרה מ' שחל:**

אם היושב-ראש מרשה.

**רן כהן (מרצ):**

ראש סיעה שאל, גם אני ראש סיעה ורוצה לשאול.

**היו"ר ס' טריף:**

בבקשה.

**רן כהן (מרצ):**

אדוני השר, אני מבקש לדעת מה החליט הקבינט בעקבות המלצות ועדת-חפץ, כדי להבטיח שבהר-  
הבית לא יקרה מקרה נוסף של רצח כל כך – – –

**שר המשטרה מ' שחל:**

מתי?

**רן כהן (מרצ):**

באותו דיון שבו לא אימצו שום החלטה.

**שר המשטרה מ' שחל:**

שום החלטה.

**רן כהן (מרצ):**

שום החלטה?

**שר המשטרה מ' שחל:**

שום החלטה.

**רן כהן (מרצ):**

השאירו את המצב – – –

**שר המשטרה מ' שחל:**

שום החלטה, ואני נדהמתי. אני מודיע לך, אני נדהמתי. שום החלטה, שום החלטה.

**משה קצב (הליכוד):**

אתה תפסיק להטעות את הכנסת.

**רן כהן (מרצ):**

– – –

**רחבעם זאבי (מולדת):**

ממתי חושפים דיוני קבינט? מה זה פה, הפקרות?

**היו"ר ס' טריף:**

חבר הכנסת זאבי.

**שר המשטרה מ' שחל:**

משטרת ישראל – – –

**עוזי לנדאו (הליכוד):**

תחת הממשלה שלך הוכפל גל הטרור ומספר היהודים שנרצחו הוכפל גם הוא.

**שר המשטרה מ' שחל:**

חבר הכנסת לנדאו, עוד הפעם?

**היו"ר ס' טריף:**

חבר הכנסת לנדאו, ביקשתי ממך.

**שר המשטרה מ' שחל:**

חבר הכנסת לנדאו, זה כמו אובססיה ממש. זו אובססיה, אני אומר לך. תן לי לדבר. תשאיר גם משהו למישהו אחר. מה זה?

**עוזי לנדאו (הליכוד):**

יושב פה שעתיים ולא מדבר.

**שר המשטרה מ' שחל:**

משטרת ישראל וזרועות הביטחון ערוכות לשמירה על הביטחון של מתפללי הכותל, ויעשו הכול כדי שיוכלו להתפלל בכותל בביטחון. ממשלת ישראל לא ערכה בממשלה דיון בנוגע לאפשרות פינוי היישוב היהודי מחברון, ולא נתקבלה כל החלטה בנושא הזה.

אדוני היושב-ראש, המשא-ומתן בינינו לבין הפלשתינים עומד בפני סיומו, וכל בר-דעת יכול להבחין – – באמת, חבר הכנסת חגי מירום, פשוט שומעים אותך עד כאן.

### **היו"ר ס' טריף:**

חבר הכנסת אור, חברת הכנסת איציק, אני מבקש.

### **שר המשטרה מ' שחל:**

זה פשוט מפריע.

### **עוזי לנדאו (הליכוד):**

הם מתייחסים באופן ראוי לתשובת הממשלה.

### **שר המשטרה מ' שחל:**

תודה רבה.

המשא-ומתן בינינו לבין הפלשתינים עומד בפני סיומו, וכל בר-דעת יכול להבחין כי אנו בפתחה של תקופה חדשה.

### **משה קצב (הליכוד):**

חצי שנה תקופה חדשה.

### **שר המשטרה מ' שחל:**

כאבם של הפלשתינים על אובדן חיי מתפללים חפים מפשע הוא גם מענייננו, והשיעור הנלמד אחד הוא: להאיץ את תהליך השלום, לחזור לשולחן הדיונים ולהביא שלום לעמנו.

הסכם העקרונות שהשגנו באוסלו והסכם קהיר הם הסכמים טובים. מימושם המהיר בשטח יניב תוצאות חיוביות ומהירות. דווקא בשעה קשה זו שומה על אופוזיציה אחראית לתמוך בממשלה ולסייע לה. יפה עשה ראש הממשלה לשעבר, חבר הכנסת יצחק שמיר, בשעה שבירך על החלטת הממשלה בדבר הוצאתן אל מחוץ לחוק של קבוצות "כהנא" ו"כהנא חי".

#### **יצחק שמיר (הליכוד):**

לא, לא בירכתי.

#### **שר המשטרה מ' שחל:**

כך קראתי בעיתון. אם אני אומר עליך דברים טובים, תקבל אותם.

#### **יצחק שמיר (הליכוד):**

אלה לא דברים טובים.

#### **אלי דיין (העבודה):**

הסכמת.

#### **שר המשטרה מ' שחל:**

תדע כל אם עברייה, כי שרי הממשלה הזאת והמיופים מטעמה לניהול המשא-ומתן עושים לילות כימים להבטחת ביטחון אזרחי המדינה הזאת ועתידם, וכי השלום בוא יגיע.

#### **עוזי לנדאו (הליכוד):**

תגיד את זה למשפחות החללים – – – שמספרם הוכפל.

#### **שר המשטרה מ' שחל:**

ותדע האם הפלשתינית שדם בניה – – –

**עוזי לנדאו (הליכוד):**

---

**שר המשטרה מ' שחל:**

חבר הכנסת לנדאו פשוט איננו מסוגל לשבת בשקט.

**היו"ר ס' טריף:**

הפעם הוא לא ידבר עד הסוף.

**שר המשטרה מ' שחל:**

זו בעיה, אני לא יודע. אני אומר לך: אני פשוט לא יודע.

**היו"ר ס' טריף:**

חבר הכנסת לנדאו לא מדבר עד הסוף.

**שר המשטרה מ' שחל:**

ותדע האם הפלשתינית שדם בניה אינו הפקר, ונעשה כל שביכולתנו כדי להבטיח שלומם של פלשתינים חפים מפשע.

דרך האיבה המשתרעת על פני שנים לא תימחה ביום אחד. רגשות הכעס, הכאב, הנקם והחשדנות מושרשים בשני הצדדים. עלינו להתעלות ולנקות מתוכנו את העשבים השוטים המביאים עלינו חרפה ומעכבים את מעשה השלום. ידע כל העולם כי ממשלת ישראל מחויבת ותעשה את כל המוטל עליה כדי להבטיח שלומם של אזרחיה בכל מקום, כדי שהיא תבטיח – אם אפשר, להביא לשלום בינינו לבין שכנינו.

אדוני היושב-ראש, הממשלה הזאת דוחה בתוקף את הצעות האי-אמון שהוגשו נגדה, ואני מציע לדחות אחת לאחת – –

**משה קצב (הליכוד):**

אני מבקש לשאול, כפי שהבטחת לי.

**שר המשטרה מ' שחל:**

— את שלוש ההצעות — של סיעת הליכוד, סיעות המפד"ל וצומת וסיעת מולדת.

**משה קצב (הליכוד):**

אדוני השר, האם ארגון ה"פתח" מסוכן לביטחון ישראל יותר או פחות מהתנועה שהחלטתם להכריז עליה כתנועה טרוריסטית?

**שר המשטרה מ' שחל:**

חבר הכנסת קצב, זאת לא שאלה ממין העניין.

**רחבעם זאבי (מולדת):**

למה לא? למה לא לעניין?

**שר המשטרה מ' שחל:**

הבעיה איננה סיכון או לא סיכון. השאלה שעמדה לנגד עינינו: על בסיס החומר והמידע שהוגשו, האם הארגונים האלה עונים על הקריטריונים? ולאחר ששיקול דעת — —

**משה קצב (הליכוד):**

אשאל את זה אחרת — —

**היו"ר ס' טריף:**

חבר הכנסת קצב.

### **משה קצב (הליכוד):**

— — — האם הם עונים על קריטריונים שמסכנים את ביטחון ישראל?

### **שר המשטרה מ' שחל:**

חבר הכנסת קצב, כל ארגון שנפל בקטגוריה הזאת חייב להיות ארגון מחוץ לחוק, ולכן אנחנו פועלים ללא הבחנה. ארגון "פתח" עדיין נמצא ברשימת ארגוני הטרור לפי הפקודה למניעת טרור, אם את זה רצית לשמוע.

### **רחבעם זאבי (מולדת):**

רק אותו משחררים ואת היהודים — — —

### **היו"ר ס' טריף:**

תודה לאדוני השר. אנחנו מתחילים בדיון. אני מבקש לומר לכל הדוברים, שאני מקפיד על הזמן. אני מבקש שתקפידו גם אתם ותעזרו לי. אני מבקש סבלנות של חברי הכנסת זה לזה.

אני מזמין את חבר הכנסת זאב בנימין בגין. אחריו — חבר הכנסת יורם לס.

### **זאב בנימין בגין (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ב-13 בספטמבר 1993 הגיע הסכם אוסלו לווינגטון לטקס החתימה. וב-13 בספטמבר, בהגיע הסכם אוסלו לווינגטון, הוא כבר הגיע מת. להסכם הזה לא היה כל סיכוי להתמשש, מלכתחילה. והסיבה היסודית העיקרית לכך היא, שהחתום על ההסכם הזה היה רב-המרצחים יאסר ערפאת.

ומאז אותו יום, את סדר-היום המדיני כבר לא קובעת ממשלת ישראל זו, קובע אותו אש"ף בראשותו של יאסר ערפאת — — —

### **אפרים סנה (העבודה):**

רב-המרצחים.

**זאב בנימין בגין (הליכוד):**

הרוצח, הנפגש לעתים מזומנות עם חבריכם. חבר הכנסת סנה, אני מציע שלא תזלזל בהיסטוריה הרצחנית של יאסר ערפאת, כי ההיסטוריה הזאת מתגלגלת אלינו ועוד תתגלגל אלינו.

**יורם לס (העבודה):**

מה עם דיר-יאסין?

**זאב בנימין בגין (הליכוד):**

אותו יאסר ערפאת, פרופסור לס – – –

**אברהם הירשזון (הליכוד):**

הוא נעשה גם היסטוריון.

**יורם לס (העבודה):**

אנחנו עוסקים בהיסטוריה.

**זאב בנימין בגין (הליכוד):**

אני מניח, פרופסור לס – – –

**יורם לס (העבודה):**

— — —

**היו"ר ס' טריף:**

חבר הכנסת יורם לס, אל תפריע. חבר הכנסת יורם לס, זה יהיה על חשבונך.

**אברהם הירשזון (הליכוד):**

תן לו לצעוק.

**משה קצב (הליכוד):**

חבר הכנסת בני בגין – – –

**היו"ר ס' טריף:**

אני מבקש מכם. זה על חשבון זמנך, אדוני.

**משה קצב (הליכוד):**

חבר הכנסת בגין, אל תיתן לו לאבד את עשתונותיו.

**זאב בנימין בגין (הליכוד):**

אני לא אתן לו.

**היו"ר ס' טריף:**

אדוני, אני מבקש, אל תתייחס. נא להמשיך.

**רחבעם זאבי (מולדת):**

דיר-יאסין – – –

**היו"ר ס' טריף:**

חבר הכנסת זאבי, אני מבקש. חבר הכנסת זאבי, אתה מפריע לחבר הכנסת בגין, זה על חשבון זמנו.

**רחבעם זאבי (מולדת):**

חבר הכנסת לס צריך ללמוד היסטוריה.

**היו"ר ס' טריף:**

תלמד אותו אחר כך.

**רחבעם זאבי (מולדת):**

גם אחר כך.

**היו"ר ס' טריף:**

בבקשה, אדוני, חבר הכנסת בגין.

**זאב בנימין בגין (הליכוד):**

חבר הכנסת פרופסור לס, באיזו אוניברסיטה אתה פרופסור אינני יודע, אבל על-פי שאלתך, על-פי הערתך, תרשה לי, החצופה, אני צריך להניח, שכאשר אתה למדת בבית-הספר התיכון היתה שביתת מורים ארוכה מאוד.

**יורם לס (העבודה):**

באותו בית-ספר למדנו, תיכון עירוני ה'. זה גם חל עליך.

**זאב בנימין בגין (הליכוד):**

תיכון עירוני ה', חבר הכנסת לס, הוציא תוצרת יותר טובה, שלא מעזה את פניה כך כלפי אנשים אשר חירפו את נפשם כדי שאתה תוכל לשבת היום בפרלמנט עברי, 'ישראלי', יהודי כאן. אל תוציא מלות בלע כאלה. הכול מותר אצלכם.

## **היו"ר ס' טריף:**

חבר הכנסת בגין, לעניין בבקשה.

## **זאב בנימין בגין (הליכוד):**

ואותו, חבר הכנסת סנה, לא אלאה מלומר זאת, אותו רוצח, יאסר ערפאת, ולא אלאה מלחזור גם על כך, ב-13 בספטמבר, אשוב להזכיר לכם, קבע בנאומי, שהסכם אוסלו איננו אלא שלב נוסף בתוכנית השלבים כפי שאושרה ב-1974 על-ידי המועצה הלאומית הפלשתינית, וקרא בנאומי, לא אלאה מלחזור על כך, את הססמה: תחי פלשתינ משוחררת וערבית, שבה, גם אתה יודע, לא יהיה מקום למדינת היהודים.

היוזמה היא בידי אש"ף מאז אותו יום. בדרכו הבוטה הציע ראש הממשלה ליאסר ערפאת, לפני שבועות אחדים, להזיע. תבדקו בימים אלה מי מזיע, מי מתרוצץ, מי נוסע, מי מתחנן, מי מוכן לשלם מחיר, מי משלם מחיר. לא רק הממשלה, כולנו.

שר החוץ שמעון פרס מייפה את יאסר ערפאת, אומר לו: היית טרוריסט, היום אתה אקס-טרוריסט. עונה יאסר ערפאת, חברי, לכולנו, על-ידי כך שה"פתח", שהוא עומד בראשו, מצטרף באופן גלוי ורשמי לפעולות טרור חדשות תחת הכותרת אינתיפאדה.

ראש הממשלה יצחק רבין מתנצל בפני ערפאת על הרצח במערת המכפלה. רצח נורא. התנצלות מבישה. תשובתו של חברכם המנוול, חבר הכנסת סנה, יאסר ערפאת, ב"ליברסיון" וב"ניוזוויק" וב"פיגארו": "זה"ל השתתף בארגון הרצח במערת המכפלה; דברי יאסר ערפאת.

## **היו"ר ס' טריף:**

עוד דקה, אדוני, אני מוסיף לך. בבקשה.

## **זאב בנימין בגין (הליכוד):**

אני מבקש, כבוד היושב-ראש, להתחשב בצורך הברור לענות על דברי הבלע של חבר הכנסת פרופסור לס.

## **היו"ר ס' טריף:**

זה נכון, אבל יש זמן מוקצב. מה לעשות, אדוני.

## זאב בנימין בגין (הליכוד):

ואותו ראש ממשלה מזהיר את יאסר ערפאת חודשים לבל ישתמש בתוארו "נשיא מדינת פלשתיין", מזהיר אותו שבועות לבל ינסה לנהל את ענייני אש"ף מירושלים. הוא קיבל את התשובה – אדוני שר המשטרה, עדיין לא קיבלתי את תשובתך על הידיעה הזאת, אתה כבר יודע אותה שבועיים, כך מסרתי לך – הידיעה שעל-פיה יאסר עראפת חתום על מודעה שהופיעה בעיתון ירושלמי, בתוארו "נשיא מדינת פלשתיין", על הקמת המרכז הלאומי הפלשתיני לסטטיסטיקה. ואתם עדיין מחרישים.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הססמה המושמעת בימים אלה, סומק בלחיייהם של אלה המשמיעים אותה, הפתרון, הפרדת עמים; הפתרון, נסיגת ישראל לקווי 1949. ואני מבקש, על רקע המאורעות בימים האחרונים, להבהיר את מהותו של הפתרון הזה. האם ייתכן פתרון למה שקרוי הסכסוך הישראלי-הערבי בקווי 1949? התשובה על כך, חבר הכנסת פרופסור לס, נעוצה בטעות של ייחוס המלה "סכסוך" למלחמה בינינו לבין הערבים. אין זה סכסוך רגיל. אין פה סימטריה. אין שוויון. מדובר במלחמה שהעולם הערבי והעולם המוסלמי על מיליארד מאמיניו הכריז על מדינת ישראל לא רק בגבולותיה הנוכחיים אלא גם בגבולות 1949.

וכדי להבהיר את הדברים האלה, כדי להבהיר לאן אנו עלולים להתגלגל אם ניסוג לקווי 1949 ושלום לא יהיה, חובתי, כבוד היושב-ראש, להביא בפני הבית את הדברים אשר אמר לפני שבועות אחדים חבר הכנסת דראושה. הם פורסמו בעיתון "אל-נהאר" ביום 9 בפברואר 1994, בתשובה על שאלה בחוג מסוים שבו השתתף. שאלה: כיצד קוראים פלשתיני 1948 את הסכם אוסלו, והאם קריאתם אותו דומה לעמדתם של תושבי הגדה והרצועה או שהיא דומה לעמדתם של הפליטים המצויים בארצות ערב כלפיו? תשובתו של חבר הכנסת דראושה היא כדלהלן: הפלשתינים של 1948 הם משאב פלשתיני לאומי שיש לשמור עליו ואין לנצל אותו מכפי התועלת שביכולתו לתת. הוא הוסיף: אין לעסוק בשאלת הפלשתינים של 1948 בשלב הזה, משום שהעלאת בעייתם כמכשיר ממכשירי הפתרון עתידה להזיק לבעיית עמנו הפלשתיני בגדה, ברצועה ובפזורה ועתידה להזיק לכל הישג שאפשר אולי להשיגו במציאות.

אלה הדברים. אומנם אדם אחד, אבל לא אחרון המדברים; אדם אחד המייצג דברים מסוכנים, דברים אשר צריכים לעמוד לנגד עיניה של הממשלה הזאת ותומכיה המנסים לגלגל אותנו.

לכן הצענו היום שוב הצעת אי-אמון לממשלה זאת, ממשלה כושלת, מבוהלת, מבולבלת, מתפתלת, מתגלגלת ומתקפלת לקווי 1949 וגם בירושלים. תודה רבה לך, אדוני.

## היו"ר ס' טריף:

תודה רבה. חבר הכנסת יורם לס, בבקשה. אחריו – חבר הכנסת של מרצ, מי זה? – חבר הכנסת פורז.

### **יורם לס (העבודה):**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מפלגת הליכוד הגישה הצעת אי-אמון לממשלה בגלל כמה נושאים. אחד מהם הוא הוצאת צווי מעצר אדמיניסטרטיביים נגד אזרחי ישראל. ואכן הממשלה הגדילה לעשות, ולא רק שהיא הוציאה צווי מעצר, אלא גם הוציאה מחוץ לחוק את ארגון "כך", על-פי הפקודה למניעת טרור. ונשאלת השאלה, ידידי בליכוד, מאיזה בית-מדרש יצאו אותם ישראלים יהודים פורעי חוק? כנגד מי הופעלה הפקודה למניעת טרור אי-פעם במדינת ישראל? התשובה היא, שהפעם היחידה שהופעלה הפקודה הזאת נגד ארגון במדינת ישראל היתה נגד ארגון לח"י, לוחמי חרות ישראל. ראש הארגון הזה יושב ראשון בספסלי הליכוד. הוא הראשון בספסלי הליכוד, והוא מעז להגיש הצעת אי-אמון נגד הממשלה על הוצאת צווי מעצר אדמיניסטרטיביים.

הפקודה למניעת טרור הופעלה נגד ארגון לח"י בעקבות רצח הרוזן ברנדוט ב-17 בספטמבר 1948. וטוב שהוצאה. גולדשטיין אחד ארור בגד בשבועת הרופא, רצח את תהליך השלום, והליכוד בא כאן ומנסה בציניות לסייע לרצח הזה.

זה הסעיף של צווי מעצר אדמיניסטרטיביים.

### **משה פלד (צומת):**

הליכוד גינה את הרצח.

### **יורם לס (העבודה):**

אבל הפקודה למניעת טרור הופעלה נגד יצחק שמיר, שיושב ראשון בספסלי הטרור שעושה הליכוד נגד הממשלה.

### **רחבעם זאבי (מולדת):**

היא הופעלה גם נגד משה סנה. היא פקודה מנדטורית.

### **יורם לס (העבודה):**

היא הופעלה פעם אחת, נגד לח"י.

### **רחבעם זאבי (מולדת):**

היא הופעלה נגד משה סנה ונגד מנהיגי "ההגנה". אז מה הקשר בכלל?

### **משה פלד (צומת):**

חזור בך מדברִיך על הליכוד. הליכוד גינה את הרצח. חברת הכנסת לבנת יושבת שם ולא שומעת.

### **לימור לבנת (הליכוד):**

יש חברי כנסת שכדאי לא לשמוע אותם.

### **יורם לס (העבודה):**

הנושא השני, אדוני היושב-ראש, שבגללו הגיש הליכוד הצעה להביע אי-אמון לממשלה הוא פינוי יהודים מחברון. לעבדכם הנאמן היה הכבוד, במסגרת שירות מילואים, לישון בבית-הדסה חודש ימים, כשהפלוגה שאני מפקד שלה שמרה על האזור הזה; ואינני קורא מהעיתון. אין לנו מה לעשות שם. אנחנו צריכים ליישב את ארץ-ישראל במקומות שאין בהם ערבים, במקומות שהם באמת חשובים לביטחון, במקומות שאין בהם בעיה עם הדמוקרטיה והתדמית של הדמוקרטיה של מדינת ישראל. אין מה לעשות במרכז חברון.

והמדאיג מכול, ואני אומר זאת על סמך שיחות עם מי שיושב במתחם הזה, לחלקם לא אכפת שלא תהיה דמוקרטיה, שישמשו הם חוטבי עצים ושואבי מים. זה החלק המתון. והחלק הקיצוני אומר במפורש: אנחנו נגרש אותם.

אני אומר לכם, כמי שראה אותם: הלוואי שלנו לישראלים היו שורשים באדמה כפי שיש לערבים, במיוחד באזור הפונדמנטליסטי הזה של חברון, האזור הכי דתי, הכי קיצוני. אלף שנים יש להם שורשים באדמה. אני זוכר איך הם עולים בחמש בבוקר – – –

### **רחבעם זאבי (מולדת):**

לנו יש 3,500 שנים.

### **יורם לס (העבודה):**

אבל לא תזיז אותם. אתה צודק, חבר הכנסת זאבי, אני יחד אתך. השורשים שלי לא פחות עמוקים משלך – – –

## **רחבעם זאבי (מולדת):**

זו מדינת ישראל הראשונה.

## **יורם לס (העבודה):**

אבל לא תזיז את הערבים מאל-ח'ליל. לא תזיז אותם. אני זוכר אותם עולים עם החמורים והעגבניות לשוק בחמש בבוקר. את האנשים האלה לא תזיז לכוויית; אין סיכוי. הם יושבים איש תחת גפנו ותחת תאנתו, ולא תזיז אותם.

לכן, ניישב את הבקעה, ניישב את השדרה המזרחית, מאילת ועד החרמון. זה מדבר, אין שם אף ערבי. אבל אין לנו מה לעשות במקומות שבליה אחד של עוצר, בלי חשמל, עושים יותר ילדים מאשר כל המתנחלים כולם. כי הרי מה עושים בעוצר? ילדים. האם זה לא ברור לך?

אין טעם ואין תוחלת לעניין הזה. זה רק מביא לאסון שנפל עלינו על-ידי אותו ארור מחברון, מקריית-ארבע – דרך אגב, מועמד מס' 3 ברשימת "כך" לכנסת; גם זה נושא שצריך היה לדאוג לו פעם אחת.

אדוני היושב-ראש, אני מבקש לדחות מכול וכול את הצעות האי-אמון של הליכוד, מפד"ל-צומת ומולדת.

## **היו"ר ס' טריף:**

תודה. חבר הכנסת אברהם פורז, בבקשה.

## **אברהם פורז (מרצ):**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אתמול החליטה הממשלה להוציא אל מחוץ לחוק, דהיינו להכריז עליהם שהם ארגוני טרור, את הארגונים "כהנא חי" ו"כך". כאדם שחי במשטר דמוקרטי ומאמין בדמוקרטיה, אני מודה שאינני רואה החלטה להוציא ארגון מחוץ לחוק כהחלטה קלה. משום שמשטר דמוקרטי צריך להיות סבלני מאוד גם כלפי דעות חריגות ועמדות מיוחדות. אלא שפה השתכנעתי, אחרי שראיתי את כל החומר, או לפחות את חלקו, לרבות הכרוז שבו הם מצדיקים את הפיגוע שעשה המטורף גולדשטיין במערת המכפלה וכרוזים נוספים – שצריך להפציץ את אום-אל-פחם וכל מיני דברים מטורפים אחרים – וגם האלימות שהם נקטו במשך השנים; חבל להיכנס לפרטים. אני חושב שההחלטה היתה נכונה. מעבר לזה, יש לנו בית-משפט עליון, יש בג"ץ. וכל אלה שטענו פה לעניין של דמוקרטיה יהיו סמוכים ובטוחים שאם זה יגיע להכרעה שיפוטית העניינים ייבדקו, ואנחנו צריכים להאמין לבתי-המשפט שלנו.

אבל הוויכוח פה, והוא הופך ויכוח מסוכן מאוד, הוא לא בשאלה המהותית מה טוב לעם ישראל ומה לא טוב לו. יש פה ויכוח שחוצה את הבית. יש המאמינים כך ויש המאמינים אחרת. השאלה היא מהו גבול הציות לחוק ועד כמה אנחנו מסוגלים לקיים משטר דמוקרטי שבו עמדת הרוב היא הקובעת. זאת הבעיה העיקרית.

אינני רואה שום פסול בזה שמפלגות פוליטיות מנסות לשכנע בצדקת עמדותיהן, ואפילו מפגינות ברחוב. אבל, לדעתי, מה שקורה כאן הוא שמתחיל להסתמן תהליך, מתחילה להסתמן תחילת דרכו של מרי אזרחי, שעלול להתפתח אף למרד.

רבים בתוכנו, בין האנשים היונים בישראל, התנגדו למלחמת לבנון, חשבו שהמלחמה הזאת, מתחילתה ועד סופה, היא משגה. אבל מעטים מאוד, ממש ספורים, ואנחנו גינינו אותם והוקענו אותם, סירבו לשרת. בסופו של דבר, בכוחות צה"ל ששירתו בצידון והגיעו עד ביירות היו רבים מאוד שהתנגדו למלחמת לבנון, חשבו שזאת מלחמה מיותרת. גם בין אלה שנהרגו במשך התקופה אחרי שהיה ברור שמלחמת לבנון היא כישלון, גם בהם היו רבים שלא האמינו במלחמה הזאת אבל צייתו.

אני רוצה לומר, שגם מנחם בגין, אם כי יש ויכוח על פרשת "אלטלנה", הבין מה הגבולות שבהם גוף דמוקרטי יכול להילחם.

אבל כאן, לדעתי, רבותי חברי הכנסת, יש לנו תהליך מסוכן של קבוצות החושבות שהרוב לא מחייב אותן, שבעצם הצו הפנימי או האמונה הדתית או כל מיני דברים אחרים הם נכונים יותר. זאת סכנה חמורה מאוד למשטר הדמוקרטי שלנו. משום שאם אנחנו נאפשר לגורמים החושבים שהממשלה הזאת טועה, וזכותו של כל איש אופוזיציה לחשוב שהממשלה הזאת טועה, אם נאפשר להם לכפות את דעתם על הרוב – אוי למשטר הדמוקרטי. זה סופו של משטר דמוקרטי, זו תחילתה של מלחמת אזרחים.

והאחריות בעניין הזה לא מוטלת על הממשלה. היא מוטלת בעיקר על ראשי האופוזיציה. לדעתי, בעיקר על ראשי האופוזיציה, ובעיקר על הנציגים שלהם פה בכנסת, מוטלת החובה להסביר, שגם כאשר אתה חולק על עמדת הרוב וגם כאשר אתה חושב שהרוב עושה טעויות, אתה חייב בציות.

גם אם הממשלה הזאת תחליט בסופו של דבר על עקירת יישובים, וזה לא דבר חדש, גם מנחם בגין עשה זאת, יצטרכו להסביר לציבור, שגם אם חושבים שההחלטה לא נכונה, מוטעית, צריך לציית לה.

דבר אחרון שאני רוצה לומר: כל הטענות הללו על העדר ביטחון בשטחים למתנחלים הן טענות שאינני יכול להבין אותן. הרי מן המפורסמות הוא שצה"ל עשה מאמץ עצום, הפסיק קורסים והזרים כמעט את כל הצבא הסדיר לשטחים, וכל מי שקרוב לעניין הזה יודע. אז יכול להיות שמצפים שעם ישראל וכל אזרח שהוא בכוחות המילואים ישרת שלושה-ארבעה חודשים במילואים מדי שנה על מנת שמחצית המדינה הזאת במסגרת שירות מילואים תאבטח את הכבישים ביהודה, בשומרון ובעזה. אבל את זה צריך לומר לציבור, שהציבור ידע. אין אפשרות אחרת. הרי כמעט כל המאמץ שניתן לעשותו במסגרת הצבא הסדיר נעשה. אני לא מדבר על המחיר הכלכלי שיש לדבר כזה, של אנשים שמשרתים חודשיים או שלושה חודשים בשנה. אני גם לא מדבר על הנטל. יש אנשים שחושבים שאפשר לשבת בתל-אביב ולצעוק חמס שלא עושים די הצורך למען ביטחון המתיישבים, אבל לא

מבינים מה המחיר. או שמא מציעים לנו להביא איזה לגיון זרים מחוץ-לארץ. הדברים הללו צריכים להיאמר בצורה ישרה והגונה.

אנחנו לא מסוגלים לתת ביטחון נוסף על מה שניתן. המצב הזה, שאליו הכניסו אותנו הליכוד ומפלגות הימין האחרות, עם התנחלויות פזורות בלב אוכלוסייה ערבית, הוא מצב בלתי נסבל. לא צריך להיות בעל השקפת עולם הומניסטית מיוחדת כדי להבין את הפרובלמטיקה שיש לנו עם אש"ף ועם ארגוני הטרור האחרים. איש לא הפך אותם לצדיקים, איש לא מצדיק אותם, ובכלל זה לא ממין העניין. אנחנו עושים אתם הסדר משום שאנחנו מאמינים שהוא יביא לשלום. הבעיה היא בתוכנו פנימה, ומה שקרה במערת המכפלה הוא הבעיה שלנו בפנים.

אני שב וקורא לראשי האופוזיציה בישראל להבין שיפסיקו להסית נגד החלטות הרוב, שיסבירו לציבור שלהם שמותר לנהל רק מאבק לגיטימי, לשכנע, ומרגע שהרוב החליט, צריך לציית. תודה רבה.

### **היו"ר ס' טריף:**

תודה רבה. מיהו מחברי הכנסת של ש"ס כאן?

חבר הכנסת משה פלד, בבקשה, אדוני.

### **משה פלד (צומת):**

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מזכיר לכול, שהצעות האי-אמון לא מדברות על החלטת הממשלה ועל הוצאת תנועות "כך" ו"כהנא חי" ממסגרת החוק, אלא בנושא הכותל המערבי וההתיישבות בחברון.

בתחילת שנות ה-60 הוביל מחנה השמאל הקיצוני מאבק מתלהם וחסר פשרות נגד הקמתה של כרמיאל. כל זאת מתוך אמתלה כי "אסור להתיישב בלב היישוב הערבי בגליל". היום שוב מוביל מחנה השמאל מאבק דומה, אלא שהפעם מתמקדים הציונים הגדולים הללו במתיישביה החלוצים של חברון.

"נעשה משגה עצום אם לא ניישב את חברון, שכנתה וקודמתה של ירושלים, ביישוב יהודי גדל והולך בזמן הקצר ביותר. ראוייה חברון להיות אחותה של ירושלים"; כך אמר בן-גוריון ב-1970 ולא ידע עד כמה תהיה קריאתו וקביעתו זו אקטואלית לימינו אנו.

ציטוט נוסף, והפעם של גולדה: "שום ממשלה בישראל לא תוכל להתחייב לעולם על איסור נצחי של ישיבת יהודים באיזשהו מקום בארץ-ישראל, וחברון לא היתה עיר שוק רגילה, היתה לה חשיבות עצומה בעיני היהודים"; דברי גולדה מאיר.

אני קובע ואומר לכם, חברי ממחנה השמאל, לו הבנתם היום את שהבינו גדולי מנהיגים אך לפני דור, לא הייתם מגיעים למחשבות המתרפסות שבהן אתם שוגים היום. מפני מי אתם בורחים?

בוויכוח הגדול על המשך האחיזה ההתיישבותית בגליל העליון, שהתנהל ביישוב מייד לאחר נפילתה של תל-חי, אמר בן-גוריון: "אם נברח מפני כנופיות השודדים מעמק עיון, ניאלץ לברוח מארץ-ישראל כולה". באמירתו זו קבע, כבר אז, ערכים ציוניים ביטחוניים אשר ליוו את היישוב לאורך כל שנותיו הקשות ורוויות הדם. ואתם, אתם היום בחולשתכם ובעכשוויזם הפרגמטי שלכם בורחים מפני כנופיות שודדים, מפני רוצחים שכל רצונם ותאוותם להרוג יהודים באשר הם יהודים.

ראו, רבותי, עד לאן מובילה אתכם טעותכם הטרגית. שמענו על מפגש היסטורי בין פעילי סמינר גבעת-חביבה לבין פייצל חוסייני ב"אורינט האוס" בירושלים. אני שואל מכאן אותם פעילי השמאל הקיצוני – עם אנשי שילה או עלי או מכמש כבר נפגשתם? עם ראשי יש"ע כבר נפגשתם? מדוע ב"אורינט האוס" בירושלים? מדוע להכשיר פעם אחרי פעם את הבית הזה כבית הממשלה הפלשתינית בירושלים?

נכון, נעשה מעשה נורא במערכת המכפלה, גיינו והוקענו אותו בכל לשון של גינוי. יתירה מזאת, מעל במה זו בירכתי ועודדתי את החלטת הממשלה על אודות הטיפול הנקודתי והתקיף במפירי חוק וסדר; ואני מוסיף כעת: אם לא יטופלו ביד קשה ונחרצת מפירי החוק המטורפים, נאבד את כל הצידוק המוסרי במאבק על ארץ-ישראל ועל זכותם של היהודים לבנות את ביתם בכל מקום שבו יחפצו לבנותו.

בין המעשה הנורא ההוא לבין ה"עליהום" על מתיישבי חברון בפרט ויש"ע בכלל, שאותו מוביל מחנה השמאל הקיצוני, תהום פעורה. לא נרשה ולא נאפשר את השימוש הציני בדם שנשפך למען קידום רעיונות מעוותים וחולניים.

כבוד היושב-ראש, בוויכוחים המרים והנוקבים לאורך שנות ההתיישבות מעולם לא היוו הסיבות הביטחוניות ארגומנט בוויכוח. ההיפך הוא הנכון: במקום שהיו בו חששות ולבטים ביטחוניים, הוקמו יישובים יהודיים, שכן תמיד ידענו כי זו התשובה הציונית בארץ-ישראל. כך, לדוגמה, הושקעו כספים, אמצעים ומשאבים לאומיים ביישובי גבול הצפון, הרבה מעבר למשקלם היחסי, הרבה מעבר למשאבים שהושקעו במקומות הבטוחים, הנוחים והקלים, אם ניתן לומר כך.

פירוקם של מתיישבי יש"ע מנשקם, כפי שאנו כבר שומעים, ושוב מכיוון השמאל, יפקיר את ביטחונם של ציבור רב ועצום, של ילדים בדרכם לבתי-הספר ולגני-הילדים ושל המבוגרים הנעים בכבישים לעבודתם וחזרה לבתיהם, וישבש בצורה מוחלטת את כל מרקם החיים הקהילתיים ביש"ע. היש אדם אחראי במדינת ישראל, ובעיקר בין קובעי המדיניות, המוכן לקחת על שכמו אחריות שכזאת?

ממשלה המובילה לפינוי מתיישבים יהודים בחברון, ממשלה האוסרת תפילת יהודים בכותל המערבי, ממשלה שכזו איננה ראויה לאמון העם והכנסת. תודה רבה.

**היו"ר ס' טריף:**

תודה. חבר הכנסת האשם מחאמיד, אני מופתע לראות אותך ואני רוצה לאחל לך חג שמח.

**האשם מחאמיד (חד"ש):**

חג שמח.

**היו"ר ס' טריף:**

אני מזמין אותך בכבוד.

**תמר גוז'נסקי (חד"ש):**

זו הנאמנות לבית.

**היו"ר ס' טריף:**

בכל זאת ציינתי את זה, ואני מברך אותו מכל הלב.

**האשם מחאמיד (חד"ש):**

אדוני היושב-ראש, חג שמח.

**היו"ר ס' טריף:**

גם לך.

**האשם מחאמיד (חד"ש):**

חג שמח לכולם.

**אברהם בורג (העבודה):**

### האשם מחאמיד (חד"ש):

זה ביידיש? תודה. הבנתי.

גם הבנתי, אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, שאחת העילות להצעת האי-אמון הטרחנית, שהזעיקה גם אותי ביום חגי, היא פינוי יהודים מתפללים מרחבת הכותל והידרדרות מצב הביטחון.

אינני שמח לאידם של אותם יהודים שהורחקו מרחבת הכותל. מעולם לא הייתי דתי, איני דתי גם היום, אך אני סבור שיש לכבד את האנשים הדתיים באשר הם ולאפשר להם לממש את צורכיהם.

עם זאת אני חייב לשאול שאלה עקרונית בתוך מסע הצביעות והדמגוגיה שמכילות הצעות האי-אמון הנוכחיות. האם מגישי הצעות האי-אמון היום נזעקו ולו פעם אחת או חצי פעם כאשר נבצר ממוסלמים ומנוצרים לממש את אמונתם בפסחא במשך הסגרים והעוצרים שדומה שאין להם סוף?

הצרה עם מגישי האי-אמון הנוכחיים היא שאין להם ולו ערך אוניברסלי אחד. במשך כל שנות הכיבוש האפלות, שעודנו נמשך, נבצר מרבבות מאמינים לממש את אמונתם. ויתר על כן, מעבר לעניין הדתי, במשך שנים ילדים פלשתינים לא מגיעים לבתי-ספר, שירותי חינוך, חברה ותרבות אינם נגישים להם, והזוועה הזו לא הזיזה ולא הזעיקה אף אחד מלהקת הבכיינים שהופיעה כאן היום. איש מהם לא זקף גבה. זעקתם תמיד סלקטיבית, פרטיקולרית, אנטי אוניברסלית ואנטי הומנית.

ואשר למצב הביטחון, אדוני היושב-ראש, אני מקדם בברכה את הצעד שנקטה אתמול הממשלה בהוציאה את החוגים הפאשיסטיים אל מחוץ לחוק. אולם אין בזה די, כי בשטח עדיין ממשיכים להסתובב עשרות ואף מאות פנאטים שאינם שונים במאומה מאנשי "כך" ו"כהנא חי" – –

### גונן שגב (יעוד):

— — —

### האשם מחאמיד (חד"ש):

גם אם הם לובשים שמות אחרים, אנשים אלה מצהירים את ההצהרות שלהם בריש גלי מעל גלי האתר ומעל כל במה אפשרית אחרת, ובמיוחד כאשר כל גזען, חבר הכנסת שגב, כל גזען נעשה מבוקש בכלי התקשורת, אמצעי המדיה משחרים לפתחו כאילו היה איזה ענק רוח ולא גזען שולי, מטורף ושפל.

בשבוע שעבר, אדוני היושב-ראש, החלה את עבודתה ועדת החקירה הממלכתית לאירועי הטבח בחברון, וכבר בראשית עבודתה נחשף מעט מהחולי העמוק של החברה הישראלית ומהתחלואים שהביא עמו הכיבוש. הוועדה חשפה את אשר ידענו זה זמן רב, שחיי הערבי זולים וחסרי כל ערך. עד כדי כך שאפילו ילדים בקריית-ארבע מבקרים את קברו של הטובח ורואים בו גיבור אלוהי שמקומו בגן-עדן, והוא הופך "האני העליון" שלהם, מושא להזדהות ולהערצה.

### **עובדיה עלי (הליכוד):**

מה אתה חושב על ערפאת? ערפאת הוא רוצח.

### **האשם מחאמיד (חד"ש):**

ערפאת הוא מנהיג של עם. אתה משווה? לפני שבוע אמרת שאתה מגנה את הטבח, עכשיו אתה משווה, אתה אומר: אבל הרוצח דומה לערפאת. ערפאת הוא מנהיג – – –

### **עובדיה עלי (הליכוד):**

הרוצח הזה וערפאת הם אותו דבר. שניהם רוצחים. ערפאת יותר גרוע.

### **האשם מחאמיד (חד"ש):**

חבר הכנסת עובדיה עלי, דברייך דברי הבל. אין מה להשוות. ערפאת הוא מנהיג עם.

### **עובדיה עלי (הליכוד):**

הוא איש ארגון טרוריסטי.

### **האשם מחאמיד (חד"ש):**

אתה יכול אולי להגיד שערפאת ושמיר יש דמיון ביניהם.

### **דב שילנסקי (הליכוד):**

לא דומה.

**עובדיה עלי (הליכוד):**

ערפאת רוצח מתועב.

**האשם מחאמיד (חד"ש):**

אתה משווה את ערפאת לגולדשטיין הרוצח?

**עובדיה עלי (הליכוד):**

בוודאי. ערפאת גרוע יותר.

**האשם מחאמיד (חד"ש):**

אם אתה משווה את ערפאת לרוצח, אין לי מה להוסיף.

**דב שילנסקי (הליכוד):**

— — —

**היו"ר ס' טריף:**

חברי הכנסת, אני מבקש מכם.

**האשם מחאמיד (חד"ש):**

אתם מגינים על רוצח. אתם מגינים על פאשיסט רוצח שפל, שמקומו לא בגן-עדן. מקומו בגיהנום; אם יש גיהנום, הוא צריך להיות שם. זה מקומו.

**עובדיה עלי (הליכוד):**

ערפאת וגולדשטיין בעיני הם באותה דרגה. ערפאת גרוע יותר.

**היו"ר ס' טריף:**

אדוני, אנא ממך.

**דב שילנסקי (הליכוד):**

ערפאת ניהל רצח של נשים וילדים בעשרות או במאות מקרים.

**היו"ר ס' טריף:**

אנא ממך, אני מבקש.

**האשם מחאמיד (חד"ש):**

אני שאלתי, חבר הכנסת שילנסקי, האם חבר הכנסת שמיר לא היה טרוריסט מעולם?

**דב שילנסקי (הליכוד):**

איך אתה יכול להשוות את שניהם? שמיר רצח ילדים, נשים וזקנים רק מפני שהם נולדו באיזו אומה?

**האשם מחאמיד (חד"ש):**

לא אמרתי את מי הוא רצח. לא ביקשתי לדעת את מי הוא רצח. בתקשורת של הימים ההם כינו אותו טרוריסט. כך כינו אותו.

**דב שילנסקי (הליכוד):**

לא חשוב איך כינו אותו. המעשים לא דומים.

**האשם מחאמיד (חד"ש):**

הרבה פעמים מאבק לשחרור מכונה טרורזם על-ידי אנשים מסוימים. ערפאת מנהל את מאבק עמו לשחרור לאומי, וצריך לכבד אותו על כך. הוא מנהיג.

### **דב שילנסקי (הליכוד):**

לכבד אותו על רצח ילדים?

### **היו"ר ס' טריף:**

אני מבקש מכם, תנו לדובר לסיים את דבריו.

### **האשם מחאמיד (חד"ש):**

לא. אני נגד רצח ילדים.

### **שאול יהלום (מפד"ל):**

ערפאת אחראי לרצח ילדים בפיקודו הישיר.

### **תמר גוז'נסקי (חד"ש):**

---

### **היו"ר ס' טריף:**

עד כאן. חבר הכנסת מחאמיד, זמנך הסתיים, אבל אני נותן לך עוד דקה.

### **האשם מחאמיד (חד"ש):**

כשמדברים על רוצח, אתם אומרים ערפאת. מה זה?

### **עובדיה עלי (הליכוד):**

אני לא מבין את זה – – –

**האשם מחאמיד (חד"ש):**

מי לא גינה רצח ילדים? אני לא מגנה רצח ילדים?

**שאול יהלום (מפד"ל):**

— — —

**האשם מחאמיד (חד"ש):**

ערפאת לא רצח ילדים.

**עובדיה עלי (הליכוד):**

— — —

**היו"ר ס' טריף:**

חבר הכנסת עלי, אל תפריע לנואם. אני רוצה לשמור על זכותו לדבר.

**האשם מחאמיד (חד"ש):**

האיש הזה הופך מושא הזדהות והערצה, וכך מי שרצח פלשתיני מקבל עונש מאסר שנה בבית-כלא, ואף ארבעה חודשים, כמו שקיבל הרוצח לוינגר – מאסר ארבעה חודשים על רצח פלשתיני.

אדוני היושב-ראש, אני חרד לדמותו של האדם שצומח ומתפתח לאורם, או בצלם של ערכים אנטי אוניברסליים. לגסות הלב ולשנאה ולגזענות אין גבולות.

**עובדיה עלי (הליכוד):**

אם אתה מגן על ערפאת, אם אתה מגן על רוצח ילדים, הדברים שלך הם רק פראזות.

### **האשם מחאמיד (חד"ש):**

אדוני היושב-ראש, על ממשלת ישראל להסיר את הסגר מהשטחים, להפסיק את העוצר. אפילו בחג נאסר על פלשתינים לבקר את קברי יקיריהם. ההרעבה נמשכת, וגם ההרג נמשך. וכך הקורבן הוא המוענש והמתנחלים ממשיכים להסתובב עם נשק. זה עוד מקור לסכנה, לטבח חדש. כי התנאים המסייעים לקיצונים להרוג עודם קיימים. ראו לאן הגענו. "מעריב" מצטט אדם ששמו ניסן סלומינסקי –

—

### **דב שילנסקי (הליכוד):**

אתה מוכן לקחת אחריות לחיי המתנחלים בחברון אם הם ילכו בלי נשק?

### **האשם מחאמיד (חד"ש):**

כן. אדוני היושב-ראש, אני מצהיר שאני מוכן לקחת אחריות לחייהם של המתנחלים אם הם יבואו הביתה.

### **דב שילנסקי (הליכוד):**

מה זה הביתה?

### **האשם מחאמיד (חד"ש):**

לתוך מדינת ישראל. אני אחראי לחייהם.

### **דב שילנסקי (הליכוד):**

אתה בעד טרנספר?

### **האשם מחאמיד (חד"ש):**

אני בעד חזרה הביתה.

**דב שילנסקי (הליכוד):**

חבר הכנסת זאבי יכול לא לדבר על טרנספר אלא בביטוי אחר, כמו חזרה הביתה.

**האשם מחאמיד (חד"ש):**

הם מתנחלים. שיחזרו הביתה. אין להם מה לעשות שם.

**דב שילנסקי (הליכוד):**

---

**היו"ר ס' טריף:**

חבר הכנסת שילנסקי, הנושא הובהר.

**האשם מחאמיד (חד"ש):**

אין להם מה לעשות שם. חבר הכנסת שילנסקי, הם עוד יחזרו לכאן. עוד תראה. הם חוזרים לכאן.

**דב שילנסקי (הליכוד):**

אתה מציע עיקרון של טרנספר.

**האשם מחאמיד (חד"ש):**

זה לא טרנספר. זאת החזרתם הביתה.

**דב שילנסקי (הליכוד):**

זה טרנספר.

## **תמר גוז'נסקי (חד"ש):**

בגין פינה יישובים בסיני. מה הבעיה?

## **היו"ר ס' טריף:**

אתן לחבר הכנסת האשם מחאמיד להשלים את דבריו, ואני מבקש את הקשבתכם. בלי הפרעות. חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, הוא חבר סיעתך.

## **האשם מחאמיד (חד"ש):**

מר ניסן סלומינסקי, שנקרא "ראש מטה המבצעים של מועצת יש"ע", אומר: "אם ייעשה ניסיון לפנות את יהודי חברון יבואו אלפים ויעצרו בגופם את הפיני עם נשק להגנה עצמית ועם נכונות גבוהה. אני חושב שיהיה יותר קל לפנות ערבים מאשר אותנו". זהו ציטוט לא מפיו ברוך מרזל או מפי בנו של כהנא. והוא ממשיך ואומר: "לא יישאר צבא, זה יהיה הרבה יותר מאשר התנגדות פסיבית ומרי אזרחי". הטפה גלויה למרי אזרחי. רבנים כבר הוציאו פסקי הלכה ברוח זו. אני חושב שיש פה קריאה לעימות עם השלטון החוקי.

אדוני היושב-ראש, המדיניות של ממשלת ישראל, כשאין שינוי חיובי בשטח, מרחיבה את הפער בין הנהגת אש"ף לציבור הפלשתיני. אם לא יהיה שינוי בשטח בעניין ההתנחלויות, עקירתן והבאתם של המתנחלים ארצה, אם ימשך המצב כפי שהוא היום, בתנאים הנוכחיים הקיימים יתמוטט כל הסכם שייחתם בלחץ הרחוב. השלום הוא הביטחון, אין ביטחון בלי שלום ואין ביטחון באין שלום, בלי להביא אותם אנשים שהם פוטנציאל לטבח, פוטנציאל לרצח, שיבואו ארצה אותם מתנחלים שאנשים בבית הזה מגינים עליהם.

לכן, אדוני, היות שמגישי הצעות האי-אמון ידועים לנו, אנחנו נתנגד להצעת האי-אמון. תודה.

## **היו"ר ס' טריף:**

נתתי לך בונוס הפעם, מפני שבאת בחג, אבל זה לא לכל פעם. רשות הדיבור לחבר הכנסת גון שגב.

## **האשם מחאמיד (חד"ש):**

אני מודה שוב לאדוני.

### עובדיה עלי (הליכוד):

איזו צביעות זאת? רוצח ילדים – – –

### היו"ר ס' טריף:

חבר הכנסת עובדיה עלי, לא עכשיו. לא עכשיו. חברי הכנסת, אני מבקש את הקשבתכם.

### דב שילנסקי (הליכוד):

עוד לא גמרנו את הוויכוח.

### היו"ר ס' טריף:

חברי הכנסת, בכל זאת חבר הכנסת גונן שגב צריך לדבר.

### גונן שגב (יעוד):

אני יכול לקבל תוספת בגלל פסח?

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, ראשית אני חייב להביע זעזוע עמוק מכך שחבר הכנסת האשם מחאמיד, ביום חגו, יוצר בכל אופן הפרדה קשה מאוד שאנחנו מנסים כל הזמן שלא ליצור אותה, הפרדה בין דם לדם.

לא ייתכן – – –

### היו"ר ס' טריף:

חברי הכנסת, אתם מפריעים. חבר הכנסת אורון.

### גונן שגב (יעוד):

לא ייתכן שחבר הכנסת האשם מחאמיד, שלא מקשיב לי עכשיו, יכריז במליאת הכנסת על יאסר ערפאת כמנהיג, ויקלף ממנו את כל הקליפות אשר אינן רחוקות מאתנו דיין מכדי שנוכל לשכוח אותן. לא ייתכן שתטען שמעשי טבח ביהודים, שנעשו ביהודים לאורך שנים בצורה סיסטמטית, כדרך חיים, כחלק מאידיאולוגיה, אינם מעשי טרור ואינם מעשי טבח. אני הייתי מצפה ממך לפחות בנושא זה שתגיב, שתענה. קצת מוגזם לעשות אידיאליזציה של מעשי רצח גם אם מדובר במלחמה, כמו שקראת לזה, לשחרור של עם.

**וליד חאג' יחיא (מרצ):**

תסתכל קדימה ולא אחורה.

**גונן שגב (יעוד):**

אני מסתכל הצדה, לא אחורה ולא קדימה.

**וליד חאג' יחיא (מרצ):**

— — — מה שצריך לעשות.

**האשם מחאמיד (חד"ש):**

אני מגנה כל רצח.

**גונן שגב (יעוד):**

לא נכון, לא שמענו את זה מעל הדוכן.

**האשם מחאמיד (חד"ש):**

— — —

**גונן שגב (יעוד):**

לאחר הטבח בחברון, אשר גונה בכל פה על-ידי כל סיעות הבית ועל-ידי כל תושבי ישראל, קרה בעצם תהליך מדאיג מאוד מאוד. ממשלת ישראל הרגישה שהיא צריכה לנקות את עצמה ואת עם ישראל מאותו רוצח מתועב אשר הוקע על-ידי עם ישראל ללא עזרת הממשלה, ונוצר איזה תהליך של ריצה כדי לרצות את העולם כולו ואת אש"ף בפרט.

אי-אפשר לדבר פה. יש פה ארבעה אנשים ויש פה רעש כמו במליאה שלמה.

### היו"ר ס' טריף:

חברי הכנסת. חבר הכנסת בדש, אני קצת מפריע.

### גונן שגב (יעוד):

לאחר הטבח בחברון החלה הממשלה בריצה, ריצת אמוק, כדי לרצות את העולם בכלל ואת אש"ף בפרט בכל מיני צורות שונות ומשונות. הטעות הראשונה אולי היתה אותה הקמת ועדת חקירה, אשר לפי דעתי ולפי הערכתי ולצערי תצטרך כנראה להקריב קורבן גדול מאוד, והפעם הוא יהיה כנראה מהדרג הצבאי. קשה להתנבא היום תוך כדי דיונים, אבל אני חושב שכבר היום נעשה שם איזה "עליהום" מסוים, על צבא-הגנה לישראל, ואינני בטוח שהטיפול לא יכול היה להיעשות כטיפול נקודתי – באותו טבח בחברון.

אני רוצה לציין דבר קטן. מציינים כולם, גם ועדת החקירה, גם חברי הכנסת בהצעת אי-האמון הזאת, את נושא נשיאת כלי הנשק על-ידי מתיישבי חברון ויהודה ושומרון בכלל. לא ייתכן שתנתקו את העובדות מהמציאות. הרי אותם מתיישבים ביהודה ובשומרון ובחבל-עזה מסתובבים עם כלי נשק לא מפני שהם יורים בערבים באותם כלי נשק אלא כיוון שחיייהם בסכנה יומיומית. והנה שמענו בממשלה הזאת כל מיני הצעות לפרוק את המתיישבים מנשקם. אני בטוח שהמתיישבים היו שמחים מאוד להחזיר את נשקם למחסני צה"ל, לו יכול צה"ל לתת להם ביטחון מלא בתנועה בכבישים ובחיי היום-יום שלהם.

אתנן נוסף שהוצע על-ידי שרים מספר, ולשמחתי ראש הממשלה לא קיבל אותו, היה פינוי מתיישבים יהודים בחברון. הרי לא ייתכן שכאשר אתם מדברים בממשלה על הסכמי אוסלו, על הסכם אוטונומיה שהוא בדרך לשלום, לא יוכלו ערבים ויהודים לחיות בכפיפה אחת. על איזה שלום אתם מדברים? אם אין שלום, אל תיתנו אוטונומיה. אם אין עתיד לשלום, אל תיתנו אוטונומיה. אם אמור להיות שם שלום, אל תתחילו לפנות את היהודים בגלל הקשר יהודים-ערבים באותם אזורים. הרי יש פה פרדוקס שאיש לא מוכן לתת עליו את הלב ואף אחד לא שם אליו את לבו.

ממשלת ישראל התחייבה לאחר הסכמי אוסלו שהיישובים לא ירדו, לפחות לא בתקופת הסכמי הביניים.

### היו"ר ס' טריף:

חברי הכנסת זאבי ועלי, אני אודה לכם אם תשבו.

### **גון שגב (יעוד):**

חבר הכנסת זאבי, מילא אם היית מפריע למישהו אחר, אבל לי?

אני דורש מהממשלה שלפחות תעמוד בהתחייבותיה המינימליות באותה תקופת ביניים ולא תדבר על פינוי מתיישבים, לא מחברון ולא מכל מקום אחר, תעניק ביטחון מלא למתיישבים באזור ותפסיק עם המסע העולמי והמסע למדינות ערב לנתינת אתנן בעקבות הטבח בחברון. ובעקבות זאת אצביע אי-אמון בממשלה.

### **היו"ר ס' טריף:**

רשות הדיבור לחבר הכנסת יוסף בא-גד. אחריו – חבר הכנסת אפרים גור, ואחריו – חבר הכנסת אברהם שפירא.

### **יוסף בא-גד (מולדת):**

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני שמח לברך את חברי הכנסת הערבים לרגל חג עיד-אל-פיטר. אנחנו שמחים בחגיהם ומברכים אותם, בתנאי שגם הם ייתנו לנו לשמוח בחגינו, ולצערי המציאות אינה כך.

### **האשם מחאמיד (חד"ש):**

סליחה – – –

### **וליד חאג' יחיא (מרצ):**

– – –

### **האשם מחאמיד (חד"ש):**

אפילו ברכה אתה לא יכול להשמיע.

### יוסף בא-גד (מולדת):

ביקשתם ברכה, נתתי ברכה. אמרתי את האמת. אתם מפחדים, כרגיל, מהאמת.

### וליד חאג' יחיא (מרצ):

ערפאת – – – אתה לא אומר את האמת.

### יוסף בא-גד (מולדת):

חבר הכנסת, תשמע ממני את האמת המלאה.

### וליד חאג' יחיא (מרצ):

אתה אומר שאנחנו רוצים לקלקל לך את החג.

### יוסף בא-גד (מולדת):

האמת היא: קלקלתם לנו את חג הפורים, כאשר זרקתם אבנים מרחבת הר-הבית, מקום קדוש – – –

### היו"ר ס' טריף:

זה לא הם, חבר הכנסת בא-גד. שכחת. זה היה מאורע אחר שהתרחש בפורים.

### קריאות:

— — —

### היו"ר ס' טריף:

אני מבקש לתת לחבר הכנסת בא-גד לדבר.

### יוסף בא-גד (מולדת):

אני עוד לא התחלתי לדבר.

### היו"ר ס' טריף:

גולדשטיין לא היה ערבי, אין מה לעשות.

### האשם מחאמיד (חד"ש):

---

### יוסף בא-גד (מולדת):

אני מבקש להתחיל לספור לי את הזמן רק עכשיו.

תנועת מולדת הגישה הצעת אי-אמון לממשלה, כי אין לנו כל אמון בממשלה שמובילה את העם מדחי אל דחי. וכדי שתבינו את הדברים, במקום להוסיף לדבר כפי שדיברו הכול, יש לי פה שיר, "ירושלים של זהב", של שולי נתן, שיר מוכר לכולנו. והשיר הזה, שנכתב בשנת 1967, בוטל בשנת 1993. היושב-ראש מרשה לי לשיר את השיר הזה?

### היו"ר ס' טריף:

אדוני, אני מכיר את הכשרונות של אדוני, אבל אי-אפשר. לכן תקרא ותתייחס בנאום.

### יוסף בא-גד (מולדת):

אני אומר את זה, אף שהשירה מתנגנת מאליה.

### קריאה:

אז תשיר.

## **היו"ר ס' טריף:**

לא, זה לא מופע, זה לא "צוותא" כאן. בבקשה, אדוני.

## **יוסף בא-גד (מולדת):**

במקום: "חזרנו אל בורות המים, לשוק ולכיכר"; אנחנו אומרים: עזבנו את בורות המים, השוק והכיכר, מואזין קורא בהר-הבית, בעיר העתיקה. ובמערות אשר בסלע, אלפי כאפיות אדומות, ואיך נרד לים-המלח דרך מדינה זרה.

את השיר הקדוש של מלחמת ששת הימים, שהביע ערגה לכל שחרור הר-הבית, הרסתם, ועכשיו את כל זה אתם מחזירים בצורה זו או אחרת.

## **עובדיה עלי (הליכוד):**

את השיר הזה כתבה נעמי שמר ולא שולי נתן. שולי נתן שרה אותו.

## **יוסף בא-גד (מולדת):**

אני רציתי לשיר במקום שולי.

## **אברהם בורג (העבודה):**

חבר הכנסת בא-גד: שולי נתן, ורבין – לקח.

## **יוסף בא-גד (מולדת):**

זו הערה נכונה, שהוא לוקח ומתן יום ולילה. רבין נותן לערפאת, וערפאת לוקח. בשלב זה הוא רוצה יותר.

והנה כתבה לי אשה יקרה, גברת יונה חאג'ג': "עשר הצרות שמובילות עם להשמדה עצמית: כשאם של חייל צריכה להתאבד בגלל מערכת שקרית – ואתם עוברים לסדר-היום; כשחיילים עושים מעשה קונדס והורגים חברים לנשק – ואתם עוברים לסדר-היום; כשילד בן 12 מאיים על חיי ילדה ודוקר אותה – ואתם עוברים לסדר-היום; כשילדים רוצחים נהג מונית, כי בא להם לרצוח – ואתם עוברים לסדר-היום; כשהורים מתעללים ואונסים את ילדיהם מדי יום ביום – ואתם עוברים לסדר-היום;

כשבעלים רוצחים את נשותיהם – ואתם עוברים לסדר-היום; כשבחור צריך לרצוח את אביו על מנת להציל את אמו – ואתם עוברים לסדר-היום".

מי שעושה שקר, וכלפי ערבים מתיר את דמנו, את דמם של יהודים, שר בממשלה שמרשה לעצמו להתבטא: "אינם יכולים להגן על התושבים היהודים בחברון וצריך לפנותם לטובתם"; ואני שואל אותו שר: למה לא לפנות את ערביי יפו לטובתם? למה לא לפנות את ערביי נצרת הערבית, כשיש נצרת-עילית? למה לא לפנות את ערביי לוד ורמלה, שהתפרעו? למה בעניין הטרנספר, כאשר אנחנו אומרים שזה הפתרון היחיד, טרנספר מרצון, אתם מתנפלים, כאילו שומו שמים, ואילו כאשר הערבים עושים במקביל אותו דבר – איפה "שלום עכשיו" שצעקה במשך שנים נגד צווי מעצר לערבים? למה היום כאשר מוציאים אותם צווי מעצר נגד יהודים, הם אינם צועקים? יושב בחור, איל נוקד מבית-אל, ברגע האחרון הוא יצא ממכונת שחטפה אותו, וירו עליו, והוא ישב בבית-סוהר, ואז הוא התבטא משהו נגד הממשלה, ולכן מכניסים אותו היום לבית-סוהר. הוא לא שייך לזה, רק היות שהוא אמר פעם מלה. זה היושר, זה הצדק.

במדינה כזו המוסר מתדרדר, הורים הורגים את ילדיהם, בעלים את נשותיהם. אכן, אין יראת אלוקים במקום הזה, אמר אברהם אבינו, והרגוני.

לכן אין זכות קיום לממשלה, וככל שהיא תרד מהר יותר, ייטב לנו, לעם ישראל, ליהודים ולערבים כאחד.

### **היו"ר ס' טריף:**

תודה. חבר הכנסת אפרים גור, בבקשה. ואחריו – חבר הכנסת אברהם שפירא.

### **אפרים גור (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הממשלה הזאת אינה ראויה לאמון הבית הזה ולאמון העם הזה משום המדיניות השלומיאלית, משום אוזלת היד שהיא מגלה בתחום מדיניות השלום, בתחום מדיניות הביטחון, בשל מדיניות הביטחון ומצב הביטחון המעורער השורר במדינה והחרדה הגדולה לביטחונם האישי של אזרחי המדינה. אבל, ברשותך, אדוני היושב-ראש, אני רוצה להביע אי-אמון בממשלה מהיבט מרכזי אחד שאני רוצה להעלות היום.

הממשלה שולחת שרים בדרג שר החוץ והשר לאיכות הסביבה לנהל משא-ומתן עם משלחת רמת-דרג של אש"ף. לממשלה יש מדיניות ויש לה קווים אדומים, שלפיהם היא קובעת כי לא תקום מדינה פלשתינית. וזאת המדיניות המוצהרת והרשמית של הממשלה. היא שולחת שני שרים בכירים כדי לנהל משא-ומתן וכדי להשיג במשא-ומתן זה את המירב ואת המיטב מבחינת האינטרסים של מדינת ישראל.

שר אחד מתוך השניים, השר יוסי שריד, לפני צאתו למשא-ומתן, מצהיר קבל עם ועולם, כי מדינה פלשתינית תקום. ואני שואל את עצמי, כאזרח מדינת ישראל: באיזו מדינה מתוקנת ונורמלית יכול

לקרות מצב, שבשם הממשלה, בשם ראש הממשלה, יוצא שר לנהל משא-ומתן עם גוף, שעד לפני חודשים מספר נחשב, על-פי מדיניות הממשלה, גוף רצחני, גוף טרוריסטי, בראשותו של רב-מרצחים, ומדיניות הממשלה היא להתנגד להקמת מדינה פלשתינית, והמדינה מבקשת בשם העם להשיג את התנאים הטובים ביותר מבחינת האינטרסים של מדינת ישראל, ושר שיוצא לייצג את הממשלה ואת העם ולהשיג את התנאים הטובים מצהיר לפני צאתו, לפני הפגישה, כי מדינה פלשתינית תקום, דבר שהפלשתינים ואש"ף נלחמים למענו?

כיצד אני יכול להביע אמון בשר שכזה? כיצד אני יכול לקוות שאותו שר, בשמי ובשם הממשלה והמדינה שלי, יביא לי את ההישגים שהעם שלי חפץ וכמה להשיג אותם? אני ממש משתומם כיצד ראש הממשלה והממשלה כולה לא נוקטים שום צעדים, שום אמצעים כנגד אותו שר ולא מבקשים לשחרר אותו ולפטר אותו מן הממשלה.

סמוך לאותו מועד אומר ראש הממשלה עצמו, באחד העיתונים: אי-אפשר לנהל מהלכים מדיניים כאשר השרים מתבטאים, וכל אחד מסביר על מה עוד אפשר לוותר. אומר זאת לא אחר מאשר ראש הממשלה. אם כבוד ראש הממשלה סבור ששריו, שחייבים לו נאמנות, לו ולמדיניות הרשמית של הממשלה, מתבטאים באופן שפוגע בניהול ענייני המדינה, ריבון העולמים, מדוע אין הוא נוקט שום אמצעים כדי להעמיד אותם על טעותם, כדי לנזוף בהם, כדי לבקש מהם להפסיק להתבטא באופן שמזיק לניהול המדיניות של הממשלה ומדינת ישראל?

בנצלי את ההזדמנות הזאת, אדוני היושב-ראש, היות שבשבועיים האחרונים לא התאפשר לי להתבטא בסוגיה הזאת מעל בימת הכנסת, אני רוצה להצטרף לאלה שגינן באופן החריף ביותר את הטבח בחברון, ובאותו זמן גם להביע זעזוע מן האופן שבו חבר הכנסת חנן פורת הגיע לשיבת מועצת יש"ע ובפותחו את דלת האולם שבו התכנסו חברי מועצת יש"ע – לפחות כך זה השתקף מעל מסכי הטלוויזיה – כולו קרן משמחה ובירך את יושבי הישיבה הזאת ב"פורים שמח". אני חושב שאולי הוא לא התכוון לכך, אבל התמונה הזאת זעזעה כל מי שצפה בה. אני חושב שהתמונה הזאת הסבה נזק חמור מאוד לעם ישראל, למדינת ישראל ולהשתקפותנו בעולם. במלים החריפות ביותר, גם אם חברי הכנסת חנן פורת לא התכוון לכך, ואולי הוא לא צפה שיהיו שם גם מצלמות טלוויזיה, אני רוצה להסתייג מן המעשה הזה, כי אני חושב שאין לשמוח ואין להביע בשום צורה שמחה ביום שבו אירע דבר חמור ומזעזע שהיינו עדים לו, ביום שהתרחש בו הטבח בחברון.

עם זאת, אני רוצה לקרוא לממשלה, שלא תיתן לאויבים שלנו ולאנשי אש"ף לנצל את מה שקרה, עם כל החומרה שבדבר, כדי להביא את מדינת ישראל להתרפס, כדי להביא את מדינת ישראל לוותר עוד ועוד ולפגוע על-ידי כך באינטרסים החיוניים של המדינה. עם כל רצוננו וכמיהתנו לשלום, עלינו להבטיח כי האינטרסים החיוניים של מדינת ישראל, ובעיקר אינטרסים ביטחוניים, לא ייפגעו. תודה.

### היו"ר ס' טריף:

תודה לחבר הכנסת אפרים גור. חבר הכנסת אברהם שפירא, בבקשה. אחריו – אחרון, חבר הכנסת אביגדור קהלני. בבקשה, אדוני.

### אברהם שפירא (יהדות התורה):

כבוד היושב-ראש, כנסת נכבדה, אמת שלנאום הזה לא צריך להתכונן, לא צריך לכתוב אותו, הוא מדבר מהלב ומדבר בעד עצמו. אני מדבר על הפינוי הפיסי של מתפללים מרחבת הכותל המערבי. הפינוי מהכותל חמור ולא משום שהוא ביטוי לסכנה שמישהו עוד עלול לחשוב על החזרת הכותל, חס ושלום – – –

### **עובדיה עלי (הליכוד):**

גם...

### **אברהם שפירא (יהדות התורה):**

הפינוי מהכותל חמור משום שהוא סימפטום לעיוות החשיבה של השכל הישר.

אני בטוח שהממשלה רצתה לשמור על היהודים שמתפללים ליד הכותל וחששה מזריקת האבנים. יש פה בעיה. אנחנו היהודים החרדים לדבר השם לא עולים על הר-הבית, אנחנו תמיד נהיה למטה.

### **שר המשטרה מ' שחל:**

אדוני היושב-ראש – – –

### **אברהם שפירא (יהדות התורה):**

אני אתן לך.

במקום לטפל בתוקף מטפלים בנתקף. את האבנים זרקו מלמעלה, מהר-הבית. המוסלמים שבאים לשם אומרים שהם באים להתפלל. אם ידענו אתמול לסגור מפלגות שחושבים שהן מפלגות טרור, צריך להודיע שאם מישהו יזרוק עוד הפעם אבנים מהר-הבית, הם לא יוכלו יותר לגשת להר-הבית. הרי זו רמאות – באים להתפלל שם או באים לזרוק אבנים?

### **שר המשטרה מ' שחל:**

חבר הכנסת שפירא, רק משפט אחד. הודעתי זאת גם בתשובתי. הבעיה לא היתה זריקת אבנים. היה מידע שעל-פיו היו חייבים לפעול, ועל כן היה הפינוי כדי לשמור על חיי אנשים שלא יקרה דבר.

## אברהם שפירא (יהדות התורה):

אדוני השר, אני לא שמעתי אותך וממילא אמרתי שאני בטוח שהשיקול היה לשמור על המתפללים, אין לי ספק בכך. אבל השאלה היא מהי התשובה. האם אנשים יכולים להמשיך ולבוא להר-הבית ולזרוק אבנים?

## שר המשטרה מ' שחל:

לו שמעת את רב הכותל הרב גץ היית מקבל ממנו את התשובה. להיפך.

## אברהם שפירא (יהדות התורה):

בכל אופן, אני חושב שזה מחזק אותם, והרי זה מה שהם רוצים. הם רוצים להגיע למצב שיהודים לא יוכלו להגיע להתפלל ליד הכותל. פינוי יהודים מהכותל מבחינה זאת זה חילול השם. לחילול השם בעיני ישראל ובעיני העמים אין כפרה ואין מחילה.

בהמשך לאותה חשיבה מעוותת שעמדה ביסוד הפינוי מהכותל, יש הרוצים לפנות יהודים מחברון. נכון הדבר שד"ר גולדשטיין עשה מעשה חמור מאין כמוהו, שעדיין לא נוצרו המלים המתאימות לגינוי, אבל מכאן ועד להטלת אשמה על כל המתגוררים בחברון המרחק רב. האחד יחטא ועל כל העדה תקצוף?

חברון היא כמו ירושלים, היא אחת מארבע ערי הקודש שבארץ-ישראל. את חברון לא כבשו, את חברון שחררו. חברון נקנתה במחיר מלא עוד בימי אברהם אבינו. המתנחלים בקריית-ארבע בחברון לא באו לשם כפולשים, הם הגיעו למקום באישור ממשלת ישראל ובהסכמתה. באיזו זכות תבוא הממשלה או יבואו שרים ובכלל יעלו על דעתם אפשרות לפנות יהודים מחברון? הלוא יש בכך משום קביעת תקדים חמור ביותר.

הבה נחזור לשפיות הדעת ונגלה שוב אותה זקיפות קומה יהודית. אני מוכרח להגיד שאתמול, כאשר החליטה הממשלה להוציא את "כך" מחוץ לחוק – אני נגד כל מפלגת טרור, אבל היופי בדמוקרטיה היה שלא אסרו על שום סיעה ועל שום מפלגה, כי אין לזה גבול. מחר זה יכול לגרום לכך שמישהו יחשוב שהדתיים הם גזענים ואפשר גם לסגור אותם. התחילו בדבר חמור. הדבר הזה יכול לגרום לכך שיהודים דתיים לא יוכלו לחיות פה עוד.

לכן אנחנו בוודאי נביע אי-אמון לממשלה. תודה רבה.

## היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת אברהם שפירא. רשות הדיבור לאחרון הדוברים, אלא אם כן תרצה הממשלה להשיב, חבר הכנסת אביגדור קהלני. אם לא תהיה תשובת הממשלה, תהיה הצבעה. אני מבקש לצלצל בפעם השלישית. חברי הכנסת, צלצלנו, שלא תהיינה אחר כך טענות מטענות שונות. בבקשה, חבר הכנסת קהלני.

#### **אביגדור קהלני (העבודה):**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, ברצוני לספר מעט על הכותל, כמה הוא יקר לכל העם היהודי. האגדה מספרת, שכאשר רצה שלמה המלך לבנות את בית-המקדש, נגלה אליו מלך, אלוהים, ואמר לו: שלמה בן דוד מלך ישראל, שמע ודע, המקדש הזה שאתה עתיד לבנותו יהיה מקדש העם, של כל ישראל כולם. על כן הקהל את ישראל ויבואו כולם לעשות במלאכת המקדש. ונפל הכותל המערבי בגורל העניים לבנותו.

#### **היו"ר ש' וייס:**

חברי הכנסת, אני מבקש. הנואם האחרון הוא תמיד קורבן של ההתכנסות, אבל בואו נעשה את זה כך שחבר הכנסת קהלני יוכל בכל זאת להשמיע את דבריו באווירה מתקבלת על הדעת. אני מבקש מחברי הכנסת לשבת.

#### **אביגדור קהלני (העבודה):**

ואכן העניים הם אלה שבנו את הכותל המערבי. הבנייה היתה אטית, כי ידם לא השיגה לקנות את החומר. לקחו אבנים והסיעו אותן על כתפיהם, ובנו את הכותל המערבי בזיעת אפם.

כאשר בית-המקדש נהרס, כאשר נחרב בית-תפארתנו, יצאה בת קול ואמרה: הכותל הזה, עמל העניים, לא ייחרב לעולם, אין השכינה זזה מכותל מערבי לעולם.

אני בא לדבר על חשיבותו של הכותל המערבי לעם ישראל. אין לי שום ספק שכל אחד מאתנו יודע מה חשיבותו של הכותל. והדרישה שלנו היא להמשיך ולהתפלל בו כל ימות השנה.

#### **היו"ר ש' וייס:**

חברי הכנסת, אני מבקש להפסיק את השיחות ולאפשר לחבר הכנסת קהלני לומר את דבריו. אני מבקש לשבת ולא להפריע.

#### **אביגדור קהלני (העבודה):**

ב"כתר שם טוב" נכתב, כי "כל מי שנפשו עגומה עליו הולך לכותל המערבי ושם מתפלל ושופך שיחו".

האירועים האחרונים והטבח המחריד בחברון גרמו לזעזוע עמוק ויסודי והעלו בעיות ביטחון קשות. ההתפרעות הקשה בהר-הבית ביום הטבח טופלה בצורה מעוררת כבוד והערכה על-ידי המשטרה, באיפוק, באחריות ובנחישות המתאימה. עם זאת, חובתם של המשטרה וכוחות הביטחון לבלום את ההתפרעויות וזריקות האבנים מהר-הבית. פינוי הכותל מהמתפללים היהודים ביום שישי מעניק תחושה של ניצחון לפורעים, במקום להעמידם במקומם בתקיפות.

אנו, עם ישראל, הקפדנו באדיקות לשמור על חופש הדת והפולחן לכל הדתות בירושלים. לשם כך אנחנו מקצים כוחות ומשאבים. ייתכן שבאופן חד-פעמי היתה זו החלטה נכונה של שר המשטרה, בגיבוי של ראש הממשלה, לפנות את המתפללים. אבוי לנו אם דבר כזה יקרה פעם נוספת.

נוכחנו לדעת כי הפינוי אכן היה חד-פעמי. ואני רוצה להזהיר את עצמנו: אולי אפילו כדאי שיהודי ייפגע מאבן, אבל לא נפנה יהודים מתפללים מהכותל. יש צורך שיהודים לא יפנו לעולם מן הכותל המערבי, שיוכלו להתפלל שם לעולמי עד. תיפול אבן על ראשו של יהודי ולא נקבל החלטה לפנות את הכותל. אני יודע שההחלטה הזאת נבעה משיקולי ביטחון, אבל זה תקדים מסוכן מאוד לעם ישראל. המקום היחיד ששם אנחנו מתכוונים להישאר לעולם, מצאנו את עצמנו מתפנים ממנו. אבוי לנו. אני קורא לשר המשטרה ולראש הממשלה, שלא להיחפז בקבלת החלטה כזאת.

לגבי הנושא של הפינוי מחברון, אני רוצה לומר שיש החלטה, למרות מה ששמענו בממשלה, שלא מתפנים מחברון. ואנחנו מבינים את העניין, את הצורך להגיש אי-אמון.

חברי הכנסת, קרה משהו בשבוע שעבר בגבול הצפוני של מדינת ישראל. בהזדמנות זו אני רוצה להפנות את תשומת לבנו למה שקרה בגבול הצפוני של מדינת ישראל. ואני רוצה להביע סלידה ושאת נפש מהתנהגותם ומהתבטאויותיהם של חברי הכנסת דראושה ואלסאנע, היורקים בחוצפה שלא תיאמן לבאר שממנה הם שותים. השניים הגדילו לעשות בפגישתם עם אחמד ג'בריל. הם יצאו לדרך ונמצאו מקללים ומגדפים את המדינה שעושה כה רבות למען הציבור שהם מייצגים. לא משלחת תנחומים היתה זו, כי אם משלחת חבלנים הרוצים לטרפד את סיכויי השלום, המעזים לתקוף במלים בוטות ביותר את הציונות, שתמיד מגינה על זכויותיהם בחירוף נפש.

אשר על כן החובה להרחיב את הקואליציה ולחזקה בכוחות ציוניים נוספים רק מתגברת ומתחזקת. אני קורא לצומת, למפד"ל וליהדות התורה לחזק את הממשלה. ואני מבקש ודורש להסיר את חסינותם של שני חברי הכנסת האלה, אשר פוגעים במדינת ישראל, ולהעמיד אותם לדין. התנהגותם בסוריה, בפגישתם עם אחמד ג'בריל, מראה ששנאתם כלפי העם היהודי הולכת וגוברת, דבר שאנחנו לא עושים ולא מרשים לעצמנו כלפי העם הערבי.

## היו"ר ש' וייס:

תודה רבה לחבר הכנסת קהלני. האם לממשלה יש תשובה? אדוני שר המשטרה, השר המתאם, בבקשה.

### שר המשטרה מ' שחל:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה – – –

### היו"ר ש' וייס:

לא להפריע. חבר הכנסת דוד צוקר, חבר הכנסת טמקין, באמת, תשבו. כל התנועה הזאת – מי צריך אותה עכשיו? עוד סיבוב, עוד סיבוב. חברת הכנסת לימור לבנת, לצורכי הצבעה זאת, נדמה לי שאת באגף הלא-נכון.

### שר המשטרה מ' שחל:

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, הקשבתי לדברי נציגי הסיעות בהצעות האי-אמון ולדברי באי-הכוח שהציגו את ההצעות עצמן, ואני חייב לומר שלא היה בהן לא חידוש – –

### היו"ר ש' וייס:

חברת הכנסת ענת מאור.

### שר המשטרה מ' שחל:

– – לא רענון, ולא היה בהן גם נימוק המצדיק הצעות אי-אמון אלה.

### משה קצב (הליכוד):

– – –

### שר המשטרה מ' שחל:

התשובה שלי, בהחלט, היתה משכנעת, ולו התייחסו לתוכן הדברים, לדעתי, היה צפוי שהמציעים יקומו ויגידו כי אין מקום להצעות אי-אמון.

מצאתי לנכון להשיב על נקודה אחת – – –

## משה קצב (הליכוד):

---

## היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת קצב, מיצינו את הנושא. עכשיו האצבעות תדברנה.

## שר המשטרה מ' שחל:

— — — התפילה ליד הכותל. מאחר שכמה מחברי הכנסת לא שמעו את דברי תשובתי, אני רוצה לחזור עליהם כפי שאמרתי אותם, כי ממשלת ישראל מחויבת להבטיח את חופש הפולחן לכל הדתות ואת ביטחונם של כל המתפללים, כי הפינוי שהיה ב-25 בפברואר מרחבת הכותל בא בעקבות סיבות, שהיה לנו יסוד להניח כי ביטחונם של המתפללים מחייב לפנות אותם לתקופה קצרה, שהיתה כשעה בלבד. הסיבות היו בידינו, במסגרת — — —

## היו"ר ש' וייס:

השר שריד וחבר הכנסת רמון, אנא.

## שר המשטרה מ' שחל:

— — — כל הנוגעים לענייני הביטחון, כי אין כל כוונה למנוע, אלא בדיוק ההיפך. אנחנו נבטיח, אנחנו ערוכים לשמירה על ביטחונם של המתפללים בכותל, ונעשה הכול כדי שהם יוכלו להתפלל בכותל בביטחון.

## משה קצב (הליכוד):

---

## היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת קצב.

## שר המשטרה מ' שחל:

אני רוצה לציין, כדי שהדברים ייאמרו כאן, גם לחבר הכנסת שפירא – – –

## היו"ר ש' וייס:

סליחה, חבר הכנסת שפירא, מדברים אליך.

## שר המשטרה מ' שחל:

– – – דברי רב הכותל, הרב גץ, ששיבח את פעולת המשטרה ועבודתה, וגם את הצעדים שעשינו, לרבות יחידת משטרה מיוחדת המונה 160 שוטרים שנמצאת בשמירה, החליפה את אנשי הג"א בשמירה מתמדת, 24 שעות, כדי להבטיח את הביטחון בכותל המערבי ובהר-הבית.

לכן אני מציע לדחות את הצעות האי-אמון שהועלו על-ידי שלוש הסיעות.

## היו"ר ש' וייס:

תודה, אדוני השר. חברי הכנסת, איש איש ישב במקומו. אני רוצה לשאול את סיעות הליכוד, המפד"ל, צומת ומולדת, האם אתם רוצים הצבעה מלועדת? – כן. אם כן, אנחנו נצביע הצבעה אחת. שבו ואל תצביעו לפני שאני אסב את תשומת לבכם לכך שצריך להצביע. איש איש במקומו.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים עכשיו להצבעה על שלוש הצעות אי-אמון שהוגשו היום. ראשונה של הליכוד: מדיניותה בתחום הביטחון, מדיניות הממשלה בתחום הביטחון, שיחות השלום, צווי מעצר אדמיניסטרטיביים נגד אזרחי ישראל, דרישה לפינוי יהודים מחברון ושאלת ביטחונם של המתפללים בכותל המערבי; 2. הצעת אי-אמון של מפד"ל-צומת – פינוי המתפללים מהכותל המערבי ביום שישי והמגמה לפנות את היישוב היהודי מחברון; 3. של סיעת מולדת – התערערות מצב הביטחון והיחס למתיישבים היהודים ביש"ע; תפקודה של הממשלה. חברי הכנסת, מי תומך בשלוש הצעות האי-אמון? ההצבעה החלה.

הצבעה מס' 1

בעד הצעות סיעות הליכוד, מפד"ל-צומת ומולדת להביע אי-אמון לממשלה – 42

הצעות סיעות הליכוד, מפד"ל-צומת ומולדת להביע אי-אמון לממשלה לא נתקבלו.

### היו"ר ש' וייס:

42 תומכים, 56 מתנגדים, אין נמנעים. אני מודיע בזאת ששלוש ההצעות נדחו והממשלה נשארה על כנה.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להמשך סדר-היום. חברי, חבר הכנסת סאלח טריף. חברי הכנסת, הפסקה טקטית של חצי דקה, ואחר-כך נעבור להמשך סדר-היום. זאת לא הפסקת ישיבה. מה עם חבר הכנסת סאלח טריף?

חברים, המשך סדר-היום, הצעת ועדת הפנים ואיכות הסביבה. האם יושב-ראש ועדת הפנים ואיכות הסביבה כאן, אתנו? – הוא צריך, לדעתי, לנמק את ההצעה.

הצעת ועדת הפנים ואיכות הסביבה לחלוקת הצעת חוק הרשויות המקומיות (הגבלת הזכות להיבחר), התשנ"ד–1993. יציג את ההצעה יושב-ראש ועדת הפנים ואיכות הסביבה – – –

### יהושע מצא (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):

אין לי החוק.

### היו"ר ש' וייס:

נמשיך בהפסקה הטכנית הקלה.

### עמיר פרץ (העבודה):

---

### היו"ר ש' וייס:

אין דבר; לא נורא. חבר הכנסת מצא אמר שהוא מביא את החוק. מייד. נחכה. הכול לפי התקנון. יש שתי הצעות שחבר הכנסת מצא יביא, ומייד אחר כך – אתה.

### **אברהם בורג (העבודה):**

---

### **היו"ר ש' וייס:**

חבר הכנסת בורג, יש לך רעיון להעברת הזמן בדקה הקרובה? מישהו רוצה למסור הודעה חשובה לאומה? לא, לא, לא, רק זה חסר לי עכשיו.

ברוך הבא. אגב, אני רוצה לנצל הזדמנות זאת, אף שכבר שיגרתי מברק ודיברתי אישית, לברך את כל המוסלמים במדינת ישראל בברכה חמה לרגל חגם. אני גם רוצה להודות לחברי הכנסת שלנו שאפשרו את עבודתה השוטפת של הכנסת, למרות החג, את עבודת המליאה, הוועדות, את ההצבעות, ואני מברך אתכם על כך מאוד.

חבר הכנסת עמיר פרץ, כמה זמן זה יארך?

### **עמיר פרץ (העבודה):**

לא הרבה זמן.

### **היו"ר ש' וייס:**

חבר הכנסת מצא הלך להביא את החומר; נחכה לו. אתה תהיה אחריו. נשמור על הסדר. עוד עשר דקות.

### **חגי מירום (העבודה):**

---

## **הודעת יושב-ראש ועדת הכנסת**

### **היו"ר ש' וייס:**

בקיבוץ קוראים לזה פקק. חבר קיבוץ יפעת, חבר הכנסת חגי מירום, עכשיו בתקן של פקק, בבקשה.

### **חגי מירום (יו"ר ועדת הכנסת):**

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, עניין כמעט פורמלי, ובכל זאת אנחנו זקוקים להצבעת הכנסת עליו. מדובר על כך שביום 28 בפברואר 1992 נתקבל בכנסת חוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם וחובותיהם (תיקון מס' 16), התשנ"ד-1994. סליחה, אמרתי 1992, צריך להיות 1994.

החוק עוסק בשאלת נוכחות שרים במליאה.

בהתאם להוראת סעיף 10א(ב) לפקודת סדרי השלטון והמשפט, התש"ח-1948, פנה אלי, כיושב-ראש ועדת הכנסת, ולוועדת הכנסת, שר המשפטים, בהצעה לתיקון טעות שנפלה במספר התיקון לחוק. במקום תיקון מס' 16, שרשום, צריך להיות רשום תיקון מס' 11, על מנת שהתיקונים יהיו זה אחר זה. זה עניין טכני, פורמלי, וועדת הכנסת אישרה הבוקר את התיקון. אני מבקש שגם הכנסת תאשר אותו. סעיף 10א לפקודת סדרי השלטון והמשפט קובע שהכנסת תחליט על כך, ועל כן זה צריך להיות מוחלט בהצבעה.

חברי חברי הכנסת, שום דבר קואליציוני או אופוזיציוני לא מתחבא מאחורי התיקון הזה. זהו תיקון טעות סופר, ואני מבקש שהכנסת תאשרו.

### **היו"ר ש' וייס:**

יש לי שאלה: זה הוסכם פה-אחד בוועדת הכנסת?

### **חגי מירום (יו"ר ועדת הכנסת):**

בוודאי.

### **היו"ר ש' וייס:**

זה לא נוגד את התקנון? כי יש לי פה שני שומרי ראש תקיפים מאוד.

**חגי מירום (יו"ר ועדת הכנסת):**

לא, לא. זה הוסכם פה-אחד.

**היו"ר ש' וייס:**

ולא תהיינה טענות שעשינו הצבעה חטופה?

**חגי מירום (יו"ר ועדת הכנסת):**

חלילה וחס מלטעון טענות כאלה כלפיו, אדוני היושב-ראש החכם.

**היו"ר ש' וייס:**

יש כאן כמה כאלה הטוענים – – –

**חגי מירום (יו"ר ועדת הכנסת):**

אם אפשר, נא להצביע.

**היו"ר ש' וייס:**

אנחנו מצביעים.

האם מישהו מהנוכחים כאן מתנגד להצבעה?

**שאול יהלום (מפד"ל):**

אני רק מבקש שיהיה צלצול.

## היו"ר ש' וייס:

נו, טוב, אז גמרת אותנו. בסדר, אני אבקש צלצול.

## חגי מירום (יו"ר ועדת הכנסת):

הסדר מחייב את זה.

## היו"ר ש' וייס:

נא לצלצל.

## חגי מירום (יו"ר ועדת הכנסת):

בינתיים אני מבקש להודיע שלוש הודעות.

ועדת הכנסת קבעה את הוועדות הבאות לדיון בהצעות חוק ובהצעה לסדר-היום: ועדת החינוך והתרבות תדון בהצעת חוק הסדרים בנושא התמחות עקב השביתה במוסדות להשכלה גבוהה (הוראת שעה), התשנ"ד–1994, של חבר הכנסת אברהם פורז, להכנה לקריאה ראשונה; ועדת החוקה, חוק ומשפט תדון בהצעת חוק המקרקעין (תיקון – שינוי רוב לצורך התקשרות עם ספקי גז), התשנ"ד–1993, של חבר הכנסת אליעזר זנדברג; ועדת הפנים ואיכות הסביבה תדון בנושא "ילדי תימן הנעדרים", הצעה לסדר-היום של חבר הכנסת אריה גמליאל. תודה רבה לך, אדוני.

אנחנו בכל זאת נעשה הצבעה, חבר הכנסת יהלום, בסדר? צלצלנו.

## שאול יהלום (מפד"ל):

---

## היו"ר ש' וייס:

אני עוד אחזיר לכם את הפרוטוקול על מה שדיברתם בשבוע שעבר. בהזדמנות.

טוב, אז נעשה את ההצבעה על זה מייד אחרי ההצעה של חבר הכנסת יהושע מצא. בסדר? פשוט חבל לי על הזמן.

באמת, היה צלצול – מזכירה לי סגנית מזכיר הכנסת – ממילא היה צלצול, כך שחבר הכנסת יהושע מצא אמור היה לעלות, והרי איש במזנון לא יודע איזה צלצול זה היה. אנחנו מכוסים תקנונית.

אם כן, מי מחברי הכנסת מוכן לאשר את בקשת יושב-ראש ועדת הכנסת בקשר לתיקון טעות סופר כדי שאותו תיקון יהיה מספרו 11 ולא 16?

## הצבעה מס' 2

בעד הצעת ועדת הכנסת – 9

נגד – אין

נמנעים – אין

הצעת ועדת הכנסת לתיקון טעות בחוק חסינות חברי הכנסת, זכויותיהם

וחובותיהם, התשנ"ד–1994, נתקבלה.

**היו"ר ש' וייס:**

אדוני יושב-ראש ועדת הכנסת, כנראה ברוב סוחף וגורף והיסטורי נתקבל התיקון. תשעה תומכים, אין מתנגדים, אין נמנעים. אושר.

## **הצעת ועדת הפנים ואיכות הסביבה לחלוקת הצעת חוק הרשויות המקומיות (הגבלת הזכות להיבחר) (תיקון), התשנ"ד–1993**

**היו"ר ש' וייס:**

עכשיו יעלה ויבוא יושב-ראש ועדת הפנים ואיכות הסביבה חבר הכנסת יהושע מצא להעלות לפנינו הצעת ועדת הפנים ואיכות הסביבה לחלוקת הצעת חוק הרשויות המקומיות (הגבלת הזכות להיבחר) (תיקון), התשנ"ד–1993. אחריו – שוב יעלה חבר הכנסת מצא עם הצעת חוק. בבקשה.

**היו"ר ס' טריף:**

הצעת ועדת הפנים ואיכות הסביבה לחלוקת הצעת חוק הרשויות המקומיות (הגבלת הזכות להיבחר) (תיקון), התשנ"ד-1993. אדוני, יושב-ראש ועדת הפנים ואיכות הסביבה, חבר הכנסת מצא, בבקשה.

### **יהושע מצא (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):**

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ביום 4 בינואר 1994 העבירה הכנסת לוועדת הפנים ואיכות הסביבה את הצעת חוק הרשויות המקומיות (הגבלת הזכות להיבחר) (תיקון), התשנ"ד-1994, להכנה לקריאה שנייה ושלישית. הצעת חוק זו עוסקת בהגבלת הזכות להיבחר כראש רשות מקומית וכחבר מועצת רשות מקומית בכך שהיא מחייבת בעלי תפקידים שונים להתפטר מתפקידם 100 ימים לפחות לפני יום הבחירות אם ברצונם להיות מועמדים בבחירות.

בעלי התפקידים שבהם מדובר בהצעה זו הם עובדי מדינה ועובדי רשויות מקומיות שיש להם סמכויות בתחום הרשות המקומית להעניק זכויות מסוימות, כמו רשיונות בנייה, קבלה לעבודה, מתן דיור וכדומה, והדבר עלול להקנות להם יתרון במערכת הבחירות. כן מדובר בהצעה בקציני משטרה ובקציני צה"ל.

לאחר דיונים אחדים בנושא גיבשה ועדת הפנים את עמדתה לגבי מועמדות לראשות הרשות המקומית של קציני צבא ומשטרה. הוועדה טרם סיימה את דיוניה והתלבטויותיה לגבי בעלי התפקידים האחרים שהצעת החוק עוסקת בהם ולגבי תקופת הצינון הדרושה כדי להיות מועמד לחברות במועצת רשות מקומית, ולא לראש הרשות. גם נציבות שירות המדינה וגם מרכז השלטון המקומי ביקשו מהוועדה לתת להם שהות לגבש את עמדתם בנושא זה.

לפיכך הצעתנו היא, אדוני היושב-ראש, לפצל את הטיפול בהצעת החוק ולהביא היום בפני הכנסת, בשלב זה, לאישור בקריאה שנייה ושלישית רק את החלק העוסק בתקופת הצינון של קציני צבא ומשטרה הרוצים להיות מועמדים לראשות רשות מקומית, ולשלב חלק זה בחוק הרשויות המקומיות (בחירת ראש הרשות וסגניו וכהונתם), שהוא החוק העוסק בזכות להיות מועמד בבחירות לראשות רשות מקומית, ואילו החלק האחר של ההצעה יובא לפני הכנסת, לקריאה שנייה ושלישית, במועד מאוחר יותר.

הצעתנו זו מוגשת לפי סעיף 121 לתקנון, בדבר פיצול, ואנו מבקשים מחברי הכנסת לאשרה. אני מודה לך מאוד, אדוני היושב-ראש.

### **היו"ר ס' טריף:**

תודה, אדוני.

אנחנו נצביע על הצעת הוועדה לפיצול הצעת החוק. נא להצביע – מי בעד, מי נגד.

הצבעה מס' 3

בעד הצעת הוועדה – 8

נגד – אין

נמנעים – אין

הצעת ועדת הפנים ואיכות הסביבה לחלוקת הצעת חוק הרשויות המקומיות (הגבלת הזכות להיבחר) (תיקון), התשנ"ד–1993, נתקבלה.

**היו"ר ס' טריף:**

שמונה תומכים, ללא מתנגדים, ללא נמנעים. אני קובע שאושרה בקשת הוועדה לפיצולו של החוק, שיובא בהמשך לקריאה שנייה ושלישית.

**שאול יהלום (מפד"ל):**

לא, החוק בקריאה ראשונה.

**היו"ר ס' טריף:**

בקריאה ראשונה, סליחה. אני חוזר ואומר: זה לקריאה שנייה ושלישית, חבר הכנסת יהלום.

**בנימין טמקין (מרצ):**

מכיוון שזה חוק שלי, אני רוצה לדעת: מה שעשינו עכשיו זה שפיצלנו. האם אישרנו בזה גם את החוק?

**היו"ר ס' טריף:**

לא. אנחנו לא הצבענו על שתי הקריאות הנוספות, הצבענו על הצעת הוועדה לפיצול.

**בנימין טמקין (מרצ):**

לפיצול?

**היו"ר ס' טריף:**

כן, אדוני.

**בנימין טמקין (מרצ):**

זה צריך לחזור לוועדה עכשיו?

**היו"ר ס' טריף:**

כמובן. חבר הכנסת מצא, יש לך מה להוסיף?

**יהושע מצא (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):**

אדוני היושב-ראש, אין לי מה להוסיף.

**הצעת חוק התכנון והבנייה (תיקון מס' 37), התשנ"ד–1994**

**(קריאה שנייה וקריאה שלישית)**

**היו"ר ס' טריף:**

הצעת חוק התכנון והבנייה (תיקון מס' 37), התשנ"ד–1994, קריאה שנייה וקריאה שלישית. יציג את הצעת החוק יושב-ראש ועדת הפנים ואיכות הסביבה. בבקשה.

**יהושע מצא (יו"ר ועדת הפנים ואיכות הסביבה):**

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מתכבד להביא בפניכם לקריאה שנייה ושלישית את הצעת חוק התכנון והבנייה (תיקון מס' 37), התשנ"ד–1994, אשר נדונה במליאת הכנסת בקריאה ראשונה ביום 2 בפברואר 1993 – לפני למעלה משנה – והועברה לוועדת הפנים ואיכות הסביבה לשם הכנתה לקריאה שנייה ושלישית.

אין חולק על כך שהמצב הקשה השורר בכבישי ישראל מחייב האצת הפיתוח של רשת הכבישים והמחלפים ורשת מסילות הברזל. רשת כבישים, מחלפים ומסילות ברזל מפותחת, המוחזקת במצב תקין, איננה רק עניין של נוחות הנהגים וחילוצם מהפקקים שבדרכים אלא היא חיונית לקידום מערכות התשתית הכלכלית והחברתית ולפתרון בעיות התעסוקה.

הצעת החוק שלפנינו, שהממשלה יזמה אותה, נועדה לקצר באופן משמעותי את הליכי אישור התוכניות לדרכים ולמסילות ברזל ובכך לתרום תרומה חשובה להשגת היעד של זירוז העבודות לסלילת כבישים ומחלפים. אולם ככל שחשובה לכולנו השגת יעד זה, אסור שהדבר ייעשה במחיר של פגיעה קשה באיכות חיינו ובהרס של ערכי טבע ונוף. לפיכך, בדיונים הארוכים שקיימה ועדת הפנים בהצעת חוק זו במהלך שנה שלמה אחורה ובעשרות השעות שהשקיעה, התאמצה הוועדה למצוא את האיזון הנכון בין המגמה של זירוז וייעול ההליכים לאישור תוכניות לדרכים לבין הצורך בשמירת עקרונות יסוד של תכנון קפדני, תוך כדי שיתוף הציבור בהליכי התכנון ושמירת האינטרסים של הסביבה.

אני שמח, אדוני היושב-ראש, שיש ביכולתי להצהיר היום בפני חברי הבית, שבסיוע מבורך של מומחים בתחומי ההנדסה, התכנון והמשפט, אשר השתתפו באופן פעיל ביותר בדיוני הוועדה, כפי שאמרתי בעשרות רבות של שעות, אכן נמצא האיזון הראוי בין המגמות שציינתי והצעת החוק מוגשת לאישור הכנסת בלא כל הסתייגויות, גם לא של החוגים המכונים "ירוקים", אותם שומרי איכות סביבה.

קיצור ההליכים לאישור תוכניות דרכים מושג בהצעת חוק זו באמצעות הוראות שונות. ההוראה החשובה שבהן היא ההוראה הקובעת, שתוכנית כזו תוגש במישרין לאישורה של הוועדה המחוזית לתכנון ולבנייה, תוך כדי המצאת העתק ממנה לוועדה המקומית כדי שתוכל לחוות דעתה על התוכנית ולשמוע הערותיו המקצועיות של מהנדס הוועדה המקומית.

כן נקבע בחוק לוח מועדים מקוצר אם כי מספיק מבחינת שמירת האינטרסים של הציבור, לבדיקת תוכנית דרך על-ידי הוועדה המחוזית לפני הפקדתה, להגשת התנגדויות, לדיון בהתנגדויות ולקבלת ההחלטה בדבר אישורה של התוכנית.

חידוש חשוב של החוק הוא שילוב הגורמים המופקדים על שמירת איכות הסביבה כבר בתחילת ההליך התכנוני. על-פי ההצעה, אם יועץ סביבתי סבור שיש מקום לדרוש ממגיש התוכנית להכין תסקיר השפעה על הסביבה, הרי שיש לעשות זאת כבר בשלב שלפני הפקדת התוכנית. התסקיר, בצירוף חוות הדעת של היועץ הסביבתי, מובאים לידיעת הציבור עם הפקדת התוכנית. הציבור יוכל לעיין בהם ולהגיש התנגדויות להם והוועדה המחוזית תקבל החלטה בנושא.

גברתי היושבת-ראש, בדרך זו יינתנו התשובות על הבעיות הסביבתיות שהתוכנית מעוררת, בשיתוף הציבור, כבר בשלב המוקדם של הטיפול בתוכנית. הפולמוס יתקצר ויחסך זמן רב.

אחד הגורמים העיקריים לעיכוב האישור של תוכנית הדרכים בעבר היה החשש של הוועדות המקומיות מתביעות פיצויים שיוגשו להן על-ידי הנפגעים מאישור התוכנית. על-פי החוק הקיים מוטל התשלום של פיצויים אלה על הוועדות המקומיות גם כאשר המדינה היא היוזמת של התוכנית ואף

שהדרך המתוכננת נועדה לשרת את כלל הציבור ולא דווקא את תושביה של הרשות המקומית הנוגעת בדבר.

גברתי היושבת-ראש וחבר הכנסת הנאמן, הבודד, השקדן, שאול עמור, שיושב אתנו, וכל הכנסת הריקה, אני חייב לומר, כי כדי להסיר גורם מעכב זה באישור התוכניות נקבע בהצעת החוק חידוש מהפכני, ולפיו במקרה שוועדה מקומית תחויב בתשלום פיצויים עקב אישורה של תוכנית לדרכים שהוגשה על-ידי המדינה או מטעמה, תשפה המדינה את הוועדה המקומית ב-70% מסכום הפיצויים. זו התקדמות חשובה בנכונות של הממשלה להשתתף בהוצאות השלטון המקומי בנושא תשתיות ודרכים. יש לקוות כי נכונות זו תורחב לתחומים נוספים שבהם השלטון המקומי נושא בנטל כספי בשל משימות לאומיות.

סיום הכנתו של החוק לקריאה שנייה ולקריאה שלישית התעכב במשך תקופה ארוכה בשל מחלוקת שהתעוררה לגבי שאלת הצורך בקבלת היתרי בנייה להקמתם של מבני דרך שהם גשרים, מחלפים ומנהרות.

הממשלה, גברתי היושבת-ראש, אף מימשה איומה ומשכה את החוק מוועדת הפנים. מע"צ, כגוף מבצע של משרד השיכון, התנגדה בתוקף לכך שתחויב בקבלת היתר כזה, אשר יאלץ אותה להתחשב בעמדות ובדרישות של השלטון המקומי. עמדת הוועדה, לעומת זאת, היתה שאין להעלות על הדעת שהקמתם של מבנים כאלה, אשר עשויה להיות להם השלכה ניכרת על הסביבה, תתאפשר ללא כל צורך בקבלת רשיון.

הממשלה איימה, ובשלב מסוים אף מימשה את האיום ומשכה, כפי שאמרתי, את הצעת החוק. עמדתה התקיפה של ועדת הפנים אילצה בסופו של דבר את הממשלה לגבש נוסחת פשרה שעם עקרונותיה יכולה היתה ועדת הפנים להשלים, ובשלב זה, שלב הפשרה, החזירה הממשלה את החוק עם אותה פשרה שנמצאה בין ועדת הפנים לבין הממשלה. על כן היתה תקופת דיון ממושכת, של חודשים ארוכים.

על-פי פשרה זו, הקמת מבני דרך טעונה הרשאה שתינתן על-ידי מתכנן המחוז ומהנדס הוועדה המקומית, לאחר שיבדקו – הם יבדקו ויוודאו כי בקשת ההרשאה תואמת את הוראות הדין ואת תוכנית הדרכים המפורטת שלפיה מבקשים להקים את מבני הדרך. זו דוגמה נוספת לשמירת האיזון בחוק, כאשר מצד אחד ניתן לקבל את ההרשאה להקמת מבני הדרך בהליכים מזורזים, אך מצד שני הובטחה השמירה על צרכי הציבור והסביבה.

בהזדמנות זו אני מבקש להודות לכל המומחים המקצועיים שתרמו במסירות להשלמתה של מלאכת חקיקה חשובה זו, ליוו את הוועדה לכל אורך הדרך; ובייחוד להודות לנציגי לשכת המהנדסים והאדריכלים ולשכת עורכי-הדין, גופים שעשו עבודתם נאמנה בהתנדבות, שעות רבות ושלא על מנת לקבל פרס. כן אני רוצה להודות לכל היועצים המשפטיים של משרדי הממשלה השונים הנוגעים בדבר.

כאמור, גברתי היושבת-ראש, להצעת חוק מסובכת זו, שהקדשנו לה דיונים במשך שעות אין ספור ובסופו של דבר נמצאו פשרות, אין הסתייגויות. אבקש לאשרה היום בקריאה שנייה ובקריאה שלישית.

## **היו"ר א' סלמוביץ:**

תודה רבה לחבר הכנסת יהושע מצא, יושב-ראש ועדת הפנים ואיכות הסביבה.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים כעת להצבעה בקריאה שנייה על הצעת חוק התכנון והבנייה (תיקון מס' 37), התשנ"ד-1994, סעיפים 1 עד 6 כהצעת הוועדה. מי בעד? מי נגד? נא להצביע.

הצבעה מס' 4

בעד סעיפים 6-1 – 6

נגד – אין

נמנעים – אין

סעיפים 6-1 נתקבלו.

## **היו"ר א' סלמוביץ:**

שישה תומכים, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובעת שהצעת החוק אושרה בקריאה שנייה.

אנחנו עוברים כעת להצבעה בקריאה שלישית על הצעת חוק התכנון והבנייה (תיקון מס' 37), התשנ"ד-1994. נא להצביע.

הצבעה מס' 5

בעד החוק – 7

נגד – אין

נמנעים – אין

חוק התכנון והבנייה (תיקון מס' 37), התשנ"ד-1994, נתקבל.

## **היו"ר א' סלמוביץ:**

שבעה תומכים, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובעת שחוק התכנון והבנייה (תיקון מס' 37), התשנ"ד-1994, עבר בקריאה שלישית.

## **הצעת חוק לפיצוי נפגעי עירוי דם (נגיף האיידס) (תיקון), התשנ"ד-1994**

### **(קריאה שנייה וקריאה שלישית)**

## **היו"ר א' סלמוביץ:**

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לנושא הבא שעל סדר-היום, הצעת חוק לפיצוי נפגעי עירוי דם (נגיף האיידס) (תיקון), התשנ"ד-1994, קריאה שנייה וקריאה שלישית. יציג את ההצעה יושב-ראש ועדת העבודה והרווחה, חבר הכנסת עמיר פרץ. בבקשה.

## **עמיר פרץ (יו"ר ועדת העבודה והרווחה):**

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת הבודדים שנותרו באולם לשמוע הצעת תיקון לחוק זה.

הצעת החוק שאנחנו מניחים ומגישים היום לפני חברי הכנסת להצבעה בקריאה שנייה ושלישית היא הצעה שדנה בפיצוי נפגעי עירוי דם.

כפי שזכור לחברי הכנסת, לפני כמה שנים קיבלו אזרחים חולי המופיליה בישראל עירוי דם, וכתוצאה מעירוי דם זה הפכו חלקם חולי איידס. העירוי נשא את הנגיף, ובעקבות הטיפול שניתן במדינת ישראל הפכו חלקם חולים. לצערי הרב, חלק מהם כבר נפטרו ולא יזכו ליהנות מהפיצוי שמדינת ישראל עומדת להעניק להם.

ועדת העבודה והרווחה, בחוק שהוא חוק תקדימי מאוד, חוק שקובע פיצוי לנפגעים, שלא עומד כנגד ביטוח – הפיצוי הזה ניתן לנפגעים ולמשפחותיהם – ואנחנו מבקשים היום מהכנסת להעביר את הטיפול באותם נפגעים ממשרד הבריאות למוסד לביטוח הלאומי.

כאשר הבאנו את החוק בפני הכנסת וסיימנו את ההצבעות בו קבענו, שכל מי שנפגע, הוא או בני משפחתו יקבלו פיצוי מיידי של 250,000 שקל, ולאחר מכן תיקבע גמלה חודשית שהמשפחה תזכה בה. קבענו שמי שחייב לבצע את החוק, כי לא רצינו להמתין עד שהביטוח הלאומי ייערך לביצועו, יהיה משרד הבריאות. ואכן משרד הבריאות העביר מיומן ושילם לחלק גדול מהנפגעים שהגישו תביעה את סכום הפיצוי החד-פעמי.

היום אנחנו עומדים להשלים את המהלך ומעבירים את הטיפול למוסד לביטוח לאומי, שהוא המוסד המתמחה בביצוע גמלאות בישראל והוא יהיה המוסד האחראי לטיפול בנפגעים אלה ובבני משפחותיהם.

ההצעה שעומדת היום בפניכם, חברי הכנסת, דאגה לכך שלא יהיה מצב שאדם שהיה תלוי באדם שחולה היום כתוצאה מאותו עירוי, ייפול בין הכיסאות, לא בגלל הגדרה, לא בגלל קשר משפחתי לא ברור, ולכן ההצעה הזו היא גם תוצאה של הניסיון שצברו אנשי המקצוע בששת החודשים האחרונים.

אני חושב שהצעת חוק זו היא אחת מנקודות האור בספר החוקים הישראלי, זו אחת ההצעות שיצרה תקדים לדרך שאפשר לטפל בה בהרבה מאוד נפגעים אחרים. הכנסת מיוצגת היום על-ידי חברי הוועדה שעוסקים יום יום בנושאי רווחה, חברות הכנסת תמר גוז'נסקי וענת מאור, וגם אם נצטרך שלושתנו, עם יושבת-ראש הישיבה, להעביר את הצעת החוק, אין לי ספק שלא המספר יקבע אלא העוצמה של ההצעה שנותנת פתח תקווה לאנשים חולים, שגם אם נגזר עליהם לקבל טיפול היום, מחר, בעוד שנה, בעוד שנתיים, בעוד עשר שנים, נאחל להם הרבה בריאות וחיים ארוכים ככל האפשר, אבל אנחנו יודעים שחולים הם ויבוא יום והם יצטרכו להיפרד מאתנו. אבל אם הם ייפרדו מאתנו, לפחות ידעו שהם הולכים כאשר מדינת ישראל הבטיחה שבני משפחותיהם ימשיכו לחיות בכבוד ולא ייגזר עליהם גזר-דין של רעב, של מצוקה, של עוני, בגלל אותה מחלה ארורה.

לכן, גברתי היושבת-ראש, אני מבקש ממך להעביר את הצעת החוק להצבעה בקריאה שנייה ושלישית. תודה רבה.

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

תודה רבה ליושב-ראש ועדת העבודה והרווחה, חבר הכנסת עמיר פרץ.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים כעת להצבעה בקריאה שנייה על הצעת חוק לפיצוי נפגעי עירוי דם (נגיף האיידס) (תיקון), התשנ"ד–1994, סעיפים 1 עד 7 כהצעת הוועדה. נא להצביע בעד או נגד.

הצבעה מס' 6

בעד סעיפים 1-7 – 4

נגד – אין

נמנעים – אין

סעיפים 1-7 נתקבלו.

## **היו"ר א' סלמוביץ:**

ארבעה תומכים, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובעת שהצעת חוק לפיצוי נפגעי עירוי דם (נגיף האיידס) (תיקון), התשנ"ד-1994, עברה בקריאה שנייה.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים כעת להצבעה בקריאה שלישית על הצעת החוק. נא להצביע בעד או נגד.

הצבעה מס' 7

בעד החוק – 4

נגד – אין

נמנעים – אין

חוק לפיצוי נפגעי עירוי דם (נגיף האיידס) (תיקון), התשנ"ד-1994, נתקבל.

## **היו"ר א' סלמוביץ:**

ארבעה תומכים, אין מתנגדים, אין נמנעים. אני קובעת שהצעת חוק לפיצוי נפגעי עירוי דם (נגיף האיידס) (תיקון), התשנ"ד-1994, עברה בקריאה שלישית.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים עכשיו לנושא הבא בסדר-היום: החלטה בדבר תיקון טעות בחוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב), התשנ"ד-1993. ימסור את ההחלטה יושב-ראש ועדת הכספים. מכיוון שיושב-ראש ועדת הכספים, חבר הכנסת גדליה גל טרם הגיע, אני מכריזה כעת על הפסקה לחמש דקות.

(הישיבה נפסקה בשעה 13:16 ונתחדשה בשעה 13:19).

## **מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת**

## **היו"ר א' סלמוביץ:**

הודעה לסגנית מזכיר הכנסת. בבקשה.

### **סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:**

ברשות היושבת-ראש, הנני מתכבדת להודיעכם, כי הונחו היום על שולחן הכנסת סיכומיה והצעותיה של הוועדה לענייני ביקורת המדינה לדוח מבקר המדינה מס' 43. תודה.

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

חברי הכנסת, אנחנו יוצאים כעת להפסקה עד השעה 13:50.

(הישיבה נפסקה בשעה 13:20 ונתחדשה בשעה 13:53).

### **החלטה בדבר תיקון טעות בחוק הסדרים במשק המדינה**

#### **(תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב), התשנ"ד–1993**

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

חברי הכנסת, אני מחדשת את ישיבת הכנסת.

אנו עוברים לנושא הבא על סדר-היום: החלטה בדבר תיקון טעות בחוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב), התשנ"ד–1993. ימסור את ההחלטה יושב-ראש ועדת הכספים. בבקשה.

### **גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):**

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, בחוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה להשגת יעדי התקציב), התשנ"ד–1993, נפלה טעות, ואני מבקש לתקן אותה.

בחוק שהתקבל בכנסת ביום 31 בדצמבר 1993 ופורסם בספר החוקים ביום 9 בינואר 1994 נפלה טעות בהדפסה בסעיף 3(2) והושמטה בו שורה. הנוסח הקיים של פסקה (2) הוא כדלקמן: "בסעיף 39, במקום 0.5 נקודת זיכוי יבוא 1.5 נקודות זיכוי".

הנוסח שצריך להיות לאחר תיקון הטעות הוא כדלקמן: "בסעיף 39, במקום '0.5' נקודת זיכוי' יבוא '1.5' נקודות זיכוי', ובמקום '0.75' נקודת זיכוי' יבוא '1.75' נקודות זיכוי".

זו השורה שהושמטה, ואבקשכם לאשר את תיקון הטעות. תודה רבה.

**היו"ר א' סלמוביץ:**

תודה רבה ליושב-ראש ועדת הכספים, חבר הכנסת גדליה גל.

אנחנו עוברים כעת להצבעה על הצעת ההחלטה. נא להצביע בעד או נגד.

הצבעה מס' 8

בעד ההחלטה – 2

נגד – אין

נמנעים – אין

ההחלטה בדבר תיקון טעות בחוק הסדרים במשק המדינה (תיקוני חקיקה

להשגת יעדי התקציב), התשנ"ד–1993, נתקבלה.

**היו"ר א' סלמוביץ:**

אני קובעת שהצעת ההחלטה נתקבלה.

**הצעת חוק לעידוד השקעות הון (תיקון מס' 39) (תיקון מס' 3), התשנ"ד–1994**

**(קריאה שנייה וקריאה שלישית)**

**היו"ר א' סלמוביץ:**

אנחנו עוברים כעת לנושא הבא על סדר-היום: הצעת חוק לעידוד השקעות הון (תיקון מס' 39) (תיקון מס' 3), התשנ"ד–1994, בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. יציג את ההצעה יושב-ראש ועדת הכספים, חבר הכנסת גדליה גל. בבקשה.

## **גדליה גל (יו"ר ועדת הכספים):**

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, הנני מתכבד להביא בפניכם לקריאה שנייה ושלישית את הצעת החוק לעידוד השקעות הון (תיקון מס' 39) (תיקון מס' 3), לאחר שוועדת הכספים החליטה לאשר את הנוסח שהוצע על-ידי הממשלה ואושר כאן בקריאה ראשונה.

התיקון מתייחס למסלול של החוק לעידוד השקעות הון שלפיו ניתנה ערבות מדינה מלאה להלוואה שלקח המשקיע, ובלבד שסכום ההלוואה לא עלה על שני-שלישים מסכום התוכנית המאושרת. שלישי היה מהון עצמי של המשקיע עצמו.

כפי שכבר אמר שר האוצר בדברי ההסבר שלו בעת הקריאה הראשונה, היו לנו כמה כישלונות בתחום הזה, ואני חייב לציין שכבר כאשר הביא השר נסים את הצעת החוק והיא אושרה על-ידינו בוועדת הכספים היה ברור לנו שיהיו גם כישלונות. זה היה צפוי. אבל מי שחוזר אחורנית אל אותן שנים שבהן היינו צמאים להשקעות, היינו צמאים לתוספת מקומות עבודה, יודע שהיינו חייבים לקחת על עצמנו סיכונים רבים יותר. אולם, משחלף זמן ואכן ההשקעות הן בקצב גדול בהרבה ממה שהיה בעבר, וחלק ניכר מהציפיות שלנו מתממשות, יש בהחלט מקום לתקן את המסלול הזה הן על-ידי הקלה בחובת ההון העצמי, משליש ל-30% בלבד, והן על-ידי הקטנת ערבות המדינה ל-75% מסכום כל הלוואה, או 85% במקרה של הון חוזר. הקטנת ערבות המדינה תטיל חלק מהסיכון על הבנקים, ובכך הם יהוו אמצעי בקרה נוסף על טיבם של הלווים ועל התוכניות שהם מממנים.

כדי שלא לפגוע במשקיעים שכבר החלו בתוכניות, לא יחול החוק על תוכנית שאושרה לפני תחילתו ועל בקשה שהוגשה עד 10 בינואר 1994.

אני מבין את הסיבות שהניעו את חברי הכנסת להגיש הסתייגויות לשם החוק, ולפיכך לא אתייחס אליהן. לגבי ההסתייגויות של חברי הכנסת שלום, תיכון, גולדשמידט ועלי, המקטינים את חובת ההון העצמי מ-30% המוצע בחוק ל-25%, נראה לי שזאת הקלה גדולה מדי.

אשר להסתייגות של חברי הכנסת תיכון ועלי לפסקה (2) בסעיף 1 – אודה שאינני מבין מדוע הם מבקשים החמרה זו. הרי מתן ערבות מדינה בשיעור גבוה אמור לעודד השקעות נחוצות.

חברי הכנסת ויינשטיין ושלום מציעים, בסעיף 2, רטרואקטיביות שאיננה נהוגה במקומותינו, בעוד חברי הכנסת תיכון ועלי מציעים הוראת מעבר שלפיה חוק זה יחול רק החל מ-1 ביולי 1994. אתם יכולים לתאר לעצמכם את "החגיגה".

לפיכך, אני קורא לכם להסיר את ההסתייגויות, גם של חברי לסיעה, ולאשר את הצעת החוק בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. אני מודה לכם מאוד. תודה רבה.

## היו"ר א' סלמוביץ:

תודה רבה ליושב-ראש ועדת הכספים, חבר הכנסת גדליה גל.

אנחנו עוברים לדיון בהסתייגויות. אני מזמינה את ראשון המסתייגים, חבר הכנסת דן תיכון; בבקשה. חבר הכנסת דן תיכון, אתה מנמק את ההסתייגויות בנפרד?

## דן תיכון (הליכוד):

כן.

גברתי היושבת-ראש, לפנינו כאן תיקון לחוק לעידוד השקעות הון (תיקון מס' 39). תיקון מס' 39 הוא תיקון חשוב ביותר. תחילתו בתקופת העלייה המסיבית מברית-המועצות לשעבר, והוא בא ליצור מקורות תעסוקה לעולים שבאו מברית-המועצות לשעבר. כמדומני שהתיקון הזה חוקק בתחילת 1991, או ב-1991/92, בימים שהשר לשעבר משה נסים היה שר התעשייה והמסחר, והוא תיקון מרחיק לכת שנותן כמעט הכול ליזמים. כשאני אומר שהוא נותן כמעט הכול, הכוונה למענקים ולערבות מדינה בהיקפים שמגיעים, להערכתי, לעתים ל-100%, ויש מי שאומר שלעיתים רחוקות, אם כוללים את ההון החוזר, הסיוע שהממשלה הגישה לאותם יזמים עלה על 100%. לכאורה פרדוקס, אבל מי שמצוי אצל העובדות בוודאי לא יתמה.

כאן מציעים שורה של תיקונים באשר לגובה ערבות המדינה שניתנה בעבר, שהיתה, כאמור, 100%. כאן מחלקים את הערבויות בין המדינה ובין המערכת הבנקאית.

אבל משמציגים תיקון לחוק הזה, מתעוררת השאלה האם תיקון מס' 39 עדיין מתפקד, האם יש צורך להאריך אותו או שהגיע הזמן לתקוף את הנושא הזה בדרך אחרת, שהרי לפחות לכאורה מספר המובטלים הולך ויורד ומספר המועסקים הולך וגדל, ולכן נשאלת השאלה האם עדיין צריך להשתמש באותו תיקון מפליג בהטבותיו – החוק לעידוד השקעות הון (תיקון מס' 39) – או שהגיע הזמן לתקוף את העניין באמצעים אחרים.

שאלה זו נשאלה על-ידי הממשלה, והיא מינתה ועדה של פקידים בכירים בתוספת אנשי ציבור, שצריכה היתה לבדוק כל מה שנעשה סביב החוק לעידוד השקעות הון. להפתעתנו הרבה, חלפה שנה-וחצי ואין המלצות, או שיש המלצות והן שנויות במחלוקת, הן אינן מתקבלות על-ידי אחד משני המשרדים. שר האוצר באמצעות נציגו, מנכ"ל משרד האוצר מר אהרן פוגל, מציע שורה ארוכה וחדשה של המלצות בעניין החוק לעידוד השקעות הון. המלצות פוגל שנויות במחלוקת. שר התעשייה והמסחר סבור שאין לקבל אותן המלצות וצריך להסתמך על החוק הישן. באין יכולת הכרעה, עושה הממשלה את אשר מצפים ממנה: לא מחליטה ומאריכה את תוקף החוק לעידוד השקעות הון כמדומני בשנה וחצי.

אנחנו, שרוצים לחדש את הצמיחה, וכבר לא ברור אם היא תהיה בשיעורים משמעותיים, שואלים את עצמנו, האם הדבר יכול להיעשות באמצעות החוק לעידוד השקעות הון (תיקון מס' 39) (תיקון מס' 39)?

3), או שלפנינו רק תיקונים קוסמטיים וצריך להגיש למליאה הצעת חוק מהפכנית, שונה לחלוטין, שמצמצמת את היקף המענקים הניתנים כיום על-פי החוק ומביאה לכך שההטבות שהממשלה נותנת ילכו ויקטנו.

אני בטוח שהתיקון הזה הוא לא משמעותי, לא חשוב. לא ברור לי למה מגישים אותו, מה רוצים להשיג. כאמור, אנחנו תובעים מהממשלה היערכות חדשה בתחום השקעות הון. המלצות פוגל נגזו. החוק כפי שהוא מוצע איננו עונה על שום דבר. זה תיקון קוסמטי שהוא בבחינת בלבול מוח ללא תכלית, הוא לא מעלה והוא לא מוריד. על הבעיה העיקרית, איזו דרך תבור הממשלה כשהיא באה לעודד השקעות הון, עליה אנחנו לא שומעים. תודה.

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

תודה רבה לחבר הכנסת דן תיכון. אני מזמינה את חבר הכנסת רפי אלול. אחריו – חבר הכנסת אריאל ויינשטיין.

### **רפאל אלול (העבודה):**

גברתי היושבת-ראש, חברי חברי הכנסת, יש לי כמה הערות ותיקונים להצעת החוק הזאת אף שאצביע בעדה. בוועדה כבר ציינתי ואמרתי שהייתי שמח אילו היתה מונחת לפנינו הצעת חוק חדשה שמטפלת בכל הנושא של עידוד השקעות הון ביישובים, ולא שתהיה החלטה גורפת, אלא לפי המצב בכל יישוב ויישוב. הכוונה היא, שאם ביישוב מסוים יש אבטלה רבה, עידוד השקעות הון באותה שנה ייתן לאותו יישוב אמצעים רבים יותר, סיוע רב יותר, ויהיה תיקון נקודתי בהתאם לשיעור האבטלה באותו יישוב.

עם זאת, לפי הניסיון שלנו בעבר, בכל זאת החוק הזה סייע להקמה של לא מעט מפעלים בארץ באזורים שבהם קלטו עלייה באופן משמעותי, באזורים שבהם אחוז האבטלה היה גבוה, וזה כמעט חפף את האזורים שבהם קלטו עלייה. יש כאן פרדוקס, הביאו חלק לא מבוטל מהעולים למקומות שהסיכוי למציאת מקום תעסוקה בהם היה קטן מראש. לכן היה חשוב, שעם גל העלייה הגדול יהיה סיוע מיוחד למפעלים שיוקמו באותם אזורים.

בהצעת חוק זו, שחבר הכנסת דן תיכון פסל אותה לגמרי, יש שני יתרונות. יתרון קטן אחד הוא הקטנת ההשתתפות או – ההון העצמי של הבעלים; אומנם ב-3%, אבל בסך הכול שלו זה 10%. 3% בתוך 30% זה 10%. זה אולי נראה סמנטי, אבל זה משמעותי. 10% מההון העצמי – זה משמעותי מאוד.

הדבר השני הוא, שהבנקים צריכים לתת אישורים. הבנקים הם גוף שדואג קודם כל לרווח בסוף השנה. לכן טבעי הדבר, שלפני שהבנקים מאשרים, הם יבדקו כל בקשה לגופה, יראו את הכיסוי הכספי. מה עוד, שכאשר המדינה נותנת אישורים, מנהל המפעל רואה את פקיד המדינה הזה או האחר פעם בשנה או פעם בשנתיים, אבל את מנהל הבנק מנהל המפעל רואה כל יום. מנהל הבנק דואג להיות עם יד על הדופק ולראות איך המפעל מתקדם, האם יש כיסוי לאותן התחייבויות, האם אין כיסוי לאותן התחייבויות. לכן, זה שהבנקים הסכימו להיות צד באישור לחוק זה, אני חושב שזה גם

שומר על כספי המדינה, ולא פחות שומר על כספי המשקיע, והכי חשוב, הם עם היד על הדופק יום יום, שעה שעה. לכן, יש בזה יתרון.

אגב, אני מקווה מאוד שאותה ועדה שהוקמה תביא בחשבון את מקסימום ההצעות לטיפול בחוק עידוד השקעות הון. יש גם הצעת חוק שלי, ואשמח מאוד אם הוועדה תטפל בה. תודה.

### **היו"ר א' סלמוביץ:**

תודה לחבר הכנסת רפי אלול. אני מזמינה את חבר הכנסת אריאל ויינשטיין, אחריו – חבר הכנסת סילבן שלום. חבר הכנסת ויינשטיין ינמק את כל הסתייגותיו יחד.

### **אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, הצעת חוק זו דנה במסלול נוסף שיש לנו היום לעידוד השקעות הון. לפני שנים מספר בא שר האוצר לוועדת הכספים, וכתוצאה מהרצון המתמשך לעודד השקעות הון נקבע מסלול נוסף שלפיו תהיה למעשה מעורבות מלאה של המערכת הממשלתית בהליכי אישור ההשקעות. דהיינו, משקיע שמעוניין להשקיע מאמצעיו במשק נבחן על-ידי רשות ההשקעות, מרכז ההשקעות, הוא קיבל לפי שיעור מסוים, שלא כאן המקום לפרט, את העידוד. כלומר, ההשקעה נבדקה על-ידי המערכת הממסדית.

בדרך כלל כשניתנת הלוואה על-ידי מוסד בנקאי, המוסד הבנקאי דואג לכך שיהיו לו ביטחונות, כדי שאם לא תוחזר ההלוואה יהיה לו מנין לקחת את הביטחון, את ההחזר שלא הוחזר, את הסכום שהוא נתן.

החידוש במסלול שאנחנו דנים בו היום היה שהבנקים – דהיינו מוסדות פרטיים – לא נותנים את ההלוואה תוך כדי סיכונם הם, אלא הכספים ניתנים על-ידי המדינה באחריותה – אחריות לבדיקה, אחריות למתן. ואומנם, המסלול הזה הביא תוצאות והשקעות בסדר גודל של 600 מיליון דולר שבוצעו במשך מאז שנת 1990 או 1991. זה סכום יפה.

אבל, קרה עוד משהו. קרו אירועים שאנחנו לא רוצים שיקרו, היו כמה השקעות שהכספים שלהן לא הוחזרו למדינה. דהיינו, משקיעים קיבלו את המימון, קיבלו את המענק, קיבלו את ההלוואה, אבל נמצא שההשקעה איננה השקעה שיכולה לגרום לכך שההלוואה תוחזר. אפשר לעשות את זה בדרכים שונות; למשל, קניית ציוד ישן. אומרים, קניתי ציוד במיליון דולר, ולמעשה ערכו 100,000 דולר או 200,000 דולר, וכבר היו דברים מעולם. חבר הכנסת סילבן שלום, זכור לך ודאי המקרה הידוע של ג'ימי לוי, בשנות ה-60, שבו המדינה הצעירה נתנה הלוואות מלוא החופן למשקיע, והוא הביא ציוד שלא היה שווה כלום והכסף ירד לטמיון.

אם כן, כאן, חבר הכנסת סילבן שלום, קרה אותו מקרה, בממדים קטנים לשמחתנו. למשלם המסים כל מיליון דולר הוא משמעותי; ונמצאו משקיעים המרמים את המדינה בכמה עשרות מיליוני שקלים. מה ההצעה הזו באה לומר? היא באה לומר שהבנקים ייכנסו היום כחלק מנותני ההלוואה. הסיכון הוא

לא רק של צד הממשלה, זה לא בערבות מלאה, מענק של הממשלה, אלא הבנקים נכנסים למעורבות. זו משמעות התיקון.

המשמעות של התיקון הזה היא בכך שלא רק שאנחנו נותנים למוסדות פרטיים, לבנקים, את האפשרות לתת חלק מהלוואה על הסיכון שלהם, אלא הממשלה באה ומודה למעשה שהיא לא מסוגלת לעשות דבר שכולם יודעים שהיא לא מסוגלת לעשות בזה שהיא מנהלת משק. הממשלה, משרדי הממשלה והמנגנון הממשלתי הם כשרים, לדעתי – ואני מניח גם לדעתך, חבר הכנסת סילבן שלום – לקבל החלטות, לקבל מהכנסת אישורים לתקציבים, לבוא לכנסת לבקש אישורים וחוקים, אבל הממשלה, הממסד הממשלתי, ברגע שהוא הופך לגוף ביצוע הוא מעמיד את עצמו בפני כישלון.

למשק הממשלתי, לממשלה, לממסד הממשלתי אין הכושר ואין היכולת ואין התחושה שבאמצעותם יש לנהל. בכל מקום שממסד ממשלתי מנהל, הוא צפוי לכישלון בהשוואה למשק פרטי. זה המקרה שלפנינו. כלומר, הצעת התיקון הזו היא ניצחונה של הגישה הליברלית שאומרת: תנו למשק לנהל את עצמו, והממשלה תעשה את תפקידיה. בכך יש ניצחון לגישה הזאת. זו משמעות התיקון.

לכן, בתיקון עצמו אני מצדד, אבל אני בא להתריע בהסתייגויות שלי – הסתייגות לשם – בפני הממשלה ולומר לה: נא לא לחזור על שגיאות של שנות ה-50 וה-60, נא לא לחזור על אותן שגיאות שהסבו למשלה המסים אובדן והפסדים במיליונים ומעבר לכך. אני מצטער, גם אני ישבתי בוועדת הכספים שאישרה בשעתה את החוק שעכשיו אנחנו באים לתקנו, שנתנה לממשלה את זכות הביצוע וסמכות הביצוע. היינו בוועדת הכספים, ואני וחברי לא שמנו לב למכשלה הזאת.

היום, עם התיקון הזה הממשלה אומרת: אנחנו כממשלה נכשלו, אנחנו נכשלים בגישה הזאת שלפיה אנחנו יכולים לנהל משק ולהיות אחראים לכספים. לכן יש לחייב את התיקון.

מה היתה הבעיה, גברתי היושבת-ראש? הבעיה היתה שבחינת ההשקעות, בחינת הפרויקטים נעשתה על-ידי הממסד הממשלתי. באו אנשי הממסד לוועדת הכספים ואמרו: באמת, אנחנו נכשלו בכמה מקרים, רימו אותנו.

לכן, אני חושב שהחוק הזה, בתיקון שלו, במסלול הזה יביא תוצאה, אבל עם התיקון הזה ראוי שתהיה אזהרה לכולנו להמשיך, להפריד – אנחנו נמצאים היום בשלהי המאה ה-20 – בין ממשלה ותפקודיה ובין משק פרטי ותפקודיו.

ממשלה שמנסה להיות מעורבת במשק, במידה גדולה או קטנה, מגיעה למצב לא רצוי. אנחנו מכירים את הבדיחה הזאת, שהיא כבר לא בדיחה, שמייצרים תפוחי אדמה בקייב, נעליים במוסקבה, וכאן אין תפוחי-אדמה ושם אין נעליים.

המשק הפרטי מסדר את עצמו. הוא מסדר את הכלכלה. הוא מסדר את הביקוש וההיצע. לא הממשלה.

אלה הן הערותי. לכן נראה את ההצעה הזאת, את התיקון הזה, כאזהרה לכולנו. תודה רבה.

**היו"ר ד' שילנסקי:**

תודה רבה. חבר הכנסת סילבן שלום.

**סילבן שלום (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, האם אני יכול להגיש את כל ההסתייגויות ביחד?

**היו"ר ד' שילנסקי:**

אם אתה רוצה בכך – אני מסכים. אבל אתה יודע, אתה מאוד יעיל ופורה, אדוני. יש לך חמש הסתייגויות.

**סילבן שלום (הליכוד):**

אגיש את כולן ביחד.

**היו"ר ד' שילנסקי:**

כמה זמן קבעו לכל הסתייגות?

**סילבן שלום (הליכוד):**

חמש דקות. ביחד – 25 דקות, אבל אני אדבר פחות.

**היו"ר ד' שילנסקי:**

זו זכותך, אדוני. אם תדבר פחות – יירשם לך שהיית מאוד יעיל. זה שתהיה ענייני – את זה כולם יודעים.

**סילבן שלום (הליכוד):**

אבל יש לי 25 דקות.

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

כל הכבוד. אני מכון את השעון ל-25 דקות. נראה כמה עודף נישאר חייבים לך.

### **סילבן שלום (הליכוד):**

נראה, אולי.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, השקעות במשק הישראלי היו תמיד דבר חשוב, היו תמיד דבר שכולנו קיוונו לו. מדינת ישראל עשתה ככל אשר לאל ידה כדי לעודד משקיעים להשקיע במדינת ישראל.

חוק עידוד השקעות הון כלל, ברובו ובחובו, הטבות כאלה ואחרות, אשר אפשרו למשקיעים לקבל הטבות כדי לבנות את מפעליהם בישראל, וכמובן באזורים מסוימים בישראל, קרי: באזורים שנקראים אזורי פיתוח א', עיירות פיתוח, ערים חשובות כמו ירושלים ומקומות שלמדינת ישראל היה אינטרס שאכן המפעלים ייבנו בהם, בגלל בעיה של אבטלה, של תשתית וכדומה.

אבל מאז ומתמיד המשקיעים שבאו לישראל מבחוץ נתקלו בבירוקרטיה קשה ביותר, דבר שבסופו של דבר שלח אותם, כמעט את כולם, חזרה לארצם. אין הדבר מאפיין רק את הממשלה שלך, חבר הכנסת גולדשמידט. זה מאפיין את הממשלות מקדמת דנא.

### **אלי גולדשמידט (העבודה):**

חבר הכנסת שלום, זו גם הממשלה שלך.

### **סילבן שלום (הליכוד):**

זו ממשלה שהמפלגה שלך – –

### **אלי גולדשמידט (העבודה):**

זו ממשלה שהמפלגה שלי מרכיבה אותה.

## סילבן שלום (הליכוד):

— מרכיבה אותה, או המפלגה העיקרית שמרכיבה אותה.

הדבר מאפיין את כל הממשלות, כי הביורוקרטיה היא ביורוקרטיה שנשארת גם כשמתחלפת ממשלה כזאת ואחרת.

## היו"ר ד' שילנסקי:

דור הולך ודור בא וביורוקרטיה לעולם נשארת.

## סילבן שלום (הליכוד):

זה נכון, אדוני היושב-ראש. אני רוצה לומר לך שבמרכז ההשקעות, אם אני זוכר טוב, ויסלחו לי אם אני לא אומר את המספר הנכון, צריך לעבור 26 תחנות כדי להגיע לאישור של השקעה. הדבר הזכיר לי את חברת החשמל. כדי לעשות משהו במדינת ישראל, חברת החשמל היתה צריכה לעבור 22 תחנות רישוי. כשהתחילה העלייה הגדולה, אמר יושב-ראש קבינט העלייה דאז, השר לשעבר אריאל שרון: רבותי, אנחנו בונים, אבל אתם לא מביאים את החשמל, מה יהיה? בעצם, אנחנו עוד לא גמרנו, אבל האם בעוד שלושה חודשים, כשנגמור את הבנייה, יהיה חשמל? אמרתי לו: יהיה, אם תעשה קיצור של ההליכים, ובמקום 22 תחנות או 22 רשויות, תגיע לשלוש-ארבע תחנות, כדי שנגמור את העניין. גם קבינט העלייה, עם סמכויות החירום שהיו אז, עם התקנות לשעת-חירום, לא הצליח להוריד כמעט ולו תחנה אחת, כי הכול חשוב, הכול נחוץ, ואי-אפשר לוותר על דבר.

גם כאן, בקשר למרכז ההשקעות, הדברים שהם עושים הם דברים טובים – ואני חייב לציין את מרכז ההשקעות כגוף חיוני וטוב – אבל הביורוקרטיה הזאת לא אפשרה כמעט לשום משקיע מבחוץ לבוא ולהשקיע. הדבר הזה בסופו של דבר גרם לכך שההשקעות מחוץ-לארץ הן אפסיות כמעט במשק הישראלי.

עכשיו רוצים ללכת לקראת הקלות מסוימות ולהגיע לאיזה מצב שאולי תינתן אפשרות לבנקים לקחת חלק בעניין הזה, כפי שאמר ידידי הטוב, חבר הכנסת אריאל ויינשטיין, בנאום מלומד ומנומק, לגבי מקומם של הבנקים בעניין. אבל גם התיקון הזה הוא כנראה לא מספיק ורוצים עכשיו להגיע לאיזו נוסחה חדשה, של אזור ייצור סחר חופשי. זה בעצם אולי יביא את המשקיעים הגדולים מחוץ-לארץ. מה פירוש אזור ייצור סחר חופשי? זה אומר שיוקם כנראה אזור כזה בנגב, ליד היישוב עומר, שליד באר-שבע, ואליה יגיעו עשרות מפעלים, מהגדולים ביותר ברחבי העולם, שיביאו את המפעלים שלהם לישראל, והאזור הזה יהיה אזור שקוראים לו אקס-טריטוריאלי, ואני לא אוהב את המלה הזאת, אבל אזור שיהיה אזור מיוחד מאוד, כך שהפעילות שם תתאפשר ללא ביורוקרטיה וללא המעבר של המשוכות הגבוהות האלה של הפקידות במשק הישראלי.

החוק הזה, שנדון כרגע בוועדה, שאני אחד מחבריה, דורש אולי סמכויות יתר. למשל, שרשויות מקומיות לא תוכלנה להיכנס אל אותו אזור, דבר שאני חושב שהוא לא טוב. על כל גוף במדינת

ישראל חלים כל מרכיבי הריבונות של המדינה. אפילו השגרירויות הזרות, שכולם נוטים לחשוב שהם מבנים אקס-טריטוריאליים, אינן כאלה. הדבר נכון על-פי חוקי המשפט הבין-לאומי הפרטי, אלא יש הבנה בין ממשלות שאתה לא תיכנס אלי ואני לא אכנס אליך. אבל זה לא אקס-טריטוריאלי.

למשל, לפני שלוש שנים, כשהיו יריות מהשגרירות הלובית בלונדון, המשטרה בלונדון פרצה פנימה. בשום מדינה בעולם אין מבנה שהוא אקס-טריטוריאלי. יש הבנות בין מדינות לגבי מה שאפשר לעשות. גם בארץ, למשל, יש הבנה של האוניברסיטה עם משטרת ישראל שהמשטרה לא נכנסת לשטחה ללא אישור נשיא האוניברסיטה. אני יודע זאת, כי בעבר היות-רחוק שלי, כשהייתי צעיר מאוד, הייתי יושב-ראש אגודת סטודנטים, וגם כשהיו מהומות והפגנות של כל הצדדים, אם הגיעו לשם שוטרים בהסכמה, גם אז הם הגיעו בלבוש אזרחי ולא בלבוש משטרה. אין גופים אקס-טריטוריאליים.

לכן, חשוב מאוד שגם האזורים האלה יהיו אזורים שתהיה עליהם תחולת הריבונות. אבל אולי האזור הזה, שאני מעודד את ההקמה שלו, יביא בסופו של דבר לזרימה של חברות ענק ממדינות העולם, כך שבסופו של דבר הביורוקרטיה הזאת, שמונעת את ההשקעות מחוץ-לארץ, אולי תידחק הצדה ויבואו אותם משקיעים מחוץ-לארץ, שיאפשרו לבנות כאן עשרות מפעלים, עם העסקה של אלפי עובדים, ובעיקר באזור הנגב.

גם אז צריך לבחון את העניין מנקודת מבט נוספת: כיצד ישפיע הדבר על מפעלים שנמצאים שם עשרות שנים ואולי מייצרים אותו מוצר שרוצים לייצר בתוך אזור הסחר החופשי? אם בתוך האזור יקבלו הקלות מס, ללא מס לחלוטין, כששם, לידו, 15 קילומטר ממנו, בדימונה ובבאר-שבע משלמים מס – פירוש הדבר גזירת כליה על המפעל שנמצא שם, ובסופו של דבר לא הרווחנו שום דבר, כי אם שם תהיה סגירה של המפעל ושם תהיה פתיחת מפעל, אזי בסך הכול יהיה מעבר של עובדים והדבר לא יהיה טוב לעניין.

אבל חוק עידוד השקעות הון רצוי תמיד, ובעיקר כאשר שוק ההון הישראלי נמצא אולי – ואני לא רוצה לומר את המלה הקשה קריסה – בפני ירידה מתמשכת ובפני פגיעה בחוסנו. אני רוצה לומר כאן, גם כיושב-ראש ועדת שוק ההון בכנסת, ששוק ההון הישראלי הוא שוק יציב. אני חושב שהדבר הזה צריך להיות לנגד עיניהם של כל המשקיעים בשוק ההון, מבלי שאני מייעץ. אין תפקידי לייעץ. אני גם לא יודע לייעץ, כי לו ידעתי מתי להיכנס ומתי לצאת הייתי אולי המיליונר הגדול ביותר עלי אדמות. אבל אני אומר זאת בגלל הרגשה מסוימת של התרופפות ושל התרסקות.

אבל הדבר הזה, אדוני היושב-ראש, של הירידות המתמשכות, נובע גם בגלל, ואולי לא רק בגלל אבל גם בגלל הממשלה. בכל מקום אמרתי ששר האוצר לא צריך לדבר כשהבורסה יורדת ונגיד בנק ישראל לא צריך לדבר כשהבורסה עולה. רק ביום חמישי האחרון הייתי אורח ב"קול ישראל" במשך שעה. הייתי אורח המשדר "חמש אחרי החדשות". דיברתי במשך כשעה, עד שהרגשתי כמעט כמגן הממשלה ולא איש אפוזיציה, שבא ומאשים את הממשלה בעניין הזה וקורא לה אולי לעשות משהו.

אבל דבר אחד כן קרה מטעם הממשלה הזאת, שאולי גורם עכשיו לנפילה של שוק ההון, והוא יצירת או זריית האשליה שהנה השלום מתקרב ואותו שלום בסופו של דבר יביא לשגשוג, ל-PROSPERITY במשק הישראלי, לקשרים עם כל מדינות ערב, לפתיחות בשטחי יהודה ושומרון, שטחי האוטונומיה, כך שהחברות היום לא נסחרות בערך הריאלי וצריך להביא בחשבון גם את הגידול החד שיהיה בשוויין הכלכלי של החברות האלה, אדוני היושב-ראש, כך שבסופו של דבר יש אפשרות להשקיע גם

במחירים גבוהים יותר, כי הם עדיין לא הביאו בחשבון את המשמעות של השלום. והממשלה היא שטיפחה את האשליה הזאת.

אבל, מי שהיה לו ראש על הכתפיים יכול היה להבין שהשלום הזה – אם קוראים לו שלום – לא יביא לשגשוג במשק הישראלי, ולו רק משום שיש לנו מודל להשוואה. הרי יש לנו שלום עם הגדולה במדינות ערב, מצרים; הגדולה במדינות ערב. האם זה הביא לפתיחת שווקים ביתר מדינות ערב? האם זה הביא אפילו להרחבת הייצוא שלנו למצרים עצמה? כלל וכלל לא. לכן מי שראש על כתפיו היה צריך להבין, שכל הבטחות השלום האלה, שהנה המשק הישראלי פורץ קדימה, שהנה המשק הישראלי מגיע לפריחה שלא היתה דוגמתה, היה צריך להבין שהדברים האלה הם רצון ליצור אשליה בקרב הציבור כדי לגבש הסכמה לטובת ההסכם הזה. ובסופו של דבר לא תמך הציבור בהסכם, אבל הוא ישב בשקט מפני שמבחינתו, ההשקעה שלו הלכה ועלתה מדי יום; שערי המניות בבורסה הלכו ועלו מדי יום והציבור ראה הנה כי טוב, ובסופו של דבר יש לו הרבה יותר כסף, התיק שלו גדל. הדבר הזה מבחינתו, כל עוד העניין האישי שלו, העניין הפרטי שלו, עובד טוב, העניין של "כן אש"ף", "לא אש"ף", לא כל כך מעניין. ואני שומע עכשיו קולות של הממשלה הזאת שאומרים: הנה, אם עכשיו תיפול הבורסה, אולי ייפול גם תהליך השלום, לא מצד אש"ף, אלא מצד הציבור בישראל.

ואני אומר: לא צריך, לא את זה ולא את זה, לא להגיד כשהבורסה נופלת שהכול לא בסדר, ולא להגיד כשהבורסה עולה שהכול בסדר. כל דבר צריך לבחון, ולבחון טוב.

אבל כדי שאפשר יהיה לבחון את זה גם בעיניים מקצועיות, אדוני היושב-ראש, אנחנו מחוקקים עכשו בוועדה בראשותי, הוועדה לשוק ההון, שליד ועדת הכספים, את חוק רישוי מנהלי תיקים, ייעוץ להשקעות בניירות ערך, כך שאלה שיעסקו בתחום של ניהול תיקים וייעוץ להשקעות בניירות ערך יהיו אנשים שמוכשרים לעשות את העניין הזה, לא מבחינת כשרון טבעי, אלא מוכשרים מבחינת רישוי שהם יקבלו מהרשות המוסמכת, קרי – הרשות לניירות ערך, שתאפשר לאלה שיש להם האפשרות מבחינת ההון העצמי, כלומר יש להם כסף לעניין הזה ואפשר יהיה להיפרע מהם לעת צרה, שיש להם ניסיון בענף, שיש להם השכלה והם עברו בחינות.

אולם אני נגד חוק גורף. אני נגד מצב שבו החוק יהיה כזה שיאפשר בסופו של דבר רק לחמישה-עשרה מנהלי תיקים לפעול. אם יפעלו רק חמישה-עשרה בניהול תיקים, בייעוץ להשקעות בניירות ערך, ייווצר מצב שכל אחד מאזרחי ישראל, אשר ברשותו רק 30,000 שקל, או 50,000 שקל, לא ימצא את מנהל התיקים שירצה לטפל בתיק שלו, כי אם יהיו רק חמישה-עשרה, הם יהיו כאלה שעם פחות מ-500,000 שקל הם לא יסתכלו עליך. ובעצם הם יהפכו להיות בנקים בזעיר אנפין. כאשר אתה מגיע עם סכום כסף קטן, הם לא בדיוק מסתכלים עליך.

לכן אני חושב, אדוני היושב-ראש, שצריך להנהיג רישוי, אבל רישוי כזה שיאפשר גם לאנשים מתוך שדרות הציבור הרחבות לפעול, כמובן עם ההכשרה המתאימה, כדי לתת ייעוץ ולנהל תיקים של הציבור הרחב במדינת ישראל. וזה מצריך הבנה יותר משיש היום, כי התופעה הזאת שאנחנו עדים לה, של ירידה בשוק ההון, נובעת גם ממכירה מכל הבא ליד, לא רק של אנשים פרטיים, אלא גם של מנהלי תיקים, שזורקים סחורה בצורה אולי חסרת אחריות. אולי מבחינתם הם עושים בשכל, כי לו עשו את זה לפני חודש הם היו מרוויחים את הירידות האחרונות, אבל אני אומר: כמו שלא קונים מכל הבא ליד, כך לא צריך למכור מכל הבא ליד. יש חברות בסדר גודל ענק במשק הישראלי, ששערי מניותיהן ירדו בימים האחרונים, כל אחת בשיעור של 10% ליום ושערי מניותיהן נשחקו ב-25%. אין לכך שום הצדקה שבעולם, שחברות בסדר גודל כזה, בלי שאקרא בשמותיהן, מניותיהן נשחקות בצורה כל כך קשה וכל כך מהירה.

לכן צריך להסתכל ולהתבונן ולבחון את העניין בצורה נכונה ושקולה. יש הטוענים שהירידות האחרונות נובעות מהחקירות של הרשות לניירות ערך, מהמעצרים, מהחדירה לתוך הבנקים. אין ספק שהדבר הזה הוא דבר שגורם אולי לחוסר אמון של הציבור כלפי המערכת של שוק ההון, כלפי המערכת הבנקאית והמערכת של מנהלי התיקים ויועצי ההשקעות. זה נכון. אבל בסופו של דבר, אדוני היושב-ראש, זה דבר שמתבקש, זה ניכוש של עשבים שוטים שצמחו פרא בערוגה של שוק ההון הישראלי ואפשרו לאנשים, שאולי לא היו צריכים לעסוק בכך מלכתחילה, לעסוק בתחום זה ולגרום לכך שתופעות של הרצת מניות, ואפילו של הרצת איגרות חוב, יחדרו עמוק מאוד לשוק הישראלי.

יש טענה, שאולי החקירות היו ממצות מדי, שאולי החקירות היו מרוכזות מדי, שאולי כולן נעשו בתקופה קצרה, כך שבסופו של דבר הציבור קרא מדי יום על מספר רב של מעצרים והדבר יצר חוסר אמון מוחלט שלו בשוק וגרם לבריחתו. אולי הריכוזיות היתה גדולה מדי. אבל הנחיצות היא נחיצות גדולה מאוד כי שוק הון בריא צריך בסך הכול להיות, לדעתי, שוק הון שיעסקו בו אנשים שקיבלו את ההכשרה המתאימה, שקיבלו את הרישוי המתאים וכאלה שבסופו של דבר גם היום נמצאים בתחום יוכלו לעסוק בו מאחר שיש להם האפשרות מבחינת היושר וטוהר המידות שלהם.

המפולת האחרונה בשוק ההון לא מונעת ממני, גם לא משר האוצר, לשמחתי הרבה, להמשיך ולפעול להקמתה של בורסה שנייה בישראל. בורסה שנייה בישראל, לו קמה לפני שנה, היתה מאפשרת מצב של רגיעה גדולה יותר בשוק ההון הישראלי, מצב שבו השערים לא היו מתנפחים כל כך, מאחר שהאלטרנטיבה היתה קיימת, והיו קיימות עוד עשרות ואולי מאות חברות כאלטרנטיבה להשקיע בהן. אם כל הכסף שבידי כל הציבור, לדוגמה, להמחשה, הוא מיליארד שקל, והיום הוא הולך כולו למאות החברות הנמצאות בבורסה אחת, לו התחלק בין שתי בורסות, זה היה יוצר פחות לחץ על הביקושים, פחות לחץ על עליות מחירים, ובסופו של דבר היינו מגיעים למצב של איזון גדול יותר בשוק ההון הישראלי.

בורסה שנייה חשובה גם לפיתוחו של המשק הישראלי מאחר שהחברות שתוכלנה להנפיק את מניותיהן בבורסה השנייה תהיינה חברות בסדר גודל בינוני וקטן, חברות אשר היום, לפי הקריטריונים של הבורסה האחת הקיימת, אין באפשרותן לעשות את הדבר הזה, ולפיכך נמנעת מהן האפשרות לגייס הון מכלל הציבור בישראל. מדובר, אדוני היושב-ראש, בחברות היי-טק, בחברות שיש להן פוטנציאל של השקעות ופיתוח, בחברות שיש להן רעיון והן רוצות לפתח אותו ורוצות להגיע למצב שבו על-ידי גיוס הון מהציבור הישראלי יוכלו לפתח את הרעיון ולאחר מכן לעבור לייצור, למכור, לקלוט עובדים ובסופו של דבר להצמיח את המשק הישראלי, אשר דורש צמיחה, דורש הרחבה.

הרי בשנים האחרונות אנחנו עדים לירידה בצמיחה במשק הישראלי, אנחנו עדים למצב שבו שיעור הצמיחה במשק, שהיה כמעט 7% לשנה בכל אחת מהשנים 1989, 1990, 1991 ו-1992, ירד לשיעור צמיחה של 4.3% ב-1993, וב-1994 תהיה ירידה נוספת. מובן שיש לכך סיבות. אני לא אומר שבכול אשמה הממשלה. עצם העובדה שהפסיקו לבנות, הירידה בבנייה גרמה לכך ששיעור הצמיחה נקטע, אבל עדיין צריך לעשות הכול כדי שהצמיחה תתרחב וכדי שנגיע למצב של צמיחה בסדר-גודל, אני לא רוצה לומר יפני, של 10% בשנה, אבל מתקרב לזה, כך שבסופו של דבר בעיית האבטלה הכואבת, אשר קיימת בעיקר בשכונות ובעיירות הפיתוח, תבוא על פתרונה.

אני רוצה לומר, שאני מקווה שהאבטלה הזאת תגיע לסופה על-ידי הצמיחה, כי על-ידי דברים אחרים היא לא מגיעה, אדוני היושב-ראש. הרי לפני הבחירות האחרונות הבטיחו לנו ואמרו: כספים לשכונות

ולא להתנחלויות. אנחנו חשבנו, שאם אכן הדבר הזה יעשה על-ידי הממשלה הזאת, הוא לא טוב מבחינתנו, כי אנחנו לא קיפחנו את השכונות מעולם, נתנו גם לזה וגם לזה. השכונות קרובות מאוד לליכוד – הוא היה הראשון שעשה למען שיקום השכונות. השכונות קרובות מאוד לליכוד, שהגה ויזם את פרויקט שיקום השכונות, על-ידי ראש הממשלה לשעבר מנחם בגין. ולכן אמרנו, אולי נאמר שזה טוב.

אבל מה קרה, אדוני היושב-ראש? כספים להתנחלויות כבר אין, כי לקחו. אבל לפני הבחירות האחרונות בשלטון המקומי, כשהסתובבנו בעיירות, ונמצא כאן יושב-ראש מטה הבחירות – – –

### היו"ר ד' שילנסקי:

סליחה, יושב-ראש מטה הבחירות של השלטון המקומי, חבר הכנסת עובדיה עלי, הכוונה היא אליך. חברי הכנסת, אודה לכם אם תשבו ותאזינו לדברי הטעם והחוכמה של חבר הכנסת סילבן שלום.

### סילבן שלום (הליכוד):

תודה רבה.

חבר הכנסת עובדיה עלי היה עד למה שאני הייתי עד כשהסתובבנו לפני הבחירות האחרונות בעיירות הפיתוח, בערים ובשכונות ואמרנו: הבטיחו לכם כספים, אמרו "כספים לשכונות ולא להתנחלויות", "כספים לעיירות פיתוח ולא להתנחלויות". אמרתי: אתם קיבלתם שקל אחד נוסף? היה לי קל מאוד. אמרו: לא. אמרתי: והרי את הכספים להתנחלויות הפסיקו, אז לאן הם הלכו? זה מה שאמרנו לפני הבחירות ב-1992. הרי אמרנו שהכספים האלה ילכו להסתדרות, למוסדותיה, לקופת-חולים, ל"כור" וכדומה, והדברים האלה נעשו – או לזה או להגדלת תקציב הממשלה לדברים אחרים. אבל האם עיירת פיתוח או שכונה קיבלה שקל אחד נוסף? לא, אדוני היושב-ראש.

ולכן הצמיחה כל כך חשובה. לכן שוק ההון הישראלי כל כך חשוב, כי שוק ההון הישראלי בבורסה הראשונה ובבורסה השנייה יביא למצב שתהיינה השקעות גדולות יותר במשק הישראלי, יביא להקטנת האבטלה דרך הצמיחה. וכולנו רוצים שהממשלה תצליח בשיעור הצמיחה. האם מפני שאנחנו אנשי אופוזיציה נרצה שהצמיחה תהיה קטנה יותר? הרי אנחנו מפלגה שמה שמעניין אותה הוא העניין הממלכתי, העניין הלאומי, ולא שיקולים כיתתיים צרים, שאם תהיה ירידה בשיעור הצמיחה או שיהיה גידול בשיעור האבטלה יהיה הדבר טוב לליכוד. לא. הלוואי שיצליחו בעניין הזה. אבל כפי שהם מובילים את העניין, שיעור ההצלחה שואף לאפס, סיכוי ההצלחה הוא לא גדול.

לכן, אדוני היושב-ראש, מאחר שהבטחתי שלא להאריך בדברים ולא לנצל את 25 הדקות העומדות לרשותי, אומר עוד שניים-שלושה משפטים על נושא אחד נוסף, ובזה אסיים.

אנחנו נמצאים היום במצב שבו חלק גדול מהסקטורים במדינת ישראל משווע לכוח אדם. הבעיה של הסגר מובילה בהכרח למצב שיש מחסור בכוח אדם, והתושבים האלה שלא באים לעבוד מעבר ל"קו הירוק" גורמים לבעייתיות גדולה במשק הישראלי. אנחנו, כמפלגה שחשבה תמיד שצריכה להיות

פתיחות בין שני חלקי הארץ, עדים היום לאיזה מצב שבו מצד אחד אולי רוצים פתיחות, אבל מצד שני אולי יגיעו לסגירות ויקבעו מצב של קיבוע גבולות, דבר שבסופו של דבר יוביל בהכרח להקמת מדינה פלשתינית.

אני שמח מאוד שמפלגת העבודה אימצה את פתרון האוטונומיה מבית-מדרשו של הליכוד. היא אימצה עוד פתרון מבית-מדרשו של הליכוד, כמו כל הפתרונות האחרים. הרי עד 1992, אדוני היושב-ראש, דיברו באופן קבוע במערכת הבחירות על הוצאת עזה מתל-אביב. אתה זוכר את תשדיר הבחירות הזה? – אנחנו נוציא את עזה מתל-אביב. לאחר הירצחה של הלנה ראפ, זיכרונה לברכה, הם דיברו במשך זמן רב על כך שהם יוציאו את עזה מתל-אביב, כי הם רוצים להיפרד מאתנו. אנחנו ניפרד מהם, לא צריכים אותם. הם יורים בנו, הם זורקים אבנים, הם שונאים אותנו, בואו ניפרד.

מה אומרים עכשיו, אדוני היושב-ראש? – אם לא יינתנו 100,000 רשיונות עבודה לתושבים הפלשתינים שיעבדו בתוך "הקו הירוק", לא יהיה שלום. למה לא יהיה שלום? כי אם הם לא יעבדו בתוך "הקו הירוק", לא יהיה להם מה לאכול, לא יהיה להם ממה להתפרנס. ואם לא יהיה להם ממה להתפרנס, הם יהיו מרירים, הם ירגישו תסכול, והם יזרקו את אש"ף החוצה ויעלו את ה"חמאס". ואם הם יעלו את ה"חמאס", ה"חמאס" יבטל את השלום עם מדינת ישראל. לכן האינטרס של מדינת ישראל הוא ש-100,000 ערבים פלשתינים יעבדו בתוך תחומי ישראל.

הרי עד לפני שנה וחצי הסברתם לנו השכם והערב שאתם רוצים ניתוק; צריך לנתק כי הם לא רוצים אותנו, הם שונאים אותנו, הם לא אוהבים אותנו, ולכן בואו נתנתק. דיברתם על פשרה טריטוריאלית – הלכתם לאוטונומיה של הליכוד, לא לאוטונומיה כמו של הליכוד, כי הם הולכים לאוטונומיה שבסופו של דבר הולכת לתת לאש"ף להיות נמר. אנחנו הצענו אוטונומיה שהיתה אולי – חתול. יש הבדל בין נמר לבין חתול. נמר שטורף פעם אחת רוצה לטרוף גם פעם שנייה. חתול, חתלתול, פוסיקט, הוא לא בדיוק אחד שאוכל הרבה, אפשר לתת לו קצת ובזה הוא מסתפק. אבל האוטונומיה שהם אימצו, לצערי, הולכת למדינה פלשתינית. אבל אני מדבר עכשיו על העניין הכלכלי, ש-100,000 איש יבואו לעבוד בישראל, כאשר כל השנים אמרתם: הפרדה, שתי מדינות לשני עמים, בואו נתנתק, לא רוצים אותם; אתם הליכודניקים אוהבים אותם, אנחנו לא סובלים אותם, ולכן אנחנו רוצים להתנתק מהם. ועכשיו יבואו 100,000 איש לעבוד כאן. אני לא נגד. אנחנו אמרנו תמיד שצריכה להיות ישות כלכלית אחת, יחידה אחת. היום אתם מאמצים דבר אחרי דבר ממה שאנחנו עושים בעצם, או ממה שאנחנו אומרים.

אבל בעניין הזה תהיה כניעה בדבר אחר – ובזה אני רוצה לסיים – השיחות הכלכליות על האוטונומיה, שלא רק – – –

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

חבר הכנסת עובדיה עלי, אני אודה לך אם תשב על מנת שיהיה לפחות מאזין אחד בכנסת נוסף על היושב-ראש.

### **סילבן שלום (הליכוד):**

אין לי בעיה, אדוני היושב-ראש.

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

ככה הציבור לא רואה שיש עוד חבר כנסת. לפחות הציבור יראה שיש עוד חבר כנסת, לא רק הנואם והיושב-ראש.

### **עובדיה עלי (הליכוד):**

אני נענה לבקשתך. אפשר להאזין גם בעמידה. אני האזנתי בקשב רב לדברים המעניינים של חבר הכנסת סילבן שלום.

### **סילבן שלום (הליכוד):**

אני מודה לאדוני היושב-ראש.

ועוד משפט אחד לסיום – – –

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

אני יודע שהאזנת. אני רק רציתי שהציבור הרחב יראה שיש עוד חבר כנסת.

### **סילבן שלום (הליכוד):**

זה נכון. אבל אתה יודע שבה בשעה שאני מדבר לכנסת ריקה – ועכשיו הצטרף חבר הכנסת ידידי, חבר הכנסת עובדיה עלי, וגם חבר הכנסת שפי הצטרף, צריך לברך אותם; חבר הכנסת גולדשמידט היה פה כל הזמן.

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

היא לא היתה ריקה, היושב-ראש היה.

### **סילבן שלום (הליכוד):**

היושב-ראש היה. עדיין בו-זמנית, חוץ מהקהל שנמצא כאן, יש עשרות אלפי צופים שמאזינים וצופים בנו עכשיו. אז גם אם הם שומעים אותנו – דיינו.

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

אני יודע. לכן רציתי שעשרות אלפי הצופים יראו גם את חבר הכנסת עובדיה עלי.

### **סילבן שלום (הליכוד):**

ובכל נקודת זמן יש עשרות אלפי צופים. בכל נקודת זמן שמשדרים, גם בלילה וגם בשעה כזאת, שאנשים עוד בעבודה, יש עשרות אלפי צופים.

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

ערוץ-33 ישמין מנחת אחרי הדברים שלך.

### **סילבן שלום (הליכוד):**

אלה דברים אמיתיים. ואנשי ערוץ-3 למעלה יודעים שעשרות אלפי אנשים צופים.

משפט אחרון – – –

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

אני שמח שאנשים שומעים שבכנסת אפשר גם לחלק מחמאות.

### **סילבן שלום (הליכוד):**

אני תמיד מחלק מחמאות כשאפשר, ואני מבקר כשצריך. אתה יודע שאני מנסה להיות ענייני לחלוטין בכל פעילותי הפרלמנטרית. כשצריך לשבח, אני משבח. ואני אומר לך, כי ביום חמישי האחרון התקשרו אלי מאזינים במשך שעה שלמה ושאלו איך אני לא תוקף את שר האוצר על הבורסה. אמרתי, אני מרגיש שאני כמעט בקואליציה, אני לא מהאופוזיציה בכלל. שעה שלמה ביקשו ממני לתקוף את שר האוצר – לא.

## **היו"ר ד' שילנסקי:**

להפתעתך, אני נסעתי ברכב שלי לשומרון ושמעתי אותך כל הדרך.

## **סילבן שלום (הליכוד):**

אז אני אומר: כשאני חושב שצריך לבקר – אני מבקר; כשלא – לא.

דבר אחרון, כדי שיישאר טעם מסוים של ביקורת בפי, לפחות. להסכם האוטונומיה יש גם היבט כלכלי, חוץ מהעניין של העסקת הערבים כאן – ואנחנו לא נגדו – יש מצב של האחדת שיעורי מס, שיעורי מכס ומע"מ. יש מצב שבו מייבאים, למשל, טלוויזיות לתל-אביב, ויהיה מחר מצב של ייבוא טלוויזיות לשכם. כדי שלא כל הציבור יקנה טלוויזיות בשכם, צריך ששיעור המע"מ יהיה זהה גם פה וגם שם. ולזה הם הסכימו. אבל אם יהיה מפעל לייצור גרביים במדינת ישראל ויהיה מפעל זהה לייצור גרביים בשכם, על-פי החוק הישראלי שיעור המע"מ הוא 17%. להם, על-פי ההסכם המתגבש – ואני מזהיר את שר האוצר – הולך להיות עד מינוס 5% ממה שיהיה כאן. זאת אומרת, זה יוכל להיות גם 12%. מה שיקרה הוא שהמפעל שם יוכל למכור במחיר זול יותר; כל לילה תעבורנה משאיות מישראל לשם כאילו הייצור היה פה, יעבירו את זה לשם, כי שם אפשר יהיה למכור את זה במחיר יותר זול. ואולי נפגע פגיעה אנושה בכלכלה הישראלית, ובסופו של דבר במפעלים הישראליים, ובסופו של דבר נגדיל את האבטלה, כי נפגע בעובדים הישראלים.

אני מקשר את כל העניין הזה לעניין של העידוד והחשיבות של שוק ההון בנושא הצמיחה ואי-פגיעה באבטלה. לכן אני אומר, דבר כזה יכול לפגוע באבטלה, ובסופו של דבר הוא יכול להרחיב אותה, דבר שאיש מאתנו אינו רוצה בו.

לסיכום, אדוני היושב-ראש, החוק הזה שמוגש לנו היום הולך בדרך הנכונה, אבל אין בו די. צריכים לעשות הרבה יותר כדי להגדיל את הצמיחה, להגביר את התעסוקה ולהקטין את האבטלה במדינת ישראל. תודה רבה.

## **היו"ר ד' שילנסקי:**

תודה רבה. חבר הכנסת אלי גולדשמידט, ואחריו – חבר הכנסת יוסף ונונו. ואחרי זה נתחיל את הסיבוב השני עם חבר הכנסת דן תיכון.

## **עובדיה עלי (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, אני עוד לא השתתפתי בסיבוב הראשון, ואני מבקש לאפשר לי לדבר.

### אלי גולדשמידט (העבודה):

אדוני היושב-ראש, אני מציע שתיתן לחבר הכנסת עובדיה עליה לדבר לפני. שנית, אני מבין שאחר כך תצביע על שם החוק, על ההסתייגויות.

### היו"ר ד' שילנסקי:

כן.

### עובדיה עלי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני ביקשתי לדבר מאוחר יותר והמזכיר אישר זאת. עכשיו הגיע תורי לדבר.

### דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אנחנו סומכים על זה שיקראו לנו. אבל אינני רואה שקוראים לנו.

### היו"ר ד' שילנסקי:

דקה לפני שנכנסת הודעת את הסדר של הדוברים הבאים, כדי שחברים ידעו מתי מגיע תורם. אבל אני רוצה לשאול אותך שאלה. נמסר לי שאתה ביקשת להצביע על כל סעיף וסעיף בנפרד. האם זה נכון?

### דן תיכון (הליכוד):

לא ביקשתי. אבל אם אתה שואל אותי, אז אני מבקש עכשיו.

### היו"ר ד' שילנסקי:

אם כך, אני מודיע פורמלית ורשמית, שההצבעות תהיינה אחרי כל סעיף. כלומר נגמור את הנושא של שם החוק, נצביע על שם החוק. אחר כך נלך סעיף אחרי סעיף.

### דן תיכון (הליכוד):

זאת אומרת – הנמקת הסתייגויות והצבעה.

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

כן. רשות הדיבור לחבר הכנסת עובדיה עלי. חבר הכנסת עלי, האם אתה רוצה לנמק את כל ארבע ההסתייגויות שלך?

### **עובדיה עלי (הליכוד):**

לא, כל הסתייגות בנפרד. עכשיו אני מנמק את הסתייגותי לשם החוק.

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

בבקשה, חבר הכנסת עובדיה עלי. אחריו – חבר הכנסת אלי גולדשמידט.

### **אלי גולדשמידט (העבודה):**

אדוני היושב-ראש, אני מוותר על הסתייגותי לשם החוק, ואני אשיב על ההסתייגויות של חברי הכנסת לשם החוק.

### **עובדיה עלי (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, ידידי חבר הכנסת דן תיכון, הצעת החוק לעידוד השקעות הון, כפי שהיא מונחת לפנינו, היא בעיקרה הצעת חוק שאני תומך בה. בעצם יש כאן שני תיקונים משמעותיים. התיקון האחד מדבר על הקטנת ההון העצמי משליש ל-30%. התיקון השני מקטין את ערבות המדינה מ-100% ל-75%.

עצם העובדה שהחוק הזה מטיל אחריות כלשהי על הבנקים, ובעצם נותן לבנקים אחריות לפחות על 25% מההון, כשהמדינה ערבה רק ל-75%, זה תיקון נכון, תיקון טוב. מפני שלמרכז ההשקעות מגיעות פניות רבות של משקיעים, ולא תמיד הבדיקות נעשות ביסודיות, בצורה מעמיקה ומקיפה. לא תמיד יש היכולת והאפשרויות לבחון בצורה מסודרת את הבקשות שמסתכמות לעתים, במרוצת השנה, בכמיליארד דולר. זה סכום אדיר בהיקפו. וכדי שלא ייווצר מצב שמשקיעים ינצלו לרעה את העדר הבדיקה המעמיקה, טוב עשה האוצר שהוא מביא כאן הצעת חוק, שמאפשרת ערבות מדינה רק ל-75% מגובה ההלוואה, כשל-25% הנותרים אחראי הבנק. וכשהבנק יודע שאם הוא לא יבדוק בצורה מסודרת ויסודית את הבקשה שמונחת לפניו, את תוכנית העבודה, את התוכנית העסקית, הוא עלול להינזק באופן ממשי – אני מעריך שזה יהיה תמריץ חשוב ורציני כדי לגרום לכך שהבנקים יבדקו את בקשות ההשקעה, בקשות הפיתוח, בצורה יסודית ורצינית. ולכן הדבר הזה יכול לתרום תרומה

חשובה, כדי שהחוק לעידוד השקעות הון לא ישמש מקור לכספים לאנשים, למשקיעים שינצלו אותם לרעה.

אני חושב שגם התיקון שמדבר על הקטנת ההון העצמי מ-33% ל-30% הוא תיקון טוב ונכון.

ובכן, לגבי שני התיקונים האלה, אני מסכים אתם, אני תומך בהם, אני חושב שהאוצר עשה נכון בכך שתיקן את החוק הזה ומציע את התיקונים לשני הסעיפים האלה כפי שהם לפנינו.

עם זאת, אחרי שתמכתי ובירכתי והצבעתי על הנקודות החיוביות בהצעת החוק, אני מבקש להתריע על שני דברים אחרים. קודם כול, אני סבור שצריך לעשות דיפרנציאציה בין אזורי הפיתוח. אין דינו של מרכז הארץ כדינו של אזור פיתוח א', ואין דינו של אזור פיתוח א' כדינו של אזור פיתוח ב'. הדיפרנציאציה הזאת צריכה לתת יתרונות לאזורי הפיתוח המרוחקים, לפריפריה, ואילו במרכז הארץ צריך להקשות יותר ולא צריך לתת אותם תנאים כמו באזורים אחרים.

אנחנו עדים לכך שבעקבות תיקון החוק שנעשה לפני שנים אחדות, התמריצים שניתנו לאזורי הפיתוח קטנו בצורה משמעותית ביחס למפעלים שמוקמים במרכז הארץ.

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

אדוני שר האוצר וחבר הכנסת סילבן שלום, אתם מדברים בקול רם – גם אני שומע אתכם. אני רוצה להגיד לך, אדוני שר האוצר, לו נכנסת עשר דקות קודם היית שומע את המחמאות שחלק לך חבר הכנסת סילבן שלום מהאופוזיציה על כך שאינך מתבטא בעניין שוק ההון וכו'. היית משמין מנחת.

### **שר האוצר א' שוחט:**

מספיק לי גם כך.

### **עובדיה עלי (הליכוד):**

בעצם העובדה של פתיחת מסלול של פטור ממסים למפעלים במרכז הארץ, ההעדפות שהיו לערי הפיתוח קטנות בצורה די משמעותית, והדבר יכול למנוע הקמת מפעלים בפריפריה מהשיקולים של התמריצים, של מענקים ושל פטור ממסים, ולעודד יזמים לבוא דווקא למרכז הארץ.

אנחנו לא נגד, אני לא נגד הקמת מפעלים במרכז הארץ. מעצם העובדה שאחד היעדים המרכזיים של המדינה היום הוא לגרום לכך שהאבטלה תקטן ומספר המועסקים במשק ילך ויגדל, לכל מפעל שמוקם בארץ יש חשיבות, אנחנו מברכים עליו. עם זאת, תפקיד המדינה הוא לעודד הקמת מפעלים דווקא בפריפריה, מתוך הנחה שבמרכז הארץ יש תמריצים די הצורך על מנת שיזמים יגיעו אליהם. לכן, השינויים האלה יכולים לפגוע בערי הפיתוח, וחבל.

הנושא השני שאני מבקש להתריע עליו באותה הזדמנות הוא הנושא שנקרא אזורי עדיפות לאומית. הממשלה הזאת, בתקופת הבחירות ולאחר הבחירות, יצאה בהכרזות ובהצהרות לציבור הבוחרים, שידאגו לשנות את סדרי העדיפויות הלאומיים, ועיקר השינוי יהיה העדפת ערי הפיתוח והעדפת שכונות המצוקה. אנחנו רואים שהבטחות לחוד ומעשים לחוד, ולמעשה, מאז הקמת הממשלה לא נעשה מאומה בתחום זה.

לא רק שלא נעשה כלום, אנחנו עדים לכך שהממשלה, בוועדת השרים, ועדת המנכ"לים, בראשות מנכ"ל משרד ראש הממשלה, מה שנקרא ועדת-שבס, הכניסה לרשימת אזורי העדיפות הלאומית קרוב ל-80 יישובים ערביים, וחלק מהיישובים היהודיים שהיו ברשימת ערי הפיתוח, למעשה הוצאו מהרשימה; ראה קריית-גת ויישובים אחרים. מוציאים את קריית-גת, מוציאים את עפולה מרשימת אזורי הפיתוח – נתנו לה אומנם תקופה בת שנתיים כאזור פיתוח בתחום התעשייה, אבל היא הוצאה מגדר אזור פיתוח א', כפי שהיתה – ולעומת זה מכניסים את נצרת, את אכסאל ויישובים אחרים, כנראה בגלל ההסכמים הקואליציוניים עם חד"ש, עם הרשימה של חבר הכנסת דראושה. זאת התודה שמגיעה לו על התבטאויותיו על הציונים הפושעים, על ההתנהגות הבזויה שלו בדמשק, ההתנהגות המתרפסת בפני אסד ואחרים. רק לאחרונה ראינו איזו התנהגות, איך הוא התנהג. כתודה, כאות הערכה על הפעילות שלו, על ההתבטאויות האנטי-ציוניות, האנטי-יהודיות, האנטי-ישראליות, מגיע להם פרס, וכל זה על-חשבון ערי הפיתוח.

הערה שנייה שאני מבקש להעירה באותו הקשר – – –

כמה זמן נותר לי?

**היו"ר ד' שילנסקי:**

דקה, אחרי שהורדתי לך שתי דקות על הזמן שלקחתי.

**עובדיה עלי (הליכוד):**

אני אנסה להעביר את המסר בדקה, ואם לא – – –

**היו"ר ד' שילנסקי:**

אם יהיה יותר – אני אנכה לך מההמשך.

**עובדיה עלי (הליכוד):**

אני מבקש להעיר הערה שנייה שנוגעת לנושא של המשא-ומתן בנושא האוטונומיה. בנושא האוטונומיה קיימת איזו הנחת יסוד מסוכנת מאוד. היום מניחים, שככל שישתפר מצבם הכלכלי של ערביי יהודה, השומרון וחבל-עזה, כן תרד רמת האלימות. ואני חושב, שלהנחת היסוד הזאת אין בסיס, משתי סיבות. ראשית – אנחנו עדים לכך שאף שרמת החיים שלהם השתפרה במרוצת 25 השנים האחרונות לאין שיעור, היא גדלה אולי פי עשרה במונחים ריאליים, בכל זאת רמת האלימות לא רק שלא קטנה אלא גדלה בצורה מכאיבה מאוד, באלפי אחוזים.

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

אתה יכול להמשיך ואני אנכה לך מהזמן.

### **עובדיה עלי (הליכוד):**

יש לי עוד הסתייגויות אחדות שאני אנמק אותן – – –

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

אם אתה רוצה להמשיך – – –

### **עובדיה עלי (הליכוד):**

עוד שני משפטים.

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

בסדר, אתה יכול להמשיך יותר משתי דקות כי יהיה לי רווח אחר כך.

### **עובדיה עלי (הליכוד):**

אינני רוצה לעשות זאת על-חשבון ההסתייגויות האחרות. יש לי לומר עוד שלושה משפטים.

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

טוב, בבקשה.

## עובדיה עלי (הליכוד):

אני חושב שבסוגיה הזאת, אמרתי את הדברים גם בישיבה עם שר האוצר לפני שבוע, אין כל קורלציה, אין כל מתאם בין שני הפרמטרים האלה. אין מתאם ואין שום הוכחה שכלל שרמת החיים תעלה, רמת האלימות תרד. אני חושב שהמציאות בשטח מוכיחה בדיוק את ההיפך. ניסיתי להוכיח זאת לגבי מדינות שכנות. רואים מה המצב הכלכלי השורר כיום בלוב, מה המצב הכלכלי באירן, לעומתן מה המצב הכלכלי בירדן, בסוריה או במצרים. אף שהמצב הכלכלי בלוב מעולה, יש שם כסף בשפע, אוצרות טבע, המדינות הכי מסוכנות לעם ישראל הם דווקא לוב ואירן, בעוד ירדן ומצרים, יחסי השכנות אתן טובים בהרבה. המתאם לא קיים, אבל ההשוואה לא מתבצעת רק לגבי מדינות. שר האוצר העיר לי אז, אולי בצדק מבחינתו, כאשר הוא שאל אותי: מה אתה משווה מדינות? הדברים צריכים להיבחן בתוך השטח, אנחנו חיים בחיכוך מתמיד, ואין דומים חיים שהם בחיכוך למערכת יחסים עם מדינות שנמצאות במרחק רב מאתנו. אני אומר, שגם אם תבחן את המצב היום, עם הפלשתינים – –

## היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת אור וגור, שומעים אתכם.

## עובדיה עלי (הליכוד):

– ביהודה, בשומרון ובעזה, לעומת המצב שהיה בסוף שנות ה-80, היחסים היו הרבה יותר טובים מאשר בתקופה האחרונה, תקופת האינתיפאדה, וגם בתקופה שלאחר הסכם אוסלו. רמת האלימות לא רק שלא קטנה, אלא עלתה בצורה קשה מאוד, אף שרמת החיים שלהם עלתה בצורה משמעותית מאוד. לכן מסוכן מאוד ללכת על נוסחה כזאת. אם רוצים לסייע להם מטעמים הומניים – זה סיפור אחר, בבקשה; רוצים להבטיח תעסוקה לתושבים ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה, בבקשה. אבל הנימוקים שזה יוריד אלימות וייטיב את יחסי השכנות שלנו אתם – הנחת היסוד הזאת מוטעית מיסודה, וכדאי לבחון אותה פעם נוספת. תודה.

## היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

חבר הכנסת יוסף ונונו איננו. אני מבקש מחבר הכנסת אלי גולדשמידט – שעונה בשם יושב-ראש הוועדה.

סגן מזכיר הכנסת הנוכחי לא הכין את הרשימה, אבל זאת הרשימה שהכינו לי. אני באמת לא רואה אותו בין המסתייגים. אני לא מוחק את חבר הכנסת יוסף ונונו, אני משאיר אותו לסעיפים אחרים.

**דן תיכון (הליכוד):**

כמה זמן תדבר?

**אלי גולדשמידט (בשם ועדת הכספים):**

אני משיב.

**דן תיכון (הליכוד):**

כמה זמן זה יארך?

**אלי גולדשמידט (בשם ועדת הכספים):**

כמה דקות.

**היו"ר ד' שילנסקי:**

אתה לא יודע שחבר הכנסת אלי גולדשמידט מדבר קצר ולעניין?

**אלי גולדשמידט (בשם ועדת הכספים):**

קצר – מילא. לעניין – אני לא יודע.

**היו"ר ד' שילנסקי:**

חזקה עליך שאתה מדבר גם לעניין.

**אלי גולדשמידט (בשם ועדת הכספים):**

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני משיב מטעמו של יושב-ראש ועדת הכספים, אני מחליף אותו. אני רוצה להסביר שיושב-ראש ועדת הכספים נמצא כעת בדיון עם מבקרת המדינה בוועדת הכספים, ולכן הוא ביקש ממני להחליף אותו בדיון הזה.

אנחנו מצויים כעת בשם החוק – הצעת חוק לעידוד השקעות הון (תיקון מס' 39) (תיקון מס' 3), התשנ"ד-1994. ההסתייגויות הרשומות הן הסתייגויות של שינוי שם החוק. כל אחד מהשמות המוצעים הוא שם ראוי: "הקטנת הטבות" – בעצם, "הקטנת הטבות", אני לא כל כך בטוח – "שינויים בהטבות", "צמצום האבטלה" וכדומה. קודמי עלו כאן – במיוחד חבר הכנסת סילבן שלום, שהאזנתי לו ברוב קשב – ופרסו משנה כלכלית סדורה על פני כל הקשת. בכל אופן אני מציע שבדיון הזה נתמקד, לא בשאלות הכלכליות הרחבות – אף שנהייתי מדבריו של חבר הכנסת סילבן שלום, במיוחד באותם פרקים שהוא בירך את הממשלה. אני רוצה רק לומר כמה מלים על הדברים ששמעתי מחבר הכנסת אריאל ויינשטיין לגבי הנושא של מעורבות הממשלה.

אפשר לבוא ולגרוס שאנחנו נמצאים במשק של LAISSEZ FAIRE, משק על-פי המתכונת, אולי, של מדינות מערביות, שבהן לא נותנים שום עדיפות לשום סקטור, לשום אזור וכדומה. אני עדיין מאמין, ואני חושב שמרביתנו, מרבית חברי הבית הזה, מאמינים, שבמדינה כמו שלנו, שיש בה גם בעיה של פיזור אוכלוסין, ופיזור האוכלוסין משרת אינטרסים לאומיים ממדרגה ראשונה, ומדינה שיש בה סקטורים שונים, ראוי לעודד חלק מהם על מנת לצמצם פערים חברתיים, לצמצם פערים כלכליים, ולא ליצור מצב שאנשים שחיים במרכז הארץ יחיו ברמת חיים גבוהה יותר, מכל הבחינות, בכל מערכת השירותים – בחינוך, בבריאות, וכמובן בנושא של רמת חיים ופרנסה – מאשר תושבי עיירות הפיתוח ואזור הפריפריה. לכן אני חושב שחוקי עידוד השקעות הון, שבאים לכוון את נושא השקעות ההון של האנשים הפרטיים באופן שיינתן עידוד לאלה שישקיעו במרחק רב ממרכז הארץ, באזורים פריפריאליים, הם חוקים נכונים.

מובן שיכול להיות ויכוח לגיטימי – מה הם האזורים שממשלה זו קובעת לעצמה כאזורי עדיפות, ומה הם האזורים שממשלה אחרת קובעת לעצמה כאזורי עדיפות. אבל, לדעתי, מרבית אזורי העדיפות הלאומית, גם על-פי הפרמטרים החדשים, חופפים את אזורי העדיפות הלאומית לפי תפיסת הממשלה הקודמות.

אני מציע לחברי להסיר את ההסתייגויות ולהצביע בעד שם החוק. תודה.

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

האם המסתייגים קיבלו את ההצעה? חבר הכנסת אלי גולדשמידט, מה שאתה הצעת כלפי אחרים חל גם כלפיך? זאת אומרת, הסרת את הצעתך.

חברי הכנסת, אנו ניגשים להצבעה. אנחנו מצביעים על ההסתייגויות לשם החוק. מי בעד ההסתייגות של חברי הכנסת דן תיכון ועובדיה עלי?

בעד התיקון של חברי הכנסת ד' תיכון וע' עלי לשם החוק – 4

נגד – 8

נמנעים – אין

התיקון של חברי הכנסת ד' תיכון וע' עלי לשם החוק לא נתקבל.

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

ארבעה בעד, שמונה נגד, אין נמנעים. אני קובע שההסתייגות לא נתקבלה.

חברי הכנסת, אנחנו מצביעים על ההסתייגות של חבר הכנסת רפי אלול.

הצבעה מס' 10

בעד התיקון של חבר הכנסת ר' אלול לשם החוק – 5

נגד – 9

נמנעים – אין

התיקון של חבר הכנסת ר' אלול לשם החוק לא נתקבל.

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

חמישה בעד, תשעה נגד. ההסתייגות לא התקבלה.

אני מצביע את ההסתייגות של חבר הכנסת אריאל ויינשטיין.

הצבעה מס' 11

בעד התיקון של חבר הכנסת א' ויינשטיין לשם החוק – 3

נגד – 9

נמנעים – אין

התיקון של חבר הכנסת א' ויינשטיין לשם החוק לא נתקבל.

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

שלושה בעד, תשעה נגד, אין נמנעים. אני קובע שההסתייגות לא התקבלה.

אני מצביע את ההסתייגות של חבר הכנסת סילבן שלום.

הצבעה מס' 12

בעד התיקון של חבר הכנסת ס' שלום לשם החוק – 4

נגד – 10

נמנעים – אין

התיקון של חבר הכנסת ס' שלום לשם החוק לא נתקבל.

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

ארבעה בעד, עשרה נגד, אין נמנעים.

אני מבין שההסתייגות של חבר הכנסת אלי גולדשמידט ירדה מן הפרק.

ברור שההסתייגות של חבר הכנסת סילבן שלום לא התקבלה, ואני חושב שגם הכרזתי על התוצאה.

אנחנו ניגשים להצבעה על שם החוק לפי הצעת הוועדה.

## הצבעה מס' 13

בעד שם החוק, כהצעת הוועדה – 11

נגד – 2

נמנעים – אין

שם החוק, כהצעת הוועדה, נתקבל.

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

11 בעד, שניים נגד, אין נמנעים. אני קובע ששם החוק התקבל לפי הצעת הוועדה.

אנו ניגשים להסתייגויות לסעיף 1 של חברי הכנסת סילבן שלום, דן תיכון, אלי גולדשמידט ועובדיה עלי. אני מזמין את חבר הכנסת דן תיכון.

חבר הכנסת אלי גולדשמידט, ההסתייגות שלך לסעיף 1 קיימת?

### **אלי גולדשמידט (העבודה):**

כן.

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

חבר הכנסת דן תיכון, אתה מנמק הסתייגות אחת או שתי הסתייגויות?

### **דן תיכון (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, אני מנמק הסתייגות אחת. אני גם רוצה להסביר לך מדוע אנחנו מפרידים בין ההצבעות על-פי הסעיפים. אנחנו מבקשים למחות על מה שקרה כאן ביום רביעי. אנחנו חושבים שיש תקנון לכנסת והיושב-ראש צריך לנהוג על-פי התקנון. משאינו נוהג על-פי התקנון ומנסה לסתום לאופוזיציה את הפה – – –

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

אתה מתכוון אלי?

#### **דן תיכון (הליכוד):**

לא, לא, אל יושב-ראש הכנסת, לא אל יושב-ראש הישיבה ולא אל סגן היושב-ראש ולא אל היושב-ראש לשעבר חבר הכנסת שילנסקי. אני זוכר: כשהייתי יושב-ראש וחבר הנשיאות, נהגנו על-פי התקנון. אבל אנחנו נבוא חשבון עם היושב-ראש מאוחר יותר.

אני שמעתי שחבר הכנסת סילבן שלום התייחס כאן לנושא הבורסה. אני אחזור לנושא הזה בשעות הערב, כשנדון בחוק הפנסיה, ואז אסביר את השקפת עולמי ומה יש לעשות, לדעתי, עד כמה שאפשר להתבטא בקול רם בנושא הזה.

#### **היו"ר ד' שילנסקי:**

חבר הכנסת דן תיכון, יש לי פה שאלה גם למען הסדר הטוב: יש לך פה שתי הסתייגויות לשתי פסקאות באותו סעיף.

#### **דן תיכון (הליכוד):**

אני אנמק עכשיו את ההסתייגות לפסקה (1) בסעיף 1. אם לא יהיה מישהו מבין אלה שהצטרפו להסתייגות שלי לפסקה (1), אני אעבור לפסקה (2). מקובל על אדוני?

#### **היו"ר ד' שילנסקי:**

כן.

#### **דן תיכון (הליכוד):**

אני רואה כאן את חבר הכנסת עובדיה עלי.

#### **היו"ר ד' שילנסקי:**

אתה תרצה להסתייג לפסקה (1) גם-כן?

## עובדיה עלי (הליכוד):

רק לפסקה (1). אנחנו לא מבקשים הצבעות אישיות, העברנו כאן פתק – – –

## היו"ר ד' שילנסקי:

טוב, זה – – –

## עובדיה עלי (הליכוד):

על כל סעיף בנפרד, הצבעה אישית.

## דן תיכון (הליכוד):

אנחנו עדיין ביום רביעי.

## היו"ר ד' שילנסקי:

יש לנו זמן עד לבעיה.

חבר הכנסת עובדיה עלי, תתקן אותי אם אני לא צודק: אני מנצל את ההזדמנות להודיע לכולי עלמא – כתוב לי, עובדיה אלי, שמודיע לכל חברי הכנסת. עובדיה עלי פשוט נפגע כשכותבים את שמו באל"ף. אני הכנסתי תיקון: בעי"ן.

בבקשה, חבר הכנסת דן תיכון. יש לך רק חמש דקות ותו לא.

## דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני חוזר לחוק לעידוד השקעות הון (תיקון מס' 39) (תיקון מס' 3). ההסתייגות שלי דנה בשאלה כמה צריך להשקיע יזם על-פי החוק לעידוד השקעות הון.

אדוני היושב-ראש, עד כה היה מקובל, ובצדק, שהיזמים, בעת שהם משקיעים על-פי התנאים והסיוע שנותנת הממשלה על-פי החוק לעידוד השקעות הון, צריכים להביא כסף. היזמים שזכו למעמד של מפעל מאושר צריכים להביא כסף מן הבית. לא יכול היה להיווצר מצב שבו יזם יקבל הטבות, במענק,

שעולות על ההשקעה העצמית שלו, על אותו כסף שהוא מביא מן הבית, שנקרא הון עצמי. כך יצא שההון העצמי הנמוך ביותר שהוא צריך היה להביא הסתכם או הגיע לשיעור של 33%, כשהמענקים על כל צורותיהם השונות הגיעו, למשל באזור פיתוח א', לשיעור של כ-38%, זאת אומרת 30% פלוס 8%.

השקפת העולם שעמדה מאחורי הדברים היתה פשוטה. היא אמרה: אתה רוצה לקבל סיוע – אנחנו רוצים שתביא כסף מן הבית; אין לך כסף מן הבית – אל תבוא אלינו ואל תשטה בנו בהגשת תוכניות שאין בהן ממש ואין בכוונתך לבצע אותן. לכן הכלל אמר תמיד: תביא כסף מן הבית.

והנה, בתיקון הזה – כאמור אי-אפשר להיות נגדו אבל בצדק קראתי לו תיקון שולי, לא חשוב ולא משמעותי, וביקשתי שהממשלה תציג בפנינו את מדיניות ההשקעות שלה כפי שהיא באה לכלל ביטוי בוועדה ציבורית, ששני היושבים-ראש שלה, נתי שרוני, מנכ"ל הבונדס דהיום ומנכ"ל משרד התעשייה והמסחר לשעבר, ומר אהרן פוגל, מנכ"ל משרד האוצר, היו חלוקים בה בדעותיהם – ציפנו, לאחר שישבה ועדה ציבורית נכבדה וסיכמה את אשר סיכמה, שלממשלה יהיה כוח הכרעה. ובמקום כוח ההכרעה והודעה על מדיניות השקעות הון, באה אלינו הממשלה ומציגה בפנינו שני תיקונים קוסמטיים, חשובים לכאורה, אי-אפשר להתנגד לתיקונים הללו, אבל הם לא יביאו את השינוי המיוחל בתחום ההשקעות בתעשייה.

על-פי הצעת הממשלה יפחיתו את ההון העצמי של היזם שזכה במעמד של מפעל מאושר, זאת אומרת, הכסף שהוא מביא מן הבית יקטן מ-33% ל-30% מסך כל ההשקעה. אנחנו חשבנו שאת הנושא הזה של כסף מן הבית, של הון עצמי, צריך לבדוק פעם אחת.

זה נכון שלפני 30 שנה, לפני 35 שנה, לפני 20 שנה, כשאני הייתי צעיר, סברנו שצריך להביא לפחות 33% מן הבית. בינתיים העולם השתכלל, העולם התפתח, הנושא זקוק לתנופה ולניעור. לא הבנו מדוע מורידים את ההון העצמי מ-33.3% ל-30%. מדוע לא ל-25%? מדוע לא ל-20%? למשל, חלופה נוספת, במקום הון עצמי, לפחות לגבי תקופה קצרה של שנתיים-שלוש שנים ניתן יהיה להסתפק בערבות בנקאית.

לכן אמרנו שהנושא של ההון העצמי הוא נושא חשוב. אגב, סביב הנושא של ההון העצמי היו תמיד רמאויות, זיופים. אנשים עקפו את העניין הזה. אבל בתקופה שרוצים לעודד השקעות זה נושא מעיק. זאת אומרת, יש הרבה אנשים שמוכנים להשקיע, אבל הם אומרים, למה אתה מאלץ אותי להביא כסף מן הבית? אני יכול להשקיע את הכסף באמצעות מימון זר למשל, באמצעות הלוואה מן הבנקים, ועד לאחרונה באמצעות גיוס הון בבורסה – עכשיו תוקן העניין הזה.

לכן השאלה היא, מדוע להוריד מ-33.3% ל-30%? זה כשלעצמו תיקון חיובי אבל לא משמעותי, לא רציני. אני לא הייתי מזעיק את הכנסת לצורך התיקון הזה, אבל הייתי מעלה ומניח על סדר-היום של הממשלה את השאלה של הון עצמי, כמה, איך וכיצד, בבקשות למפעלים מאושרים. הייתי קורא לה, תבדקו את העניין של ההון העצמי, למה צריך הון עצמי היום, למה אי-אפשר להסתפק בחלופות יותר טובות, יותר קלות. אם רוצים ליצור מקורות תעסוקה רבים יותר בתעשייה – כל החוק לעידוד השקעות הון צריך להיבחן מחדש, לרבות ההתחייבות להשקיע הון עצמי בשיעור של 33%.

לכן, אם אני צריך להתייחס לנושא: ההורדה של 3.3% אינה משמעותית, היא לא מביאה גאולה לישראל ולא תתרום לקידום ולעידוד של השקעות הון בתעשייה. אנחנו בעד המוצע, אבל אנחנו לא מסתפקים בתיקון הקוסמטי הזה.

כאמור, זו השנייה מן ההסתייגויות שלי בחוק הזה.

**היו"ר ד' שילנסקי:**

תודה רבה.

חבר הכנסת עובדיה עלי, הפסקה הראשונה. אני מבין שגם אתה מתייחס רק לפסקה אחת. חמש דקות.

**אלי גולדשמידט (העבודה):**

אדוני היושב-ראש, לא ויתרתי על ההסתייגות שלי.

**עובדיה עלי (הליכוד):**

חבר הכנסת גולדשמידט, עדיין לא התחלתי בדברי. אם אתה רוצה, בבקשה. אין בעיה. בנפש שוקקה.

**היו"ר ד' שילנסקי:**

אנחנו מסתדרים ברוח טובה. בבקשה.

**עובדיה עלי (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בהסתייגות הראשונה שנימקתי, אמרתי, שאני תומך בעיקרי הצעת החוק שלפנינו אף שאין בה איזה שידוד מערכות, אף שאין היא הצעת חוק מרעננת, מקיפה, רצינית, שבאה לשנות את כל מבנה שוק ההון או לשנות את כל מבנה עידוד הצמיחה או עידוד ההשקעות במדינה.

אבל, בעיקרון, שני התיקונים המוצעים, גם הקטנת ההון העצמי מ-33% ל-30% וגם הקטנת ערבות המדינה ל-75%, שמטילים על הבנקים אחריות מסוימת, ועצם העובדה שהם לוקחים על עצמם

אחריות – יש להניח שהבדיקות שלהם, כל הבדיקות של תוכניות ההשקעות שמגישים היום משקיעים יהיו הרבה יותר יסודיות והרבה יותר מעמיקות – הם בכיוון הנכון.

עם זאת צריך לעשות כאן שידוד מערכות רציני בכל נושא חוק עידוד השקעות הון. את עיקר ההשקעות הייתי רוצה לראות בפריפריה. פיזור האוכלוסין, שתמיד היה יעד מרכזי במדיניות כל ממשלות ישראל, עדיין לא מצא את פתרונו המלא. עדיין אנחנו רואים שלמעלה משני-שלישים של האוכלוסייה במדינת ישראל מרוכזים בגוש-דן, בין גדרה לחדרה, והנגב על כל מרחביו ריק מאוכלוסייה. בכל אופן האוכלוסייה שם קטנה משמעותית לעומת זו שנמצאת בשפלת החוף, בגוש-דן.

לנושא של פיזור האוכלוסין יש משמעויות כלכליות חשובות ביותר ויש לו גם משמעות אסטרטגית ממדרגה ראשונה. אם נצליח להביא לפיזור אוכלוסין בגליל, בנגב, ביהודה, בשומרון, יש לזה משמעות חשובה ביותר מבחינה ביטחונית, מבחינה אסטרטגית, מבחינה התיישבותית. ראינו במלחמת המפרץ איזו סכנה אורבת לנו כשהאוכלוסייה מרוכזת בגוש קטן אחד. כשמרבית האוכלוסייה של המדינה מתרכזת בגוש-דן, יכולות להיות לזה השלכות חמורות ביותר מבחינה ביטחונית.

כדי לעודד אוכלוסייה לגור בפריפריה, בגליל, בנגב, ביהודה ובשומרון ובחבל-עזה, אנחנו חייבים לתת לאנשים תמריצים, מפני שעצם העובדה שאוכלוסייה זו גרה באזורים מרוחקים, מטבע הדברים יש לה הוצאות עודפות שאין לאוכלוסייה שגרה במרכז הארץ – בתחבורה, בתקשורת, בקניות ובהשכלה. קחו לדוגמה משפחה ממוצעת שיש לה ילדים אחדים שלומדים במוסדות להשכלה גבוהה והם צריכים לנסוע מהגליל הרחוק או מהנגב הרחוק למוסדות להשכלה גבוהה בירושלים, בתל-אביב ובחיפה, אפילו בבאר-שבע. מה הן ההוצאות שמשפחה כזו נדרשת להוציא על כלכלה, על דיור, על נסיעות, על תקשורת? ההוצאות האלה נחסכות למשפחות שגרות בירושלים ובתל-אביב.

כדי לעודד את האוכלוסייה לגור בפריפריה, ועל-ידי כך לעודד פיזור אוכלוסין במדינת ישראל, וכפי שאמרתי, זה יעד אסטרטגי, התיישבותי, שהיה בעצם אחד מקווי היסוד המרכזיים של כל ממשלות ישראל מאז קום המדינה, אנחנו חייבים לתת תמריצים. ללא תעסוקה נאותה ומתאימה שנותנת תשובות הולמות, עם שכר גבוה בצדה, עם תעשייה מתוחכמת, לבני ערי הפיתוח אין סיכוי לחזור לערי הפיתוח ולפתח אותן בצורה משמעותית, כפי שהיינו רוצים – לבנות ערי פיתוח שעומדות על רגליים איתנות גם מבחינה כלכלית וגם מבחינה חברתית. לכן חייב לבוא שינוי שייתן העדפה הרבה יותר משמעותית ורצינית לערי הפיתוח.

אני מבקש משר האוצר לבחון מחדש את כל ההמלצות של ועדת המנכ"לים שאושרו על-ידי הממשלה. נראה לי שוועדת המנכ"לים שגתה בצורה רצינית מאוד בעניין הזה. כשבוחנים את הקריטריונים שהנחו אותה לקביעת רשימת ערי הפיתוח, שהיא קוראת להם אזורי עדיפות לאומית – היו שם שגיאות קשות וכואבות. אני רואה שלגבי ערי פיתוח שסובלות גם ממצב חברתי וכלכלי קשה, מבעיות חינוכיות קשות, אנחנו אומרים: בואו נפתור את הבעיה בצורה נקודתית. אנחנו יודעים באיזה מקום שהדברים הולכים יחדיו. ברגע שיש רשימה, גם מבחינת הנוחות הביורוקרטית, כולם נצמדים לאותן רשימות. משקבעו רשימה של אזורי פיתוח, אזור עדיפות לאומית א', באופן טבעי הפקידות הממשלתית, שרי הממשלה נצמדים לרשימה הזאת.

אני יודע שקשה מאוד לקבוע רשימה של ערים. יש לזה השלכות פוליטיות, יש בזה לחצים פוליטיים, לחצים של המנהיגות המקומית, לחצים של הסניפים הפוליטיים המקומיים, ומשנקבעה הרשימה כולם נצמדים לעניין הזה.

אני חושב שחשוב לבחון מחדש את כל הרשימה הזאת ואת כל ההטבות שניתנות ליישובים שנכללו באזורי העדיפות הזאת, וכדאי להגדיר את ההבחנה ואת הדיפרנציאציה בין היישובים השונים. אני מקווה שבסופו של דבר גם תונח כאן הצעת חוק הרבה יותר מקיפה בעניין הזה, שמביאה בחשבון לא רק מרחק מהגבול, מקווי העימות, וכשלעצמו זה גורם חשוב, אלא תיקח פרמטרים נוספים, גם מצב כלכלי, גם מצב חברתי, גם מרחק ממרכז הארץ ולא רק מקו עימות כזה או אחר, עם כל המשמעויות הכלכליות שיש להן השלכה על המשפחות שגרות שם. וכשנבחן את העניין הזה עם הקריטריונים החדשים, יכול להיות שתצא מתחת ידינו רשימה הרבה יותר הוגנת וצודקת, ובסופו של דבר היא גם תביא לצמיחה הרבה יותר משמעותית של המשק במדינת ישראל.

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

תודה רבה.

חבר הכנסת אלי גולדשמידט, בבקשה. לך יש עוד שתי הסתייגויות. אתה תנמק את שתיהן או רק אחת?

### **אלי גולדשמידט (העבודה):**

את שתיהן.

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

אם כן, נכבד אותך בעשר דקות, וכפרס שאתה מנמק את שתיהן, דקה אחת נוספת. בבקשה.

### **אלי גולדשמידט (העבודה):**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מודה לך. אני חושב שלא אנצל את מלוא הזמן שניתן לי. אומר כמה מלים קצרות בעניין ההסתייגות שהגשתי.

קודם כול, אני בהחלט מברך על כל הצעת חוק שיש בה כדי לקדם את נושא השקעות ההון במדינת ישראל בתחום התעשייה. אני רק רוצה להעיר, אדוני שר האוצר, שהייתי רוצה לראות לא מעט חפיפה והטבות מהסוג הזה גם בנושאים אחרים, כמו למשל בנושאים חקלאיים.

אני יודע שהפרובלמטיקה המרכזית היא שההטבות האלה ניתנות בעיקר לצורכי יצוא ויש היום במשק החקלאי ענפים שנאבקים בקשיים לא קטנים, במיוחד בענף המושבי, גם בענף הקיבוצי, ואני חושב שצריך לעשות הכול על מנת לעודד השקעות בתחום הזה, כי בסופו של דבר כל עידוד השקעה

בתחום יצרני הוא צעד נבון. אני יודע שיש מינהלת השקעות הון גם בחקלאות, אבל צריך ליצור בה ליברליזציה דומה כמו בהשקעות הון בתעשייה ובתיירות.

כמו שאמרתי, אני תומך תמיכה מלאה בפיזור מפעלי תעשייה ברחבי הארץ. אני חושב שמה שקורה היום בנגב בעניין כימיקלים הוא עשייה בלתי רגילה של הממשלה הזו, שבעצם פותרת שני נושאים מרכזיים: א. בתחום המחצבים, שבו מדינת ישראל מייצאת ומכניסה הרבה מאוד מטבע חוץ, יש הגדלה, יש פיתוח טכנולוגי רחב ונרחב; ב. יותר מהכול, אולי מפעל מהסוג הזה יכול ליצור מנוף למה שכולנו מקווים עוד מימיו של דוד בן-גוריון, ראש הממשלה הראשון, והוא פיתוח הנגב – כשם שאנחנו רוצים לפתח את הגליל.

ואתה, אדוני שר האוצר, כמי שעסק במשך שנים בפעילות מבורכת בנגב, בוודאי מודע לחשיבות הדברים.

ההסתייגות שלי היא טכנית בעיקרה יותר משהיא מהותית. לא כל-כך ברור לי מה המטרה של הקטנת ההון העצמי הנדרש מ-33% ל-30%. אם יש מגמה אמיתית של הקלה נוספת, משמעותית, ליזמים, ההקטנה היתה צריכה להיות יותר גדולה מ-3%. כי הקטנה של 3% בלבד בפרמטרים – נדמה לי שהסכום המינימלי הוא 100,000 דולר כסכום התחלתי, כהון עצמי – אני חושב שסכום של 3,000 דולר הוא לא משמעותי בפרמטרים האלה. לכן, אם היה ניתן להקל מבחינת ההון העצמי הנדרש בהשקעה כזו בצורה משמעותית, כמו למשל לרדת לרמה של 25%, זה היה לברכה, אף שזה היה חושף, כמובן, את הממשלה להשקעות נוספות להגדלת ערבות המדינה וכל מה שכרוך בזה.

אני בהחלט תומך במדיניותך, שאת האבטלה נצליח לצמצם קודם כול על-ידי הגדלת מספר מקומות העבודה, בעיקר בתחום ענפי היצוא, בתחום ההיי-טק וכו'. אני חושב שהמגמה הזו היתה צריכה לבוא לביטוי יותר ממשי, יותר משמעותי.

עם זאת, אינני יכול להתעלם מהעובדה שיש פה הקלה. ככל שיש הקלה, ולו קטנה, אולי זה צעד ראשון, ואני רוצה לברך עליה אף שהייתי רוצה ומצפה שהיא תהיה גדולה יותר על מנת שלעוד ועוד יזמים יהיה אינטרס להשקיע באזור קריית-שמונה, בגליל העליון, בעמק בית-שאן, בנגב, בערבה וכו'.

הנושא השני שמטריד אותי – ופה אני מודה שאני מדבר בשם מגזר מסוים, מגזר ההתיישבות, שמערכת החובות שלו, ואין זה סוד, טרם הוסדרה בצורה סבירה.

אני מקווה מאוד, אדוני שר האוצר, שהנושא הזה יטופל במהלך השנה הקרובה, כפי שהדבר מתוכנן. אבל עדיין מה שקורה הוא, שבמערכת ההתיישבותית, כאשר מבקשים להרחיב מפעל או להקים מפעל חדש, בעצם נושא ערבות המדינה, כאשר אנחנו מקטינים את החלק של ערבות המדינה בתוך הנושא של ההטבות מכוח חוק עידוד השקעות הון ואנחנו מפנים חלק מהערבות לבנקים, שהם היום הנושאים המרכזיים של המערכת ההתיישבותית – אנחנו מקטינים את יכולתו של המגזר ההתיישבותי לצמוח.

אדוני שר האוצר, אני אומר זאת אף שאני מייצג את המגזר ההתיישבותי ואני חלק ממנו. אני אומר זאת גם לחברי באופוזיציה, ובפרט לחברי דן תיכון, שיושב כאן ואני מכיר את דעותיו – אין לי צל של

ספק, על-פי כל פרמטר ואמת מידה כלכלית, שצמיחת המגזר ההתיישבותי, שבראש ובראשונה עוסק בתחומי הייצור של התעשייה, החקלאות והתיירות, היא לטובת כל מדינת ישראל, היא לטובת נושא צמצום האבטלה בראש ובראשונה והיא לטובת הגדלת הייצור.

אני יודע, אדוני שר האוצר, שאתה תומך בנושא הייצור, במיוחד של מוצרי השקיה ובתחומים אחרים, לארצות הגוש המזרחי, ויש בעניין הזה גידול גדול מאוד, בעיקר של ענפים שהתמחו בכך בתחום המגזר ההתיישבותי. אבל יש מפעלים טובים, עם כוח אדם מצוין, שצריכים להחליף מכונה, שצריכים לשפר קו ייצור, שצריכים להשקיע השקעה מסוימת במפעל, והמערכת כולה מסובכת מאוד, עם חובות עבר שאנחנו יודעים שמרביתם הם חובות רישומיים, שנובעים מתקלות שלא כאן המקום להיכנס אליהן. חלקן הגדול של התקלות הוא באשמת המערכת המרכזית, המערכת הבנקאית והמערכת הממשלתית, וגם, מבחינה מסוימת – בעיות שקשורות במגזר ההתיישבותי עצמו. אבל אם אנחנו מסתכלים קדימה, אם אנחנו רוצים גם לפתור את הבעיות של המגזר ההתיישבותי, אבל בעיקר לעודד נושא של צמיחה במשק הכללי, אני חושב שהיה מן הראוי להקל על המגזר הזה ולא להקשות עליו.

הצעת החוק הזו, שבעצם מגדילה את המעורבות של הבנק בהגדרת הערבות הבנקאית במסלול חוק עידוד השקעות הון, עלולה להערים קשיים נוספים על אלה שקיימים היום, על אותם מפעלים במושבים ובמיוחד בקיבוצים – כי המגזר הקיבוצי הוא המגזר שהלך בעיקר לתחום התעשייה, יותר מאשר המגזר המושבי – ואני חושב שבעניין הזה נצא מופסדים מהמהלך הזה, שהוא מהלך שאני מבין אותו מבחינה כלכלית. כי ברגע שאתה מכניס את הבנק פנימה, אתה בודק את הלווה טוב יותר, אתה בודק את הערבים טוב יותר, אולי אתה בעצם מאפשר לגוף מקצועי לעזור לך כממשלה, לעזור למשרד התעשייה והמסחר להחליט אם ראוי לתת את הערבות או לא ראוי לתת את הערבות, אבל ברגע שאתה מכניס את הבנקים בצורה מסיבית, כפי שאתה עושה בהצעת החוק הזאת, אתה עלול לגרום לכך שעוד ועוד מפעלים, בעיקר קיבוציים אבל לא רק קיבוציים – אני חושב שגם במגזר הפרטי הבעיות האלה יכולות לקרות, והן קורות – אתה מונע מהם את האפשרות לצמוח.

לכן, יש בהצעת התיקון הזאת שני מסלולים: מסלול אחד חיובי – הקטנת ההון העצמי. חיובי, לא מספיק; צריך יותר, אבל זה מסלול חיובי באופן עקרוני. המסלול השני, לדעתי, הוא מסלול שלילי, ככל שמדובר בנושא של הגדלת הצמיחה.

אני הגשתי את שתי ההסתייגויות האלה. חוקי עידוד השקעות הון הם חוקים דינמיים. כל הנושא של עידוד השקעות הון בתעשייה הוא דינמי, ואני מקווה שבמהלך הזמן יתוקנו הדברים. תודה רבה.

**היו"ר ד' שילנסקי:**

תודה רבה. נשארתי חייב לך כמה דקות. אדוני שר האוצר, האם תרצה לענות בסוף?

**שר האוצר א' שוחט:**

אפשר להצביע.

**דן תיכון (הליכוד):**

אי-אפשר. המסתייגים עוד לא גמרו.

**שר האוצר א' שוחט:**

מי לא גמר?

**דן תיכון (הליכוד):**

יש הרבה.

**היו"ר ד' שילנסקי:**

לא, אין הרבה. אנחנו ניגשים לפסקה השנייה ונצביע אחרי הפסקה השנייה, ואז ניגשים לפסקה 3.

**דן תיכון (הליכוד):**

יש לפחות שישה מסתייגים.

**היו"ר ד' שילנסקי:**

גמרנו את הפסקה הראשונה. אנחנו עוברים לפסקה השנייה. חבר הכנסת דן תיכון, ואחריו – חבר הכנסת עובדיה עלי.

**שר האוצר א' שוחט:**

על הפסקה הראשונה כבר הצבענו.

**היו"ר ד' שילנסקי:**

לא. אדוני שר האוצר, אני לא יודע אם היית באולם, אני חושב שהיית, אבל לא היית ער לטכניקה. אני הצעתי להם לנמק את שתי הפסקאות בעת ובעונה אחת. הם לא הסכימו, זו זכותם, והם נימקו את –

### שר האוצר א' שוחט:

ההצבעות תהיינה ביחד?

### היו"ר ד' שילנסקי:

ההצבעות ביחד.

### שר האוצר א' שוחט:

על כל החוק?

### היו"ר ד' שילנסקי:

על סעיף 1, ההצבעה היא על שתי הפסקאות יחד.

חבר הכנסת דן תיכון, ההצבעה על סעיף 1 היא על שתי הפסקאות.

### דן תיכון (הליכוד):

לא, הצבענו על שם החוק. לפסקה (2) יש כשישה מסתייגים, לא כולם נמצאים כאן.

### היו"ר ד' שילנסקי:

יש רק שני מסתייגים.

### דן תיכון (הליכוד):

למה? יש חברי הכנסת דן תיכון, עובדיה עלי, אלי גולדשמידט, אריאל ויינשטיין, יוסף ונונו.

## **היו"ר ד' שילנסקי:**

חבר הכנסת גולדשמידט אמר שהוא מנמק בעת ובעונה אחת את כל ההסתייגויות. חבר הכנסת סילבן שלום נימק את כל ההסתייגויות, חבר הכנסת ויינשטיין נימק את כל ההסתייגויות. נשאר רק חבר הכנסת ונונו. זה הסדר הטוב. בבקשה, חבר הכנסת תיכון.

## **דן תיכון (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, כשיצא תיקון מס' 39 לאוויר העולם, בשעה טובה, הממשלה נטלה על עצמה סיכון גדול. היא רצתה לעודד השקעות, היא היתה מוכנה לתת ערבות מדינה בהיקף של 100% של ההשקעה. אנחנו שאלנו את עצמנו, חברים בוועדת הכספים, ארבעה מהם נוכחים כאן, האם מותר לממשלה להציע תוכנית מפתה כשהיא נותנת ערבות מדינה במלוא היקף ההשקעה; זאת אומרת, ערבות מדינה בשיעור של 100%.

עד כמה שאני זוכר את הערותי ב-1991 – וההצעה היא, כאמור, הצעתו של חבר הכנסת משה נסים, אז שר התעשייה והמסחר – אני סברתי שחלק גדול מן הכסף ילך לאיבוד. משערבה הממשלה ב-100%, בעצם אין מי שיבדוק את התוכניות הללו, הסקרים הם לא סקרים, הבנקים יאשרו, יקבלו את העמלה שלהם, את המרווח שלהם, וזה לא כל כך אכפת להם, שכן הכסף ניתן בערבות מלאה של הממשלה. ואכן, מי שמעיין בדוח מבקרת המדינה של השנה, דוח 43, מגלה פרק שעוסק בסיפורו של תיקון מס' 39 ומה קרה לערבות המדינה בשיעור של 100%. מי שמעיין בנתונים מוצא, שההשקעות שאושרו באותו פרק זמן, מאז נכנס החוק הזה לתוקפו, הסתכמו בכמיליארד שקלים. התוכניות או ההשקעות שבוצעו, נכון לזה היום, הסתכמו במחצית הסכום, כ-500 מיליון שקלים, וזה הסכום שניתנה בגינו ערבות מדינה; ואז בא המספר המפתיע, שהוא כנראה סכום די ניכר, יותר מ-100 מיליון שקלים, הלך לאיבוד. זאת אומרת, היו הרבה אנשים ש"עבדו" על הממשלה, רימו את הממשלה, ניצלו את ערבות המדינה, לקחו את הכסף והסתלקו.

## **עמנואל זיסמן (העבודה):**

100 מיליון?

## **דן תיכון (הליכוד):**

כן.

## **חיים אורון (מרצ):**

100 מיליון לעומת מיליארד שקל – אני לא בטוח שזה הרבה.

### דן תיכון (הליכוד):

ראית את חבר הכנסת זיסמן, שאיננו מצוי בעולם העסקים, איך הוא אומר לך – 100 מיליון? זה סכום אדיר. כמה עולים חדשים היינו קולטים באמצעות הסכום הזה; איזה מנוף ענק זה לקליטת עלייה.

### עובדיה עלי (הליכוד):

מה זה 100 מיליון בשביל קופת-חולים למשל?

### דן תיכון (הליכוד):

לא. על-פי כל אמת מידה, חבר הכנסת זיסמן, 100 מיליון שקל הם סכום גדול על אף העובדה שזה 10% מהיקף התוכניות שאושרו, 20% מהיקף הביצוע של אותן תוכניות. ואכן, משנבדק העניין – – –

### עמנואל זיסמן (העבודה):

אני רוצה להגיד לחבר הכנסת עובדיה עלי: 100 מיליון שקלים היו משנים את עפולה.

### דן תיכון (הליכוד):

ללא ספק, לא רק את עפולה, גם מקום גדול מעפולה.

בטענות שמעלה מבקרת המדינה היא אומרת, שמרבית התוכניות הללו לא נבדקו כהלכה, לא נערכו סקרים ברמה נאותה, ולכן אין זה פלא שלתוכנית הזו שנקראת תיקון 39 נדבקו כמה "קרוקים", רמאים, שרלטנים, וניצלו את העובדה שאפשר לקבל כסף קל מן הממשלה, לקחו את הכסף ונעלמו, היו כלא היו; פשוט נעלמו ואין ערבויות, אין ביטחונות ואין שום דבר.

באה הממשלה ואומרת: תראו, רבותי הבנקאים, אתם הייתם צריכים ללוות את התוכניות הללו, אומנם ב-100% ערבות מדינה, אבל זה לא יכול היה להיות שאתם בדקתם את התוכנית, אישרתם את התוכנית, ו-20% מהיקף ההשקעות נעלמו. ואם אתם כל כך בטוחים, ואתם רוצים לגזור קופונים ויהיו לכם רווחים, אנחנו רוצים שתיטלו על עצמכם חלק מן הסיכון. הממשלה מורידה את חלקה בערבויות מ-100% ל-75% ואומרת ש-25% יינתנו על חשבון הבנק, זאת אומרת הבנק יהיה אחראי ל-25%, הממשלה תהיה אחראית לנותר, קרי ל-75%.

ואז שואל אותי בצדק חבר הכנסת עובדיה עלי, שבא מעפולה: תגיד לי, דן תיכון, הרי החוק לעידוד השקעות הון מבוסס על יחסיות, יש אזור פיתוח א', יש אזור פיתוח ב' ויש מרכז הארץ; איך יכולה ממשלה לתת מענק או ערבות בלי לתת עדיפות לאזורים מרוחקים? ממה נפשך, חבר הכנסת זיסמן, אם הממשלה נותנת אותן הטבות לתל-אביב ולקריית-שמונה, מי ילך לקריית-שמונה? אם היא נותנת אותן הטבות לתל-אביב ולמצפה-רמון, מי ילך למצפה-רמון?

### חיים אורון (מרצ):

---

### דן תיכון (הליכוד):

מייד תוכל להשיב.

עוד ב-1991 אמרנו לשר נסים: עלינו זה לא מקובל. יש חוק לעידוד השקעות הון שנותן סל של תמריצים על-פי אזורי פיתוח. לאזור פיתוח א' הוא נותן הרבה תמריצים, זאת אומרת מענקים והטבות במיסוי, לאזור ב' הוא נותן קצת פחות, למרכז הארץ הוא נותן הרבה פחות מאשר לא' ולב'. שאלנו אז את הממשלה: או.קיי, 100% בערבות מדינה, מדוע למשל לא תיתנו 100% למי שהולך להשקיע בקריית-שמונה, במצפה-רמון, באילת, בדימונה, בערד, באופקים או בנתיבות, ותיתנו למי שהולך למשל לאזור המרכז, בתל-אביב, באשדוד, בחיפה, רק 50% ערבות מדינה, שיהיה לו יותר קשה? ואז יגיד, כדי לסדר את המדינה או כדי להשקיע אני רוצה 100%, אני אלך למקום רחוק יותר כי שם נותנים 100% ובתל-אביב נותנים לי 50%. אמרו לנו אז: מצב חירום, חצי מיליון עולים הגיעו, צריך לשלוח אותם מהר לעבודה, צריך ליצור מקורות תעסוקה אמינים, טובים ובעלי רמה, במיוחד בתעשייה ובתיירות. אמרנו, אין לנו רוב, הקואליציה והאופוזיציה התאחדו, אני הייתי אז במיעוט, לא נתקבלה דעתי באשר להדרגתיות שבהטבות, אבל אמרנו, נחכה ונראה, ולאחר שנבדוק מה יצא מן התיקון הזה, ננסה לתקן.

עכשיו באים ואומרים לנו: או.קיי, צברנו ניסיון שלוש שנים, זה היקף ההשקעות, אלה ההטבות שניתנו, זה הכסף שהלך, לכן אנחנו באים לכאן ומציעים את ההצעה הבאה: הממשלה מציעה 75% בערבות מדינה, 25% בערבות הבנקים. אנחנו אומרים ש-75% בערבות המדינה יינתנו רק ליישובים באזור פיתוח א' – צפת, מצפה-רמון, קריית-שמונה, בית-שאן, דימונה, ירוחם.

### היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת דן תיכון, אני מפנה את תשומת לבך לכך שאתה צריך לסיים.

### דן תיכון (הליכוד):

אני כבר גומר. 75% באזור פיתוח א'.

### עמנואל זיסמן (העבודה):

מה עם ירושלים?

### היו"ר ד' שילנסקי:

אין לו זמן לענות על שאלות.

### דן תיכון (הליכוד):

לאזור פיתוח ב', זה כולל את ירושלים, הצענו 65% בערבות מדינה ו-35% בערבות הבנקים; לאזור המרכז רק 50% בערבות מדינה ו-50% בערבות הבנקים המסחריים, שהם היום סניף של ממשלת ישראל. תמהנו למה ההצעה הגיונית כזו, שיש בה המון היגיון, שיש בה המון שכל, שהיא מהווה תמריץ מצוין לעידוד השקעות בתעשייה ובאזורי הפיתוח א' וב', מדוע היא לא התקבלה על דעת הממשלה.

אני מקווה שחבר הכנסת חיים אורון, ששייב בשם הממשלה, ייאות לפענח לנו – – –

### חיים אורון (מרצ):

בשם הוועדה.

### דן תיכון (הליכוד):

אתה שמעת את תשובת הממשלה בוועדה. אני מניח שאתה שמעת כמותי את התשובה הלא-משכנעת, ונראה את האקרו־בטיקה שתעשה, איך וכיצד להסביר את כשל ההצעה שמוגשת ומוצגת לפנינו. תודה רבה.

### היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה. חבר הכנסת עובדיה עלי, אחריו – חבר הכנסת יוסף ונונו.

חבר הכנסת עובדיה עלי, בוא נראה את החשבון שלך. יש לך שתי הסתייגויות. כמה אתה מנמק עכשיו?

**עובדיה עלי (הליכוד):**

אחת.

**היו"ר ד' שילנסקי:**

חבר הכנסת דן תיכון, אם אני עושה חשבון נכון, נשארו לך שתי הסתייגויות.

**דן תיכון (הליכוד):**

לפי דעתי, נשארה לי הסתייגות אחת, אבל אני מוכן לקבל יותר.

**היו"ר ד' שילנסקי:**

היו לך ארבע הסתייגויות, דיברת פעמיים.

**דן תיכון (הליכוד):**

דיברתי שלוש פעמים. נשארה הסתייגות אחת.

**היו"ר ד' שילנסקי:**

נשארה לך הסתייגות אחת, וגם לחבר הכנסת עובדיה עלי נשארה הסתייגות אחת.

**דן תיכון (הליכוד):**

אבל מובן שעל-פי דעתו של יושב-ראש הכנסת אני לא אומר אמת.

**היו"ר ד' שילנסקי:**

לא.

### דן תיכון (הליכוד):

זה מה שהוא אמר ביום רביעי. אנחנו עוד צרודים מיום רביעי.

### היו"ר ד' שילנסקי:

חבר הכנסת דן תיכון, אתה יודע שבעידנא דריתחא אומרים דברים.

### דן תיכון (הליכוד):

אנחנו מתחשבנים היום. כל אחד גיבור בתורו.

### היו"ר ד' שילנסקי:

אין גיבורים. כולנו רק יצורי אנוש.

### חיים אורון (מרצ):

---

### דן תיכון (הליכוד):

מה יש, אנחנו לא ממהרים.

### היו"ר ד' שילנסקי:

חברך, חבר הכנסת עובדיה עלי, עומד על הבמה.

רבותי, אני מפעיל את השעון. אני מפנה את תשומת לבך, חבר הכנסת עובדיה עלי, אתה קודם עברת את הזמן בדקה, אבל אני הייתי נדיב ולא הורדתי לך. עכשיו אני מודיע לך שאוריד. יש לך חמש דקות.

## עובדיה עלי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, חבר הכנסת דן תיכון הסביר בצורה מרשימה מאוד את ההסתייגות הזאת. ואני מבקש בכל זאת לחזור במלים אחדות ולומר את אשר נימק חבר הכנסת דן תיכון.

לא יעלה על הדעת שהטבות שניתנות לאזורי פיתוח דינן יהיה כדין הטבות במרכז הארץ. אני יודע שיש הבחנה בחוקים אחרים, חבר הכנסת חיים אורון. אני מדבר כרגע על הצעת החוק שמונחת לפנינו.

לפי הצעת החוק הזו, דינו של אזור פיתוח א' בעצם כדינו של מרכז הארץ; גם בנושא ההון העצמי, גם בנושא ערבות המדינה שניתנת. בהון העצמי זה יעמוד על 30%, ערבות המדינה – 75%. כדי לעודד את התעסוקה בערי הפיתוח, בפריפריה; כדי לעודד פיזור אוכלוסין במדינת ישראל, שהוא יעד מרכזי חשוב מבחינה כלכלית, ביטחונית, חברתית והתיישבותית – חייבים לעשות איזו הבחנה, דיפרנציאציה בלעז, ולתת הטבות שונות לאזורי פיתוח שונים ולאזורים שונים במרכז הארץ. אחרת, חבר הכנסת חיים אורון, איך תצליח לעודד משקיעים, איך תביא משקיעים לירוחם, לדימונה, למצפה-רמון, לקריית-שמונה, לצפת, לכרמיאל, לנהרייה? מדוע יגיעו לשם משקיעים? אלה אזורים מרוחקים, הוצאות עודפות בתחבורה, בחינוך, בתקשורת, ולא תמיד יש כל התעשייה הזעירה המלווה.

כדי לעודד, צריך לתת להם עדיפות ברורה ומשמעותית, וכך הצענו, ואני חוזר על הדברים, שבאזור פיתוח א' ערבות המדינה תעמוד על 75%, באזור פיתוח ב' על 65%, ובאזור המרכז ערבות המדינה תהיה 50% בלבד; בו בזמן, באזור פיתוח א' המשקיע יצטרך להשקיע מהונו העצמי 25% בלבד, באזור פיתוח ב' – 35%, ובאזור המרכז – 50%.

אם נעשה את ההבחנה הזאת, נוכל להביא לעידוד המשקיעים שיגיעו לאזורי הפריפריה יותר מאשר למרכז הארץ.

ברשותכם, חברי הכנסת, אני מבקש לעבור לנושא יהודה ושומרון וחבל-עזה. לאחרונה הממשלה מפלה בצורה קשה מאוד את ההתיישבות היהודית ביהודה ושומרון וחבל-עזה. היא מפלה אותם בנושא חוק עידוד השקעות הון, היא מפירה חוזים חתומים כדת וכדין עם קבלנים, היא מביאה בכך אסון כלכלי על אותם קבלנים. אני לא מדבר כרגע ולא אומר איזה אסון היא מביאה על ההתיישבות ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה.

ודאי שלא יהיה כאן מי שיחלוק על כך שמי שמתיישבים היום באזורים אלה הם בעצם המתתיישבים החלוצים. אדם שהולך להתיישב בהר-ברכה, בגוש-קטיף, בשילה, בעלי, איזו הטבה חומרית יש לו? איזו סכנת נפשות הוא עובר יום יום, שעה שעה, הוא וילדיו ואשתו ומשפחתו, ובאילו תנאים קשים הוא חי? והוא נאחז שם בקרקע מסיבות אידיאולוגיות, מתוך אהבת ארץ-ישראל, מתוך אמונה בארץ-ישראל.

על אלה שמגיעים לשם, עם כל הקשיים שמתלווים לעצם ההתיישבות ביהודה, בשומרון ובחבל-עזה, אנחנו מקשים בתחום עידוד השקעות הון, מקשים עליהם מבחינת פיתוח היישובים שם, מבחינת

הבנייה, מפירים עם הקבלנים שם חוזים – דבר שלא היה לו תקדים במדינת ישראל. מה היה קורה לו הפר אדם פרטי חוזה? היו קוראים לו רמאי, נוכל, לא עומד בהבטחות, לא עומד בחוזים.

הממשלה הזו מרשה לעצמה לקחת בהינף יד את הזכות הזאת, הזכות הלא-מוסרית, להפר חוזים עם קבלנים. כל אחד מאתנו מבין איזו משמעות יש לכך, איזו פגיעה באמינות הממשלה, איזו פגיעה במדינת ישראל נגרמת בעקבות הפרת החוזים האלה עם הקבלנים. לא חשוב אם הקבלן בונה ביהודה ובשומרון, בגליל או בנגב. להפר חוזה חתום כדת וכדין – מי מעלה על דעתו תופעה כזאת, דבר שכזה?

ממשלה זו בכלל לא חושבת פעמיים ועושה זאת. אבל היא לא רק פוגעת בהם כלכלית, היא לא רק פוגעת בהם בתעסוקה. במידה רבה, אחדים משרי הממשלה מתירים את דמם, עושים הכללות, רואים את המתיישבים החלוצים האלה כמחוץ לגדר, מחוץ למחנה. דמם הפקר.

### **דוד לוי (הליכוד):**

איפה הממשלה?

### **עובדיה עלי (הליכוד):**

חבר הכנסת דוד לוי, אין ממשלה. לא רק כאן, אין בכלל ממשלה. צדקת בנאומך. אין מדיניות, אין ממשלה, היא לא יודעת מה היא רוצה.

### **דוד לוי (הליכוד):**

הממשלה נסעה לתוניס.

### **עובדיה עלי (הליכוד):**

היא נסעה, היא נוסעת כל היום. מתרפסת בפני כולם, בפני טרוריסטים, בפני רוצחים, בפני ראשי ארגוני טרור. זו ממשלה? מה אתה מצפה? אתה בא בטענות שהיא לא נמצאת כאן? הבעיה שהיא לא נמצאת בשלטון. הוא לא מושלת, היא לא שולטת, היא לא מנהלת את המדינה כפי שצריך. זאת הבעיה המרכזית.

### **דוד לוי (הליכוד):**

לא יחשוב אדוני שזה מפריע לי שאין ממשלה. התרגלנו.

### **עובדיה עלי (הליכוד):**

אם אנחנו מתנחמים בכך שמתרגלים לעובדה שאין ממשלה, אני חושב שזה הדבר החמור ביותר. זה שהממשלה לא נמצאת כאן, ניחא. חבר הכנסת חיים אורון ייצג אומנם את ועדת הכספים, אבל בעצם זו הצעת חוק של הממשלה, ובמידה מסוימת הוא ידבר בשם הממשלה וועדת הכספים. אבל יש בעיה חמורה יותר, שהממשלה הזאת פוגעת בצורה קשה מאוד במפעל ההתיישבותי החלוצי, פוגעת קשה מאוד באמינות הממשלה וממילא באמינות המדינה, פוגעת קשה מאוד ומתירה את דמם של החלוצים האלה ועושה הכללות שעוד יעלו לנו ביוקר רב. ההפליה הזאת בין דם לדם היא דבר שלא נשמע. כשנרצחים ערבים – –

### **היו"ר ע' מאור:**

חבר הכנסת עלי.

### **עובדיה עלי (הליכוד):**

– – כולנו מגנים בכל פה, בלי אבל, בתקיפות, כל רצח. אבל כשנרצחים יהודים, אני שומע התבטאויות חמורות מאוד. כשמדברים על פינוי ערבים, כל הארץ נזעקת. כשמדברים על פינוי יהודים – זה דבר שמותר.

### **היו"ר ע' מאור:**

חבר הכנסת עובדיה עלי, ברשותך.

### **עובדיה עלי (הליכוד):**

ההפליה הזאת היא דבר שלא מתקבל על הדעת.

### **היו"ר ע' מאור:**

תודה.

## דברי ברכה של היושבת-ראש לנשיא הפרלמנט האוסטרי

### היו"ר ע' מאור:

חברי הכנסת, אני מברכת, בשמי ובשמכם, את אורחנו רם-המעלה פרופסור היינץ פִּישר, נשיא הפרלמנט של אוסטריה, ואת פמלייתו, היושבים ביציע האורחים.

למערכת היחסים בין ישראל לאוסטריה היסטוריה ארוכה, הן במישור הלאומי והן במישור הדיפלומטי. בצלו הכבד של זיכרון השואה, נרקמו במשך השנים קשרים דיפלומטיים עם אוסטריה, והיום הם מאופיינים כקשרים הדוקים וטובים.

אני מאחלת לאורחינו שהייה נעימה בישראל ומקווה כי ביקורם יעמיק את הקשרים בין עמינו ובין שני הפרלמנטים ואת המאבק המשותף נגד כל גילויי גזענות ואנטישמיות.

### הצעת חוק לעידוד השקעות הון (תיקון מס' 39) (תיקון מס' 3) התשנ"ד-1994

#### (קריאה שנייה וקריאה שלישית)

### היו"ר ע' מאור:

אנחנו ממשיכים, ואני מזמינה את חבר הכנסת אריאל ויינשטיין להציג את הסתייגותו. הוא איננו. אם כן, חברי הכנסת, אנחנו עוברים – – – סליחה, אני מזמינה את חבר הכנסת יוסף ונונו להציג את הסתייגותו. לאחר מכן ניגש להצבעה.

### חיים אורון (בשם ועדת הכספים):

אני רוצה להשיב בשם הוועדה.

### היו"ר ע' מאור:

אחריו – חבר הכנסת חיים אורון ישיב בשם הוועדה.

### יוסף ונונו (העבודה):

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, חוק לעידוד השקעות הון בא לעודד פיתוח של תעשייה ותיירות, בא לעודד פיתוח של מקורות תעסוקה באזורי פיתוח, בדרום, בצפון, בגליל ובנגב.

## עמנואל זיסמן (העבודה):

ירושלים, אל תשכח.

## יוסף ונונו (העבודה):

ירושלים, כמובן. ירושלים על ראש שמחתנו.

ערבות המדינה להלוואות ולהשקעות מיטיבה במידה רבה עם אזור המרכז ומבטלת במידה רבה את היתרון לדרום ולצפון, לגליל, לנגב וירושלים.

החוק לעידוד השקעות הון פועל שנים רבות בצורות שונות, בלבושים שונים, והמעניין הוא כי מוקדי האבטלה הקשים עדיין מתרכזים בנגב ובגליל. רק לאחרונה דווח על 15 מוקדי אבטלה קשים מאוד בנגב ובגליל, שבהם מגיעים ליותר מ-10% אבטלה – מגיעים ל-15%, ל-20%, ל-25%. בצד זה יש גם הפרסומים הלא-מחמיאים על דירוג איכות החיים ועל חוזק מערכת החינוך.

יש עבודת מחקר של ד"ר דפנה שוורץ מהמכון לחקר ההתיישבות, אשר הראתה את התרומה הנמוכה שיש לחוק לעידוד השקעות הון באזור הנגב ובאזור הגליל. ידועים גם משקיעים שכעבור חמש שנים קיפלו את המפעל שלהם, פינו אותו ועברו למרכז.

רק לפני שבוע היינו בסיור באופקים, ושם גם ראינו את מצוקת האבטלה ומצוקת המפעלים. אנחנו עדים היום לכך, שנוסף על כל הבעיות האלה, הם צריכים להתמודד עם בעיות חשיפה ליבוא, תחרות עם היצף של יבוא ותחרות במכרזים עם מרכז הארץ.

לכן, חשוב מאוד היום לאמץ אולי גישה חדשה, תפיסה חדשה, דרך חדשה. הרי איך תוכל אופקים להתחרות עם הפארק החדש של סטף ורטהיימר בעומר? לכן, דווקא היום יש לגשת במלוא המרץ לפיתוח פארקי תעשייה מרחביים, אשר יהיו משותפים לכמה רשויות, לכמה מועצות. יש להפסיק את הנוהג הזה, שלכל עיר יש אזור תעשייה ולכל רשות יש אזור תעשייה. יש לפתח בפארק המרכזי הזה מערכת שירותים מודרנית יותר, מרכזי מחקר, מערכת תשתית הולמת, מערכת ארנונה ומערכות פיתוח אשר יעודדו יזמים. לכן היום צריכים לחזק וליזום פארקים מרחביים בדימונה-ירוחם ובאזור בית-הגדי. יש גם אזור חדש, שבעבר היתה לגביו מחשבה ראשונית, שעדיין לא תורגמה למעשה, והוא אזור תל אל-ספי. יש שם 2,000 דונם מוכנים לתעשייה. יש להאיץ את הכנת התשתיות של הכבישים ושל הרכבת לדרום ולנגב.

אני מצטער לשמוע שמע"צ הפחיתה את התקציב לתשתיות ממיליארד שקל ל-800 מיליון שקל והיא הולכת לצמצם השקעות בהרבה פרויקטים, בהרבה כבישים, ובעיקר בכבישים לנגב ולדרום.

רק עתה נתכנסנו עם התאחדות הקבלנים, ושוב כיוון החשיבה הוא לרכז ולשחרר הרבה שטחים לבנייה במרכז הארץ. יש לבנות הרבה במרכז הארץ על מנת להוריד מחירים. אנחנו הולכים למעשה בצורה הכי מודעת לעזוב את המדיניות של פיזור האוכלוסייה. למעשה אנחנו נסוגים בצורה טוטלית מהמדיניות של פיזור האוכלוסייה. היום המדיניות היא – איך להוסיף שטחי בנייה במרכז הארץ, איך להוסיף יישובים חדשים במרכז הארץ, אם זו מודיעין ואם אלה מקומות אחרים.

לכן אני קורא לכולנו, גם לכנסת וגם לממשלה, לשר האוצר ולשר התעשייה והמסחר, לשדד מערכות ולנקוט גישה חדשה לעידוד השקעות הון. גם לגבי ערבות מדינה צריכים לחשוב שנית.

### **היו"ר ע' מאור:**

תודה רבה.

אני מזמינה את חבר הכנסת חיים אורון להשיב בשם ועדת הכספים. לאחר מכן אנחנו ניגשים להצבעה על סעיף מס' 1, על שלושת הסעיפים שבו.

### **חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אני מבקש להתייחס בשם הוועדה לכמה מן ההערות שהושמעו כאן. טוב שחבר הכנסת נסים נמצא אתנו כאן, כי הוא בעצם אביה של ההצעה המקורית, שבזמנה זכתה לביקורת גם בתוך הממשלה. דווקא אני כאיש אופוזיציה תמכתי בה מאוד.

### **משה נסים (הליכוד):**

אתה לא היית באופוזיציה.

### **חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

תמכתי בה מאוד, בניגוד לעמדתם של כמה שרים וחברים מתוך הקואליציה. חשבתי שבמציאות של התקופה ההיא, בשיעורי האבטלה הגבוהים, היה מקום ללכת באופן מפליג מאוד, מרחיק ראות ומרחיק לכת, בערבות מדינה בהיקפים, שכאשר הם הוגשו, אני מודה, הם הפתיעו אפילו אותי, כמי שנאבק שנים על הגדלת היקף ערבות המדינה.

אבל המציאות העכשווית מצדיקה איזון שונה קצת בין האחריות של הבנקים ובין האחריות בערבות המדינה.

מכאן ועד לוויכוח שנפתח על ההעדפות של אזורי פיתוח – לפי דעתי אין קשר. מדוע אין קשר? משום שסל הטבות – ואנחנו מדברים על תיקון מס' 39 לחוק – מורכב משורה של נושאים, שהעיקרי שבהם הוא היקף המענק, הטבות במס הכנסה, הטבות בפיתוח וכו', ובו יש הטבות ברורות מאוד על-פי האזורים א', ב' וג'. מי שאומר כאן: תקטין את משקלה של המדינה ותגדיל את משקלם של הבנקים – משמעות העניין: תן לבנקים סמכות רבה יותר לפסול השקעות, שברמת סיכון מסוימת המדינה היתה אומרת: אני מוכנה לתמוך בהם, ואפילו הם באזור פיתוח ב'.

הזכיר חבר הכנסת וננו את אזור קריית-מלאכי ואת אזור תל אל-ספי, שמתוכנן לאזור פיתוח. האם נכון שכאשר נמצא יזם, שתוכניתו אושרה והיא מקבלת רמת העדפות נמוכה יותר מזו שבאזור פיתוח א', בגין חלקה של ערבות המדינה בהשקעה, בסופו של דבר ההשקעה תיפסל על-ידי המערכת הבנקאית, בעוד המדינה היתה מוכנה לגבות את ההשקעה ברמת ערבות גבוהה יותר? חבר הכנסת דן תיכון וחבר הכנסת עובדיה עלי, אני לא רוצה להציג תעודת זהות המעידה עד כמה אני בעד העדפה ברורה של אזורי הפריפריה בחוק עידוד השקעות הון. אבל מי שמציע להפר פה את האיזון בקטע של ההלוואה, בעצם אומר: לא מרכז ההשקעות, אלא הבנקים, באמצעות חלקם באישור ההשקעה, לא ירצו לקחת על עצמם סיכון רב יותר בהשקעה – –

#### **דן תיכון (הליכוד):**

בשום פנים ואופן לא.

#### **חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

– ויפסלו. נדמה לי שחבר הכנסת נסים תומך בדעתי הפעם.

#### **משה נסים (הליכוד):**

נכון.

#### **חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

לכן, הוויכוח הוא לא על הקטע של העזרה לאזורי הפיתוח אלא על הסמכות שניתן – וזאת שנינו לא רוצים – בידי המערכת הבנקאית לפסול השקעות שבמבנה הזה היו מאושרות ובמבנה אחר לא היו מאושרות, ובכך נצמצם השקעות באזורים שגם הם, לצערנו, רוויי אבטלה ויש צורך לאפשר השקעות בהם. התפיסה של השקעות בכל הארץ עם העדפות לאזורי הפריפריים היא התפיסה הנכונה, ולא ריכוז כל ההשקעות במקום אחד.

### **משה נסים (הליכוד):**

האם אני יכול לעזור לך במשהו?

### **חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

ברשות היושבת-ראש, כן.

### **היו"ר ע' מאור:**

אם זו עזרה, נאפשר לשר לשעבר, נסים, לעזור. בבקשה.

### **משה נסים (הליכוד):**

צריך לזכור, שכאשר הצעתי את הנושא של ערבות המדינה, אומנם הערבות היתה זהה בכל אזורי הארץ. אבל בו זמנית ניתנה הטבה מיוחדת לערי פיתוח בדמות של עשר שנות פטור מלא ממסים לאזור פיתוח א' ושש שנים של פטור מלא ממסים לאזור פיתוח ב', נוסף על ערבות המדינה.

### **חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

והמסלול המשולב של השימוש נתן בעצם סל הטבות, שהיה חזק עוד יותר באותם אזורים.

לכן, אם גם השר לשעבר נסים כל-כך תומך בהצעה המקורית של הממשלה, נדמה לי שראוי להצביע על הסעיף הזה, ואני מקווה שחברי הכנסת יתמכו בו.

### **היו"ר ע' מאור:**

תודה רבה. שר האוצר, בבקשה. לאחר מכן אנחנו ניגשים להצבעה.

### **שר האוצר א' שוחט:**

גברתי היושבת-ראש, רבותי חברי הכנסת, כאשר חבר הכנסת דן תיכון דיבר על התיקון הוא אמר שהתיקון הוא שולי, ונכון שאין הוא בבחינת מהפכה. אבל אני חושב שהניסיון לימד אותנו, שבתיקון

מס' 39 המקורי, כאשר לא היתה מעורבות של הבנקים, לצערי הרב היו הרבה מאוד כישלונות. היו הרבה מאוד כישלונות, כי המסלול היה פתוח והאחריות היתה כולה של הממשלה.

#### **משה נסים (הליכוד):**

לא כולה.

#### **שר האוצר א' שוחט:**

למעט ההון העצמי.

#### **משה נסים (הליכוד):**

שליש הון עצמי.

#### **שר האוצר א' שוחט:**

אני יודע, אני יודע בדיוק במה מדובר. הראיה היא, שאנחנו הגענו לעשרות מיליונים של שקלים שהיום אנחנו צריכים לכסות אותם במסגרת הערבות.

הכנסת הבנקים לקטע מסוים בתוך העניין באה אך ורק על מנת לנסות ולהפוך את העניין לנושא שיש בו גם את השיקול הכלכלי, יותר מכפי שנעשה. אני מברך מאוד על המסלול, ותמכתי בו גם בהיותי חבר ועדת הכספים – – –

#### **משה נסים (הליכוד):**

יושב-ראש ועדת הכספים.

#### **שר האוצר א' שוחט:**

הייתי אז יושב-ראש? יכול להיות. תמכתי בו כאשר אתה הבאת אותו, אבל אני חושב שלאחר שאושרו מסגרות של למעלה ממיליארד שקל ובוצעו בפועל כ-600 מיליון שקל ואנחנו יודעים שיש כישלונות בהיקף של קרוב ל-70 מיליון שקל, ואנחנו בהתחלה של התהליך – – –

### קריאה:

100 מיליון שקל.

### שר האוצר א' שוחט:

כבר 100 מיליון שקל? אם כך יש מקום לדאגה, ואני חושב שהשיפור הקטן הזה איננו מזיק.

אני מקווה שקצב ההשקעות לא ייעצר. אני מקווה שהמסלול הזה יהיה מסלול שבו ילכו. ואנחנו צריכים, כבכל נושא, לבדוק את עצמנו בהתאם לתוצאות, להצלחות ולכישלונות. תודה רבה.

### היו"ר ע' מאור:

תודה רבה.

חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה. אנחנו מצביעים על סעיף 1, פסקה (1). ויש בפני יותר מ-20 חתימות של חברי סיעת הליכוד, המבקשים הצבעה אישית. האם גם על ההסתייגויות, או רק על האישור הסופי?

### קריאה:

על האישור בסוף.

### היו"ר ע' מאור:

מוותרים על הצבעה אישית על ההסתייגויות.

אם כן, חברי הכנסת, אנחנו מצביעים על ההסתייגות של חברי הכנסת סילבן שלום, דן תיכון, אלי גולדשמידט ועובדיה עלי לסעיף 1 פסקה (1).

### אלי גולדשמידט (העבודה):

אני מוותר.

### היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת אלי גולדשמידט מוותר על ההסתייגות.

מי בעד ומי נגד ההסתייגות, בבקשה להצביע.

הצבעה

בעד התיקון לסעיף 1(1) – 3

נגד – 14

נמנעים – אין

התיקון של חברי הכנסת ס' שלום, ד' תיכון וע' עלי לסעיף 1(1) לא נתקבל.

### היו"ר ע' מאור:

14 נגד, שלושה בעד, אין נמנעים. אני קובעת שההסתייגות הוסרה.

אנחנו עוברים להסתייגות של חברי הכנסת ד' תיכון ועובדיה עלי לסעיף 1, פסקה (2). מי בעד ומי נגד ההסתייגות, נא להצביע.

הצבעה

בעד התיקון של חברי הכנסת ד' תיכון וע' עלי לסעיף 1(2) – 2

נגד – 14

נמנעים – אין

התיקון של חברי הכנסת ד' תיכון וע' עלי לסעיף 1(2) לא נתקבל.

### היו"ר ע' מאור:

14 נגד, שניים בעד, ללא נמנעים. ההסתייגות הוסרה.

אנחנו עוברים לעמוד הבא, הסתייגותו של חבר הכנסת אלי גולדשמידט הוסרה. הוא מוותר. אנחנו מצביעים על ההסתייגות של חבר הכנסת ויינשטיין.

הצבעה

בעד התיקון של חבר הכנסת א' ויינשטיין לסעיף 1(2) – 2

נגד – 14

נמנעים – אין

התיקון של חבר הכנסת א' ויינשטיין לסעיף 1(2) לא נתקבל.

**היו"ר ע' מאור:**

14 נגד, שניים בעד, ללא נמנעים. ההסתייגות הוסרה.

אנחנו עוברים להסתייגות של חבר הכנסת יוסי ונונו.

**יוסף ונונו (העבודה):**

מוותר.

**היו"ר ע' מאור:**

מוותר. אנחנו עוברים להסתייגות של חבר הכנסת סילבן שלום.

הצבעה

בעד התיקון של חבר הכנסת ס' שלום לסעיף 1(2) – 2

נגד – 14

נמנעים – אין

התיקון של חבר הכנסת ס' שלום לסעיף 1(2) לא נתקבל.

### היו"ר ע' מאור:

14 נגד, שניים בעד, ללא נמנעים. ההסתייגות הוסרה.

אנחנו עוברים להסתייגות של חבר הכנסת סילבן שלום לפסקה (3).

הצבעה

בעד התיקון של חבר הכנסת ס' שלום לסעיף 1(3) – 2

נגד – 14

נמנעים – אין

התיקון של חבר הכנסת ס' שלום לסעיף 1(3) לא נתקבל.

### היו"ר ע' מאור:

נגד – 14, בעד – 2, ללא נמנעים. ההסתייגות הוסרה.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבע על סעיף 1 כהצעת הוועדה. האם אנחנו צריכים לערוך הצבעה אישית, או אפשר להמשיך בהצבעה אלקטרונית, בבקשה?

### דן תיכון (הליכוד):

אלקטרונית.

### היו"ר ע' מאור:

אלקטרונית.

### **קריאה:**

אלקטרונית, לא אישית?

### **דן תיכון (הליכוד):**

מה אתה חושב, ששבח וייס יעבוד עלינו? אנחנו לא שכחנו את יום רביעי. לו הוא היה כאן, היתה הצבעה אישית.

### **היו"ר ע' מאור:**

חברי הכנסת, אנחנו מצביעים על סעיף 1, על שלוש הפסקאות, כהצעת הוועדה.

הצבעה

בעד סעיף 1, כהצעת הוועדה – 14

נגד – 2

נמנעים – אין

סעיף 1, כהצעת הוועדה, נתקבל.

### **היו"ר ע' מאור:**

14 בעד, שניים מתנגדים, ללא נמנעים. אני קובעת שסעיף 1 על שלוש פסקאותיו אושר.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לסעיף 2; הסתייגות לחברי הכנסת אריאל ויינשטיין וסילבן שלום. חבר הכנסת ויינשטיין – אינו נוכח. חבר הכנסת סילבן שלום – אינו נוכח. הסתייגות לחברי הכנסת דן תיכון ועובדיה עלי. חבר הכנסת דן תיכון, בבקשה.

### דן תיכון (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אדוני השר לשעבר משה נסים, אתה הסבת את תשומת לבי לעובדה, שיש הפרשיות בהטבות הניתנות להשקעות באזורי הארץ על-פי המעמד של אזורים א', ב' ומרכז. ואמרת לי שלפי דעתך ניתנו אז הטבות נוספות באמצעות מיסוי.

### משה נסים (הליכוד):

פטור ממסים.

### דן תיכון (הליכוד):

למשל, באזור פיתוח א' – עשר שנים, באזור פיתוח ב' – שש שנים, ובאזור המרכז – אפס. נכון?

### משה נסים (הליכוד):

לא.

### דן תיכון (הליכוד):

כמה?

### משה נסים (הליכוד):

ארבע שנים.

### דן תיכון (הליכוד):

ארבע שנים.

מה שאמרתי אז ומה שאני אומר היום: בכל המרכיבים שניתנו כסיוע לאזורי פיתוח, תמיד היתה הפרשיות. אם ניקח, למשל, את המענק לפני 15-10 שנים, הוא היה באזור פיתוח א' 30%, באזור פיתוח ב' 15%, באזור המרכז – אפס. אם ניקח את המענק המיוחד: באזור פיתוח א' – 8%, באזור פיתוח ב' – 5% ובאזור המרכז – אפס. כנ"ל לגבי השקעות בתשתית: באזור פיתוח א' מימנו את

מלוא התשתית, באזור פיתוח ב' פחות, באזור המרכז לא מימנו כלל. כל הדברים האלה נקראים סל של הטבות הניתנות למשקיע כשהוא מביע את רצונו ללכת לאזור פיתוח.

אמר חבר הכנסת אורון: בסל יצרנו הפרשיות, אבל באיכויות, קרי ערבויות בגין הלוואות, לא יצרנו את ההפרשיות. הוא תמך בך, שר האוצר תמך בי. ואני בא וחוזר ואומר: צריך ליצור הפרשיות לטובת ערי הפיתוח בכל המרכיבים ללא יוצא מן הכלל, לא רק בסל אלא גם באיכויות.

בזמני, אנחנו נתנו להשקעות מיוחדות באזורי פיתוח קשים, כמו מצפה-רמון, כמו בית-שאן, כמו קריית-שמונה, כמו ירוחם – 100% ערבות מדינה. קראו לזה אז קרן-לווה. אבל לשאר הערים באזור פיתוח א' לא נתנו, לשאר הערים באזור פיתוח ב' לא נתנו, וודאי שלא נתנו למרכז הארץ.

לכן אני חושב שלאחר שלוש שנים, כי זו היתה תוכנית חירום ורצינו ליצור מקורות תעסוקה רבים ככל האפשר, ובשעה מסוימת לא היה אכפת לנו שהעולים החדשים בתל-אביב יקבלו מענקים, כי רצינו –

– –

### **משה נסים (הליכוד):**

הטבות.

### **דן תיכון (הליכוד):**

הטבות. ולכן לא היה אכפת לנו לתת הטבות גם למי שהקים מפעלי תעשייה במרכז הארץ. אבל היום אין עלייה, שיעורי העלייה קטנו, 70,000, כמדומני, בשנה. ואנחנו חייבים לחזור בצורה מסודרת למתן הטבות סלקטיביות, כי אין הטבות ללא סוף. כבר אמר לך השר, שמעל 100 מיליון שקל הלכו לאיבוד בתוכנית הזאת.

אבל לבוא ב-1994 ולומר: אני דבק בהצעה ההיסטורית שהתאימה ל-1991, כשעלו 500,000 עולים – אני לא מקבל.

ועכשיו, לגופו של הסעיף, אדוני שר האנרגיה והמשטרה – אני לא יודע עוד כמה זמן שר המשטרה, אבל שר האנרגיה והמשטרה.

### **משה נסים (הליכוד):**

שכחת את התשתית.

## **דן תיכון (הליכוד):**

התשתית, סליחה. אנחנו עוסקים כאן בתשתית. משקיע מצפה ליציבות. אל תשנו לי את תנאי החוק לעידוד השקעות הון כל שבוע. אני רוצה לדעת מה הם התנאים שבהם אני פועל למשך תקופה של חמש שנים לפחות. מה שאתם עושים בחוק הזה, מה שאתם עשיתם באמצעות הארכת תוקף החוק לעידוד השקעות הון במסגרת חוק הסדרים במשק המדינה – אתם מאשרים את השינויים הללו לתקופות קצרות. כאשר מדברים על התחולה של החוק הזה, תסתכל מה כותב המציע – – –

## **חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

10 בינואר.

## **היו"ר ע' מאור:**

בבקשה לסיים.

## **דן תיכון (הליכוד):**

אני מסיים מיד.

תקרא: אלמנט היציבות בהשקעות הון הוא האלמנט החשוב ביותר. חוק זה לא יחול על תוכנית שאושרה לפני תחילתו ועל בקשה לאישור תוכנית שהוגשה למינהלה בכתב עד ליום 10 בינואר 1994 אף אם טרם אושרה לפני תחילתו של חוק זה. באה הממשלה כמו גנבים בלילה, ומשנה את הכללים. אתה צריך לתת תקופת מעבר, תן את האופציה לבחור בין התוכנית הישנה לבין התוכנית החדשה. אתה לא יכול לקום באמצע הלילה ולשנות את הכללים. היתה ערבות של 100% – תן אותה כאופציה לפחות לתקופה של חצי שנה. מי שפנה ולא אישרו לו יוכל לבחור בין האופציות השונות. אתם משנים את כללי המשחק, ולכן השקעות זרות לא יהיו כי משקיעים זרים לא מבינים את העובדה שכל שבוע משנים את החוק לעידוד השקעות הון.

## **היו"ר ע' מאור:**

תודה. חבר הכנסת עובדיה עלי, בבקשה.

## **חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

אתה הגזמת.

## דן תיכון (הליכוד):

לדעתך האופוזיציה היתה צריכה להיעלם לארבע שנים; גם האופוזיציה וגם מבקר המדינה.

## עובדיה עלי (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, חבר הכנסת חיים אורון, אמור לי – במה הוא הגזים? בזה שמנסים להרחיב את החוק הזה רטרואקטיבית מ-10 בינואר? זאת גוזמה? מה הגוזמה בזאת? אולי אחר כך תשיב בשם הוועדה.

אני סבור שהערתו של חבר הכנסת דן תיכון וההסתייגות של חבר הכנסת דן תיכון ושלי הן במקומן. משקיעים מצפים – נוסף על תמריצים, נוסף על עידוד בהון, בקרקע, בכוח אדם ובנושאים אחרים – לשני דברים נוספים: ראשית, יציבות; שנית, ביורוקרטיה מעטה ככל האפשר. כאשר אתה מדבר עם משקיע, בייחוד משקיע חוץ, אבל גם משקיעים בארץ, ההערות שלהם מתמקדות בשני התחומים האלה. אני משוכנע שלשר האוצר הגיעו עשרות משקיעים שטענו את הטענות האלה. מדברים על יציבות כלכלית, יציבות בחקיקה, יציבות בכל תחום ותחום, אמינות, קיום הבטחות. כשמציגים להם איזה סל הטבות – שהוא לא ישתנה פתאום.

אני מעריך שבשנים האחרונות הגיעו עשרות אנשים – ראשי ערים, שרים, פקידי ממשלה, קונסולים כלכליים, שעניינו את המשקיעים האלה לבוא ולהשקיע בארץ, ובין היתר פירטו בפניהם את סל ההשקעות, סל ההטבות. והנה באים היום ומנסים בדיעבד לשנות את הסל הזה ולומר שהחל מ-10 בינואר, כל מי שלא הגיש עד לאותו תאריך, מי שהגיש מ-10 בינואר והלאה – סל ההטבות שהיה מדובר לפי חוק עידוד השקעות הון (תיקון מס' 39) שהגיש בזמנו השר לשעבר נסים, לא קיים. היום אנחנו משנים את כללי המשחק.

הסעיף הזה פוגע, לדעתי, בתחושה הזאת של היציבות, פוגע בכל נושא האמינות שלנו. לכן אנחנו מציעים כאן: הוראות חוק זה יחולו על תוכנית שהוגשה למינהלה בכתב אחרי יום כ"ב בתמוז התשנ"ד – 1 ביולי 1994. כלומר, לתת למשקיעים שהות של חודשים אחדים כדי להתארגן, לומר שכללי המשחק השתנו.

בניגוד לידידי חבר הכנסת דן תיכון, אני הרי אמרתי שאני תומך בעקרונות המונחים ביסוד החוק הזה. אני חושב ששר האוצר עשה נכון בכך שהקטין את ערבות המדינה. בעצם הקטנת ערבות המדינה הוא מאפשר איזו אחריות לבנקים. הוא מביא את הבנקים לבדיקה הרבה יותר יסודית והרבה יותר מקיפה של תוכנית ההשקעה.

אבל אי-אפשר לעשות זאת רטרואקטיבית. צריך לתת זמן להתארגנות. אני סבור שטוב נעשה אם נאשר את ההסתייגות הזאת, כי בכך אנחנו נבטיח את היציבות הכלכלית ואת יציבות החקיקה.

אני מבקש להעיר הערה נוספת, וגם אותה הערתי בפעמים קודמות. יש סכנה אחת בחוק הזה, והיא בעצם העובדה שהבנק נאלץ לקחת על עצמו אחריות ל-25% מהיקף ההשקעה. זה יביא להגדלת הבירוקרטיה. בירוקרטיה היא אם כל חטאת. הרבה תוכניות יעוכבו, חלקן לא יאושרו. אני לא חושש ולא חרד שלא יאושרו תוכניות שאינן עונות על קריטריונים כלכליים. אני לא חושש מכך שתוכנית שהיא לא-כלכלית ולא-רווחית לא תאושר. אולי החוק הזה טוב. טוב שיש חוק כזה שמונע אישור תוכניות לא-טובות. החוק הוא טוב אם הוא ימנע כל מיני רמאויות שאנחנו מכירים אותן מהעבר, אבל הוא יהיה חוק רע אם הוא יגדיל את הבירוקרטיה לגבי תוכניות שהן טובות למשק, לגבי משקיעים שרוצים באמת ובתמים לבוא ולהשקיע.

לכן בצד החקיקה יש לתת את הדעת איך אנחנו לא מסרבליים, איך אנחנו לא מגדילים את הבירוקרטיה, איך נמנע את הבירוקרטיה של הבנקים ביחס לאותן השקעות. אני מבקש ליתן את דעתנו לנקודה הזאת, שלא אחת משקיעים אינם מתלוננים על תמריצים, הם מתלוננים בעיקר על הנקודות האלה. כל מי מקרב חברי הכנסת שהתנסה בפניות ליזמים יודע שאלה הנקודות המרכזיות שמשקיעים מצביעים עליהן ומדברים עליהן.

לכן, בנקודה הזאת אני מבקש לתת את הדעת ולנסות למצוא את המענה הנכון כדי שייווצר איזון נאות, איזון מתאים בין התמריצים לבין העובדה שמצד אחד נשמור על היציבות ומצד אחר לא נגדיל בירוקרטיה, שהיא אם כל חטאת, שהיא מפריעה מאוד לכל משקיע שחפץ לבוא ולתרום את חלקו לצמיחה במשק, להגברת התעסוקה במשק, להקטנת האבטלה במשק ולהגדלת הצמיחה של המשק הישראלי. תודה רבה.

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

תודה רבה. חברי הכנסת, אנחנו ניגשים להצבעה.

### **חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

אדוני היושב-ראש, אני מבקש לענות בשם הוועדה.

### **משה נסים (הליכוד):**

או לדחות את ההצבעה.

### **חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

לא צלצלו, לפי דעתי.

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

סליחה, האם צלצלו? מעכשיו חמש דקות. אם כך, אם יש זמן, תרשה לי, למען הסדר הטוב, למען לא תהיינה אי-הבנות, אני בדיוק יצאתי החוצה וגם שמעתי רדיו, אבל יש פה חברי כנסת יעילים ומתמידים שלא זזו מהמקום – – –

### **חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

מה הודיעו ברדיו?

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

שום דבר. אני פשוט רוצה להביא לידיעת חברי הכנסת את סדר המשך הישיבה. אנחנו נצביע על סעיף 2 של הצעת החוק, ואחרי שנגמור את הנושא הזה, אינני יודע אם הדבר נמסר לחלוקה לחברי הכנסת – – –

### **חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

נמסר לחלוקה.

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

חברי הכנסת יודעים שאחרי הצעת חוק זו תבוא הצעת חוק ייבוא בשר קפוא, התשנ"ד–1994, בהתאם – – –

### **חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

בשר קפוא או בשר כשר?

### **דן תיכון (הליכוד):**

הכול אפשרי.

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

החוק נקרא בשר קפוא. איזה בשר זה – אתה תשמע במהלך הדיון. השר שחל – – –

### **חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

לפי דעתי זה בשר כשר ולא בשר קפוא.

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

השר שחל יסביר לך איזה בשר זה.

### **חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

השר שחל, זה בשר קפוא או בשר כשר?

### **משה נסים (הליכוד):**

מה דין בשר טרי? זו פרצה נוראה. איך אפשר? לא שמו לבם לזה.

### **שר המשטרה מ' שחל:**

אדוני, אי-אפשר להביא אותו אלא אם כן מקפאים אותו.

### **משה נסים (הליכוד):**

– – – כל דבר, אפילו צמיגים מביאים במטוס.

### **חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

בעיקר כשיש בשר שהוא כמו צמיג.

## דן תיכון (הליכוד):

— — —

## היו"ר ד' שילנסקי:

לא ידעתי שהוא גם מנהל מפעל. אני יודע על כל מיני תכונות וכישורים שלו, ואת זה לא ידעתי. הרחבתי את השכלתי.

בבקשה, חבר הכנסת אורון.

## חיים אורון (בשם ועדת הכספים):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה להתייחס בקצרה להסתייגויות. אני רוצה לומר דבר אחד מהותי. אנחנו מדברים בתיקון מס' 39 לחוק. ברור שמדובר בחוק שהוא במידה רבה מאוד טלאי על טלאי על טלאי. כולנו אמרנו לא אחת בוועדת הכספים ובדיונים במליאה, שראוי היה שיוגש חוק שלם. אין זה סוד שיש מחלוקת בתוך הממשלה בין עמדה אחת של הוועדה ובין עמדה אחרת של הוועדה. ומבחינה זו התיקונים שמופיעים כאן לא בדיוק משדרים, מהטעמים שמנו חברי הכנסת דן תיכון ועובדיה עלי, יציבות ושלמות וכו'.

צריך לזכור שיש בחוק שני אלמנטים. על אחד דובר פחות. הוא מוריד את שיעור ההון העצמי המזערי מ-33% ל-30%, וזה שיפור משמעותי — — —

## דן תיכון (הליכוד):

משמעותי?

## חיים אורון (בשם ועדת הכספים):

האמן לי, חבר הכנסת דן תיכון, זה שיפור. לא משמעותי, אבל זה שיפור.

תחולתו של החוק מתאריך מסוים לגבי תוכניות שהוגשו, ולגבי תוכניות שבהפעלה זו מסגרת — — —

## דן תיכון (הליכוד):

בחוק הזה הקפידו תמיד שלא תהיה חקיקה רטרואקטיבית.

### **חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

אינני חושב שמדובר ברטרואקטיביות. כי כמו שאתה יודע טוב ממני, תוכניות לא מוגשות למחר. הן נמצאות.

אני מציע שנאשר את החוק במתכונתו זו ונעבור לסעיף הבא.

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

תודה רבה. אנחנו עוברים להצבעה על ההסתייגות של חברי הכנסת אריאל ויינשטיין וסילבן שלום לסעיף 2.

הצבעה מס' 20

בעד התיקון של חברי הכנסת א' ויינשטיין וס' שלום לסעיף 2 – 3

נגד – 11

נמנעים – אין

התיקון של חברי הכנסת א' ויינשטיין וס' שלום לסעיף 2 לא נתקבל.

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

בעד – 3, נגד – 11, אין נמנעים. אני קובע שההסתייגות לא התקבלה.

אנו עוברים להצבעה על ההסתייגות של חברי הכנסת דן תיכון ועובדיה עלי לסעיף 2.

הצבעה מס' 21

בעד ההצעה של חברי הכנסת ד' תיכון וע' עלי לסעיף 2 – 4

נגד – 11

נמנעים – אין

ההצעה של חברי הכנסת ד' תיכון וע' עלי לסעיף 2 לא נתקבלה.

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

ארבעה בעד, 11 נגד, אין נמנעים. אני קובע שההסתייגות לא התקבלה.

אנחנו מצביעים על סעיף 2 כהצעת הוועדה.

הצבעה מס' 22

בעד סעיף 2, כהצעת הוועדה – 11

נגד – 3

נמנעים – אין

סעיף 2, כהצעת הוועדה, נתקבל.

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

11 בעד, שלושה נגד, אין נמנעים. אני קובע שסעיף 2 התקבל כהצעת הוועדה.

חברי הכנסת, אם אינני טועה, כשאני ניהלתי את הישיבה, חבר הכנסת דן תיכון הגיש בקשה להצבעה אישית. הוא גם נפנף בנייר והראה אותו. האם זה עדיין קיים או לא?

### **דן תיכון (הליכוד):**

אנחנו מענישים רק את שבח וייס.

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

אז מהי התשובה?

### **דן תיכון (הליכוד):**

אתה שבח וייס?

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

אם כך, אנחנו יכולים לעבור להצבעה אלקטרונית. אנחנו מצביעים בקריאה שלישית על הצעת החוק לעידוד השקעות הון (תיקון מס' 39) (תיקון מס' 3), התשנ"ד-1994.

הצבעה מס' 23

בעד החוק – 11

נגד – 4

נמנעים – 1

חוק לעידוד השקעות הון (תיקון מס' 39) (תיקון מס' 3), התשנ"ד-1994, נתקבל.

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

11 בעד, ארבעה נגד, נמנע אחד. אני קובע שחוק לעידוד השקעות הון (תיקון מס' 39) (תיקון מס' 3), התשנ"ד-1994, התקבל בקריאה שלישית.

### **הצעת חוק ייבוא בשר בקר קפוא, התשנ"ד-1994 (הצעה שנייה)**

#### **(קריאה ראשונה)**

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

חברי הכנסת, בהתאם למה שהודעתי קודם, אנו עוברים עכשיו להצעת חוק ייבוא בשר בקר קפוא, התשנ"ד-1994 (הצעה שנייה), קריאה ראשונה. על-פי החלטת ועדת הכנסת מתקיים דיון חוזר בקריאה הראשונה בהצעת חוק זו. יציג את החוק שר האוצר אברהם שוחט.

### **משה קצב (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, על-פי סדר הדיון, מדוע הנושא הזה אינו מיתוסף לסוף סדר-היום, אלא משנים את סדר-היום?

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

אינני יכול להשיב לך כי אינני יודע. אני רק מודיע מה שיושב-ראש הכנסת – – –

### **שר המשטרה מ' שחל:**

— — —

### **משה קצב (הליכוד):**

הממשלה יכולה להוסיף, אבל בסוף סדר-היום, לא באמצעו.

### **חגי מירום (העבודה):**

למה לא? מי החליט כך?

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

רבותי, אני מייצג עכשיו את יושב-ראש הכנסת, ואני מבקש כבוד לנושא.

### **משה קצב (הליכוד):**

אולי לא הובנתי. אין התנגדות לדון בחוק ייבוא בשר. אבל צריך להשלים את הדיונים על הסעיפים שנמצאים ממילא על סדר-היום, ובתום הדיונים האלה להוסיף את הסעיף הזה.

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

השר שחל מבקש לענות. לפני כן, האם אתם רוצים לתת ביסוס לטענתכם בסעיפים בתקנון, או שאני יכול לתת תחילה לשר שחל? בבקשה, אדוני השר שחל. אדוני שר האוצר, אני מבקש סליחתך על שאני מטריח אותך לעלות ולרדת, אבל זו התעמלות טובה.

#### **שר המשטרה מ' שחל:**

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה – – –

#### **משה נסים (הליכוד):**

הכנת את התקנון?

#### **שר המשטרה מ' שחל:**

בהחלט, אני גם מכיר אותו בעל-פה. שנינו כבר מכירים אותו בעל-פה.

#### **משה קצב (הליכוד):**

חיים קורפו תמיד מזכיר אותך לטובה.

#### **שר המשטרה מ' שחל:**

הוא מספר את הסיפור הפוך, תאמין לי. הוא היחיד שהצליח לסדר אותי; הוא קרא מנייר ריק ואמר שיש סעיף.

חברי הכנסת, סעיף 32(א) בתקנון הכנסת קובע לאמור: "סדר-היום לשיבות הכנסת בשניים משלושת ימי השבוע – – –

#### **דן תיכון (הליכוד):**

אני רוצה להשיב.

#### **היו"ר ד' שילנסקי:**

אתן לך.

### **שר המשטרה מ' שחל:**

אבל אינך יכול להשיב לפני ששמעת, עם כל הכבוד.

### **דן תיכון (הליכוד):**

אני יודע מה אתה הולך לומר.

### **שר המשטרה מ' שחל:**

אינך יודע.

### **היו"ר ד' שילנסקי:**

חבר הכנסת דן תיכון, אתה יודע מה הוא הולך לומר, ואני משוכנע שהוא יודע מה אתה הולך לומר. אז אני אאפשר לשניכם, שכולם ידעו.

### **שר המשטרה מ' שחל:**

בסעיף 32(א) לתקנון נאמר: "סדר-היום לשיבות הכנסת, בשניים משלושת ימי השבוע, לרבות שינויים ותוספות, ייקבע על-ידי יושב-ראש הכנסת על-פי הצעות הממשלה". הימים האלה הם הימים של הממשלה, ימי ב' וג' בשבוע, והתקנה אמרה גם שינויים וגם תוספות על-פי הצעות הממשלה. הממשלה הציעה שהנושא הזה, שהוא, אגב, נושא פורמלי, הבאנו אותו כאן, ואני חושב, רבותי, גם אומר בגילוי לב, גם לא עולה על דעתי לומר דבר שבתקנה איננו נכון, כולל הסכמה שלי עם הפירוש שלכם שהיה בקשר לסעיף 34 לפני שבוע. הסעיף הזה נתן לממשלה את סדרי העדיפויות שלה, אבל יש גם דבר נוסף. אנחנו מביאים את החוק עוד הפעם בגלל איזה ספק שעורר היועץ המשפטי לממשלה, ואני חושב ששר האוצר יציג אותו. אין זה סוד שראש הממשלה, שעומד לנסוע היום, רוצה להשתתף בהצבעה, מפני שהחוק הזה מחייב 61 קולות – – –

### **דן תיכון (הליכוד):**

ממתי מתחשבים בזה?

**שר המשטרה מ' שחל:**

תסלח לי, מתחשבים בזה – – –

**דן תיכון (הליכוד):**

– – –

**שר המשטרה מ' שחל:**

חבר הכנסת דן תיכון – – –

**היו"ר ד' שילנסקי:**

חבר הכנסת דן תיכון, אתה תקבל.

**עמנואל זיסמן (העבודה):**

– – –

**היו"ר ד' שילנסקי:**

סליחה, חבר הכנסת זיסמן – – –

**עמנואל זיסמן (העבודה):**

– – –

**היו"ר ד' שילנסקי:**

סליחה, חבר הכנסת זיסמן. חבר הכנסת זיסמן, תשמע אותי. מאחר שביקשו ממני לדבר מצד זה שני חברי כנסת, במקום שתקרא קריאות ביניים, אתן לך לנמק. אני כבר רושם. גם השר וגם חבר הכנסת זיסמן.

### שר המשטרה מ' שחל:

ההבחנה בנושא הזה היתה ברורה וחד-משמעית, לעומת סעיף 32(ב), ששם היתה דרושה לא החלטת היושב-ראש לפי הצעת הממשלה, אלא החלטת היושב-ראש והסגנים.

כאשר הממשלה מבקשת, ביום רביעי, תוספת לסדר-היום – ובזה גמרתי, כולל סעיף 34, חשבתי ואני חושב גם היום: הכיסאות בבית הזה משתנים, התקנון צריך לשמור עליו בפרשנות שלא תהיה לפי הפוזיציה של הצד המפרש. לכן מה שאני מציע – זכות לאופוזיציה להתנגד, אני רק חושב עוד הפעם, בדברים רציניים ולא בדברים של מה בכך.

הממשלה מבקשת להביא את החוק הזה במועד הזה מסיבות הידועות לכול – – –

### משה קצב (הליכוד):

מה הסיבה שזה לא יכול לבוא בעוד שעה?

### שר המשטרה מ' שחל:

הסיבה היא שאנחנו רוצים גם להביא אותו לקריאה שנייה ולקריאה שלישית היום. יושב-ראש ועדת הכלכלה חבר הכנסת צחי הנגבי ערוך לכך, ואמרתי שהבעיה היתה ספק, ואגב, לגביו, יש גם פרשנויות משפטיות שונות. אמרנו שאם יש ספק קטן – אנחנו מעדיפים.

### משה נסים (הליכוד):

— — —

### שר המשטרה מ' שחל:

שלוש הקריאות – 61. אנחנו מחזיקים, בכלל זה ראש הממשלה, ואני מבקש התייחסות אחראית לעניין הזה. תודה.

### היו"ר ד' שילנסקי:

תודה רבה.

### דן תיכון (הליכוד):

אני רוצה להעיר – – –

### היו"ר ד' שילנסקי:

בסדר. אני נותן לחבר הכנסת דן תיכון, לחבר הכנסת עובדיה עלי ולחבר הכנסת עמנואל זיסמן – שלושה חברים, ואני מבקש מאוד לקצר.

### דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, לסדר-הדיון, יש זכות קדימה על-פי התקנון, זה קובע היושב-ראש.

### שר האוצר א' שוחט:

כמה דוברים?

### דן תיכון (הליכוד):

את זה קובע היושב-ראש.

### היו"ר ד' שילנסקי:

השר שוחט, מאחר שהנושא הוא די מעניין לציבור ויהיו ויכוחים, אני חושב שיהיה קצר יותר אם אני נותן לשניים מכל צד. השר וחבר הכנסת זיסמן, חבר הכנסת תיכון וחבר הכנסת עלי. בבקשה.

### דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, השר שחל עשה כאן מעשה נבון. הוא הודה בפעם הראשונה, שהחלטת יושב-ראש הכנסת ביום רביעי שעבר – – –

## שר המשטרה מ' שחל:

— — —

### דן תיכון (הליכוד):

אני לא מסבך. אתה עשית מעשה נכון, וצריך לשבח — —

### היו"ר ד' שילנסקי:

אתה מקבל מחמאה; מה אתה רוצה?

### דן תיכון (הליכוד):

— — את המעשה שעשית. צריך לשבח את המעשה שעשית. הוא בא ואמר בלשון פשוטה: השימוש שעשה יושב-ראש הכנסת בסעיף 32(ב) ביום רביעי האחרון היה שגוי. הוא, אכן, ציטט את סעיף 32(א) והוא עושה שימוש נכון בסעיף.

אנחנו לא חושבים שהכנסת יכולה לעבור לסדר-יום על השימוש השגוי, הציני, שגבל בהליך לא תקין, שנעשה על-ידי יושב-ראש הכנסת ביום רביעי שעבר. זה כואב לכולם שהכנסת מתחילה להתנהל שלא על-פי התקנון. התקנון הוא החוקה של הכנסת, וכשמתחילים להפר את התקנון, הופך היושב-ראש — יושב-ראש של חלק מן הבית. בהזדמנות זאת אני רוצה לשבח את היושב-ראש מנחם סבידור, זיכרונו לברכה, שפסק נגד מפלגתו וגרם להפלת הממשלה ובעקבותיה שינויים מפליגים. זה היה שימוש נכון של היושב-ראש בתקנון. הוא לא רמס את התקנון כפי שנעשה כאן ביום רביעי.

תרשה לי, אדוני, השר שחל, עם כל הכבוד לסעיף 32(א), בפנינו מונחת הודעה, שים לב, השעה 16:02. מודיעים לחברי הכנסת, שהיושב-ראש משנה את סדר-היום על דעת עצמו, כשב-16:50 הוא מתחיל בדיון. אם אתה חושב שזה נזהל מתוקן, אני חושב שזה לא נזהל מתוקן, זה גם לא נזהל תקין, זה נזהל קלוקל. ושוב, על-פי הסעיף, אתה יכול להשתמש בסעיף 32(א), אבל לפחות היית נותן התרעה. נניח, תיאורטית, אינני מתייחס לגופו של החוק, שכמה חברי כנסת מצויים עכשיו בישיבת ועדה, הם צריכים לדעת על השינוי שחל בסדר-היום? נניח שכמה חברי כנסת יצאו מן הבית, האם צריכים היו להודיע להם? האם היתה צריכה להינתן שהות כדי שהם יוכלו לחזור לכאן? כן. לצערי, על-פי התקנון היבש — — —

### תמר גוז'נסקי (חד"ש):

— — — ביפר.

### **דן תיכון (הליכוד):**

— — — אתה צודק. על-פי הניסיון, הנוהל וההבנות שקיימות בתוך הבית הזה אתם שוב עוברים, חורגים, נוהגים שלא כהלכה. יש לכם בעיות עם חברת "אל על" – תשנו את מועד יציאתו של המטוס בשעה אחת, אנחנו נקבל את זה. למען הפרלמנט צריך להקריב, לעתים, קורבנות. יושב-ראש הכנסת יכול לכלול את הנושא הזה בסדר-היום, אבל בסופו של סדר-היום, גם אם המטוס יצא באיחור, זה לא נורא, הוא ראש ממשלה, וצריך לכבד את הכנסת.

### **היו"ר ר' אדרי:**

אני מודה לך, אדוני, חבר הכנסת דן תיכון. אני מזמין את חבר הכנסת עמנואל זיסמן. בבקשה, אדוני.

### **עובדיה עלי (הליכוד):**

עובדיה עלי.

### **היו"ר ר' אדרי:**

זה מה שקיבלתי, אדוני.

### **חגי מירום (יו"ר ועדת הכנסת):**

גם אני מבקש לקבל את רשות הדיבור.

### **היו"ר ר' אדרי:**

בבקשה. בבקשה, אדוני.

### **עובדיה עלי (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, למען הסדר, ולא אחטא לאמת, אני מסכים לפירוש שנתן השר שחל לתקנון. אין ספק שלפי סעיף 32(א) הדבר הזה אפשרי מבחינה תקנונית.

חבל שביום שלישי שעבר וביום רביעי שעבר יושב-ראש הכנסת לא נהג בהתאם לתקנון, לא שעה לפניות שלנו, להתרעות שלנו בעניין זה, ורמס ברגל גאוה את כל התקנון על כל מה שמשתמע מזה. מה שנעשה ביום רביעי האחרון זה פשוט כתם לכנסת; זאת פגיעה חמורה מאוד בתקנון הכנסת. הדברים כתובים במפורש, חד-משמעית, לא ניתן לשום פירוש. התקנון לא ניתן לפירוש. כתוב חד-משמעית שנושאים שהממשלה מבקשת להוסיף לסדר-היום יבואו בסוף סדר-היום. הדברים כתובים, לכן כל פרשנות בעניין זה היא לא לעניין.

עם זאת, ידידי השר שחל, הדף הזה, תוספת לסדר-היום, הודפס בשעה 16:02 אבל הונח על שולחנם של חברי הכנסת בסביבות השעה 16:30. יש סדר-יום לכנסת, ריבוננו של עולם, יש סדר-יום שמפורסם, שתלוי על לוח המודעות כאן בתחילת היום. זה נראה לך דבר תקין שבאים ברגע האחרון ומוסיפים נושאים בסדר-היום, בייחוד נושאים מהסוג הזה?

### **משה נסים (הליכוד):**

ועוד שלוש קריאות.

### **עובדיה עלי (הליכוד):**

זה נראה לכם דבר תקין? אני רוצה להבין, זה נראה לכם דבר תקין? אני לא מבין מה יקרה אם הנושא הזה ייתוסף לסדר-היום מאוחר יותר, אחרי שתהיה התרעה מתאימה, שיינתן זמן לחברי הכנסת להיערך? כאן מדובר בהצעת חוק בקריאה ראשונה. האם חברי הכנסת – – –

### **משה קצב (הליכוד):**

אנחנו מתחייבים להתקזז עם ראש הממשלה אם הוא ייסע.

### **עובדיה עלי (הליכוד):**

תיכף אני אגע גם בעניין זה.

חברי הכנסת מתבקשים כאן להשתתף בדיון. האם הם יודעים על כך? אולי חלקם לא נמצאים כאן בבית?

אני חושב שכל הניהול הלא-תקין הזה של סדר-היום של הכנסת, השינויים הדחופים האלה שבאים בעקבות דרישות של הממשלה, אינם במקומם. תפקידו של יושב-ראש הכנסת לשמור על כבוד הבית הזה, לשמור על סדרי עבודה תקינים בבית הזה.

למי שלא זוכר, אני רוצה לקרוא לפניכם שוב את סעיף 5 של התקנון, מה תפקידו של יושב-ראש הכנסת. בראש בראשונה, אדוני היושב-ראש, תפקידו של יושב-ראש הכנסת, לפי סעיף 5: "יושב-ראש הכנסת ינהל את ענייני הכנסת, ייצג אותה כלפי חוץ, ישמור על כבודה, על סדר ישיבותיה ועל קיום תקנונה". וכאן יש פשוט זלזול בסדרי העבודה, זלזול בעבודת הבית הזה, ואני סבור שכל השינויים האלה פשוט לא מוסיפים כבוד לבית לא מוסיפים בריאות לסדרי העבודה התקינים בבית.

כדי שלא יבוא אחר כך יושב-ראש ועדת הכנסת ויגיד "למה אפשרתם לקיים את הדיון הזה; אחרי שהדיון הזה התחיל אין אפשרות להפסיק אותו", אנחנו מתריעים עכשיו ותובעים שהנושא החשוב הזה יבוא בסוף סדר-היום, כפי שההיגיון מחייב, כפי שסדרי עבודה נכונים מחייבים. ואם יש לכם בעיה, אדוני שר המשטרה, עם ראש הממשלה, עם ההצבעה שלו, אנחנו מתחייבים שאחד מחברי האופוזיציה יצביע בעד החוק, מאלה שלא התכוונו להצביע, כך שזאת לא בעיה של הצבעה. אם יהיה קול חסר, אנחנו נשלים את הקול הזה.

אתם למדתם בימים האחרונים, שאם רוצים למשוך את הישיבה, אין כל קושי, התקנון מאפשר את זה. אל תאלצו אותנו להשתמש כאן באמצעים תקנוניים, למשוך את הישיבה הזאת גם אחרי חצות. נעשה זאת. אתם פשוט מאלצים אותנו לנהוג בכל מיני אמצעים שהתקנון מאפשר לנו, שאנחנו לא היינו רוצים להשתמש בהם, אבל אתם לא מותירים בידינו ברירה.

לכן אני מבקש מכם מאוד: כאן אתם פשוט עושים אי-סדר בעבודת הבית. אנא מכם, תוסיפו את הנושא לסדר-היום, אנחנו לא מתנגדים, כפי שאתה יודע. גם בקריאה הראשונה, בשעה שהחוק עלה, אני הצבעתי בעד החוק. אני מתכוון להצביע בעדו. לא זה הנושא. הנושא הוא לא מהותי, הנושא כאן הוא פרוצדורלי-תקנוני, סדרי העבודה של הבית. אל תפריעו לסדרי העבודה הנכונים והנאותים של הבית.

### **היו"ר ר' אדרי:**

אני מודה לך, אדוני, חבר הכנסת עובדיה עלי. רשות הדיבור לחבר הכנסת חגי מירום, יושב-ראש ועדת הכנסת.

### **חגי מירום (יו"ר ועדת הכנסת):**

אדוני היושב-ראש, חברי חברי הכנסת, זה שעות אחדות אינני משתתף בדיונים כאן אבל מטה את אוזני מחדר העבודה שלי לקולות הבוקעים מתוך מליאת הכנסת, ואני מוכרח לומר, שבשעות האחרונות השתלטה על מליאת הכנסת חבורת חברי כנסת – –

### **יהושע מצא (הליכוד):**

מה זה "חבורה"?

### **חגי מירום (יו"ר ועדת הכנסת):**

– – שבטענות ומענות, שאין להן שחר, תוקפים את יושב-ראש הכנסת כאילו יושב-ראש הכנסת אינו הוגן, סוטה מסדרי הבית הזה, הופך את הבית לבית פוליטי וכן הלאה.

אני, חבר הכנסת עובדיה עלי, יושב פה כבר כנסת שנייה, ואתה עוד יותר ממני כאן, ואני אינני זוכר שני להגינות ולשמירה על נוהל ועל יושר ועל תקינות של עבודת הבית הזה יותר מחבר הכנסת הפרופסור שבח וייס. הוא רגיש, שומע לכולם, משתדל מאוד להיות הוגן, מנסה לתת, ככל שהוא יכול לתת, גם לסיעות האופוזיציה – –

### **עובדיה עלי (הליכוד):**

– – –

### **חגי מירום (יו"ר ועדת הכנסת):**

– – את אפשרות הביטוי שלהן. ואתם כאן, גלים גלים.

אני שומע שאתם הגשתם ליושב-ראש הכנסת חתימות של 20 חברי כנסת עם הודעה שהלילה יהיו פה, בכל ההצבעות, הצבעות אישיות. מה אתם חושבים לכם, שאתם תעשו ניצול לרעה של זכויותיכם שבתקנון – –

### **עובדיה עלי (הליכוד):**

איזה ניצול לרעה? איזה ניצול לרעה?

### **חגי מירום (יו"ר ועדת הכנסת):**

– – ואנחנו נשב כאן בשקט? אתם תגררו את ועדת הכנסת למצב שתעשה גם היא שימוש בתקנון, כפי שמוקנה לה, ותתחיל לקבוע סדרי דיון לכל חוק וחוק. אתם רוצים שזה יקרה? אני לא רוצה שזה יקרה. אתם יודעים שבמשך חודשים ארוכים אני עומד כחומה בצורה בפני הניסיונות לנסות לקבוע סדרי דיון מיוחדים – –

### **סילבן שלום (הליכוד):**

איך אתה – – –

**חגי מירום (יו"ר ועדת הכנסת):**

– – אבל אתם עומדים עכשיו לערער את שיווי המשקל הללו.

**משה קצב (הליכוד):**

– – –

**חגי מירום (יו"ר ועדת הכנסת):**

אני חושב שגם צריך היה שיקום פה מישהו שיתבע את כבודו של יושב-ראש הכנסת.

**יהושע מצא (הליכוד):**

עוד מעט אנחנו נתבע.

**חגי מירום (יו"ר ועדת הכנסת):**

זה לא ייתכן, חבר הכנסת יהושע מצא, שיושב פה חבר כנסת נכבד כדן תיכון ויודיע שכענישה לחבר הכנסת שבח וייס אתם, בכל מצב שהוא ישב כאן, תקיימו הצבעות אישיות. לא עושים דבר כזה בבית הזה.

**עובדיה עלי (הליכוד):**

הוא דיבר בקצת הומור.

**חגי מירום (יו"ר ועדת הכנסת):**

ועכשיו לגופו של עניין: סעיף 31 לתקנון הכנסת – חבר הכנסת עובדיה עלי, אתה ציטטת מסעיף 5 והשר משה שחל ציטט מסעיף 32, ובצדק ציטט – קובע: "יושב-ראש הכנסת יקבע את סדר-היום השבועי לישיבות הכנסת על-פי האמור להלן בסעיפים 32 ו-33 והוראות התקנון לעניין סדרי הדיון

בנושאים השונים וסדרי עדיפותם ויודיע עליו לחברי הכנסת". והנה, עושה כך יושב-ראש הכנסת, זו הסמכות שלו, מה אפשר לעשות – – –

### **עובדיה עלי (הליכוד):**

אולי תסיים?

### **חגי מירום (יו"ר ועדת הכנסת):**

כן, אני יודע – "לא יאחר מיום ו'". אבל סעיף 32, קרא גם אותו, קובע שהוא יכול לעשות את סדר-היום, לרבות שינויים ותוספות.

### **עובדיה עלי (הליכוד):**

מי מתווכח על זה?

### **חגי מירום (יו"ר ועדת הכנסת):**

זה אינו חדש שהממשלה מבקשת בימי הממשלה את האפשרות להעלות הצעות חוק משלה במהלך הדיון, והולך יושב-ראש הכנסת ומחלק לחברי הכנסת מראש את הודעתו על כך שהוא עתיד לקיים את הדיון.

אני רוצה להגיד עוד דבר אחד: מדובר בהצעת חוק שכבר דנו בה, חוק הבשר. כבר דנו בה, אנחנו מביאים אותה פה לקריאה ראשונה פעם נוספת מחמת הספק-ספיקא שמא זה לא יהיה חוקי. אז לבוא ולומר – לא היה סיפק בידינו להתכונן? על מה, על הצעת חוק שכבר דנו בה? באמת, צריך להיות גם קצת הוגן.

ואני אומר לך, אדוני יושב-ראש הישיבה, סגן יושב-ראש הכנסת: קח את החלטת היושב-ראש, תפסוק שהיא נכונה, ונתחיל את הדיון בהצעה זו.

לו היתה פה הגינות, בבית הזה, היינו עוברים מייד להצבעה, מפני שכבר קיימנו את הדיון בהצעת החוק הזאת ואין מקום להכביר דיבורים נוספים עליה. תודה רבה.

### **היו"ר ר' אדרי:**

אני מודה לך, אדוני יושב-ראש ועדת הכנסת.

חברי הכנסת, אני מבין שהממשלה אמרה את דברה. אדוני יושב-ראש ועדת הכנסת, דיברת, אני מודה לך.

אני האזנתי לחברי הכנסת ותוך כדי כך ניסיתי לקרוא את הסעיף שבתקנון. אני גם קראתי את ההודעה של מזכיר הכנסת. אני פונה לכל חברי הכנסת, הרי אין כאן עניין של חטיפה. נאמרו דברים והושמעו דברים משני הצדדים. כל החלטה, אני פונה לכולנו שנקבל אותה בהבנה, ברוח טובה, ונמשיך את הדיון.

אני חייב ללכת על-פי החלטה של יושב-ראש הכנסת.

**משה קצב (הליכוד):**

צריך להוציא שני תקנונים.

**היו"ר ר' אדרי:**

סליחה, אדוני. אדוני, אני מבקש ממך. אנא ממך, אדוני. אנא ממך. דיברו שני חברים מהאופוזיציה.

**משה קצב (הליכוד):**

הצעתי שני תקנונים, אחד לקואליציה ואחד לאופוזיציה.

**היו"ר ר' אדרי:**

אני מבקש, אולי תציע זאת לוועדת הכנסת. אנא מכם, אנא מכם. יושב-ראש הכנסת, יושב-ראש הבית הזה נוהג על-פי — — —

אדוני חבר הכנסת עובדיה עלי, לא הפרעתי לך.

**עובדיה עלי (הליכוד):**

אני הולך ליושב-ראש הכנסת.

## **היו"ר ר' אדרי:**

אנא ממך. אנא ממך, אדוני. יושב-ראש הכנסת החליט על-פי התקנון ועל-פי תקדימים, ואני לא רשאי, אף אחד לא רשאי להכריע אחרת אלא על-פי סדר-היום שהוא קבע ועל-פי סעיף 32(א) לתקנון הכנסת. לכן אני קובע שהדיון יתקיים כעת ולא בסוף הישיבה.

אני מזמין את אדוני שר האוצר להעלות את הנושא. אדוני שר האוצר, בבקשה. רשימת הדוברים הגיעה ל-11, ואני סוגר אותה. שלוש דקות לכל דובר. אדוני, בבקשה.

## **שר האוצר א' שוחט:**

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, דברי יהיו קצרים באופן מיוחד, שכן הנושא כבר נדון.

בגלל ספק או צל צלו של ספק, שחוק ייבוא בשר קפוא כשר אושר לפני כניסתו לתוקף של חוק-יסוד: חופש העיסוק, מצאה הממשלה לנכון לחזור ולבקש מהכנסת לאשר שוב בקריאה ראשונה את חוק ייבוא בשר כשר. אני מבקש מהכנסת לאשר את החוק ולהעבירו לוועדת הכלכלה. תודה רבה.

## **היו"ר ר' אדרי:**

אני מודה לך, אדוני שר האוצר. ראשון הדוברים, חבר הכנסת שאול יהלום – איננו; חבר הכנסת דן תיכון – איננו; חבר הכנסת עמנואל זיסמן מוותר. חברת הכנסת תמר גוז'נסקי, גברתי, בבקשה.

## **תמר גוז'נסקי (חד"ש):**

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, לעתים אתה תמה, איך בימים קשים, מורכבים ומסובכים אלה אנחנו נדרשים לחזור ולעגן בחוק עוד הפעם את הכפייה הדתית.

יאמרו האומרים, שהחוק הזה בא רק לקבוע שוב נוהג או חוק שהיה קיים עד כה. יאמרו האומרים, שמדובר בשיטה שהיתה נהוגה עד עכשיו, של מונופול ממשלתי שקבע גם את את צורת שחיטתו של הבשר המיובא.

אלא שמי שבקיא מעט יותר בעניין יודע שאלה שחוששים מייבוא בשר לא-כשר אינם עושים דבר וחצי דבר למניעת מכירתו של בשר שאינו כשר מתוצרת הארץ. לכן תושב ישראלי המעוניין לאכול בשר שאינו כשר יכול בקלות לעשות זאת על-ידי כך שיקנה בשר תוצרת הארץ שאינו כשר.

אם כן, מדוע מתנהל הקרב הזה למניעת ייבוא בשר לא-כשר? הסיבה הפרוזאית היא, שייבוא בשר לא-כשר יאפשר לייבא לארץ בשר זול יותר, ובשר זול יותר ידחוק את רגליו של הבשר היקר יותר. לכן בעצם החוק הזה הנקרא חוק לייבוא בשר כשר, אבל זה בעצם חוק נגד ייבוא בשר זול.

מכאן שהחוק הזה, נוסף על היבט הכפייה הדתית הכלול בו, הוא בהחלט גם חוק בעל היבט אנטי-סוציאלי, האמור לפגוע בהוזלת מחירו של בשר לצריכתן של השכבות דלות האמצעים.

אמרתי את הדברים הללו משום שאין לי שום ספק שבתנאים נורמליים לא היה החוק מועלה. ואני מקווה שגם בעתיד אוכל להתנגד לכל חוק שיש בו ולו אלמנט קלוש ביותר של כפייה דתית. הייתי שמחה מאוד לו השיגה הממשלה הזאת את הרוב המושג לחקיקה דתית כרגיל – לכל הממשלות יש כרגיל רוב לחוקים של כפייה דתית. אני זוכרת אותן פעמים שהרוב כאן בכנסת הפיל את החוק להחזרת סעיף 5 לחוק ההפלות, רוב המורכב מחברי כנסת משני צדי הבית. גם בכנסת הזאת אין רוב לכפייה דתית – לכן הייתי מצפה שגם היום יושג רוב לחוק הזה בלי הקול שלי. עם זאת, אם יסתבר שהממשלה הזאת עלולה להיפגע כתוצאה מאי-קבלתו של החוק הזה, אני אשקול את ההצבעה שלי. תודה.

### **היו"ר ר' אדרי:**

אני מודה לך, גברתי, חברת הכנסת תמר גוז'נסקי. אני מזמין את חבר הכנסת עובדיה עלי. בבקשה, אדוני.

### **קריאה:**

מתי ההצבעה?

### **היו"ר ר' אדרי:**

אני מניח שבעוד חצי שעה בערך.

### **קריאה:**

מתי?

### **היו"ר ר' אדרי:**

בעוד חצי שעה.

אני רוצה להודות לכל חברי הבית שקיבלו את החלטתי ברוח טובה: אני מקווה שבתוך 30 דקות אנחנו נצביע על הצעת החוק; 30 דקות, אולי קצת יותר, לא פחות. חבר הכנסת עובדיה עלי, בבקשה.

### עובדיה עלי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, ראשית אני מצר על כך שהדיון מתקיים כעת. נראה לי שההחלטה לקיים את הדיון עכשיו מוטעית. הטענות לא מופנות ליושב-ראש הישיבה. תפקידו של יושב-ראש הישיבה לפעול בהתאם להחלטות יושב-ראש הכנסת, כי הסמכויות מוענקות, לפי סעיף 31, ליושב-ראש הכנסת לקבוע את סדר-יומה של הכנסת. נראה לי שיושב-ראש הכנסת שגה פעם נוספת בהחלטתו.

אני מצר על כך שמשבשים בתכיפות גבוהה מאוד את סדרי עבודתה של הכנסת. בשעה 16:30 מוסיפים לסדר-היום נושא כל כך חשוב כמו חוק הבשר, ובתוך חצי שעה באים ודנים בנושא כזה כשחלק גדול מחברי הבית לא יודע על השינוי בסדר-היום. אני מצר, אדוני היושב-ראש, ורושם פעם נוספת, הייתי אומר הערה גם לפרוטוקול על ההתנהגות הלא-נאותה בשיבוש סדרי עבודתה של הכנסת בשינויים התכופים והלא-מסודרים האלה.

אני מבקש להעיר לגופו של עניין. ראשית, אני תומך בחוק הזה וגם הצבעתי בעדו בקריאה הראשונה, אם כי הייתי מבקש בצד התמיכה הזאת גם להעיר הערה שכדאי שתינתן עליה הדעת ותוקדש לה תשומת-לב. בסופו של דבר, אישור החוק ימנע ויפגע בכל נושא הפרטה. חדשות לבקרים אנחנו מנסים למצוא כל מיני דרכים כדי לעקוף את ההפרטה במשק. רק במשטרים בולשביקיים נותרו היום איגודים מקצועיים – משק שבו המדינה מנהלת עסקים. כל בר-בי-רוב יודע מה קרה למשטרים הבולשביקיים ברגע שהם ניהלו עסקים, מפעלים, ברגע שעסקו במסחר, ביבוא וביצוא. הרי כאן לית מאן דפליג שהגוש הקומוניסטי, מזרח-אירופה, רוסיה, חבר העמים של היום, אלה מדינות עם משאבי טבע אדירים, עם משאבי אנוש יוצאים מן הכלל. העובדה שהמשטרים האלה גרמו לכך שמדינותיהם יקרוסו מבחינה כלכלית וישרור בהן רעב ממש, ארגוני "מאפיה" השתלטו על המדינה, מצב הכלכלה בכי רע, אנשים מתהלכים שם רעבים ממש למוצרי יסוד – הדברים האלה קרו בגלל השיטה.

אם לא נגרום להפרטה במשק וכל הנושאים האלה יידחקו לקרן זוית, אנחנו יכולים לגרום לקשיים גדלים והולכים במשק הישראלי.

לכן אני מבקש, בצד אישור החוק, לתת את הדעת לכך שהנושא הזה לא יפגע בהפרטה, מפני שההפרטה היא גורם חשוב מאוד בצמיחה, חשוב מאוד לייצוב הכלכלה בארץ, חשוב מאוד לפיתוח הכלכלה במדינת ישראל.

### היו"ר ר' אדרי:

אני מודה לך, אדוני חבר הכנסת עובדיה עלי. רשות הדיבור לחבר הכנסת דוד מנע.

## דוד מנע (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני אוכל בשר כשר, אני אתמוך בכל הצעת חוק שתעודד את הנושא הזה.

אבל אני תמה על מפלגה אחת בבית הזה, מפלגת הצבועים, המפלגה ששמה מרצ. מה היה קורה לו הביאו הליכוד או ממשלה בראשות הליכוד הצעת חוק מסוג זה לכנסת? מה היו אומרים, איך היו מתבטאים? – הממשלה או הליכוד נשלטים על-ידי חרדים, נשלטים על-ידי דתיים; איך הם מקצינים את דעותיהם. מה הם היו עושים? מה היה קורה לו היה הליכוד בשלטון, והצעה מסוג זה היתה מובאת על-ידינו?

איפה אנשי מרצ? מה קרה? היום אתם בממשלה בלי הליכוד, היום אתם בממשלה בלי הימין. היום אתם בממשלת שמאל. אפילו אין לכם מפלגות דתיות בקואליציה, אפילו אין לכם מפלגות חרדיות בקואליציה, אתם לבדכם. הרי כל השנים חלמתם שתהיה לכם מפלגה, שתהיה לכם קואליציה של שמאל בלבד. והנה, איזו הצעת חוק יפה, חרדית, דתית, שבאה לאפשר ייבוא בשר כשר לארץ. איפה אתם, אנשי מרצ? איפה נעלמתם? מה קרה? האם הצירוף של ש"ס לקואליציה מכשיר הכול? תשכחו מהדעות שלכם, תשכחו מהעקרונות שלכם, תיתנו לממשלה כזו להעביר הצעות חוק כאלו בשעטנז חוקתי?

מעבירים חוק-יסוד: חופש העיסוק, ובסעיף 5(ב) שלו מביאים תיקון שאין לו תקדים בארצות המערב, ועל-פיו חוק רגיל, ברוב של 61 קולות, יכול לגבור על חוק-יסוד. עד איפה הלכתם? לאיזו דרגה הגעתם, אתם אנשי מרצ, אתם אנשי השמאל היפה, הנאור, אנשי החופש, אנשי התרבות, שנותנים לאנשים חופש בכול, שרוצים חופש לכל האנשים?

אתם באים היום, חברים בממשלה כזו, ומביאים הצעת חוק כזו. אני אתמוך בהצעת החוק הזו כי אני מאמין בה, חונכתי עליה. אבל מה הייתם עושים לנו? בושו והיכלמו, אנשי מרצ.

## היו"ר ר' אדרי:

אני מודה לך, אדוני חבר הכנסת דוד מנע. רשות הדיבור לחבר הכנסת סילבן שלום, ואחריו – לחבר הכנסת צחי הנגבי. בבקשה, אדוני.

## דן תיכון (הליכוד):

מתי תורי?

## היו"ר ר' אדרי:

חבר הכנסת תיכון, היית שני ברשימה. קראתי בשמך ולא היית נוכח באולם.

### **דן תיכון (הליכוד):**

אני מצטער, ביקשתי שיעבירו אותי עוד לפני-כן.

### **היו"ר ר' אדרי:**

קיבלתי פתק ואתה צודק, אדוני. הפתק לפני.

### **סילבן שלום (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, חוק הבשר שמוגש לנו עכשיו בגלגול חוזר מסמל את הצביעות הגדולה ביותר שנראתה לפחות מאז אני חבר בבית הזה, צביעות שמובילה 44 חברי כנסת ממפלגת העבודה להצביע פה-אחד בעד חוק שחלק גדול מהם איננו מאמין בו, אינו מקיים אותו וחושב שהוא בושה לדמוקרטיה. אבל 44 אנשים מתייצבים כאחד להצביע בעד החוק הזה. אין אפילו אחד שמסתייג, אחד ששואל אולי, למה, איך?

ניגשתי לאחד מחברי הכנסת ממפלגת העבודה ואמרתי לו: אתה בעד חוק הבשר; הרי אתה לא בדיוק ידוע כאוכל בשר כשר. איך אתה עושה דבר כזה? הוא השיב לי: רוצים להישאר בשלטון, זה מה שצריך לעשות. רוצים להישאר בשלטון. אבל כשאצלנו רצו להעביר את חוק מיהו יהודי, כל המדינה געשה. באו לחברי מהליברלים ושאלו: איך תצביעו בעד החוק הזה? אז אף לא אחד אמר: אני רוצה להישאר בשלטון.

אפילו את עניין השעון כבר הורדתם, כי אתם רוצים להישאר בשלטון. בושה לא מכסה את פניכם. להישאר בשלטון ולהביא חוק שמנוגד ב-180 מעלות למצע שלכם, למה שאתם מאמינים בו, למה שאתם רוצים לגבי חופש הפרט. הרי לו עשה הליכוד דבר כזה היו אומרים: אל תסתכל לי בצלחת.

את חוק החזיר, אדוני, לא הצליח הליכוד להעביר, לא את חוק הבשר הכשר. את חוק החזיר, שמסמל את הטומאה הגדולה ביותר בעם היהודי, הליכוד לא הצליח להעביר אלא בקריאה ראשונה. וכאן, שמעו שמים והאזיני ארץ, פתאום כולם נהיו חרדים. איפה המדבקה "אני חילוני חרד, אל תסתכל לי בצלחת, תן לי לאכול את מה שאני רוצה"? איפה הימים האלה?

### **משה נסים (הליכוד):**

מי אמר את זה? אתה אומר דברים סתומים.

### **סילבן שלום (הליכוד):**

מי אמר את זה? – חברי מפלגת העבודה, חברי מרצ; אף אחד מהם אינו נוכח כאן, למרבה הבושה. איפה הבוחרים שלכם, אנשי מרצ? קיבלתם 200,000 קולות שמתביישים בכם היום. איפה אתם, שאינכם עומדים על שלכם?

מה הם אומרים? השלום חשוב יותר. הכיסאות חשובים לכם יותר. אתם רוצים להיות שרים, יושבי-ראש ועדות, רוצים ליהנות ממנעמי השלטון. זה הדבר היחיד שמעניין אתכם, אנשי מרצ, שום דבר אחר לא. כי אם על דבר כזה אתם לא מפילים את הממשלה, על מה תפילו את הממשלה?

### **משה נסים (הליכוד):**

במפלגת העבודה הכול בסדר?

### **סילבן שלום (הליכוד):**

כבר דיברתי על מפלגת העבודה.

אדוני היושב-ראש, אני לא מדבר אליך כי אני יודע שאתה מסורתי ובכל מקרה אתה בעד החוק הזה, בלי קשר. אתה לא הדוגמה הטובה ביותר לעניין הזה. אבל בקרב מפלגתך יש רבים שלא מאמינים בזה, ואפילו לא מדברים בעד השלום אלא בעד להישאר בשלטון.

שמיר אמר בעבר שבעד ארץ-ישראל צריך לשקור; מה לא עשו לו? הוא לא דיבר על חוק למען ארץ-ישראל. בשבילו ארץ-ישראל פירושה להביא שלום על עם ישראל, כי שמירה על ארץ-ישראל פירושה שלום. לכן אינני פונה אליך, כי אתה שומר תמיד על העקרונות שלך, וגם בעניין הזה אני יודע מה דעתך.

באופן עקרוני אני אתמוך בחוק הזה, כי אני אוכל בשר כשר מאז ומתמיד. אני לא מכיר דבר אחר, כי חונכתי על ברכי הדת, על ברכי המסורת, ולכן מהבחינה הזאת לי אין בעיה עם החוק הזה. אבל אני לא צבוע לבוא ביום הזה ולהצביע כפי שעושים כל אלה שמצביעים בעד חוק שהם לא מאמינים בו, רק כדי להמשיך וליהנות ממנעמי השלטון, רק כדי להמשיך ואולי להוביל את מדינת ישראל למה שאני לא רוצה שיובילו אותה.

משפט אחרון, אדוני היושב-ראש, אני רוצה לומר לכם, תאמינו לי שבשביל המפלגות הדתיות, בשבילן עדיף תמיד שמפלגת העבודה תהיה בשלטון. הם משיגים את ההישגים הכי טובים, אין דעת קהל נגד, אין גיוס בחורי ישיבות, אין צלחות, אין "אל תסתכל לי במה שאני אוכל". יש לכם חיים הכי טובים. הרי היום היינו צריכים לראות את הכותרות בעמודים הראשונים של העיתונים – "חוק הבשר עובר, גיוס בקואליציה". זה מה שהיה קורה אם היתה היום ממשלה אחרת בישראל, כותרת ראשית, מבוקר עד ערב, "קול ישראל" מטרטר, "גלי צה"ל" מטרטרים, ובאים לחברי כנסת של הליכוד: "איך אתם

מעזים להצביע בעד החוק?"; "הרי אתה לא אוכל כשר", היו שואלים פה אנשים, "איך אתה מצביע בעד דבר כזה?". והדברים האלה נעשים יום-יום, אבל פתאום שקט, דממה, הכול עובר, הדברים האלה מקובלים, הדברים האלה ברורים. נראה מהבחינה הזאת שאין שום בעיה.

אני אתמוך בחוק הזה כי הוא חוק נכון גם מבחינה מוסרית וגם מבחינה כלכלית. מה זה מבחינה כלכלית? רוב הציבור שאוכל בשר כשר יאכל בשר טרי אם יהיה מצב שיבואן יביא גם בשר כשר וגם בשר לא-כשר. אם הוא יביא גם כשר וגם לא-כשר, הציבור הדתי לא יאמין שהבשר הזה הוא בשר כשר, ואז הוא יעבור לצרוך בשר טרי. אם הוא יעבור לצרוך בשר טרי, המחיר של הבשר הטרי, שהוא מראש גבוה, יעלה, והפגיעה תהיה פגיעה בשכבות החלשות, שהן ברובן אוכלות בשר כשר. לכן, גם מבחינה כלכלית התרת היבוא בו-זמנית היתה פוגעת בציבור, פוגעת בשכבות החלשות, ולכן אני קורא לכולם – רק לאלה שמאמינים – לתמוך בחוק הזה, ואילו למפלגת העבודה ולמרצ אני קורא לעשות את חשבון הנפש האמיתי ביום כזה, שלדעתי הוא בושה לכנסת.

### היו"ר ר' אדרי:

אני מודה לך, אדוני, חבר הכנסת סילבן שלום. חבר הכנסת צחי הנגבי – איננו. רשות הדיבור לחבר הכנסת יהושע מצא, ואחריו – לחברת הכנסת נעמי בלומנטל. בבקשה, אדוני.

### דן תיכון (הליכוד):

מתי אני?

### היו"ר ר' אדרי:

קיבלתי פתק שביקשת להיות אחרון.

### דן תיכון (הליכוד):

בסדר, לא אכפת לי.

### היו"ר ר' אדרי:

אני יכול לפני כן, אדוני.

### יהושע מצא (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, בשניים-שלושה משפטים קצרים אני אפתח ואומר, שאני תומך בחוק הבשר בכל האמור לכשרותו.

אדוני, אני לא יכול בצורה כזאת, וגם השעון רץ.

## היו"ר ר' אדרי:

חברי הכנסת, אני מבקש. אתה צודק, אדוני. אני אביא את זה בחשבון. אני פונה אליכם, ואנא, הואילו בטובכם, חבר הכנסת מצא ישב ולא הפריע לאיש. אני מבקש לנהוג בהתאם.

## יהושע מצא (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, כפי שאמרתי, אני תומך בחוק זה כמי שבא וגדל בבית מסורתי, בית ספרדי; אין לנו בעיות כשרות, כך חונכנו מגיל קטן, כך חונכנו בבית אבא. אבל יש לי טענות קשות אליכם, הממשלה, הקואליציה. אתם מעלים בבהלה גדולה את החוק הזה לא בשל הצורך בכשרות. הצביעות היא שמוליכה אתכם. הנסיעה לארצות-הברית, כשראש הממשלה רוצה לבוא בבשורות קואליציוניות של הרחבת קואליציה, היא שמובילה אתכם, היא שמזרזת אתכם. אתם בכלל נמצאים בימים האלה עם רצונות לבוא בבשורות לתוניס ובבשורות לוויינגטון. בשורה אחת לתוניס – הנה אנחנו עוצרים כאן, מצד אחד, יהודים שנוהגים בניגוד לחוק, וכך אומנם צריך לנהוג אתם, אבל באותה נשימה אתם משחררים את הטרור הפלשתיני החוצה.

בזאת, אדוני היושב-ראש, אני מסיים את נושא חוק הבשר, ועובר לנושא התקנון בכנסת שנרמס, ולכך אבקש לייחד את הדקה-וחצי.

היה ויכוח קשה בשבוע החולף עם יושב-ראש הכנסת שבח וייס. בעקבות הוויכוח הזה אני הטחתי בפניו שהוא לא אומר דברים נכונים, לא אומר דברי אמת, והוצאתי לראשונה בקריאה של שלוש פעמים החוצה, אל מחוץ למליאה. אני חוזר ואומר, אדוני היושב-ראש, יושב-ראש הכנסת שבח וייס הולך את הכנסת שולל בשבוע שעבר; הולך שולל, ואני אחראי לכל מלה שלי. יושב-ראש הכנסת רמס את תקנון הכנסת. בשבוע החולף הוא הודיע פה בפרוטוקול – ואני לא רוצה לאבד זמן ולקרוא – שהוא חשב שהסעיף שהוא מכניס באמצע סדר-היום, הוא חשב שזה בסוף סדר-היום, ובכך הולך יושב-ראש הכנסת את הכנסת שולל. כולנו ראינו על הלוח בחוץ, גם בהדפסה וגם בכתב יד, ומה נאמר באותו פרסום בחוץ על לוח המודעות? נאמר שם: לידיעת חברי הכנסת, בשעה 16:00 ייפסק הדיון בהצעות לסדר-היום ויועלו לדיון הצעות חוק אלו ואלו. אני שואל את יושב-ראש הכנסת, מה פירוש "ייפסק הדיון" – ואז הוא העלה את החוק שבו אנחנו מתכתשים היום, חוק הבשר, וכן החוקים האחרים. מה פירוש "ייפסק", כאשר מצד אחד דיווח פה יושב-הראש למליאת הכנסת, שנדמה היה לו שזה יהיה הסעיף האחרון, חוק העיסוק, ולעומת זאת בלוח הוא פרסם את מה שקראתי: "ייפסק הדיון בשעה 16:00". הוא הולך שולל.

ביקשתי לומר ליושב-ראש את הדברים האלה ולהבהיר לו שהוא מוליך שולל את הכנסת. הוא ניצל את הפטיש שבידו על מנת לקרוא קריאה ראשונה, שנייה ושלישית, ולהוציא חבר כנסת החוצה.

אמרתי ליושב-ראש הכנסת, ואני חוזר ואומר, אני מאחל לו שלא יזדקק לפטיש על מנת לפרש את תקנון הכנסת. אני חוזר וקורא לו למלא אחר תקנון הכנסת ולא לנצל אותו על מנת לתת לממשלת ישראל שימוש ברוב דורס. תקנון הכנסת בא להגן קודם כול על המיעוט בבית הזה, ולא על רוב דורס של ממשלה. על כן, מה שאמרתי ליושב-ראש הכנסת, שהוא הטעה את הכנסת, אני חוזר ואומר; כשיושב-ראש הכנסת אומר בכתובים בחוץ "הדיון ייפסק", הוא לא יכול לספר לבית הזה שהיה נדמה לו שזה יהיה הסעיף האחרון.

על כן, אדוני היושב-ראש, לסיום, אני תומך בחוק הבשר. הפרוצדורה שבה הועלה היום חוק הבשר לא תקינה. אומנם זה על-פי התקנון הפעם, אבל לא תקין, משום שברגע מסוים הוא מפסיק דיון ומעלה חוק אחר בלי התרעה לחברי הכנסת. טוב יעשה יושב-ראש הכנסת אם יפסיק לרמוס את תקנון הכנסת.

### **היו"ר ר' אדרי:**

אני מודה לך, אדוני, חבר הכנסת מצא. טוב שאמרת שסדר-היום הוא על-פי התקנון. אני רק מבקש, היות שיושב-ראש הכנסת לא כאן, אני חושב שהביטוי "הולך שולל" אינו במקומו. למיטב ידיעתי, יושב-ראש הכנסת נוהג בהגינות, ביושר, והוא יושב-ראש ליברלי, אולי לעתים גם מתחשב יתר על המידה בכל אחד מאתנו. מאחר שאני מכיר אותך, אדוני, חבר הכנסת מצא, שגם אתה אדם שנוהג בחברות טובה עם כולם, ועדת האתיקה תדון בסוגיה שהעלית כאן, וברשותך, הייתי מבקש, אם אתה תסכים, שהמלה "שולל" – לא נראה אותה בפרוטוקול שלנו, במיוחד על יושב-ראש כנסת שנוהג, כפי שאמרתי, ביושר, בהגינות ובליברליות.

### **יהושע מצא (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, אשמח מאוד אם תיזום דיון פה בבית על – כיצד פועלים בתקנון הכנסת. אז אוכל להשמיע בפני יושב-ראש הכנסת את דברי, בנוכחותו. אני מצטער שבדיון כזה, כשהיה ויכוח על התקנון, נאלצתי לומר דברים שלא בנוכחותו, אבל הם בפרוטוקול. אני חוזר ואומר, יושב-ראש הכנסת ניצל ומנצל בשבועות האחרונים את התקנון לרעה.

### **היו"ר ר' אדרי:**

אודה לך אם אתה תסכים שהמלה "שולל" – – –

### **יהושע מצא (הליכוד):**

אדוני, אמרתי מלה יותר קשה בשבוע שעבר. אני משאיר את המלה "שולל".

## היו"ר ר' אדרי:

אדוני, פניתי אליך, אני ממשיך בדיון.

רשות הדיבור לחבר הכנסת גונן שגב. אחריו – חברת הכנסת נעמי בלומנטל.

## גונן שגב (יעוד):

כבוד היושב-ראש, חברי הכנסת, ראשית, אני חושב שחבר הכנסת מצא טעה בהגדרתו – הולכת שולל. אני חושש מאוד שהכנסת מצטיירת כלפי חוץ, בכל השבועות האחרונים, בצורה מאוד לא מכובדת, וזה נובע מכך שלא מושקעת די מחשבה. אם מפלגת העבודה ידעה או רצתה או חשבה שתהיה לה בעיה, היא לא היתה צריכה להביא למצב שבג"ץ, בעקיפין או במישרין, יחזיר את הנושא לכנסת, ונצטרך לשנות חוק כדי שיתאים לחוק-יסוד זה או אחר, כדי שבג"ץ לא יוכל לפסול אותו. אני חושב שעם קצת מחשבה, עם קצת עצירה ומחשבה בכל הנושאים, היינו נראים הרבה יותר מכובדים כלפי חוץ, ולא כמו חבר חובבים בנושא חקיקה, בעיקר בנושאים כל כך משמעותיים. זה דבר ראשון.

דבר שני, שלי מאוד מאוד כואב בעניין הזה, הוא שחוק ייבוא בשר בקר קפוא (הצעה שנייה), כמו שהוא נקרא כאן, הפך למעין מלחמת חורמה בין חילונים משמאל לבין חרדים. אני חושב שהנושא המרכזי, שחבר הכנסת סילבן שלום העלה אותו פה קודם על קצה המזלג, אבל לא העלו אותו לפני כן, הוא הנושא הכלכלי. חוק כזה או אחר עלול לפגוע בצורה בלתי רגילה באחד הענפים היחידים שנשארו רווחיים בחקלאות. אני חושב שאת הנושא הזה היו צריכים להעלות על סדר-היום, לדבר גם על הנושא הזה, ולא לרכז את העניין בדבר אחד כך שגם כלי התקשורת מחקים אותו: אתה בעד החרדים או נגד החרדים, האם הממשלה קונה את החרדים או לא.

יש כאן נושא משמעותי מאוד מאוד. אם אנחנו הולכים לחקיקה אשר תפתח את ייבוא הבשר באופן מוחלט, בלא שום הגנה על החקלאים המקומיים, ייפגע אחד משני, או משלושת ענפי החקלאות האחרונים שנשארו כאן, ואולי הוא הענף החשוב ביותר, כיוון שבקר במרעה הוא הענף שמחזיק אדמות מדינה בצורה הטובה ביותר, ואין לנו כרגע צורה טובה יותר להחזיק אדמות מדינה. לתחום הזה איש לא התייחס, והוא עלול היה לקבל מכה כזאת, שהיינו מפנים עוד אלפי דונמים להשתלטות פראית של גורמים כאלה ואחרים.

אני קורא שוב לכל הבית לשקול את הנושא, לא של בשר כשר מול בשר טרף, אלא של פגיעה נוראית בחקלאות כנגד שמירה על החקלאות. אני חושב, שאם מחליטים לפתוח את היבוא, כפי שמופיע בסעיף 2, על-ידי שר התעשייה והמסחר במקרים מיוחדים, צריך להוציא את הנושא הזה מידי שר התעשייה והמסחר ולקבוע בחוק קריטריונים לייבוא בשר טרף, ולא שהשר יוכל לתת – אני לא מדבר על השר הספציפי הזה, אבל שר בעתיד יוכל, חס וחלילה, לתת למישהו ממקורביו, דברים שראינו בעבר, לצערנו. אני מציע לקבוע מסמרות בחוק גם לגבי סעיף 2; דהיינו, מתי אפשר לייבא בשר במקרים מיוחדים. מעבר לכך, גם בנושא הבשר הכשר, אני קורא לשר החקלאות לבדוק כיצד ממשלות בעולם מסבסדות היום את בשר הכבש ואת בשר הבקר, סבסוד כזה שאנחנו כאן, חקלאי ישראל, לא יכולים לגדל קילוגרם בשר בהאכלה או בהאבסה, ולקבוע מחיר מינימום, בלי רווח בכלל, ולהשתוות למחירים בחוץ-לארץ.

אי לכך, אני מצביע בעד החוק הזה, שהוא הרע במיעוטו מבחינת החקלאות בארץ-ישראל. אני קורא לשר החקלאות ולשר התעשייה והמסחר לקבוע מסמרות להגנה על בשר שמגדלים בארץ, גם כנגד ייבוא בשר כשר. תודה.

### **היו"ר ר' אדרי:**

אני מודה לך, אדוני, חבר הכנסת גונן שגב.

רשות הדיבור לחברת הכנסת נעמי בלומנטל. אחריה – חבר הכנסת אריאל ויינשטיין. בבקשה, גברתי.

### **נעמי בלומנטל (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני עומדת כאן מעל הדוכן הזה ופשוט נדהמת. הלוואי שבלב שלם ובנפש חפצה היינו באים כאן היום להצביע על חוק נאור, חוק שבוודאי חלק מחברי הכנסת תומכים בו. דווקא אנשי הליכוד ברובם קשורים בעבודות של מסורות, של ילדות, של משפחות, דווקא הם קשורים למסורת ישראל, ומה טבעי יותר מכך שאנשי הליכוד, עם אנשי המפלגות החרדיות והדתיות, היו באים ומציעים כאן יחד חוק שבאמת יסקף את אשר עם לבם, את אשר הם מבטאים ומביאים לידי ביטוי, את הרצונות, הערכים והמאויים של הקהל שבחר בהם ושלח אותם לכנסת.

אבל מה אנחנו רואים לנגד עינינו? אנחנו רואים שבאים ומכשירים בעצם את כיסאותיהם של אנשים אפיקורסים, שלהם ולבשר כשר אין שום קשר ושום נגיעה. אנשים שבמסע הבחירות שלהם באו אל קהל הבוחרים, שהיום הם מרמים אותו, משקרים לו ויורקים לו בפנים, זה קהל הבוחרים של אנשי מרצ ומרבית אנשי מפלגת העבודה, שאינם רוצים לאכול בשר כשר, שלא אכלו בשר כשר. וכל כך למה? כדי להכשיר את הכיסאות הטמאים, שהולכים להביא מכאן בשורה אווילית, בשורה עצובה לעם בישראל, בדמותם של עוד ועוד ויתורים על ארץ-ישראל.

ואני שואלת, איך זה הולך ביחד, אהבת ארץ-ישראל, אהבת קדושתה של הארץ הזאת, וזריקתה תמורת כיסאות ותמורת האכלת אנשים טמאים בשר כשר. הלוואי שהבשר הכשר הזה ייתקע בגרונותיהם הטמאים של אלה שלא אוהבים לאכול בשר כשר, שלא אכלו מימיהם בשר כשר.

### **רפאל פנחסי (ש"ס):**

— — —

### **נעמי בלומנטל (הליכוד):**

החוק הזה בא אך ורק — — —

## רפאל פנחסי (ש"ס):

---

## נעמי בלומנטל (הליכוד):

על הבשר הכשר הזה אתם מוכרים את ארץ-ישראל. בושה לכם. אני אצביע בעד החוק הזה, אבל מתוך נפש חפצה ומתוך רצון לשמור על ארץ-ישראל. בושה לכם. אתם מוכנים להאכיל את הטמאים האלה, הטמאים שאמרתם שהם אוכלים שרצים, ואתם מוכנים להכריח אותם לאכול בשר כשר כדי למכור את ארץ-ישראל. וזאת הבעיה.

ערפאת מחכה לרבין. ערפאת מחכה לליטרת הבשר, שהכשרו של הבשר הזה מביא לטומאתה של הממשלה התבוסתנית הזאת.

## יורם לס (העבודה):

---

## נעמי בלומנטל (הליכוד):

הסתדרות, תשתוק.

## קריאות:

---

## היו"ר ר' אדרי:

תודה רבה. אני מודה לחברת הכנסת נעמי בלומנטל.

חברי הכנסת, ברשותכם, אני מבקש לאפשר דיון מסודר. חבר הכנסת ונונו, חבר הכנסת שאול יהלום, אני מבקש לאפשר דיון סדיר. עד עתה התנהל הדיון בצורה מסודרת. אנא מכם, לא להפריע. אנא מכם, חברות הכנסת, חברי הכנסת. חברות הכנסת המכובדות. חברות הכנסת המכובדות, אני לא

רוצה לקרוא בשמות. אנא מכם. חברת הכנסת סלמוביץ, אנא בטובך, אבקש לשבת. שלוש פעמים לא קראתי בשם.

### **דברי ברכה של היושב-ראש לנשיא אסטוניה**

**היו"ר ר' אדרי:**

ברשותכם, חברי הכנסת, נמצא כאן נשיא אסטוניה עם פמלייתו, ואני מבקש להביא לו ברכה בשמי ובשמכם. אני מבקש לברך את אורחנו רם המעלה נשיא אסטוניה לנארט מרי ואת חברי פמלייתו.

אסטוניה היא אחת משלוש מדינות הבלטיקום שעמן כוננו יחסים דיפלומטיים בקיץ של השנה שעברה, ומאז מתהדקים והולכים יחסינו בכל התחומים. קרבה זו וחימום היחסים אינם יכולים ואינם צריכים לכסות על העבר שבו כיסו עננים שחורים וכבדים את אדמת אסטוניה, שעליה בוצעו פשעים נגד היהודים, ובה שיתפו פעולה עם האויב הנאצי.

יחסינו בהווה, הדוקים ככל שיהיו, אסור שישכיחו עובדה זו, ודווקא בצל אותם ימים נוכל עתה לבנות מערכת יחסים חדשה בתחומי החוץ, הכלכלה, המסחר והתרבות למען ימים אחרים טובים יותר, אנושיים יותר.

אני מקווה, אדוני נשיא אסטוניה, כי ביקור זה הוא חוליה נוספת באותה מסכת יחסים, ומאחל לאורחינו ביקור מועיל ופורה. תודה.

### **הצעת חוק ייבוא בשר בקר קפוא**

**התשנ"ד-1994 (הצעה שנייה)**

**(קריאה ראשונה)**

**היו"ר ר' אדרי:**

אנחנו ממשיכים בסדר-היום. רשות הדיבור לחבר הכנסת אריאל ויינשטיין, אחריו – לחבר הכנסת דן תיכון, ואחריו – לאחרון הנואמים, חבר הכנסת צחי הנגבי. כפי שהודעתי, הרשימה סגורה, ולא ניתן עוד רשות דיבור לחברי כנסת.

**אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, כולנו יודעים איך יהודים לדורותיהם נהרגו ובלבד שלא לטעום מהבשר ההוא. אני חושב שבמדינת היהודים ראוי שייאכל בשר כשר. אני סבור ואני יודע שאפשר לעשות מטעמים טובים מבשר כשר.

אני לא מבין מדוע במדינתנו צריך שיהא ייצור מקומי של בשר חזיר. אבל, זו עובדה, המציאות היום, שכולנו לדורותינו נותנים סובסידיה לייצור בשר חזיר כאן במדינת ישראל. בכך שקבענו שהסובסידיה למים היא כללית ולא לענפים חקלאיים, אנחנו מסבסדים את המים שמהם מייצרים אותו בשר. אנחנו מוכרים את הקרקע שלנו במחיר מוזל, מחכירים אותה לאותו ייצור. ויש לנו היום ייצור במימון שלנו, של הבית הזה, לאותו בשר. מה הצביעות בחוק הזה? מה אנחנו עושים בחוק הזה? למעשה אנחנו נותנים מונופול ליצרני בשר מקומי לא-כשר.

אתה יודע, חבר הכנסת פנחסי, מה משמעות המושג מונופול בייצור? משמעות הדבר שמי שמקבל את המונופול מתחזק ויכול לייצר עוד ולהתעצם. אם היום הוא מעסיק 10 או 20 עובדים, הוא יעסיק 50 ו-60. שהרי החוק הזה נעשה למען השלום.

יושב כאן כבוד שר האוצר, שדן היום בפאריס על משקים פתוחים עם האוטונומיה. משמעות הדבר, שכאשר ייאסר לייבא לכאן בשר לא-כשר, ישווקו בעלי המונופול, היצרנים המקומיים, מהבשר שהם מייצרים כאן לאוטונומיה. יש שם מאות אלפי צרכנים, שאומנם לא אוכלים חזיר, אבל הם יאכלו בשר לא-כשר.

### **רפאל פנחסי (ש"ס):**

אתה דואג להם.

### **אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

אני לא דואג, אני רק מנתח. חבר הכנסת פנחסי, אני מנתח – –

### **היו"ר ר' אדרי:**

חבר הכנסת פנחסי, זמנו מוגבל והוא כבר סיים שלוש דקות. אנא, אנא, סייע לי, אדוני.

### **אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

אני רק מנתח מה אתם מביאים לכאן. אמרתי בתחילה שאני בהחלט מצדד, אומנם לא בחקיקה, אני חושב שבמדינת היהודים ראוי שייאכל בשר כשר, אבל מה שאתם עושים כאן היום בחוק – אם אתם רוצים לפגוע באותו מפעל שלא יתעצם, הייתם צריכים לאפשר יבוא, היבוא הזה היה גורם לגימודו של המפעל המקומי, ואחר כך תחוקקו את החוק האוסר יבוא בשר לא-כשר.

מה אתם עושים היום? אתם מונעים היום את היבוא, אתם נותנים למפעל הזה שהבשר שלו נמכר היום בחוצות הערים את ההתעצמות באמצעות החוק שלכם, והוא ישווק בכל מקום. זו המציאות.

אני חוזר ואומר, אני עצמי באתי ממשפחה, קיבלתי חינוך בבית-ספר דתי, אני יודע מה המשמעויות, ואני מבין לרגשותיכם. אבל בחוק הזה, להערכתי, מבחינה כלכלית אתם משיגים את ההיפך. ימים יגידו.

### **היו"ר ר' אדרי:**

אני מודה לך, חבר הכנסת ויינשטיין.

רשות הדיבור לחבר הכנסת דן תיכון. אחריו – אחרון הדוברים, חבר הכנסת צחי הנגבי.

### **דן תיכון (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני זוכר שבחודש מרס 1990 נפלה הממשלה. בעקבות מה שנקרא – חבר הכנסת נסים, אני מדבר אליך – "התרגיל המסריח" כוננה לאחר מכן ממשלה חלופית במקום ממשלת האחדות הלאומית. תקן אותי אם אני טועה, באחד הסעיפים הקואליציוניים נאמר שהממשלה החדשה תפעל לאיסור גידול וייצור בשר חזיר בארץ, למעט באזורים מסוימים.

אני זוכר את הכנסת רועשת, גועשת, את אבירי חופש הדיבור ממרצ וממפלגת העבודה קמים וצועקים, את קולו הניחר של חבר הכנסת אורון, את הדיונים שהתקיימו בוועדות הכנסת, בוועדת הפנים, ואת מה שלא יצא מההסכם הזה, כי לא יצא דבר.

אני משווה את ההליך הזה למה שקורה כאן היום. אני יכול לומר לך, חבר הכנסת מסאלחה, אינני יודע לאן והיכן ותחת איזה שטיח מתחבאים כל אבירי הצעקות דאז. משמע, שלמען קואליציה עושים הכול, אין אידיאולוגיה, אין רעיון. מספיק שרצים בטלוויזיה, וחושבים שהמצביע הוא טיפש ולא זוכר.

### **אלי דיין (העבודה):**

בנושא הבשר עבדנו ללא קשר לקואליציה.

### **דן תיכון (הליכוד):**

הו, בוודאי, בוודאי. ואתה האחרון שעוד מאמין במה שאתה אומר. תיזהר, כי בעוד שעה גם אתה כבר לא תאמין במה שאתה אומר.

שיהיה ברור, רבותי, כולם יודעים מה קורה כאן. בל נעמיד פנים. לא חוק הבשר ולא חוק הבשר הכשר עומד כאן לנגד עינינו. עומדת כאן שאלה אחת, והיא הרחבת הקואליציה. היות שראש הממשלה צריך לנסוע לאן שהוא צריך לנסוע, הוא צריך להרחיב את הקואליציה, וכולם נאנסים על לא עוול בכפם.

עכשיו תרשה לי להתייחס לדברי יושב-ראש ועדת הכנסת שנאמרו לפני כמה דקות. אני מבין שמהלכים עלינו אימים. אומרים לנו: אל תתקפו את יושב-ראש הכנסת. אני אומר לך, אדוני יושב-ראש הישיבה, אנחנו נתקוף את יושב-ראש הכנסת, במידה שהוא לא יכבד את התקנון. אנחנו לא נוותר עוד בענייני התקנון. אפשר לצעוק ולגעור ולהשתמש ברמקולים כדי להשתיק אותנו. אנחנו חושבים שמה שנעשה כאן ביום רביעי מאשר את מה שידענו במשך תקופה ארוכה – כשנוח לקואליציה, מפירים את התקנון.

כבר אמרתי לפני כשעה שאני מתגעגע לימים שבהם חבר הכנסת מנחם סבידור היה יושב-ראש הכנסת. לאלה שלא ידעו את סבידור אני יכול לומר שהוא היה יושב-ראש אמיץ, כן, עמד על דעתו גם כשזו עמדה בסתירה לעמדת מפלגתו. כשהוא חשב שהתקנון מחייב אותו לנהוג כך, הוא נהג כך. והוא אמור היה לשלם, והוא שילם בראשו על היותו יושב-ראש אמיתי, יושב-ראש ששמר על התקנון. יושב-ראש שמתחיל להיכנע ללחצים ולגחמות של ראש ממשלה, לא יחזיק מעמד, כי הוא יושב-ראש של כולנו והוא מזכיר לנו מדי דקה שהוא מייצג מפלגה מסוימת.

כל ההערות שלו ביום רביעי היו מבישות. היה סיכום בחדרו, והוא לא עמד בסיכום הזה. הוא ידע והודה שהוא טעה, כשהוא מיקם את הנושא הזה ביום רביעי בשעה 16:00. כולנו ציפינו להחלטתו, שהיתה ברורה. לפתע הוא נאחז בסעיף 34(א), כשאין לכך אח ורע, כשאין לכך שום צידוק בתקנון. הוא סתם קרא סעיף מן התקנון, שאין לו כל קשר, ורמס את התקנון. כל זמן שהוא לא יתנצל – אנחנו לא נוותר.

### היו"ר ר' אדרי:

אני מודה לך, אדוני. אבל אני מבקש שהוויכוח הזה בכל מה שקשור ליושב-ראש הכנסת – וזה יהיה חברי והוגן – יתקיים כשהוא נוכח כאן. אני לא רוצה לחזור על הדברים.

### אלי דיין (העבודה):

תפסיקו לתקוף את יושב-ראש הכנסת.

### היו"ר ר' אדרי:

כבר אמרתי שהוא נוהג בהגינות ובחברות כלפי כולנו. אני מבקש גם לכבד את יושב-ראש הכנסת על הדרך שבה הוא נוהג בכולנו, בסבלנות ובצורה ליברלית.

אחרון הדוברים – חבר הכנסת צחי הנגבי.

#### **עובדיה עלי (הליכוד):**

ראוי לכבד את יושב-ראש הכנסת, אבל – שיכבד את התקנון. אנחנו בעד לכבד את יושב-ראש הכנסת.

#### **היו"ר ר' אדרי:**

אבל בנוכחותו. אנא מכם, חברי הכנסת.

#### **עובדיה עלי (הליכוד):**

אני גם קורא לכבד את יושב-ראש הכנסת. אני בעד זה. אבל אנחנו מבקשים שגם הוא יכבד את התקנון.

#### **היו"ר ר' אדרי:**

אדוני, אתה יודע שהוא מכבד את כולנו. אני מבקש לקיים את הוויכוח הזה בנוכחותו.

#### **דן תיכון (הליכוד):**

הוא לא צריך לכבד אותנו. הוא צריך לכבד את התקנון.

#### **היו"ר ר' אדרי:**

הוא מכבד, הוא מכבד, אדוני. אם יש ויכוח – אפשר לנהל את הוויכוח באופן חברי. אני מודה לכם.

אדוני, חבר הכנסת הנגבי, אחרון הדוברים, בבקשה.

## **צחי הנגבי (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אדוני השר, אני בוודאי אעלה שוב על הדוכן הזה בשעות הקטנות של הלילה על מנת להביא את החוק בקריאה שנייה ושלישית, אם הוא יאושר בקריאה הראשונה, ולאחר מכן, כמובן, בוועדה.

אני רוצה, קודם כול, להרגיע את הקולות הפרנואידיים שאני שומע במסדרונות, שלפיהם יש סכנה שוועדת הכלכלה, עקב היותו של יושב-ראש הוועדה נמנה עם שורות האופוזיציה, תנהג מנהג של סחבת ותימנע מהבאתו של החוק במועד. זו, כמובן, אמת שדעתם של חברי האופוזיציה בוועדה ובכנסת בכלל איננה נוחה מן העובדה שהדיון בחוק כזה – שאמור היה, אדוני היושב-ראש, לעסוק בסוגיות ערכיות, לשקול בטהרתן עמדות אידיאולוגיות בעניין דת ובעניין מדינה, סוגיות של הלכה, סוגיות של כשרות, שפע של נושאים שיפה להם דיון מעמיק – נעשה לנוכח איומים או לנוכח פיתויים הנוגעים להרכבי ממשלה. אבל, אף שזהו מהלך הדברים, אני כיושב-ראש ועדה מחויב לנהוג באורח ענייני וממלכתי, כפי שאני נוהג, וכפי שנוהג כל יושב-ראש ועדה.

## **דן תיכון (הליכוד):**

אתה חייב לנהוג על-פי התקנון. כל הסכם שהוא בסתירה לתקנון לא מחייב אותך.

## **צחי הנגבי (הליכוד):**

אני מדבר כרגע על חקיקה בוועדה. יושב-ראש ועדה שמשתמש בסמכותו כדי למשוך דיון מעבר לזמן האותנטי שמוקדש לדיון הזה – עושה שימוש לרעה בסמכותו. אומנם מפעם לפעם יש דוגמאות כאלה. גם אני בוועדה מקבל החלטות, לעתים על סמך רצון להבהיר נושא יותר לעומקו, לעתים מפסיקים עקב התייעצות סיעתית. אבל הנושא הזה, נדמה לי, מוצה במהלך הדיון בקריאה הראשונה, ואין שום עילה או שום סיבה שוועדת הכלכלה לא תסיים היום את הדיון במועד ותגיש את החוק לקריאה שנייה ושלישית.

אדווה מאוחר יותר על הדיון שהיה בוועדת הכלכלה, כאשר נגיע למליאה. אני מצטער, אינני רואה כאן חברים מש"ס. סליחה, נמצא כאן חבר הכנסת מאיה, אולי השר מאיה בקרוב. אני מצטער שאנחנו נראה בקרוב את ש"ס במחיצתה של הקואליציה. אני מצטער מאוד שחברי הכנסת של ש"ס עתידים להעניק גיבוי – – –

## **היו"ר ר' אדרי:**

ברשותך, לפני שארד מהבמה, אני רוצה להודות לך על הגינותך ועל הדרך שבה אתה נוהג. אני לא הטלתי לרגע אחד ספק בכך שתעמוד בדיבורך. אני מודה לך, אדוני.

### צחי הנגבי (הליכוד):

תודה לך, אדוני היושב-ראש.

הייתי מאוד רוצה לראות את חברי הכנסת של ש"ס מקבלים החלטה אמיצה וקשה להימנע מלהיות שותפים לממשלה הזאת בהרכבה הנוכחי, ובעיקר על סמך מדיניותה הנוכחית. נדמה לי גם שזו משאלת לבם של מרבית חברי ש"ס, ובוודאי של מרבית תומכיה ומצביעיה של התנועה הזאת, כפי שאני שומע מהם מעת לעת. אבל העובדה הזאת איננה יכולה להוות, מבחינתי, מרכיב כלשהו בהחלטה כיצד לנווט את הדיון בוועדת הכלכלה.

אני מאמין שבמהלך הלילה הזה תצטרך הכנסת במליאתה לקבל את ההחלטה האם היא מאשרת, או איננה מאשרת, ברוב הדרוש את הצעת הממשלה לאמץ את חוק ייבוא בשר קפוא, התשנ"ד–1994.

### היו"ר ש' וייס:

רגע, אדוני יושב-ראש הוועדה. אני רוצה להציג שאלה לפני ששר האוצר עולה להשיב. אתה מתכוון להביא את החוק לקריאה שנייה ושלישית היום? – לאינפורמציה של הבית.

### צחי הנגבי (הליכוד):

מבחינתי, אם אנחנו נקיים את ההצבעה – – –

### היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, תקשיבו, כי זו אינפורמציה שהיא נחוצה גם לבית.

### צחי הנגבי (הליכוד):

אם בתום ההצבעה – – –

### היו"ר ש' וייס:

אם הוא יאושר, כמובן.

### **צחי הנגבי (הליכוד):**

אם החוק יאושר ברוב הדרוש, נזמן את הוועדה כבר לעוד חצי שעה, ל-18:30. אני מאמין שעד חצות נסיים את הדיון לאחר ההצבעות על כל ההסתייגויות בוועדה.

ההחלטה אם להביא את הצעת החוק באותו יום במליאה תלויה בכם. היא לא תלויה בי.

### **היו"ר ש' וייס:**

חברי הכנסת, זה קטע אינפורמטיבי.

### **צחי הנגבי (הליכוד):**

אני אומר שמבחינתנו, מבחינת הוועדה, אין בעיה. אם הממשלה תחוש שהיא מעדיפה לדחות זאת מטעמים שלא כאן המקום לפרטם, נעביר את זה מחר.

### **היו"ר ש' וייס:**

סליחה, אדוני שר האוצר, לפני שאני מזמין אותך, יש פה עניין פרוצדורלי קטן. הייתי רוצה שגם השר המתאם יהיה כאן, אם כי אתה מייצג את הממשלה כמו כל שר. אני שאלתי את יושב-ראש ועדת הכלכלה אם הוא מתכוון – – –

### **עמיר פרץ (העבודה):**

למה זה חשוב?

### **היו"ר ש' וייס:**

למה זה חשוב? ממי אבקש שיסביר לך למה זה חשוב, כי אני לא יכול מכאן?

אני שאלתי את יושב-ראש הוועדה אם הוא מתכוון לסיים היום את הדיון לקראת קריאה שנייה ושלישית, כמובן אם החוק יאושר בקריאה ראשונה. אמר לי יושב-ראש ועדת הכלכלה, חבר הכנסת הנגבי, שהוא מעריך שהוא יסיים את הדיון היום, ואי-שם בשעות הערב המאוחרות מאוד, מבחינת הוועדה החוק יהיה מוכן. לכן, ייתכן מאוד שנתבקש היום לאשר אותו בקריאה שנייה ושלישית. אני כבר מודיע, ונראה כיצד יתפתחו הדברים. כמובן, אם כך, זה יופיע בסדר-היום לפי התקנון והנוהל.

### צחי הנגבי (הליכוד):

מה זה אומר, אדוני, לגבי פרק הזמן שנדרש למינהל הכנסת – ואני פשוט לא בקיא בזה – מבחינת ההדפסה של ההסתייגויות והבאתן לשולחן?

### היו"ר ש' וייס:

מייד אברר אצל המזכיר מה המשמעות של זה. אני לא כל כך מודע.

### קריאה:

---

### היו"ר ש' וייס:

אתה לא מבין? אנחנו רוצים לדעת אם היום תהיה הצבעה בקריאה שנייה ושלישית.

### צחי הנגבי (הליכוד):

תודה רבה, אדוני היושב-ראש.

### היו"ר ש' וייס:

בבקשה. אדוני שר האוצר.

### שר האוצר א' שוחט:

אדוני היושב-ראש, רבותי חברי הכנסת, אני שמעתי את חבר הכנסת תיכון כאשר הלין והתלונן על חברי הכנסת, אשר ב-1990, בחודש מרס, הציגו עמדה מסוימת לגבי חוק מכירת חזיר בתחומי מדינת ישראל, ואני שמעתי אותו מלין על שינוי העמדות, שנגזר משינוי הפוזיציה. אני זוכר, בהיותי יושב-ראש ועדת הכספים ולאחר מכן חבר ועדת הכספים, שמעתי את דעותיו של חבר הכנסת תיכון, שהתייחסו לעניין חופש הפעולה של שוק ההון ומעורבות הממשלה בשוק ההון ומלחמתו הצודקת בעניין חופש הפעולה של כוחות השוק בשוק ההון.

ואתמול, הייתי אומר שאני יותר מאשר הופתעתי, כאשר נשאל חבר הכנסת בריאיון ישיר בטלוויזיה, בערוץ הראשון, מה לדעתו צריך שר האוצר לעשות כאשר יש בעיה כזו או אחרת בשוק ההון, ותשובתו היתה, שלו היה הוא שר האוצר, הוא היה מבקש ממנהלי קופות הגמל להתחיל לקנות סחורה בשוק.

אמירה זו הייתי מצפה לשמוע אולי מכמה חברי הכנסת אחרים; לא הייתי מעלה על דעתי, שחבר הכנסת דן תיכון יציע הצעה שיש עמה בעצם משום ויסות, כי מה משמעות העניין? יבוא שר האוצר –

—

### **משה נסים (הליכוד):**

עוסקים בבורסה עכשיו?

### **שר האוצר א' שוחט:**

לא, אני דיברתי על שינוי דעות.

### **דן תיכון (הליכוד):**

אני אשיב לך.

### **שר האוצר א' שוחט:**

איך אתה יכול להשיב?

### **דן תיכון (הליכוד):**

בחוק הבא. בחוק הבא תקבל תשובה – מאה אחוז. אבל אני מציע שאתה תדייק כאשר אתה מצטט אותי. אני אמרתי שכדאי לתמוך – –

### **שר האוצר א' שוחט:**

אתה אמרת ששר האוצר יפנה.

## **דן תיכון (הליכוד):**

נכון.

## **שר האוצר א' שוחט:**

ברגע שעשית את זה, משמעות העניין שבעצם שוק ההון אינו חופשי, שר האוצר אומר למי לקנות, שר האוצר אומר למי לא לקנות. ואני תמהתי כאשר ראיתי את ההופעה הזאת שלך. דרך אגב, אני חושב שעצם ההצעה היא הצעה, שאולי אפילו בדרך כזו או אחרת מהווה עבירה על החוק, שכן משמעות העניין היא הנחיה לגורמים בשוק לקנות.

אבל מכאן אני רוצה לעבור לעניין החוק, ואני הייתי רוצה לחזור על נאום יוצא מן הכלל ששר התעשייה והמסחר מיכה חריש נשא בתאריך 9 במרס 1994, כאשר החוק הזה הובא לקריאה ראשונה. ונראה לי שהנאום היה כל כך טוב וכל כך ענייני, שמן הראוי שהכנסת תשמע אותו עוד הפעם.

וכך אמר שר התעשייה והמסחר מיכה חריש: "אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת – – –

## **היו"ר ש' וייס:**

חבר הכנסת רביץ.

## **אברהם רביץ (יהדות התורה):**

אני שמעתי את הנאום הזה.

## **שר האוצר א' שוחט:**

אני התרשמתי עמוקות מן הנאום, ולפיכך חשבתי שמן הראוי שהנאום הזה יישמע פעם שנייה בכנסת.

וכך אמר שר התעשייה והמסחר מיכה חריש: "אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הצעת החוק שאני מגיש היום לכנסת באה להפריט את ייבוא בשר הבקר הקפוא, תוך שמירת הסטטוס-קוו הדתי בנושא של ייבוא בשר כשר. זהו הסטטוס-קוו שהיה קיים במדינת ישראל מאז קיומה. הממשלה היתה זו שייבאה בשר בקר קפוא כשר בלבד, וזאת היא עומדת להפריט. לכן, המצב שאנחנו יוצרים על-ידי

החקיקה הזאת הוא שיפור של מצב הצרכן בישראל, שיפור איכות הבשר והמגוון שעומד בפני הצרכן, תוך שמירת אותו סטטוס-קוו, שכל ממשלות ישראל, מאז קום המדינה, שקדו לקיים בנושא הדתי, על מנת לקיים את האחדות הבסיסית בעם במדינת ישראל.

מאז קום המדינה, אדוני היושב-ראש, היה קיים מצב של איסור בפועל על ייבוא בשר כלשהו לישראל מטעמים של הגנה על תוצרת הארץ, כאשר הממשלה היתה היבואן הבלעדי של בשר בקר קפוא כשר כדי להשלים את האספקה שנדרשה לצרכנים המקומיים מעבר לייצור המקומי. נוסף על כך, ניתנו רשיונות ייבוא ליזמים מסוימים, אם בגלל מחסור בסוגי בשר מסוימים ואם כדי לתת אפשרות של ייבוא סוגים מובחרים לצריכה של בתי-מלון.

סדרה של ועדות מקצועיות, שהוקמו על-ידי הממשלות השונות, המליצה להפריט את ייבוא הבשר, ובכל אחד מן המקרים, ועדה שסיימה את עבודתה והמליצה על הפרטה – ההפרטה נמנעה בגלל הרצון של הממשלות, שאז קיימו את פעילותן, לשמור על הסטטוס-קוו הדתי, דבר שהיה, כאמור, מקובל על כל הממשלות בכל ההתפתחויות של הממשלות השונות.

אדוני היושב-ראש, יש לציין כאן עובדה נוספת: רוב הציבור בארץ, לרבות הציבור החילוני, מעדיף לצרוך בשר כשר. ויש עובדה מעניינת: חברת 'מקדונלד'ס', כאשר החליטה לפתוח את החנות שלה בארץ, עשתה סקר בגוש-דן – שאינו בדיוק האזור החרדי ביותר, או הדתי ביותר במדינת ישראל – מה מעדיפים הצרכנים שם בצריכת בשר. 80% מן הציבור ענו, שהם מעדיפים בשר כשר. בלי חקיקה.

הקונסנסוס היחיד שהיה קיים מאז ראשית קיום המדינה, שהביא את בן-גוריון לידי כך שאמר, שלצבא יהיה רק בשר כשר, משום שזה איכשהו מאחד, גם סמלית, גם מבחינת היכולת לקיים אכילה משותפת – הוא רק על-ידי החקיקה הזאת שאנחנו מביאים, שתואמת את החלטת הממשלה הקודמת בהרכבה הקודם.

אני יודע, אבל זה היה צריך להיות מעבר לפוליטיקה, ואני מעיד על עצמי, שהצעתי את הצעת החוק הזאת לפני שהיה מדובר פה על קואליציה – כן נכנסים לקואליציה או לא נכנסים לקואליציה. אני הייתי עקבי מאוד בעניין זה, כי חשבתי שצריך ללכת להפרטה כדי לשפר את המצב על-ידי זה ששומרים את הסטטוס-קוו בהסכמה הרחבה שישנה בכנסת. ולא עשיתי את זה בזמן האחרון ולא אפרופו ההתפתחויות הפוליטיות האחרונות, ולזה ציפיתי גם מחברי בליכוד בנקודה הזאת.

ההצעה הנוכחית, אדוני היושב-ראש, מבוססת על הלקחים של כל אותו תהליך ממושך של ועדות, שמאז שנות ה-70 התחילו לעבוד, והבג"צים למיניהם, שקבעו את המסגרות שבהן אנחנו עובדים. החוק נותן פתרון חוקי לרצון לבצע את ההפרטה תוך שמירת הסטטוס-קוו.

לעצם העניין, אני רוצה לומר, אדוני היושב-ראש, שכאשר החוק יעבור, יהיה שיפור לעומת המצב הקודם, קודם כול באיכות הבשר שייבוא הנה, והמגוון שיוכל לספק את הצרכים למיניהם, שעה שאיננו משנים את הסטטוס-קוו, עם כל המגבלות שהיו קודם על-ידי הפסיקות שניתנו לפני שהבג"ץ האחרון, במאי 1993, שינה את המצב.

לכן, אדוני היושב-ראש, אני מאמין שגם חברי הליכוד יצטרפו בסופו של דבר לתמיכה בעניין הזה וייווצר פה קונסנזוס רחב."

בתום דברי אני מציע לאשר את החוק בקריאה ראשונה ולהעבירו לוועדת הכלכלה של הכנסת להכנה לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. אני מקווה שהחוק יאושר במהירות בוועדה ויעבור למליאת הכנסת לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. תודה רבה.

**היו"ר ש' וייס:**

תודה רבה.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצבעה. קיבלתי בקשה להצבעה אישית. חברי הכנסת, הצעת חוק ייבוא בשר בקר קפוא, התשנ"ד-1994 (הצעה שנייה), קריאה ראשונה. כפי שהוסבר, על-פי החלטת ועדת הכנסת, מתקיים דיון חוזר בקריאה ראשונה בהצעה זו. קיבלתי בקשה להצבעה אישית.

**עובדיה עלי (הליכוד):**

סליחה, ממי קיבלת?

**היו"ר ש' וייס:**

כתוב כאן כך: לכבוד יושב-ראש הכנסת, בקשה להצבעה אישית בחוק ייבוא בשר, חתומים חברי הכנסת אורי אור ואחרים. אני מנחש שזה מסיעת מפלגת העבודה.

**עובדיה עלי (הליכוד):**

---

**היו"ר ש' וייס:**

לא, לפי השמות אני רואה שזה ממפלגת העבודה. חבר הכנסת עובדיה עלי, לכל קבוצה של 20 חברי כנסת מותר לבקש הצבעה אישית.

בבקשה, גברתי סגנית המזכיר, נא להתחיל בהצבעה.

### סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם: (קוראת בשמות חברי הכנסת)

שמואל אביטל – בעד; רפאל אדרי – בעד; אהוד אולמרט – אינו נוכח; אורי אור – בעד; חיים אורון – נגד; דליה איציק – בעד; מיכאל איתן – אינו נוכח; רפאל איתן – אינו נוכח; רפאל אלול – בעד; שולמית אלוני – אינה נוכחת; טלב אלסאנע – אינו נוכח; אסעד אסעד – אינו נוכח; יוסף בא-גד – אינו נוכח; זאב בנימין בגין – אינו נוכח; פני בדש – אינו נוכח; שלמה בוחבוס – בעד; אברהם בורג – בעד; יגאל ביבי – בעד; יוסף ביילין – בעד; נעמי בלומנטל – אינה נוכחת; בנימין בן-אליעזר – בעד; אליהו בן-אלישר – אינו נוכח; אליהו בן-מנחם – בעד; שלמה בניזרי – בעד; עוזי ברעם – בעד; תמר גוז'נסקי – אינה נוכחת; שאול גוטמן – אינו נוכח; מיכה גולדמן – בעד; אלכס גולדפרב – אינו נוכח; אלי גולדשמידט – בעד; אפרים גור – אינו נוכח; מרדכי גור – אינו נוכח; גדליה גל – בעד; אריה גמליאל – בעד; אלי דיין – בעד; חיים דיין – אינו נוכח; יעל דיין – בעד; עבד-אלוהב דראושה – אינו נוכח; אריה דרעי – בעד; אברהם הירשזון – אינו נוכח; שמואל הלפרט – בעד; זבולון המר – בעד; צחי הנגבי – בעד; אריאל ויינשטיין – אינו נוכח; שבח וייס – בעד; יוסף וינונו – בעד; רחבעם זאבי – אינו נוכח; נסים זוליי – בעד; תופיק זיאד – אינו נוכח; עמנואל זיסמן – בעד; אליעזר זנדברג – אינו נוכח; וליד חאג' יחיא – בעד; נעמי חזן – נגד; מיכאל חריש – אינו נוכח; בנימין טמקין – אינו נוכח; סאלח טריף – בעד; שאול יהלום – בעד; אברהם יחזקאל – בעד; רן כהן – אינו משתתף בהצבעה; רענן כהן – אינו נוכח; יוסי כץ – בעד; לימור לבנת – אינה נוכחת; מאשה לובלסקי – בעד; דוד לוי – אינו נוכח; יצחק לוי – בעד; דוד ליבאי – בעד; עוזי לנדאו – אינו נוכח; יורם לס – בעד; ענת מאור – אינה נוכחת; משה מאיה – בעד; דוד מגן – נמנע האשם מחאמיד – אינו נוכח; חגי מירום – בעד; דוד מנע – בעד; נואף מסאלחה – בעד; יהושע מצא – אינו נוכח; דן מרידור – אינו נוכח; רון נחמן – אינו נוכח; אורה נמיר – בעד; משה נסים – אינו נוכח; בנימין נתניהו – אינו נוכח; אסתר סלמוביץ – אינה נוכחת; אפרים סנה – בעד; יוסף עזרן – בעד; עובדיה עלי – אינו נוכח; שאול עמור – אינו נוכח; אברהם פורז – נגד; חנן פורת – בעד; משה פלד – אינו נוכח; רפאל פנחסי – בעד; מנחם פרוש – בעד; שמעון פרס – בעד; עמיר פרץ – בעד; גדעון פת – אינו נוכח; יאיר צבן – נגד; דוד צוקר – נגד; אביגדור קהלני – בעד; חיים קופמן – אינו נוכח; ישראל קיסר – בעד; משה קצב – אינו נוכח; יצחק רבין – בעד; אברהם רביץ – בעד; אמנון רובינשטיין – נגד; חיים רמון – בעד; אבנר חי שאקי – בעד; גונן שגב – אינו נוכח; גדעון שגיא – בעד; אברהם שוחט – בעד; משה שחל – בעד; מאיר שטרית – אינו נוכח; שמעון שטרית – בעד; דב שילנסקי – אינו נוכח; סילבן שלום – אינו נוכח; יעקב שמאי – אינו נוכח; יצחק שמיר – אינו נוכח; יעקב שפי – בעד; אברהם שפירא – בעד; אריאל שרון – אינו נוכח; יוסי שריד – נגד; דן תיכון – אינו נוכח

### היו"ר ש' וייס:

עכשיו חוזרים על כל השמות של אלה שלא היו נוכחים. אבקש מסגנית מזכיר הכנסת לקרוא פעם נוספת את שמות חברי הכנסת שלא היו נוכחים.

### סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם: (קוראת בשמות חברי הכנסת)

אהוד אולמרט – אינו נוכח; מיכאל איתן – בעד רפאל איתן – אינו נוכח; שולמית אלוני – אינה נוכח; ת טלב אלסאנע – אינו נוכח; אסעד אסעד – אינו נוכח; יוסף בא-גד – אינו נוכח; זאב בנימין בגין – אינו נוכח; פני בדש – אינו נוכח; נעמי בלומנטל – אינה נוכחת; ת אליהו בן-אלישר – אינו נוכח; תמר גוז'נסקי – אינה נוכח; ת שאול גוטמן – אינו נוכח; אלכס גולדפרב – אינו נוכח; אפרים גור – אינו נוכח; מרדכי גור – אינו נוכח; חיים דיין – אינו נוכח; עבד-אלוהב דראושה – אינו נוכח; אריאל ויינשטיין – אינו נוכח; רחבעם זאבי – אינו נוכח; תופיק זיאד – אינו נוכח; מיכאל חריש – אינו נוכח; בנימין טמקין – נגד רענן כהן – אינו נוכח; לימור לבנת – אינה נוכחת; ת דוד לוי – אינו נוכח;

### רן כהן (מרצ):

אדוני היושב-ראש, דילגו על שמי, ואני בעד.

### היו"ר ש' וייס:

דילגת על שמו של חבר הכנסת רן כהן, והוא אומר שהוא בעד. חברי הכנסת, הרעש מפריע. אי-אפשר להמשיך לקרוא בשמות ברעש כזה.

### סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם: (קוראת בשמות חברי הכנסת)

רן כהן – בעד; עוזי לנדאו – אינו נוכח; ענת מאור – נגד; יהושע מצא – אינו נוכח; דן מרידור – אינו נוכח; רון נחמן – אינו נוכח; משה נסים – אינו נוכח; בנימין נתניהו – אינו נוכח; אסתר סלמוביץ – אינה נוכחת.

### האשם מחאמיד (חד"ש):

אדוני היושב-ראש, לא קראו בשמי.

### היו"ר ש' וייס:

האם אתה בעד או נגד?

### האשם מחאמיד (חד"ש):

בעד.

### היו"ר ש' וייס:

נא לרשום את חבר הכנסת האשם מחאמיד בעד.

**סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם: (קוראת בשמות חברי הכנסת)**

האשם מחאמיד – בעד

**היו"ר ש' וייס:**

חברי הכנסת, האם אתם רוצים בהצבעה הזאת או לא? יש לי הרושם שאלה שרוצים מפריעים. אני מבקש שלא להפריע.

**סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם: (קוראת בשמות חברי הכנסת)**

משה פלד – אינו נוכח; גדעון פת – אינו נוכח; חיים קופמן – אינו נוכח; משה קצב – אינו נוכח

**עובדיה עלי (הליכוד):**

---

**היו"ר ש' וייס:**

סגנית המזכיר, האם קראת בשמו של חבר הכנסת עובדיה עלי? חבר הכנסת עלי, האם אתה בעד או נגד?

**עובדיה עלי (הליכוד):**

אני בעד.

**היו"ר ש' וייס:**

נא לרשום את חבר הכנסת עובדיה עלי בעד. חברי הכנסת, אינני מבין אתכם. יש לי הרגשה שאתם לא רוצים שתהיה הצבעה כאן.

**סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם: (קוראת בשמות חברי הכנסת)**

עובדיה עלי – בעד; גון שגב – אינו נוכח; מאיר שטרית – אינו נוכח; דב שילנסקי – אינו נוכח; סילבן שלום – אינו נוכח; יעקב שמאי – אינו נוכח; יצחק שמיר – אינו נוכח; אריאל שרון – אינו נוכח; דן תיכון – אינו נוכח.

### **היו"ר ש' וייס:**

חברי הכנסת, האם יש כאן אתנו חבר כנסת ששמו לא נקרא או שהוא לא שמע את שמו? אם יש, שיצביע. חיים דיין, אתה בעד או נגד?

### **חיים דיין (צומת):**

בעד.

### **היו"ר ש' וייס:**

גברתי סגנית המזכיר, נא לרשום שחיים דיין בעד. חבר הכנסת גון שגב, מה הצבעתך?

### **גון שגב (יעוד):**

בעד.

### **היו"ר ש' וייס:**

אני שואל בפעם האחרונה: האם יש חבר כנסת אשר לא היה כאן או לא קראו בשמו? חבר הכנסת רחבעם זאבי.

### **רחבעם זאבי (מולדת):**

אני בעד.

### **היו"ר ש' וייס:**

סיימנו את ההצבעה. אבקש למנות את המצביעים, לרבות הנמנעים. חברי הכנסת, סגרנו את הרשימה.

חברי הכנסת, לאחר שאודיע את תוצאות ההצבעה, אני מבקש למסור הודעה אישית שלי בקשר להערות על התקנון. אודה לכם אם תישארו באולם.

חברי הכנסת, אני רוצה לקרוא בפניכם את התוצאות. ואחרי זה אני מבקש להישאר, מי שמעוניין בכך, אני רוצה למסור הודעה אישית בקשר להערות של כמה חברי כנסת, הערות תקנוניות שהיו פה ביומיים האחרונים.

ובכן, תוצאות ההצבעה הן: נמנע אחד, תשעה מתנגדים, 67 תומכים. אני מודיע שהצעת חוק ייבוא בשר בקר קפוא, התשנ"ד-1994 (הצעה שנייה), אושרה בקריאה ראשונה, והיא עוברת לוועדת הכלכלה לשם הכנה לקריאה שנייה ושלישית. ייתכן שתהיה היום הצבעה גם בקריאה שנייה ושלישית. תודה רבה.

### **הודעה אישית של יושב-ראש הכנסת ש' וייס**

#### **היו"ר ש' וייס:**

חברי הכנסת, אני רוצה למסור הודעה, ואני מבקש את הקשבתכם. אעשה זאת בקיצור נמרץ.

היו כאן כמה הערות קשות, גם ביום שלישי, גם ביום רביעי וגם היום, בקשר להחלטות של יושב-ראש הכנסת, כאשר הטענה המרכזית, שעברה כחוט השני בכל הדיונים, היתה שאני נהגתי בניגוד לתקנון. אני מבקש להגיב, כי אנחנו עוד נחיה יחד בבית הזה הרבה חודשים, ואינני רוצה להשאיר את העניין פתוח מדי.

א. אני מקבל את הערתו של חבר הכנסת עובדיה עלי, שיושב-ראש הכנסת צריך לנהוג לפי התקנון. זה דבר ברור מאליו, מקובל עלי.

#### **עובדיה עלי (הליכוד):**

---

#### **היו"ר ש' וייס:**

אני מגיב על כמה דברים שנאמרו כאן. זאת זכותי. אני רוצה להגיב על חלק מהטענות.

## עובדיה עלי (הליכוד):

כשאני אעלה להחליף אותך אני אמסור הודעה אישית גם-כן.

## היו"ר ש' וייס:

רבותי, אני מבקש ברוח טובה. הרי לא התחלנו לפעול כאן יחד אתמול או שלשום.

ובכן, זה מקובל עלי וזה מדריך אותי מאז נבחרתי לתפקיד יושב-ראש הכנסת. גם כשהייתי סגן יושב-ראש הכנסת במשך ארבע שנים, לפי מיטב זיכרוני נהגתי על-פי התקנון. פעם אחת היתה אפילו טענה לוועדת הפירושים בקשר להחלטה שלי. ועדת הפירושים, גם נשיאות הכנסת, הגיעו למסקנה שנהגתי על-פי התקנון, וההחלטות היו אז פה-אחד.

חבר הכנסת דן תיכון הזכיר את מנחם סבידור, ואני מוכרח לומר לכם, שכאשר נבחרתי לתפקיד ראיתי במנחם סבידור, זיכרונו לברכה, יושב-ראש כנסת למופת. עשיתי מאמץ קבוע לנהוג כפי שהוא נהג. כאשר הוא נפטר ועשינו לו כאן אזכרה, משפחתו עמדה על כך שאני אספיד אותו, ואני מעיר את ההערה הזאת כדי להצביע באמצעותה על יחסי לאיש, יחס של כבוד והערכה למילוי תפקידו, וגם בני משפחתו העריכו מאוד אותו יחס. חבל מאוד שאחר כך קרה לו מה שקרה לו, כאשר הוא רצה להיבחר פעם נוספת לכנסת.

היו כאן שלושה מקרים שעליהם נמתחה ביקורת. מקרה אחד – ביום ג' שעבר, בקשר לחוק הדיינים. אחרי שבדקתי את עצמי חזר ובדוק, שוחחתי עם היועצים המשפטיים של הכנסת, עם חברי כנסת בעלי ניסיון, והגעתי למסקנה שנהגתי בדיוק לפי התקנון.

מה קורה כאשר יושב-ראש טועה לדעת משהו מחברי הכנסת? יש כלים פרלמנטריים בדוקים לבדוק זאת. אני גם עכשיו מחזיק בדעה שנהגתי בדיוק לפי התקנון. הכלים הפרלמנטריים מגוונים: ועדת הפירושים, או בג"ץ אם יש צורך, כל מיני כלים.

ב. אני מתחיל מן הקל אל הכבד מבחינתי. היום שילוב הדיון בקריאה ראשונה חוזר בסדר-היום, שוב בדקתי את עצמי, בדקתי תקדימים מספר, ולי אין ספק שנהגתי על-פי התקנון והנוהג. רק לפני חודשים מספר היה מקרה דומה עם חוק ששולב באמצע סדר-היום, חבר הכנסת שלמה בניזרי בא אלי בטענה קשה מאוד על כך כי הוא הרגיש עצמו נפגע, ולי היתה תחושה שיש צדק בטענתו. הבאתי את הנושא לדיון בנשיאות, הייתי האיש שסבר שלא טוב להכניס סעיפים באמצע סדר-היום, והבהירו לי אז בנשיאות שזה נוהג מקובל מאוד, הייתי במיעוט בנשיאות, וקיבלתי את דין הנוהג. מטעמי חברות ורוח טובה אינני מזכיר את הנפשות הפועלות בדבר.

גם אני גורס שזה לא טוב להכניס סעיפים באמצע סדר-היום, ואם ועדת הכנסת תנקוט בעניין זה יוזמה לגבי העתיד – אני אברך על כך.

בקשר להצבעה ביום רביעי, חבר הכנסת שלמה בניזרי יודע במי מדובר, אינני רוצה להרחיב, אני בא ברוח של פשרה – – –

### עובדיה עלי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש – – –

### היו"ר ש' וייס:

בקשר להצבעה ביום רביעי, לא זו בלבד, אלא שבאותו יום הזזנו זאת לאמצע סדר-היום מטעמים, לדעתי, מוצדקים. אחרי שזה נוהל, הטעמים של הזזה לאמצע היום – מוצדקים.

יש נושא, חבר הכנסת דן תיכון – אני מפנה את הדברים גם אליך – שאני מוכרח לומר שלגביו אינני משוכנע שאין כאן טעם להערות. אמרתי את זה אכן גם באותה פגישה לא-פורמלית בלשכתי, שחבר הכנסת דן תיכון הזכיר אותה.

כדי שלא נקיים על הנושא הזה מאבקי אין-קץ אני מוכן להביא, כל עניין אפשר להביא לוועדת הפירושים על-פי יוזמה של כל חבר כנסת. בכל מקרה שוועדת הפירושים תגיע למסקנה שהיושב-ראש טעה, אין לי שום בעיה להודות בטעות, גם הטעות שמתפרסמת ברבים, כי המסקנות של ועדת הפירושים לא רק מתפרסמות, אלא הופכות לפרצדנט, לתקדים.

לגבי המקרה הזה אין לי שום בעיה אם מישוהו מחברי הכנסת יגיש בקשה לוועדת הפירושים. מכיוון –

### דן תיכון (הליכוד):

– – –

### היו"ר ש' וייס:

– – שיש טענה שבועדת הפירושים יש לי רוב, אני מתחייב כאן, חבר הכנסת דן תיכון – – –

### דן תיכון (הליכוד):

אני רוצה להציע הצעה טובה יותר.

## היו"ר ש' וייס:

מייד. רק שנייה. אני מתחייב שאני אדאג שבאותה ישיבה של ועדת הפירושים לא יהיה רוב לקואליציה, ואני חושב שזה שיא ההגנות. אם הקול שלי יהיה קול הרוב, אני לא אשתתף בהצבעה.

אני רוצה, חברים יקרים, להציע לכם משהו. אינני רוצה להחזיר בתשובות קשות וחריפות, אין לזה סוף, ואני מרגיש שמיום שנבחרתי אני נוהג בהגינות מוחלטת. לא אחת הקואליציה מבקרת אותי קשה על כך שאני מפריז. אינני מתנצל בפניה או בפני איש, זאת תחושת. היו כאן הרבה החלטות שקיבלתי, קשות מאוד, שלא היו נוחות לקואליציה, חלקן אפילו קריטיות, ואני ממשיך בדרכי.

אני מוכן, הערב או מחר בבוקר, לשבת עם החברים שיש להם טענות בנושא הזה, למצוא כל דרך כדי לברר את העניין. אם טעיתי – אין לי שום בעיה להודות בטעותי. מה שאני רוצה לומר לכם הוא שלא היתה שום כוונה, אינני מרגיש שטעיתי לגבי ההחלטה ביום שלישי, ואני משוכנע שנהגתי בדיוק לפי התקנון גם לגבי היום, ולפי התקדימים.

לגבי יום רביעי, אמרתי לכם שיש לי בעיה מסוימת ויש לי לבטים, ואני חושב לנקוט בעניין זה את הדרך של בזכות המבוכה ובגנות הטיח. לא יהיה טיח.

אני חושב שצורת ההשתלחות ביושב-ראש הכנסת של חלק מחברי הכנסת היתה מופרזת, אני מבין שהיא היתה בסערת רוחות, זה קורה לנו בבית הזה, אני רוצה לקרוא לבית הזה להמשיך על-פי דרכו, וכל דבר יוכל להיות מבורר. מה שבלתי אפשרי הוא שאתם, באופן שיטתי, תעלו, תשתלחו, במקרה זה ביושב-ראש הכנסת, ולא תהיה תגובה. אני לא רוצה להיגרר לתגובות קשות, ואני מציע שזה יהיה הפתרון.

## קריאה:

— — —

## היו"ר ש' וייס:

אוקיי, אז נדון בזה הערב או מחר. עכשיו אנחנו ממשיכים. כן, בבקשה.

## עובדיה עלי (הליכוד):

— — — אדוני היושב-ראש — — —

**היו"ר ש' וייס:**

אני אתן לך, וזהו.

**אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש – – –

**היו"ר ש' וייס:**

אני לא מדבר על העתיד. סליחה, רבותי – – –

**אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

– – –

**היו"ר ש' וייס:**

חבר הכנסת ויינשטיין, תקשיב לי. אתם רואים? חבר הכנסת ויינשטיין.

**אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

– – –

**היו"ר ש' וייס:**

חבר הכנסת ויינשטיין. חברי הכנסת, תקשיבו לי; רגע. רבותי, לא הזכרתי שם, אין לי שום נטייה להתגרות, זה לא האופי שלי, הזכרתי את שמו של חבר הכנסת דן תיכון, שאמר שהתלבטתי בלשכתי, וזה נכון. התלבטתי בלשכתי לגבי יום רביעי; זה נכון.

חברי הכנסת, אני רוצה לומר לכם, שלא טוב ואין גם צורך עכשיו לקיים דיון פרוצדורלי. זאת היתה הודעה אישית שלי, שיש לה מגמת הרגעה – – –

### דן תיכון (הליכוד):

מותר לנו גם להתלבט?

### היו"ר ש' וייס:

אי-אפשר לעשות על כל דבר סימפוזיון נוסף.

### דן תיכון (הליכוד):

— — —

### היו"ר ש' וייס:

לא החלטתי שום החלטה עכשיו, חבר הכנסת דן תיכון. הודעה אישית, מה יש? אחרי שאתם יומיים משתלחים בי אינני יכול למסור הודעה אישית?

### חיים אורון (מרצ):

לחבר כנסת מותר להגיד משהו?

### היו"ר ש' וייס:

מה זה פה? לא עשיתי עכשיו שום החלטה. אני מסתפק בהודעה האישית הזאת, אחרי ההצבעה, לפני הרבה הצבעות שיהיו לי, ואני מודיע שוב שנהגתי על-פי התקנון, אנהג על-פיו, על-פי התקדימים; כל אחד הוא רק בשר ודם, ואם הוא טועה, יש כלים פרלמנטריים לתיקון הטעות. אין לי שום כוונה, לא היתה לי שום כוונה להגיב עליה, במגמה להרגיע את הרוחות.

עכשיו אני אאפשר, אף שזאת היתה הודעה אישית שלי — — —

### עובדיה עלי (הליכוד):

— — —

### היו"ר ש' וייס:

סליחה, אי-אפשר להמשיך בזה עד אין סוף. אני אאפשר לחבר הכנסת עובדיה עלי לומר את דברו, אחר כך לחבר הכנסת רן כהן, ונמשיך בדיון. הצעתי כלים להידברות. בבקשה.

### יהושע מצא (הליכוד):

זה מה שגורם לסערות.

### היו"ר ש' וייס:

למה? בבקשה.

### יהושע מצא (הליכוד):

— — —

### היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת מצא, הרי אני מאפשר לחבר הכנסת עובדיה עלי. צריכים לדבר ארבעה דברים? בבקשה, דבר. נעשה את זה בקיצור — — —

### יהושע מצא (הליכוד):

— — —

### היו"ר ש' וייס:

אוקיי, שמעתי. בבקשה.

### דן תיכון (הליכוד):

מה הזלזול הזה? אחר כך — — —

## היו"ר ש' וייס:

רגע אחד, תן לי. זה לא ייגמר. כל אחד עם הסגנון שלו. בבקשה.

## קריאה:

— — —

## היו"ר ש' וייס:

אין לי שום סגנון. בבקשה. חבר הכנסת עובדיה עלי.

## דן תיכון (הליכוד):

אתה מזלזל בחברי הכנסת.

## היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת תיכון, אני מעולם לא הערתי לך על זלזול ביושבי-ראש; מעולם.

חבר הכנסת עובדיה עלי, חבר הכנסת רן כהן, ונסיים את הפרק הזה היום. בבקשה.

## עובדיה עלי (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני ביקשתי את רשות הדיבור כאן מעל הדוכן הואיל ואני צריך להחליף אותך, ואני לא רוצה לומר את הדברים שאני עומד לומר — — —

## היו"ר ש' וייס:

בסדר, תאמר עכשיו.

### עובדיה עלי (הליכוד):

סליחה, אני לא רוצה לומר אותם מעל כס היושב-ראש, לא נראה לי שזה יהיה מכובד לעשות זאת, ולכן אני מעדיף לעשות זאת מעל הדוכן כאן.

ראשית, גם אני בעד רוח פייסנית ובעד סיום פרשיות, ואין לנו כל עניין לפגוע ביושב-ראש הכנסת, לפגוע בכבוד יושב-ראש הכנסת. אנחנו מצווים על שמירת כבודו של היושב-ראש. נדמה לי שלא יכולה להיות הערה וטענה, ולו הקטנה ביותר, שלא כך אנחנו נוהגים במשך תקופה ארוכה ועושים כל מה שביכולתנו לשמור על כבוד היושב-ראש. וכך צריך לנהוג.

אבל, לצערי, בימים האחרונים היו כאן תופעות, שהיושב-ראש לא שמר על כבוד התקנון. אתה חושב ששמרת על התקנון? אני אוכיח בכתובים שלא שמרת על התקנון. אתה יכול לבוא ולומר – ללכת לוועדת הפירושים. לשם מה צריך ללכת לוועדת הפירושים? הנושא הזה כבר היה בוועדת הפירושים. הוא היה בוועדת הפירושים בשנת 1980.

### היו"ר ש' וייס:

סליחה, אתה מדבר על יום רביעי?

### עובדיה עלי (הליכוד):

ב-2 בדצמבר הכריעה ועדת הפירושים בצורה – – –

### היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת עובדיה עלי, אתה מדבר – – –

### עובדיה עלי (הליכוד):

סלח לי – – –

### היו"ר ש' וייס:

אני שואל אותך אם זה על יום רביעי.

### דן תיכון (הליכוד):

סעיף 34(א).

### עובדיה עלי (הליכוד):

בסעיף 34(א), בעמוד 12, בכוכב הראשון הקטן למטה. הנושא הזה נדון בוועדת הפירושים ב-2 בדצמבר 1980, וועדת הפירושים החליטה, בצורה שאינה משתמעת לשתי פנים, וכך החליטה ועדת הפירושים – – –

### יהושע מצא (הליכוד):

לא צריך לבטים בעניין הזה.

### עובדיה עלי (הליכוד):

ועדת הפירושים החליטה, שעל-פי סעיף 34(א) לתקנון הכנסת יכולה הממשלה, מלבד זכותה למסור הודעה בכל עת, לבקש לשבץ סעיף בסדר-היום של ישיבת יום ד', והסעיף יבוא רק לאחר גמר הדיון בהצעות לסדר-היום ובהצעות חוק של חברי הכנסת. אני חוזר: והסעיף יבוא רק לאחר גמר הדיון.

אם הסעיף הזה נעלם מעיניך או מעיני הכנסת, והשר, שר האנרגיה והתשתית, לא היה מעיר את תשומת לבנו, אנחנו היינו מעירים את תשומת לבך. אתה יודע, טעות לעולם חוזרת, יש דברים שנעשים גם בשגגה. זה לא אסון, לא ידענו, הסעיף נעלם מעיני היושב-ראש. זה קורה. אבל אחרי שהפנינו את תשומת לבך, אני הפנתי לזה בנאומים אחדים – נא ראה פרוטוקול משיבות הכנסת – –

### היו"ר ש' וייס:

אני עכשיו לא אראה.

### עובדיה עלי (הליכוד):

השר שחל הראה והפנה תשומת לב והצדיק אותנו. חבר הכנסת דן תיכון הפנה את תשומת לבך. איך אנחנו יכולים להתייחס להחלטה שרירותית, להכניס את הנושא בסדר-היום, כשכתוצאה מכך הצעות לסדר-היום של חברי הכנסת לא נדונו? הרי אתה יודע שהיום בנשיאות הכנסת הצעת גם אתה, וגם חברת הכנסת ענת מאור הציעה, שההצעות הדחופות לסדר-היום לא יידונו השבוע, הואיל והשבוע כבר יש הצעת אי-אמון. אז לא רק שלא נדונו בשבוע שעבר – – –

## היו"ר ש' וייס:

אני לא הצעתי.

## עובדיה עלי (הליכוד):

— — — השבוע הן לא יידונו. ואני עמדתי על כך שהן יידונו השבוע — —

## היו"ר ש' וייס:

יידונו, הכול יידון.

## עובדיה עלי (הליכוד):

— — כדי שלא להוסיף חטא על פשע.

אם הולכים לפי התקנון ועובדים לפי התקנון, כשאין כלי אחר, אם שומרים על כללי המשחק, לא יהיה כאן פתח להתגוששויות, למריבות, לוויכוחים, לדיונים מיותרים במליאת הכנסת. לצערי, אדוני היושב-ראש, אנחנו בליכוד התנסינו בנושא הזה, ראינו מה קרה אצלנו במרכז המפלגה. כללי משחק בגוף דמוקרטי הם הדבר הכי חשוב. מה זה תקנון? אלה כללי משחק, שיהיו ברורים, שיהיו אחידים, יהיו חד-משמעיים.

לכן, אם רוצים לשמור על כבוד הכנסת, אם רוצים לשמור על אווירה טובה, אם רוצים לשמור על כבוד יושב-ראש הכנסת, אין מנוס, צריך לשמור על תקנון הכנסת ואסור לסטות ממנו כהוא-זה ללא הסכמה. ואני אומר: לא רק ללא הסכמה, ללא החלטה של הוועדות הנוגעות בדבר. אם מתחילים לסטות ואם מתחילים לפרש את התקנון, כל אחד ככל העולה על רוחו, אנחנו יודעים איפה אנחנו מתחילים, אבל איש מאתנו לא יודע לאן זה יגיע. לכן כל כך עמדנו על הפרוצדורה.

מבחינת לוח הזמנים, אדוני היושב-ראש, מה חסכתם? לא חסכתם מאומה, הרי הישיבה הסתיימה אחרי חצות. אם רוצים כאן לעשות תרגילים — — —

## דן תיכון (הליכוד):

שש שעות לקח הדיון.

### **עובדיה עלי (הליכוד):**

ומה יצא מזה? הרי איש לא הרוויח מזה דבר. גם התקנון נפגע, וחברי הכנסת לא הרוויחו דבר מבחינה זאת.

### **היו"ר ש' וייס:**

נלמד לקח.

### **עובדיה עלי (הליכוד):**

אם אתה בא ואומר שטעית – בזה נגמר העניין. אבל למה כל ההתחכמויות האלה? יש תקנון, הדברים כתובים – ברחל בתך הקטנה. מודה ועוזב ירוחם, ובזה נגמר העניין.

דבר שני: היות שעשית כאן חידון ביחס לחבר הכנסת בניזרי – זה היה חוק הדיינים בקריאה ראשונה. הוא הובא. אבל, אתה יודע מה היה ההבדל? זה הובא בתחילת היום, זה נתלה על לוח המודעות. זה נתלה לא ברגע האחרון, ואיש לא התווכח על העניין הזה.

### **שלמה בניזרי (ש"ס):**

לא נכון, ב-18:30.

### **היו"ר ש' וייס:**

אצלי רשום שב-18:30, אבל בוא נעזוב את זה.

### **עובדיה עלי (הליכוד):**

אתה הרי לא היית בכנסת, איך אתה יודע? לא היית, אז איך אתה יודע?

### **היו"ר ש' וייס:**

ב-18:30 זה הוכנס לסדר-היום. לא רציתי לפתוח דיון, עזבו את זה.

**דן תיכון (הליכוד):**

אולי תקשיב בסבלנות, אדוני היושב-ראש.

**היו"ר ש' וייס:**

אני מקשיב.

**דן תיכון (הליכוד):**

הוא מדבר אליך בסבלנות ואל תקטע אותו.

**היו"ר ש' וייס:**

תאמין לי שיש לי יותר סבלנות מאשר לך.

**דן תיכון (הליכוד):**

זה נדמה לך.

**היו"ר ש' וייס:**

הרבה יותר.

**דן תיכון (הליכוד):**

כולם שופטים אותך כאן.

**קריאות:**

---

**היו"ר ש' וייס:**

תעזבו את זה. חבר הכנסת אלי בן-מנחם. זו לא הכוונה שלי, תעזבו עכשיו. אני רוצה לברר את העניין. חבר הכנסת סאלח טריף, בואו נעזוב את זה, באמת.

**עובדיה עלי (הליכוד):**

אם רוצים כאן לקיים דיון ברוח טובה – – –

**היו"ר ש' וייס:**

כן, זה מה שאני מנסה.

**עובדיה עלי (הליכוד):**

אם רוצים להפוך גם את העניין הזה שוב להתגוששות נוספת, גם זה אפשרי.

**היו"ר ש' וייס:**

לא, חבל, חבל.

**עובדיה עלי (הליכוד):**

אז בוא נחליט מה אנחנו רוצים.

**היו"ר ש' וייס:**

ברוח טובה.

**עובדיה עלי (הליכוד):**

חוץ מזה, במקרה ההוא, אדוני היושב-ראש, אתה תמכת בעמדה של אלה שאמרו: מה פתאום באמצע היום הכנסת את הנושא?

### היו"ר ש' וייס:

אמרתי את זה, בוודאי.

### עובדיה עלי (הליכוד):

אבל זה לא נכנס רבע שעה לפני זה. לא היתה תופעה כזאת, שבשעה 16:30 מביאים כאן משהו, שזורקים אותו על שולחן הכנסת וכעבור רבע שעה דנים בו. לא היתה תופעה כזאת, זה גם לא היה חוק טעון כזה ובמחלוקת כזאת בין חלקי הבית הזה.

לכן, אם רוצים לשמור על רוח טובה, אפשר באמצעים קטנים, לא מסובכים. לא היה קורה שום דבר אם אתה היית קורא לראשי האופוזיציה או לנשיאות הכנסת ואומר את הדברים האלה, והדברים היו נעשים בהסכמה, ברוח טובה. מה קרה? אבל הדרך שבה זה נעשה, ברור שהיא מעוררת, מטבע הדברים, ויכוחים מיותרים. איש מאתנו לא חפץ ואין לו שום עניין בזה. להיפך, יש כל העניין לשמור על כבודך, על כבוד הכנסת. אבל אם אנחנו עוברים לסדר-היום והתקנון נרמס ואנחנו לא מגיבים, אתה מבין שזה פתח להמשך, ואת זה אנחנו לא יכולים להרשות לעצמנו.

אילו אמצעים עומדים לרשותנו פרט לכך שנתריע כאן ונזעק ונשתמש בזכות הזעקה? איזו זכות יש לנו כאן כאופוזיציה – אז גם את הזכות הזאת אתם רוצים למנוע מאתנו?

### היו"ר ש' וייס:

איש לא מנע את הזכות. כבר שלושה ימים דנים בזה.

חברי הכנסת, אני לא רוצה לפתח את הדיון על העניין של יום – – –

### אליהו בן-מנחם (העבודה):

— — —

### היו"ר ש' וייס:

חבר הכנסת אלי בן-מנחם, תן לי, אני מבקש ממך.

אני לא רוצה לפתח את הדיון על הפרשה עם חבר הכנסת שלמה בניזרי. נעזוב את זה. זה הוכנס לסדר-היום ב-18:30, זה רשום בפרוטוקול, אבל נעזוב את זה.

מתוך מגמה לסיים את הפרק הזה – חבר הכנסת רן כהן, אבל קצר מאוד, ולא בכיוון של קרב, כי את הקרבות כבר ניהלנו. אני מוחל על כבודי כדי למנוע כאן קרבות מחודשים.

### **יהושע מצא (הליכוד):**

מי אחריו?

### **רן כהן (מרצ):**

אדוני היושב-ראש, אני רוצה ללכת בדרכיך ובדרכו של חבר הכנסת עובדיה עלי. אני חושב שזה הטון וזאת הדרך שבהם מבררים עניין, גם אם הוא כואב, גם אם הוא מסעיר. אבל, לדעתי, הטון הוא שעושה את הפתרון במקרה הזה, ואני רוצה לומר, ואני אומר את זה שוב ברוח טובה לחבר הכנסת עובדיה עלי: אני וחברי יושבים שם הרבה מאוד פעמים, כשיושב-ראש הכנסת כאן, ממרום שבתו, מכריע הכרעות שהן מאוד לא לרוחנו.

אני אומר לך בגלוי, אני אומר את זה גם בפני היושב-ראש שבח וייס, לפעמים יש לי תחושה שאתם בלהט, בזעם, בלחץ, מתיבים ליושב-ראש החלטות שאני מאוד לא אוהב. אבל הוא יושב-ראש הכנסת, הוא בן אדם, הוא מקבל החלטות שלעיתים הן לרוחכם ולעיתים הן לא לרוחכם. מה שאי-אפשר לקיים אותו – זו השתלחות. והבעיה שמדאיגה אותי היא אותו טון של כעס, זעם, צעקות ושאגות שמעבר לקונטקסט.

### **עובדיה עלי (הליכוד):**

---

### **רן כהן (מרצ):**

לא אתה. להיפך, אני משבח אותך. אתה אומר דברים נוקבים, אבל אתה אומר אותם בנעימות, בהגינות, בדרך ארץ, בביקורת. אבל יש אחדים, אני מוכרח להודות על האמת, שלעיתים הם פשוט מדהימים אותי.

כל חיי הייתי באופוזיציה. חוץ מהתקופה האחרונה, של שנה וחצי, לא הייתי מעולם בקואליציה. תמיד ישבו כאן וישבו סביב שולחן הממשלה אנשים שאני ביקרתי אותם באופן נוקב ביותר. לעתים זה היה בשבילי כמעט חורבן של כל עולם התפיסות שלי. אבל הבנתי שיש כללי משחק פרלמנטריים ואין דרך אלא לקבל את ההכרעה. אין דרך אלא לכבד את העניין הזה, שאני נמצא במיעוט. לדעתי, יש אצלכם אחדים שלא ישלימו עם העובדה שהם מיעוט והם לא רוב בבית הזה.

אני רוצה לפרש למה אני מתכוון. חבר הכנסת עובדיה עלי, את האמת, עוד לא קרה שסיעה גדולה ומכובדת בבית הזה – ואתם סיעה גדולה ומכובדת – תחליט לאסוף חתימות ולהפעיל אותן כסנקציות נגד יושב-ראש הכנסת.

#### **עובדיה עלי (הליכוד):**

חס וחלילה, זה לא נכון.

#### **רן כהן (מרצ):**

אני יודע שזה לא הופעל.

#### **עובדיה עלי (הליכוד):**

זה לא נכון.

#### **היו"ר ש' וייס:**

מזדה ועוזב ירוחם.

#### **עובדיה עלי (הליכוד):**

זה לא נכון.

#### **רן כהן (מרצ):**

חבר הכנסת עלי, אתה אומר שזה לא נכון. אני מאמין לך. ביטלתי את דברי.

עובדיה עלי (הליכוד):

---

רן כהן (מרצ):

הנה אני ביטלתי את דברי.

עובדיה עלי (הליכוד):

אני מסרתי את החתימות. לא היו דברים מעולם. אחד מחברי הכנסת נהג בהומור.

היו"ר ש' וייס:

זה הומור כבד מאוד.

עובדיה עלי (הליכוד):

---

רן כהן (מרצ):

חבר הכנסת עובדיה עלי, הלוא אתה מנוסה גם כסגן שר לשעבר, גם כפרלמנטר, גם כסגן יושב-ראש הכנסת. אתה מנוסה בתקנון ואתה יודע שכאשר מגיעים לסוגיה שאין לגביה סעיף אחד מובהק, מפורש, בלתי ניתן לפירושים שונים, העניין בדרך כלל הוא קל.

אבל מה לעשות כאשר הממשלה באה ביום רביעי, שלגביו נאמר שיש עדיפות לחברי הכנסת – אבל עדיפות ולא מוחלטות – כאשר אתה ואני – – –

דן תיכון (הליכוד):

---

### רן כהן (מרצ):

תעשה לי טובה, תקשיב. באמת אנחנו חברים טובים. לא בזעם. תן לי. מה אכפת לך, תן לי לעשות את זה בנחת. זו לא הפעם הראשונה שממשלה שרוצה לקדם הליך מסוים בהליך השלטוני מכניסה סעיף ביום רביעי, ולא דווקא בסוף סדר-היום, גם כאשר הפירוש, תסכים אתי – ניתן לתת לו שני פירושים לפחות.

### עובדיה עלי (הליכוד):

לא.

### רן כהן (מרצ):

אז אני לא מסכים אתך. במקום שבו אתה אומר "כן" ואני אומר "לא" יש שני פירושים, משום שאני לא בטל לעומתך ואתה לא בטל לעומתי.

### עובדיה עלי (הליכוד):

בתקנון יש.

### רן כהן (מרצ):

אבל הנה עובדה שהיה שלב שבו נאמר, שבתום הצעות לסדר-היום והצעות חוק רגילות ניתן להבין שהממשלה יכולה להגיש הצעת חוק. אתה חולק על כך, חבר הכנסת תיכון חולק על כך – הולכים לוועדת הפירושים.

### דן תיכון (הליכוד):

לא חולק, זה כתוב. המחלוקת היא באשר לפרשנות.

### רן כהן (מרצ):

חבר הכנסת דן תיכון, במקום שבו יש שני חולקים, או אפילו אחד, על היושב-ראש, אין דרך אחרת, אין דרך תבונית אחרת, אין דרך הוגנת אחרת אלא ללכת לוועדת הפירושים.

אני רוצה לבקש, חבר הכנסת תיכון, אני רוצה לבקש – האמן לי, היושב-ראש לא החליף אתי לא מלה ולא חצי מלה – לסיים את הפרק הזה ברוח טובה וברוח סבירה. אתם רוצים להרים את הכפפה שהיושב-ראש זרק לעברכם, להוביל את העניין לוועדת הפירושים או למקום אחר, בבקשה.

### **עובדיה עלי (הליכוד):**

זה כתוב, אלוהים אדירים, זה כתוב. זה כתוב.

### **רן כהן (מרצ):**

אבל מישהו צריך לפרש את הכתוב; שיפרש אותו לטובתך, מה אתה רוצה יותר מזה. הלוא במקום שבו אתה בטוח, אין לך בעיה ללכת למוסד שצריך להחליט מה כתוב. לכן, צריך לנהוג ברוח טובה ולסיים את זה ברוח הזאת. תודה רבה.

### **היו"ר ש' וייס:**

אני מודה לחבר הכנסת רן כהן.

חברי הכנסת, יש לי בעיה אישית. אני מוזמן לנשיא המדינה, למפגש עם נשיא אסטוניה. אני מבקש מאוד לאפשר לי לייצג את הכנסת שם. זה לא יאה לאחר אצל הנשיא.

### **חיים אורון (מרצ):**

אני מבקש מסגן יושב-ראש הכנסת לא להתקדם בנושא הזה עכשיו.

### **היו"ר ש' וייס:**

אני מבין.

אני רוצה להציע הצעה. חברי הכנסת דן תיכון ומצא, אני רוצה להציע הצעה. תנו לי, אני רוצה להציע הצעה. חבר הכנסת דן תיכון, אני חושב שיש לי הצעה שלא תוכל לסרב לה. כולנו כבר התבטאנו. אתם כבר עשר פעמים תקפתם אותי וכן הלאה. או.קיי, נעזוב את זה.

אני מציע כך: לגבי יום שלישי אין שום בעיה תקנונית, לפי דעתי, לגבי חוק הדיינים. אם יש, נלך לפי ועדת הפירושים.

### עובדיה עלי (הליכוד):

צריך לברר את זה בבג"ץ.

### היו"ר ש' וייס:

מה שתבררו, אני אקבל כל החלטה. חבר הכנסת עובדיה עלי, כל החלטה אני מקבל, של בג"ץ, של ועדת הפירושים. אין בעיה. אני אחרון שיכול להתנגד להחלטות בג"ץ, אתם יודעים מדוע.

לגבי היום, לי אין ספק שזה היה מדויק על-פי התקנון. הבעיה היא לגבי יום רביעי. אני מוכן, מחר בבוקר, אם יש צורך, בלשכתי, לשוחח עם חבר הכנסת דן תיכון ואחרים, יהושע מצא, עובדיה עלי, לחפש פתרון ליום רביעי, ואז אולי נגיע לאיזו הסכמה.

### יהושע מצא (הליכוד):

אני מבקש.

### היו"ר ש' וייס:

מלה, באמת מלה, כי אני באמת מוכרח ללכת. בבקשה. תאפשר לי מייד אחרי זה ללכת, כי אני צריך ללכת לשם בשמכם.

### יהושע מצא (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני לא אאריך.

אדוני היושב-ראש, הסערות שפורצות פה בכנסת סביב פרשנות זו או אחרת לא אחת הן בשל התחושה שאנחנו שומעים מונולוגים בכנסת הזאת. כאשר יש מונולוג ואתה לא מאפשר לומר דברים, יש מהומה. בשבוע שעבר ביקשתי לומר משפטים מספר, ובעקבות זה שאתה לא אפשרת לי פרצה מהומה. זה יימשך כך. אתה צריך לאפשר למצות נושא.

אשר להצעה של חבר הכנסת רן כהן לגבי פרשנות: אוי לה לכנסת, אדוני היושב-ראש, אם בכל נושא שאחד יאמר כך ואחר יאמר אחרת נלך לפרשנות, ועוד לאחר הצבעות. אוי לה לכנסת הזאת. לכן יש יושב-ראש, ואנחנו מצפים ממנו שינהג במידה נכונה של פרשנות אמת.

חוק הדיינים, אדוני היושב-ראש, זה נכון שיכול להיתפס לפרשנות זו או אחרת. זה נכון שהתקנון לא קובע בצורה הכי מפורשת. אבל חבר כנסת שבא עם הצעת חוק פרטית משלו, כל מה שהוא מבקש, אחרי שהיתה פרוצדורה כזו של הסתייגויות, מצפה שתיתן לו שהות להצביע בפעם אחרת. יכולת להגן על חבר כנסת כשהוא מגיש הצעת חוק פרטית.

בעניין יום רביעי האחרון יש לי שאלה אליך, פה, פומבית, ואותה נברר מחר; אני מסיים. אני לא רוצה לתקוף, אני לא רוצה לחזור על דברים. בשבוע החולף הצהרת בכנסת ואמרת: אני, יושב-ראש הכנסת, סברתי שהנושא שאני מעלה על סדר-היום נכנס לסוף סדר-היום. כך אמרת, אדוני היושב-ראש, פחות או יותר. ואז אמרתי לך: אתה מטעה את הכנסת.

אני רוצה לשאול אותך. כיצד אתה יכול לומר שסברת שהוא בסוף סדר-היום, כאשר מזכירות הכנסת העתיקה בכתב יד, בלוח שלך, של הודעות היושב-ראש, ושם נאמר: בשעה 16:00 ייפסק הדיון בהצעות לסדר-היום ויועלו לדיון הצעות חוק אלו: הצעת חוק-יסוד: חופש העיסוק; הצעת חוק ייבוא בשר בקר קפוא. במפורש קבעת שייפסק הדיון. אז כיצד אתה מודיע לכנסת שחשבת שזה בסוף סדר-היום? את זה אהיה מוכן לשמוע ממך מחר, אבל אני חושב שטוב שנדע שעל השאלה הזאת יש תשובה ברורה אחת, שידעת שזה לא סוף סדר-היום והיה נוח לך לקבוע כך.

### היו"ר ש' וייס:

חשבתי שבאותה הזדמנות שאתה בא, גם תוציא מן הפרוטוקול איזו אמירה שאמרת לי.

### יהושע מצא (הליכוד):

חשבתי שהיום תאמר, לא שהיו לך לבטים, אלא שאתה מצטער על שגרמת להוציא מן הכנסת – –

### היו"ר ש' וייס:

תודה. בסדר גמור. טוב. חברי הכנסת, את הקטע הזה סיימנו. לגבי חוק הדיינים נהגתי לפי התקנון. אם יש טענות, יש פרוצדורות מקובלות. לגבי היום נהגתי לפי התקנון. אם יש טענות, יש פרוצדורות מקובלות. לגבי מיקום בסדר-היום של הצעת חוק-יסוד: חופש העיסוק, אני מודיע לכם שאכן התלבטתי. מחר בבוקר נשוחח ונפתור את הבעיה.

אני רוצה בכל זאת לומר לכם משהו. התלבטתי מאוד אם לומר, אבל החלטתי לומר זאת. הצגתי שאלה בפני אנשים מנוסים מאוד, מה-SERVICE CIVIL של הכנסת, והם אמרו לי שהיו דברים מעולם. אני לא רוצה לכעוס, אני אחראי לכול. גם לטעות אנוש של מישור שכפוף לי אני לוקח על עצמי אחריות. אני מודיע לכם שגם בעניין זה פעלתי בתום לב. גם אם הוטעיתי, לא מתוך כוונה רעה, אני אחראי לכל עובדי. זהו. מחר בבוקר נשוחח על הנושא הזה.

אנחנו ממשיכים בסדר-היום. אני מקווה שגם על המשבר הזה נתגבר, כי אנחנו עוד נחיה יחד לפחות עד סוף הקדנציה הזאת.

אני מזמין את חבר הכנסת עובדיה עלי לנהל את הישיבה, ואני אלך לייצג אתכם אצל הנשיא.

## **מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת**

### **היו"ר ש' וייס:**

הודעה לסגנית מזכיר הכנסת.

### **סגנית מזכיר הכנסת ש' כרם:**

ברשות יושב-ראש הכנסת, הנני מתכבדת להודיעכם, כי הונחו היום על שולחן הכנסת –

לקריאה ראשונה, מטעם הממשלה: הצעת חוק חובת המכרזים (תיקון מס' 5), התשנ"ד–1994; הצעת חוק הגנת הצרכן (תיקון מס' 3), התשנ"ד–1994.

לקריאה ראשונה, מטעם חברי הכנסת: הצעת חוק לתיקון סדרי המינהל (החלטות והנמקות) (תיקון מס' 2), התשנ"ד–1994, של חבר הכנסת אברהם הירשזון; הצעת חוק רשות השידור (תיקון מס' 11) (ממונה על קבילות הציבור), התשנ"ד–1994, של חבר הכנסת דוד מגן; הצעת חוק לתיקון פקודת העיריות (מס' 49), התשנ"ד–1994, של חבר הכנסת דוד מגן; הצעת חוק הרשות השנייה לטלוויזיה ורדיו (תיקון מס' 7) (מחוז ירושלים), התשנ"ד–1994, של קבוצת חברי הכנסת; הצעת חוק ההוצאה לפועל (תיקון מס' 15) (דין חייב שהוא קיבוץ), התשנ"ד–1994, של חבר הכנסת אלי גולדשמידט.

כן הונחה על שולחן הכנסת הצעת חוק מכוני כושר (רישוי ופיקוח), התשנ"ד–1994, שהחזירה ועדת החינוך והתרבות לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. תודה.

## **הצעת חוק הבנקאות (רישוי) (תיקון מס' 9), התשנ"ד–1994**

### **(קריאה שנייה וקריאה שלישית)**

### **היו"ר ע' עלי:**

חברי הכנסת, אנחנו ממשיכים בסדר-היום: הצעת חוק הבנקאות (רישוי) (תיקון מס' 9), התשנ"ד-1994, בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. יציג את ההצעה חבר הכנסת חיים אורון בשם הוועדה.

חבר הכנסת דן תיכון, בבקשה.

#### **דן תיכון (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, אני יושב כאן משעות הבוקר המוקדמות ועולים כאן חברי כנסת, ביניהם שרים, ומשתלחים בי ללא רחמים וללא רסן. תמה אני מתי תינתן לי הזכות להשיב. ישב כאן יושב-ראש הכנסת, נאם במשך מחצית השעה ואולי למעלה מזה, נקב בשמי פעמים מספר, אבל את זכות התשובה אני לא מקבל.

אני חושב שחוסר הסבלנות וחוסר היכולת להאזין לאחרים הם מכה שהבית הזה לוקה בה, ובמיוחד יושב-ראש הכנסת. אני מוחה על שהוא דיבר ודיבר, טען כלפי חבר הכנסת דן תיכון. כשתגיע שעתי להשיב הוא לא ימצא כאן. לא היו לו העוז והכוח לשבת כאן עוד חמש דקות ולשמוע את תשובתי. אני מצטער.

#### **היו"ר ע' עלי:**

חבר הכנסת דן תיכון, אני מבין שעוד מעט יש לך הסתייגויות.

#### **דן תיכון (הליכוד):**

לא, הפעם אני רוצה לדבר אך ורק לעניין, לא לסדר-היום.

#### **היו"ר ע' עלי:**

בשעה שתעלה לדוכן בעוד כמה דקות אני אאפשר לך להגיב על דברי שר האוצר ועל דברים אחרים שנאמרו כאן.

#### **דן תיכון (הליכוד):**

על זה אני אגיב.

## **היו"ר ע' עלי:**

עם זאת, למען הסדר ולמען האמת, יושב-ראש הכנסת הוזמן כעת לנשיא המדינה, ולכן עזב את הישיבה כדי להגיע בזמן. אני מבין שאחד הנשיאים המכובדים, שהגיע ארצה, הוזמן לארוחה בבית הנשיא, ויושב-ראש הכנסת היה צריך ללכת לשם. כך שבעניין זה אני חושב שאין לנו סיבה להלין עליו. כדי לעשות צדק עם יושב-ראש הכנסת, מצאתי לנכון להגיב על כך, אבל אם תרצה להשמיע דברים בנושאים אחרים, שהתייחסו בהם אליך שר האוצר ואחרים, הרשות נתונה.

## **דן תיכון (הליכוד):**

על זה אני אשיב.

## **היו"ר ע' עלי:**

חבר הכנסת חיים אורון, בבקשה.

## **חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מתכבד להציג לקריאה שנייה ולקריאה שלישית את הצעת חוק הבנקאות (רישוי) (תיקון מס' 9), התשנ"ד-1994, בשם ועדת הכספים. יושב-ראש הוועדה, על-פי המתכונת של הימים האלה, מנהל עכשיו ישיבה בחוק אחר, שאני מניח שבמהלך היומיים הקרובים יגיע לדיון במליאת הכנסת.

הייתי רוצה להקדים משפט אחד לחילופי הדברים שהיו כאן. היות שאני כמעט בטוח שאני לא אחד משלושת חברי הכנסת שתקפו את חבר הכנסת דן תיכון, נדמה לי שהיה כדאי, היות שלפנינו עוד יומיים די מתוחים, לנסות להוריד את הטמפרטורה עד כמה שאפשר, כי היא כבר תעלה מאליה מסיבות אמיתיות.

אגב, בנושא אחד של חוק הבריאות, יכול להיות שלא בדיוק בחלוקה הזאת אלא בחלוקה הרבה יותר מורכבת – – –

## **דן תיכון (הליכוד):**

נראה מה יהיה בסוף.

## **חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

לא, המתיחות לא תהיה כנראה כך. היא תהיה יותר – – –

## **דן תיכון (הליכוד):**

זה מעניין, זה יותר בריא.

## **חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

נכון. לכן אולי זה יתרום להפגת המתיחות בין שני חלקי הבית, ובוודאי כלפי היושב-ראש.

ועדת הכספים עסקה רבות בהצעת החוק, והתיקון הוא חלק ממערכת של חוקים וחקיקה שקשורות בהסדרת המערכת הבנקאית, היחסים בין המערכת הבנקאית ובין גופים מוסדיים שנמצאים בשליטתה, כמו קופות גמל, קרנות נאמנות ותאגידים. בלי להידרש לאירועי הימים האחרונים, אין ספק שאירועי הימים האחרונים מדגישים ביתר שאת את הצורך בחקיקה מהסוג שאנחנו דנים בו היום. מוטב היה שחוקים אלה, שבמידה רבה כולם יונקים מדוח ועדת-בייסקי המפורסמת, היו באים לעולם מוקדם יותר. אין טעם לעסוק כרגע בשאלה למה לא הגיעו מוקדם יותר, ומבחינה זו מוטב מאוחר מאשר לעולם לא.

החוק שאנחנו מגישים היום לקריאה שנייה ולקריאה שלישית עוסק בעיקרו של דבר בארבעה נושאים: בהחזקה של אמצעי שליטה בידי משקיעים מוסדיים בתאגידים בנקאיים אחרים, בהגדרה בהחזקות של תאגיד בנקאי בתאגידים ריאליים, בהגדרה של בעל עניין ובשליטה בידי בנק לקידום עסקים.

בעיקרו של דבר, יש פה שני נושאים, ששניהם קשה להגזים בחשיבותם. כאשר מצטבר בידי קופות הגמל, קרנות הנאמנות ותאגידים אחרים, שהם בעצם בשליטה של הבנקים, חלק הולך וגדל של שוק ההון הישראלי – ורק השבוע התפרסמו נתונים שמדברים במונחים של סדרי גודל המתקרבים ל-90 ול-100 מיליארד שקלים – השאלה היא כיצד מנוהלים מאגרי ההון הגדולים הללו, וכיצד נשמרת הפרדה מלאה בינם לבין המערכות הבנקאיות. שאלה זו היא נושא שעוד נעסוק בו בכמה חוקים בעתיד.

החוק הזה מתייחס לשתי שאלות: האחת – איסור מוחלט על השקעות של תאגיד של משקיע מוסדי, קופת גמל או קרן נאמנות, בבנק שאליו הם משתייכים. לא ניתן להשקיע מכספי אותן קופות גמל בבנק עצמו. יש גם מגבלה ברורה לגבי השקעתן של קופות הגמל שמנוהלות על-ידי בנק אחד בבנק אחר, ומוטלת מגבלה של עד 10% לכל הקבוצות של הבנק.

הוועדה עסקה בשיבות רבות בשאלה, שאני לא אכנס פה לכל פרטיה, מהו המנגנון הנכון שבאמצעותו ניתן יהיה, מחד גיסא, לא לקיים מערך שליטה וויסות משותף בתוך הקופות השונות או הקרנות השונות של אותו בנק, ומאידך גיסא, לעמוד בכלל של עד 10%, שמתחייב מחוק הבנקאות

ומחוקים אחרים. בחוק מופיע מנגנון, אף שכל קופה וכל מנהל השקעות בקופה פועל באופן עצמאי במסגרת של קוואטה, שנקבעת באופן אובייקטיבי מהיקף אותה קופה – – –

### **היו"ר ע' עלי:**

מכסה.

### **חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

מכסה, נכון.

– – – מהיקף אותה קופה, בלי שגורם מרכזי אחד יתאם באורח שוטף בין הקופות השונות, בתום כל פרק זמן – מחצית השנה ושנה – תתקיים בחינה של היחסים בין הקופות השונות, והמכסות יותאמו למשקל השונה של הקופות או קרנות הנאמנות השונות בתוך כל תאגיד בנקאי.

כפי שאמרתי, בנושא הזה יש שתי קביעות ברורות: האחת – איסור של השקעה של קופות הגמל וקרנות הנאמנות של הבנק בבנק עצמו. השנייה קשורה בשאלה כיצד לקיים את המכסה של 10% בלי לקיים מערכת שליטה ובקרה מרכזית של הבנק על כל קופות הגמל שלו.

הנושא השני, שללא ספק הוא הנושא המרכזי בתיקון, עוסק בהחזקות הריאליות של תאגידים בנקאיים. הנושא הזה נדון כבר בעבר, והנורמה שנקבעה בתיקון הקודם, אם אני לא טועה, לפני ארבע שנים או לפני שש שנים – חבר הכנסת תיכון, אתה זוכר בדיוק מתי היה התיקון הקודם של הנכסים הריאליים?

### **דן תיכון (הליכוד):**

ב-1981.

### **חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

צילום המצב הקיים הוא מתאריך מאוחר יותר.

### **דן תיכון (הליכוד):**

זה היה ב-1981, והתיקון השני היה ב-1989, בימי פרס.

### **חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

נכון. ב-1989 היתה החלטה של צילום המצב הקיים. החוק המוגש כאן מדבר על ירידה של הנכסים הריאליים של הבנקים ל-25% מסך כל הנכסים של תאגיד בנקאי. המשמעות היא ירידה בשיעורים רציניים בהחזקות של כמה בנקים, בעיקר בנק הפועלים ובנק לאומי.

### **היו"ר ע' עלי:**

חבר הכנסת סילבן שלום, זמנו לא מוגבל לפי התקנון. הוא יכול לדבר כמה שהוא רוצה.

### **חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

אני מקצר. יש לי משלי 11 הסתייגויות גם-כן. הבנתי את הרמז ואני מקצר.

יש ויכוח רציני מאוד שהתקיים בוועדה בכמה דיונים, האם ללכת למודל שבו הקטנת החזקתם של הבנקים בנכסים ריאליים עד כדי הפחתתה אולי לאפס היא היעד הנכון של המערכת הבנקאית הישראלית. מול הגישה הזאת מוצגת גישה שאומרת: גם מערכת בנקאית, לחוסנה, לאיזון הסיכונים שלה, צריכה השקעות לא רק בנכסים פיננסיים אלא גם בנכסים ריאליים, ומעורבותה של מערכת בנקאית במשק יש בה מידה רבה של חיוב, אם יש עליה מגבלות. המגבלות הן בתחום ההיקפים, השליטה והמונופול.

החוק הזה מנסה להסדיר את הנושאים הללו, והוא נותן לבנקים, בהבדל מההצעה המקורית של הממשלה, שדיברה על שנתיים, פרק זמן של שלוש שנים לרדת בנכסים הריאליים ל-25%.

חברי הכנסת שהגישו הסתייגויות בוודאי ינמקו למה הם חשבו שצריך לרדת ל-20% או ל-15%, ויש להניח שבהמשך נתייחס לכך.

נושא נוסף הוא מהי הגדרת בעל עניין. התיקון הוא בעיקרו טכני והוא משווה את ההגדרה שמופיעה פה לחוקים אחרים.

הנושא הרביעי, שהוא יוצא מן הכלל, זהו המנגנון של בנק לקידום עסקים, שבו ניתן יהיה לקיים שליטה של הבנק באחוזים גבוהים יותר מאשר 25%, מתוך הסכמה, שנדמה לי היתה בוועדה בין כל חלקיה, שיש מקום כשמדובר בקידום עסקים, ובדרך כלל מדובר בעסקים קטנים, שבהם שאלת המונופול והשליטה במשק היא מצומצמת מאוד – יש יתרון לעובדה שגורם בנקאי נכנס ורואה עניין לקדם אותם. המגבלה שמוצעת פה היא לפרק זמן שלא יארך משש שנים – החוק הקיים מדבר על שלוש שנים – ובהסתייגויות מסוימות ניתן להאריך את התקופה הזאת אף יותר.

אלה עיקרי החוק המוצע. הוגשו הסתייגויות רבות. אני רק מבקש, בואו נסכם את כללי המשחק, האם אנחנו מצביעים בתום החוק או אחרי כל סעיף?

#### **דן תיכון (הליכוד):**

אחרי כל סעיף. אגיד לך גם למה: אני רוצה פעם אחת שתבינו אותי. לא נתנו לי לדבר כי היושב-ראש הלך, לאן? ללשכת הנשיא, חבר הכנסת עובדיה עלי?

#### **היו"ר ע' עלי:**

כן.

#### **דן תיכון (הליכוד):**

הוא עדיין במזנון הח"כים. זו לא סתימת פה?

#### **חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

יש פה עשרה סעיפים, אני מציע שנסכים על שלוש קבוצות של הצבעות, היושב-ראש יקבע מתי.

#### **דן תיכון (הליכוד):**

בסדר. שלוש קבוצות.

#### **היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה.

רבותי, לשם החוק יש הסתייגויות של חבר הכנסת סילבן שלום. אחריו – חבר הכנסת חיים אורון. כמה הסתייגויות אדוני רוצה לנמק?

#### **סילבן שלום (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, יש לי עשר הסתייגויות.

**היו"ר ע' עלי:**

רשום לי שמונה.

**סילבן שלום (הליכוד):**

לא, אמרתי לה שהיא טעתה. אם אתה רוצה, אני אעבור אתך.

הגברת כרם, יש לי עשר הסתייגויות.

**היו"ר ע' עלי:**

כאן רשום שמונה, אבל היא תבדוק זאת שנית.

**סילבן שלום (הליכוד):**

יש לי עשר.

**היו"ר ע' עלי:**

כמה הסתייגויות אדוני רוצה לנמק?

**סילבן שלום (הליכוד):**

אני כנראה אנמק את כל העשר בפחות זמן מאשר צריך. אני אבדוק את העניין.

אדוני היושב-ראש, חוק הבנקאות (רישוי) (תיקון מס' 9), שמובא בפנינו, נקרא בעצם חוק הבנקאות, אבל צריכים היו לקרוא לו חוק ההסתדרות, ובמקרה ספציפי יותר – חוק בנק הפועלים. כי הקשר בין חוק הבנקאות לבין מה שאנחנו רואים היום – הוא רחוק כמזרח ממערב. הבטיחו לנו רפורמה במערכת הבנקאות. הבטיחו? – נו, אז מה? הביאו רפורמה? – אפילו לא מיני-רפורמה. הבטיחו הרים וגבעות, ניישם את ועדת-בייסקי. מבקרת המדינה התערבה לפני בנק הפועלים. גדליה גל הבטיח שהוא לא יביא את בנק הפועלים לפני שהחוק הזה יעבור. הביא רק את הקריאה הראשונה.

מה שקיבלנו בחוק הזה, אדוני היושב-ראש, זה כניעה מוחלטת לבנקים, אבל בעיקר כניעה מוחלטת לבנק הפועלים. כי בנק הפועלים הוא שלוחה של ההסתדרות. ההסתדרות היא זאת שקובעת כל דבר שנעשה בבית הזה. כל דבר. לצערי הרב, כוחה של ההסתדרות מתווה את סדר-היום של הוועדות, מתווה את סדר-היום של המליאה. מדי יום אנו עדים לדיונים בכל ועדות הכנסת, כשכל ועדה דנה בפלח אחר של ההסתדרות הכללית. כל ועדה מקדישה מזמנה, אם זו ועדת הכספים, אם זו ועדת העבודה והרווחה, אם זו ועדת הכנסת, אם זו ועדת הכלכלה, ועדת החינוך, ועדת החוקה לגבי חוקי היסוד שרצו להעביר לנו – כל הוועדות דנות תמיד בנושאים של ההסתדרות.

אדוני היושב-ראש, כאן בסך הכול לא עושים שום דבר. אפשרות החזקה של הבנקים ב-25%, זה דבר שהיה כל הזמן אבל לא יישמו אותו.

אדוני היושב-ראש, מה בעצם אומר החוק? – שהיום תהיה לבנקים אפשרות להחזיק בחברות אחרות, שקוראים להן בחוק תאגידים ריאליים – – –

### **חיים אורון (מרצ):**

הייתם בשלטון – – –

### **סילבן שלום (הליכוד):**

כדי שהציבור יבין את הדבר, מדובר, למשל, בהחזקה של בנק לאומי בחברת "מגדל", או בחברת "אפריקה-ישראל", או החזקה של בנק הפועלים ב"אמפל" או ב"כלל" וכך הלאה. האפשרות להחזיק ב-25% כתובה בחוק כבר מ-1981. זה לא דבר חדש. אבל ב-1981 לא עשו, ב-1989 נכנעו עוד הפעם. וגם עכשיו – מה אומרים? הכניסה לתוקף היא בעוד שלוש שנים. לא שניים, כמו שהאוצר רצה. חברי הכנסת חיים אורון וגדליה גל נעשו יותר צדיקים מהאוצר, קבעו שלוש שנים ולא שניים. למה שלוש שנים? למה שניים? למה לא שנה, למה לא חצי שנה? – מייד למכור את כל ההחזקות. שלוש שנים זה בעצם כל הקדנציה של הממשלה הזאת, ואז, אם בתחילת 1997 מפלגת העבודה תהיה עדיין בשלטון, יאריכו את העניין. אבל שלוש שנים לפחות יהיו להם, ואז ייתנו עוד מכה של שלוש שנים.

אדוני היושב-ראש, צריכה להיות החזקה ריאלית של אפס. אסור לבנקים להחזיק בתאגידים ריאליים. אני הצעתי 15%, אמרתי, לפחות שלא יהיו בעלי עניין. לא כמו עכשיו, לפי המתכונת של חוק הבנקאות הקיים, שהם לא היו צריכים להיות בעלי עניין. אמרתי 15%, כי אם יהיו להם רק 15%, הם לא יכולים למנוע בחברה קבלה של החלטה מיוחדת. החלטה מיוחדת דורשת רוב של שלושה-רבעים. ואם כך יהיה הדבר, הם ייפטרו מההחזקות האלה, הם ימכרו אותן, לא יצטרכו אותן עוד. אמרתי, אז אמרתי. בא הרוב הדורסני, הרוב ההסתדרותי, וקבע 25%. בעצם זה קיבוע המצב מ-1981 בלי שום שינוי. זאת רפורמה? זאת אפילו לא מיני-רפורמה.

אז מה אומרים? בסופו של דבר, קופות הגמל לא יוכלו להשקיע במניות של הבנק שלהן עצמן. אבל במניות של בנק אחר הן כן יכולות להשקיע. מה יעשו כאן? קוראים לזה החבר'ה "איקס, מיקס,

דריקס". אני אשקיע בבנק שלך, אתה תשקיע בבנק שלי, הוא ישקיע בבנק שלו, וכך הכול יהיה בסדר. אנחנו בינינו, כל הקופות, נחלק את העניין, כל אחד ישקיע בבנק של האחר. למה הם צריכים בכלל להשקיע? למה? ואם כן, בשיעורים הרבה יותר קטנים.

אני רוצה לומר לכם, שמה שנחוץ הוא הפרדה מוחלטת בין הבנקים לבין קופות הגמל וקרנות הנאמנות. זה הדבר שמתחייב מוועדת-בייסקי. בעמוד 363 לדוח הוועדה נקבע במפורש, שיש לבצע את ההפרדה הזאת. נו, אז מה? זה מעניין מישהו? מישהו יכול לעשות משהו נגד בנק הפועלים? – אף אחד לא יכול. אז איך אפשר שיעשו את זה? – לא יעשו את זה.

לצערי הרב, גם ממשלות שכאילו היו בשלטון שלי לא עשו את זה.

### **חיים אורון (מרצ):**

מה פה כאילו – ממשלות כאילו או שלך כאילו?

### **סילבן שלום (הליכוד):**

לצערי הרב, ממשלות ההמשך, שיכלו כן לעשות את זה, והממשלה הזאת, שדיברה על סדר חדש ומוכיחה לנו כל יום שהסדר הישן הגרוע, המפא"ניקי, המושחת, חזר על עצמו – זה מה שאנחנו רואים מדי יום. אין שום הבחנה, שום הפרדה.

אנחנו רוצים הפרדה כדי שאדם שקונה קרן נאמנות ידע שהיא לא קשורה, אדם שישקיע בקופת גמל ידע שהיא לא קשורה, אדם שיקבל ייעוץ ידע שהוא לא קשור. את זה הם לא עושים. מאחר שהם לא עושים את זה, אנחנו במינוי שלנו כחברי כנסת, אני לפחות בוועדה לשוק ההון בראשותי מנסה עכשיו לקדם את חוק רישוי מנהלי תיקים ויועצי השקעות בניירות ערך. לצערי הרב, הממשלה עד היום לא הגישה את החוק הזה, אבל שני חברי כנסת הגישו – בהצעת חוק פרטית. החוק הזה יקרום עור וגידים, החוק הזה יביא לכך שבסופו של דבר יהיה מצב, שבו כל אדם שרוצה לעסוק בניהול תיק, כל אדם שרוצה לתת ייעוץ בניירות ערך, יהיה חייב לקבל רישוי. הוא יהיה חייב לקבל רישוי לפי כמה פרמטרים: א. ניסיון של האיש בתחום; ב. הון עצמי, כדי שאפשר יהיה להיפרע ממנו; ג. השכלה; ד. מבחנים. כל מי שירצה לנהל את כספו של האזרח, ידע אותו אזרח שאותו אדם שמנהל את כספו יש לו ההכשרה המתאימה.

אבל אני נגד רישוי גורף. אני נגד מצב שבו התקנות יהיו כל כך קיצוניות, כל כך קשות, שלא יהיו הרבה אנשים שיוכלו לעסוק בתחום הזה. ייווצר מצב שיעסקו בתחום הזה רק חמישה-עשרה אנשים, ואז האזרח שיש לו תיק השקעות של 30,000 שקל, 50,000 שקל, לא יוכל לבוא לאיש, כי אותם חמישה-עשרה שיהיה להם רישוי לא יסתכלו על מישהו שתיק ההשקעות שלו הוא פחות מ-500,000 שקל.

לכן, אדוני היושב-ראש, צריך לקבוע כללים שיגנו על האזרח, אבל צריך לקבוע כללים כאלה שלא ימנעו מכל אלה שעוסקים בענף את האפשרות לפעול, אם יש להם ההשכלה המתאימה ויעברו מבחנים מתאימים.

לכן, המינימום הזה שאנחנו עושים היום הוא הדבר שנדרש כדי להגיע למצב ששוק ההון, שסובל היום קשות ממה שקורה במשק הישראלי, סובל קשות מירידה בצמיחה, סובל קשות מהבטחות לשגשוג, סובל קשות גם מהחקירות, יתייב.

היום אנחנו נמצאים, אדוני היושב-ראש, במצב של כמעט קריסה של שוק ההון הישראלי. לקריסה של שוק ההון יש כמה סיבות, אבל הסיבה הראשונה היא ניפוץ אשליית השלום. מחודש אוגוסט הבטיחו הרים וגבעות, ואמרו שהערך של החברה הולך ועולה, הערך של החברה הולך וגדל, אבל זה בגלל הפוטנציאל העתידי שלה, זה כתוצאה מכך שבעתיד יוכלו ליצור קשרי מסחר ענפים עם כל מדינות ערב, יוכלו ליצור קשרי מסחר מתפתחים עם האוטונומיה שתהיה. זה נכון שיש הפרש בין השווי הכלכלי לבין השער בבורסה, אבל זה בסופו של דבר יתאים את עצמו. היו הרבה אנשים שהתפתו, היו הרבה אנשים שהלכו שולל.

אילו היה לאנשים קצת זיכרון, או קצת מחשבה בעניין הזה, היו מבינים שזו הולכת שולל, כי יש מודל קיים, חי, דומה, אפילו זהה כדי להשוות, הרי יש שלום עם מצרים. אז מה? 15 שנים של שלום פתחו את כל השווקים במדינות ערב? 15 שנים של שלום עם מצרים הביאו השקעה של ישראל בתוך מצרים? לא. רק אתמול קראתי באחד העיתונים, שאפילו זמר שהגיע ממצרים כבר הוחרם על-ידי איגוד הזמרים המצרי. 15 שנים לאחר השלום, רק משום שהוא בא להופיע בישראל. אז מי חולם על השקעות במדינות ערב, מי חולם על קשר מסחרי? היו הרבה אנשים שזרעו את האשליה הזאת, ומי שזרע את האשליה הזאת – זו הממשלה שיושבת כאן. היא זרעה את האשליה בקרב הציבור, שהנה הולכים לגן עדן כלכלי, למזרח תיכון חדש. היו אנשים שהלכו שולל אחרי הדבר הזה. לצערי הרב, היו מוכנים להשקיע בחברות שהשווי הכלכלי שלהן היה הרבה פחות מאשר השווי שלהן בבורסה.

לכן, אם יש לי טענה כלפי הממשלה הזאת הרי היא על אותה אשליה, אשליה מרה, שעשו אותה מבחינתם כדי להעביר את הסכם השלום הגרוע הזה. מה שקרה הוא שהמתקתקות והוורדרדות של העתיד השכיחו מלב האנשים את ההתנגדות להסכם עם אש"ף. אמרו: לי יש תיק השקעות שהולך ועולה מדי יום, לי יש תיק השקעות שגדל, על הסכם השלום אני לא כל כך יודע, לא כל כך מבין, מה אכפת לי, העיקר שהתיק שלי גדל, כל יום המניות שלי עולות, גם אם לא מימשתי, גם אם זה על הנייר, עדיין יש לי הרבה. הממשלה עושה בורסה טובה, אז בסדר, יעשו הסכם. ההסכם גם מעלה את המניות, אז בכלל, ההסכם יהיה טוב, וחס וחלילה שלא תהיה הפסקה בשיחות, כי הפסקת השיחות עוד תפיל לי את הבורסה.

אבל, רבותי, הבטחות השווא האלה, האשליות, מקסם השווא, הוכחו כמשענת קנה רצוץ. בסופו של דבר, צניחת הבורסה, נכון להיום, נובעת מכמה פרמטרים, אבל זה פרמטר עיקרי, שבירתה של האשליה –

**חיים אורון (מרצ):**

שיהיה שלום.

## **סילבן שלום (הליכוד):**

– – שהנה הולך להיות שלום.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אנחנו דנים היום בחוק בנקאות, שבא אולי לעשות איזה שינוי, אבל בעצם מקבע את המצב הקיים; מקבע את המצב של השליטה של הבנקים, של קופות הגמל, של קרנות הנאמנות בשוק ההון. לבנקים יש אפשרות להחזיק גם קופות גמל, גם קרנות, כשיש אפשרות לקופות הגמל להשקיע בבנקים. הדבר גורם לכך, אדוני היושב-ראש, שבסופו של דבר אנחנו עדים לשוק ריכוזי, שוק שאין בו תחרותיות, שוק מרוכז שהוא נגד הצרכן, הוא לרעתו, הוא לא פועל לטובתו.

לכן, היום שוק ההון הישראלי עומד על פרשת דרכים. אשליית השלום נופצה. אבל זה רק פרמטר אחד. גם הרווחיות של החברות יורדת, כי החברות שגייסו כספים מהציבור השקיעו את הכספים שלהן במניות של חברות אחרות, וכשהמניות של החברות האחרות יורדות – ההשקעה שלהן מאבדת מערכה. ומאחר שהיא מאבדת מערכה, התוצאות הכספיות בדוחות הכספיים הרבה יותר נמוכות. זו ספירלה מסוימת. ירידה ברווחיות תוביל בסופו של דבר גם לירידה בשערי המניות. אין ספק שגם חקירת הרשות לניירות ערך לא מסייעת בעניין. אבל יש להבין שאותה חקירה של הרשות לניירות ערך אמורה לנכש עשבים שוטים אשר צמחו פרא בערוגת שוק ההון הישראלי.

אבל מכאן לבוא ולומר שכל הבנקים נתנו יד להרצה הזאת – אני לא חושב שכך הם פני הדברים, ולא צריך להיסחף בעניין הזה. אף שהנגע פשה גם בקרב הבנקים, הרי זה לא בקרב כולם, רק חלק מהם הביאו לכך שהיום יש משבר אמון של הציבור הישראלי בשוק ההון, משבר שאני מקווה שילך וייבלם, ואני מבין שהיום היה איזה צעד ראשון.

## **דן תיכון (הליכוד):**

איזה צעד ראשון?

## **חיים אורון (מרצ):**

מה היה היום?

## **דן תיכון (הליכוד):**

זה ירד פחות מאשר שלשום?

## **סילבן שלום (הליכוד):**

צעד ראשון, אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, הוא מצב שאנשים לא זורקים מכל הבא ליד. כמו שאסור לקנות מכל הבא ליד, גם לא צריך לזרוק מכל הבא ליד. צריך לבחון את המצב לגבי כל מניה בנפרד, גם כשקונים אותה וגם כשמוכרים אותה. אין שום היגיון שחברות ענק בקנה מידה ישראלי, ואפילו בקנה מידה עולמי, יורדות במשך ימים שלמים ב-10% בכל יום. הרי לא יכול להיות שחברה מאבדת 40% מערכה בתוך ארבעה-חמישה ימים, אין בזה שום היגיון כלכלי. זו רק פסיכולוגיה. הפסיכולוגיה הזאת, אדוני היושב-ראש, חזקה יותר מכל דבר בכלכלה, ובעיקר בשוק הון. לכן, אני מקווה מאוד שהשיקול והרציונליזם יחזרו ואווירת הפאניקה תירגע.

אבל, צריך להבין שיש מרכיבים שונים, מרכיבים נוספים. אין ספק שחברות רבות היו בשערים גבוהים בהרבה מאשר ערכן הכלכלי. חברות נסחרו במכפיל של 30 ולמעלה מזה, דבר שהוא לא סביר בכל קנה מידה. גם אם תיקח את כל הרווחיות הצפויה, העתידית, עדיין הדבר הזה אינו סביר לחלוטין, וכל חברה בסדר גודל כזה סופה היה להגיע לשחיקת שערים.

החוק שאתה מציע, אדוני, חבר הכנסת חיים אורון, משחרר את הבנקים מהיותם בעלי עניין, למרות ההחזקה שלהם בשיעור של 25% בתאגידים הריאליים. לפי החוק הקיים כיום, לפני שהחוק הזה יאושר – אם הוא לא יאושר – כל החזקה של בנק בשיעור של 25% בחברה אחרת נחשבת כהחזקת בעל עניין. למה זה חשוב? כי בעל עניין לפי סעיף 11 לחוק הבנקאות (רישוי) מאפשר לבנק, במידה שהוא בעל עניין, להחזיק רק בקבוצות בנקאיות ולא בהחזקות של תאגידים ריאליים.

אם אכן היו משאירים את החוק כמו שהוא, לא היו יכולים להחזיק ב"אפריקה-ישראל", לא היו יכולים להחזיק ב"מגדל", לא היו יכולים להחזיק ב"כלל". היו יכולים להחזיק בבנק מרכנתיל דיסקונט, היו יכולים להחזיק בבנק אמריקאי-ישראלי. אבל לא בחברות האלה. לכן, מה עשו עכשיו? שינו את החוק. למה? כי בנק הפועלים עדיין רוצה להחזיק 25%, או בנק לאומי רוצה להחזיק 25% בתאגידים הריאליים? מה הסיבה? למה? למה לעוות את חוק הבנקאות, שקיים עשרות שנים, כדי להתאים אותו לצרכים פוליטיים סקטוריאליים? למה?

צריך שתהיה יציבות בחקיקה. אם חוק הבנקאות (רישוי) קובע ש-25% מהווים החזקת בעל עניין, כך צריך להיות הדבר, ולא לשנות את הדבר מפני שמישהו רוצה. מזל שלא נכנעתם לעניין של "אמפל", רק מפני שחבר הכנסת אורון וחבר הכנסת תיכון – –

## **דן תיכון (הליכוד):**

מה זה מזל? זה בגלל שני חברי כנסת.

## **סילבן שלום (הליכוד):**

אמרתי. תן לי לתת לך את המחמאה. מזל ששני חברי הכנסת לא נכנעו. עם "אמפל" הגיעו לוועדת הכספים באיזו נוסחה, ומאחר שזו השקעה בחוץ-לארץ, זה ישפיע על החזקת בעלי המניות – כל מיני

המצאות, סיפורי סבתא, כדי להמשיך ולהחזיק בחברת "אמפל". אבל בעניין של 25%, נכנעתם. בעניין של שלוש שנים, נכנעתם. בעניין של בעלי עניין, נכנעתם.

### **חיים אורון (מרצ):**

זו דעתנו.

### **סילבן שלום (הליכוד):**

לאורך כל הדרך נכנעתם. לכן, אדוני היושב-ראש, היינו צריכים להגיע למצב של מכירה כללית. בנקים יהיו בנקים – בנקים לא יהיו חברות ביטוח; בנקים יהיו בנקים – בנקים לא יהיו חברות שיכון ובנייה; בנקים יהיו בנקים – לא יהיו חברות השקעה; בנקים יהיו בנקים – לא יהיו קופות גמל; בנקים יהיו בנקים – לא יהיו קרנות נאמנות. והרשימה ארוכה.

אבל למפלגת העבודה יש הכוח להתנתק מהצינור שנותן לה את החיים, מצינור בנק הפועלים, שהוא מחזיק בחיים את מוסדות ההסתדרות במשך כל כך הרבה שנים, שהוא מחזיק את קופת-חולים על פני המים, עוד לפני הסיוע של המדינה, שהוסיף על זה מאות מיליונים?

איך אפשר שלא להישמע לבנק הפועלים? במדינה הזאת, בנק הפועלים נותן צו, וכולם עוברים לדום, אם זה מפ"ם, אם זה מפלגת העבודה, אם זה כל מפלגות השמאל, אשר מבינות את החשיבות – שבנק הפועלים, שמחזיק את ההסתדרות, וההסתדרות הרי היא זו שמחזיקה אתכם בשלטון, כי גם ככה הרוב שלכם לא היה קיים גם בבחירות האלה אלמלא הפיצול שהיה בקרב הימין. אם ניקח את כל הקולות שקיבל מחנה הימין, המחנה הלאומי, לעומת הקולות שקיבלתם במחנה השמאל, עם הציבור הערבי – עדיין הייתם במיעוט, מיעוט ברור. כמובן, בקרב הסקטור היהודי המיעוט הוא מובהק. אבל בקרב כלל האזרחים הייתם במיעוט. רק מפלגות שלא עברו את אחוז החסימה, כמו התחיה, מפלגתו של יצחק מודעי, מפלגתו של הרב אליעזר מזרחי, מפלגת הרב לוינגר, בדש, המוניות – והרשימה ארוכה, רשימה ארוכה של מפלגות שלא הצליחו לעבור את אחוז החסימה והביאו את מניין הקולות שהלכו אל הים ליותר מ-100,000, וכל מה שהיה חסר לנו היה סך הכול מנדט אחד.

ניצלתם את המצב, ובעניין זה אתם הולכים עד הסוף. אני רוצה לומר לחבר הכנסת אורון: דבר אחד אני לפחות אלמד. אני חבר כנסת זו הקדנציה הראשונה. אבל שליטה כזאת כמו שלכם, צריך ללמוד בבת-ספר.

### **חיים אורון (מרצ):**

איפה?

### **סילבן שלום (הליכוד):**

שליטה בשלטון, דורסנות, לעשות הכול למען המפלגה, למען הסקטור. לא היו דברים כאלה מעולם. למען השלטון הצביעו היום 44 חברי מפלגת העבודה בעד חוק הבשר.

### **חיים אורון (מרצ):**

איפה היה הליכוד?

### **סילבן שלום (הליכוד):**

חבר הכנסת רן כהן הצביע בעד חוק הבשר, כי הבין שאולי אין 61.

### **חיים אורון (מרצ):**

איפה היה הליכוד?

### **סילבן שלום (הליכוד):**

אילו היה מצב שלא היו ה-61, גם אתה, חבר הכנסת אורון, היית מצביע בעד. כולכם הייתם מצביעים בעד, כי מה שחשוב לכם זה רק השלטון. תאוות השלטון מנחה אתכם.

### **דן תיכון (הליכוד):**

מנעמי – – –

### **סילבן שלום (הליכוד):**

מנעמי השלטון, תאוה. לא שום דבר אחר, חבר הכנסת אורון, זה מה שמנחה אתכם. הצבעה כמו זו של היום, הצבעה לתיקון חוק-יסוד: חופש העיסוק, אלה דברים שהם חוצפה, שערורייה, צביעות.

אתם אלה שנושאים את הדגל, אתם נושאים את הדגל הזה של זכויות האדם, של חופש הפרט, "אל תסתכל לי בצלחת". דיברתי עם חבר כנסת ממפלגת העבודה, שלא ידוע כאוכל בשר כשר. אמרתי לו: איך אתה מצביע בעד חוק הבשר הכשר? ודרך אגב, אני בעדו, כי אני אוכל בשר כשר מאז

נולדתי. אני אוכל בשר כשר כי כך חונכתי. אבל אתה בעד עניין של בשר כשר? אמרתי לו: אל תגיד לי שזה עניין של השלום. והוא אמר לי: מה שלום? אנחנו רוצים להישאר בשלטון. רוצים להישאר בשלטון, זה מה שמעניין, וכדי להישאר בשלטון צריכים להחזיר את ש"ס, זה מה שצריך לעשות.

### **חיים אורון (מרצ):**

למה לא באת להצביע?

### **סילבן שלום (הליכוד):**

אבל כשאנחנו היינו בשלטון היתה לנו בעיה.

### **דן תיכון (הליכוד):**

אני רוצה לשאול את חבר הכנסת אורון שאלה. חבר הכנסת אורון, אני רוצה לשאול אותך שאלה. נניח שהשלטון יתחלף בעוד שנתיים ימים וחברינו בקואליציה ידרשו ליישם את מה שנקרא איסור גידול חזיר. אנחנו נבוא אל הקיבוץ שלך ונאמר לך: סגור, סגור. מה אתה תאמר לנו? האם יהיה לך בכלל אומץ להסתכל לנו בעיניים?

### **חיים אורון (מרצ):**

חבר הכנסת תיכון, ניסיתם.

### **דן תיכון (הליכוד):**

לא ניסינו.

### **חיים אורון (מרצ):**

ניסיתם. אני מנעתי מכם. ניסיתם בכל הכוח לא הצלחתם.

### **דן תיכון (הליכוד):**

---

### **סילבן שלום (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מקווה שההתנצחות בין שני חברי הכנסת לא באה על חשבוני. אבל אני אמשך. בסופו של דבר, תאוות השלטון היא זאת שמנחה אתכם. בעד השלטון תעשו הכול: תמכרו את חוק זכויות האדם – הורדתם אותו; תמכרו את חוק הבשר הכשר – הורדתם אותו; תמכרו תיקון בחוק-יסוד: חופש העיסוק – תיקנתם אותו. אין לכם עמוד שדרה, כי מה שמעניין אתכם זה רק תאוות השלטון, להישאר עם ה"וולוואים", להישאר כיושבי-ראש ועדות. זה מה שמעניין אתכם, החברים ממרצ וממפלגת העבודה.

לצערי הרב, אתם עושים זאת בצורה הטובה ביותר, כי גם אין כלב השמירה של הדמוקרטיה, אין העיתונות, שתאמר לכם: איך אתם עושים כדבר הזה? אם היה היום מצב אחר, שבו ממשלת הליכוד היתה שולטת, כל כותרות העיתונים היו היום: גיוס כללי בקואליציה לקראת חוק הבשר. אני אומר זאת, כי בעבר הייתי גם עיתונאי ואני יודע בדיוק איך עושים כותרות. זאת היתה היום הכותרת אילו הליכוד היה בקואליציה, בשלטון: גיוס כללי בקואליציה. אז היו באים לכל חבר כנסת והיו אומרים לו: אבל אתה בעצם לא אוכל בשר כשר, איך אתה מצביע בעד חוק כזה, כשאתה בעצמך אוכל נבלה וטרפה? זה מה שהיה קורה. במשך כל היום היה מטרטר "קול ישראל", ו"גלי צה"ל", והטלוויזיה, וכולם היו שואלים את חברי הכנסת: איך אתם מעזים להצביע? הרי אתם עצמכם לא אוכלים בשר כשר. אבל היום נאלם דום כל העניין הזה. זה לא הופיע בעיתונים, ואם הופיע – זה הופיע אולי בעמוד 5 למטה, שהיום יהיה חוק הבשר.

האם שאל מישהו את חבר הכנסת חיים אורון איך הוא מצביע בעד חוק הבשר, אף שהוא לא אוכל בשר כשר, אף שהקיבוץ שלו מגדל בשר חזיר? האם שאל אותו מישהו את השאלה הזאת? אף אחד לא שאל אותו, כי אין יחס של דעת קהל, אין אווירה שבאים לאדם ושואלים אותו: איך אתה מעז להצביע בעד העניין הזה?

### **חיים אורון (מרצ):**

אני הצבעתי נגד החוק.

### **סילבן שלום (הליכוד):**

אבל אם הליכוד היה היום בשלטון – זה מה שהיה קורה. היו באים לאנשים והיו אומרים להם: איך אתם מעזים להצביע בעד חוק, שאתם עצמכם אינכם מיישמים אותו?

### **חיים אורון (מרצ):**

חבר הכנסת סילבן שלום, הצבעתי נגד חוק ייבוא בשר כשר.

## היו"ר ע' עלי:

נכון.

## סילבן שלום (הליכוד):

הצבעת נגד החוק, אבל כבר אמרתי לך קודם: חברך, חבר הכנסת רן כהן, מקיבוץ גן-שמואל, הצביע היום בעד חוק הבשר; והוא הצביע בעד החוק כי הוא חשב שהוא הקול ה-61.

## היו"ר ע' עלי:

— — — וליד צאדק.

## סילבן שלום (הליכוד):

ווליד צאדק גם. לו הם היו חושבים שהם הקול ה-60, אזי היו באים אליך, חיים אורון, וגם אתה היית מצביע בעד, כי הרי השלטון הוא שחשוב. לכן אל תנפנף לי שהצבעת נגד, כי עשית את זה רק בשל העובדה שרצית להישאר בשלטון.

## חיים אורון (מרצ):

איפה היית בהצבעה? למה לא באת להצביע?

## סילבן שלום (הליכוד):

אני רוצה לומר לך, לצערי הרב, שאצלנו, כשאנחנו היינו בשלטון, לא ידענו לשלוט, כי תמיד באו אלינו ואמרו: איך אתם מצביעים בעד החוקים הדתיים האלה? את חוק החזיר, שאין משהו גרוע ממנו, אין משהו חמור ממנו – ולא מדובר על חוק הבשר הכשר – לא הצלחנו להעביר, ולאחר הקריאה הראשונה הוא נתקע בוועדה. באו לחברי כנסת ואמרו: אבל אתה כן אוכל בשר חזיר; איך אתה מצביע בעד החוק הזה? ואנשים, יש להם גם בעיה של דעת קהל, והם לא הצביעו בעד החוק.

הם מתגייסים, פה-אחד, 44, ועוד 12, ועוד חברי כנסת ערבים, שפתאום כל הבשר הכשר מעניין אותם, וכולם מצביעים, רק בגלל העניין של השלטון. הנפנוף בשלום הוא דבר יפה. אבל מה היינו עושים לו שמיר היה אומר: בשביל ארץ-ישראל? שמיר, בשבילו ארץ-ישראל פירושה היה שלום. לו שמיר היה אומר: ארץ-ישראל, חוק הבשר, ארץ-ישראל, חוק החזיר, ארץ-ישראל, תיקון חוק-יסוד: חופש העיסוק – היה עומד כאן חיים אורון והיה מנמק בנימוק ארוך ומשכנע איך נעשית עוולה כזאת

בישראל, איך נעשה כדבר הזה בישראל, שממשלה שלמה משנה חוקי יסוד, שהם חלק מחוקה שלמה, שהם חלק מחוקה בלתי כתובה. ומביאים לדבר הזה רק בשביל להישאר בשלטון.

אבל, מה שאתם עשיתם היום ייזכר לכם לדיראון עולם, כי אנחנו נזכיר לכם את זה השכם והערב, חברי מפלגת העבודה וחברי הכנסת של מרצ, שנתתם יד לתיקון חוק-יסוד: חופש העיסוק. נתתם יד לחוק הבשר הכשר. נתתם יד להמשך השליטה של הבנקים בחברות, לא לשנתיים אלא לשלוש שנים. נתתם יד להמשך ההחזקה הכוללת של הבנקים בקופות הגמל ובקרנות הנאמנות. כל הדבר שדיברתם עליו בשם הכלכלה, בשם ההפרטה, בשם הפתיחות, כל הדברים האלה נעלמים כשמיגעים לעניין של ה"תכלס". כשההסתדרות אומרת: "ג'ק" – וסליחה על הביטוי, זו לא מלה בעברית – כשההסתדרות אומרת: בואו נצעד קדימה, כולם צועדים קדימה, כולם מייד פועלים, כולם מייד נרתמים.

חברת הכנסת מאור, כולכם פשוט הוכחתם שאתם צבועים, כי במשך כל התקופה שלפני מערכת הבחירות דיברתם גבוהה גבוהה על חוק זכויות האדם, דיברתם גבוהה גבוהה, כשבתשדיר שלכם נכתב שהנשיא עזר ויצמן יחתום על החוקה החדשה לישראל. את זוכרת את זה, חברת הכנסת ענת מאור, שהנשיא ויצמן, שעוד לא היה נשיא, יחתום על החוקה החדשה שתביא ממשלה עם מרצ?

**ענת מאור (מרצ):**

---

**סילבן שלום (הליכוד):**

איזו חוקה וחוקי יסוד, שאנחנו העברנו כחלק מחוקה, אתם הולכים לבטל? כל הדברים שעליהם דיברתם מבטלים במחי יד אחת. אמרתם לפני הבחירות במשך תקופה ארוכה: אנחנו רוצים להביא להפרדה בין שני העמים, הם יחיו שם, אנחנו נהיה פה, שתהיה הפרדה. אתם, הליכוד, אוהבים אותם ורוצים לחיות אתם ביחד. הם שונאים אותנו, לא אוהבים אותנו, בואו ניפרד, אנחנו לא רוצים אותם.

מה יש היום בהסכם השלום, מה שנקרא שלום, חברת הכנסת ענת מאור? היום בהסכם השלום מדובר על כך שלא יהיה הסכם אם לא יבואו 100,000 ערבים פלשתינים לעבוד בתוך תחומי "הקו הירוק". 100,000. למה? – כי אתם מאמצים כל דבר שאנחנו עושים. אבל למה? – כי אתם אומרים שאם לא תהיה להם עבודה בישראל, יהיה רעב בעזה, ואם יהיה רעב בעזה, הם יפילו את אש"ף ויעלו את ה"חמאס", ואם הם יפילו את אש"ף ויעלו את ה"חמאס", אזי יבטל ההסכם.

כל מה שאתם אומרים לפני הבחירות אין לו שום אחיזה במציאות. כלום. אפס. רציתם הפרדה, אתם עכשיו מדברים על הצורך בישות כלכלית אחת. אתם דיברתם על חוקה לישראל, אבל אתם מבטלים חוקי יסוד שהם חלק מהחוקה שהליכוד חוקק. אתם מדברים על זכויות האדם, ואתם עושים נגד. כל הדברים האלה, מרצ, יירשמו לכם לדיראון עולם, ובבחירות הבאות יעשה הציבור שלכם אתכם חשבון, הציבור של מפלגת העבודה יעשה אתה חשבון, כי אתם מבטיחים ומדברים גבוהה גבוהה לפני הבחירות, אבל כשמיגעים ה"תכלס", ביום-יום כל ההבטחות נעלמות. ישות כלכלית אחת.

100,000 ערבים עובדים כאן. אין עם זה שום בעיה. מה עם ההפרדה המפורסמת שלכם? – אבל זה לא, אין צורך בהפרדה הזאת, אין צורך.

**חיים אורון (מרצ):**

כמה הסתייגויות יש לך?

**סילבן שלום (הליכוד):**

יש לי עשר הסתייגויות, וכל עוד אתם יושבים כאן, אנצל אותן עד תומן.

**חיים אורון (מרצ):**

חשבתי שטעיתי.

**היו"ר ע' עלי:**

הוא מסיים, הוא מסיים.

**סילבן שלום (הליכוד):**

בהסתייגויות מותר הכול. בהצבעה זה שונה.

**חיים אורון (מרצ):**

לי עשית תנועות כאלה – – –

**סילבן שלום (הליכוד):**

אני כבר מסיים, עוד שלוש דקות.

**דן תיכון (הליכוד):**

אתה היית יושב-ראש הוועדה.

### **חיים אורון (מרצ):**

הוא הבין שעד 20:00 רואים. ב-20:00 כבר לא רואים. אני ויתרתי ונתתי לו שעת מסך.

### **סילבן שלום (הליכוד):**

הפסקת לדבר ב-19:35. אני מדבר, נכון לעכשיו, 22 דקות, כשמגיע לי 50.

### **חיים אורון (מרצ):**

ולי היה מגיע יותר.

### **סילבן שלום (הליכוד):**

דיברת 30 ומשהו דקות. תן לי לגמור עוד שלוש דקות.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני רוצה לומר לך, שאותן הבטחות של מרצ ומפלגת העבודה, שנמחקו אחת לאחת, רק מוכיחות עד כמה צדקנו. הן מוכיחות שלא יכולנו להאמין להם והציבור היה צריך להאמין לנו. הציבור עצמו היה צריך להאמין לנו; מה אמרנו לפני הבחירות? – ואתה יודע מה אמרנו לפני הבחירות. אמרנו לפני הבחירות שלכם יש קשר ישיר עם אש"ף, ואמרנו לפני הבחירות שמאחורי רבין עומד פרס, מאחוריו עומד שריד, מאחוריו עומד דראושה ומאחוריו עומד ערפאת. עשיתם צעקה, עשיתם קריאה, אמרתם: איך יכול להיות דבר כזה? לא יכול להיות דבר כזה, אין שום אפשרות שיקרה דבר כזה. אבל אכן כך היה, מאחורי רבין עמד פרס, מאחוריו עמד שריד, מאחוריו עמד דראושה ומאחוריו עמד ערפאת.

לפני הבחירות אתם אמרתם שכל הכספים הולכים להתנחלויות במקום לשכונות. שכחתם את זה? לקחתם מההתנחלויות והעברתם להסתדרות, לקחתם מההתנחלויות והעברתם לחברת העובדים, לקחתם מההתנחלויות והעברתם לבנק, והעברתם לעצמכם, ואתם חיים בצורה יפה מאוד; כי כל מה שהבטחתם היה הבל הבלים. הבל הבלים אמר קהלת. הבטחתם ולא קיימתם אפילו דבר אחד. אפילו דבר אחד שהבטחתם לא קיימתם.

אני רוצה לומר לך, אדוני היושב-ראש, שמצב כזה שבו מפלגה מתנערת מכל נכסיה, מכל הבטחותיה, אינה מקיימת, וכל מה שהבטיחה היה לריק, הוא מצב שלא היה כדוגמתו. התנערתם מהכול.

ואנחנו, כל מה שאמרנו – נכון. מאחורי רבין עומד פרס, מאחורי פרס עומד שריד, מאחוריו דראושה, מאחוריו ערפאת. אתה יודע מה עשה אז רבין? – שלח מכתב זועם ליושב-ראש ועדת הבחירות המרכזית, השופט חלימה, ותבע ממנו למחוק מייד מהפרוטוקול. איך יכול להיות דבר כזה, שהליכוד מפרסם תעמולת בחירות כזאת. והשופט חלימה אמר: באמת, יצחק רבין, שר ביטחון, רמטכ"ל לשעבר, הוא יהיה בקשר עם ערפאת? לא יכול להיות, לא יהיה, תמחקו את המודעה. מחקנו. לא צדקנו? – צדקנו. כאשר אמרנו שכל הססמה שלכם: כספים לשכונות ולא להתנחלויות, היא ססמה ריקה מתוכן, לא צדקנו? – צדקנו.

אמרתי קודם לחבר הכנסת עובדיה עלי, שהיה יושב-ראש מטה הבחירות, אדריכל הניצחון של הליכוד: אתה יודע, אחרי הבחירות הסתובבתי בערי הפיתוח ובשכונות והיה לי קל מאוד, כי שאלתי אותם שם: האם אתם, עיירת פיתוח, קיבלתם שקל אחד נוסף מאז הבחירות? הרי אמרו: כספים – לא להתנחלויות, לערי הפיתוח. לקחו מההתנחלויות, אתם קיבלתם? אמרו לי: לא. הייתי בשכונה בעיר מסוימת, שאלתי: אתם קיבלתם שקל אחד נוסף? אמרו לי: לא. אמרתי: נכון, הם לקחו מההתנחלויות, אבל למי הם נתנו את זה? להסתדרות. לחברת העובדים, המיליארדים זורמים, מאות מיליונים, תק-תק-תק-תק, זורמים.

שמעת על "כור"? היום חברה כלכלית איתנה, בלי שאני משפיע על השער שלה בבורסה. בכל מקרה, חברה טובה היום.

#### **חיים אורון (מרצ):**

חברה טובה מאוד.

#### **סילבן שלום (הליכוד):**

אתה יודע מה היה הסכם ההבראה עם חברת "כור"?

#### **חיים אורון (מרצ):**

כן.

#### **סילבן שלום (הליכוד):**

הסכם ההבראה קבע, שברגע שהחברה תחזור להרוויח, תעביר "כור" במשך 12 שנה לאוצר המדינה 6% מרווחיה. כתוב שחור על גבי לבן. שר האוצר, דווקא של הליכוד, עשה את הסכם ההבראה, ובהסכם זה נקבע שבמשך 12 שנה תעביר "כור" לאוצר המדינה 6% מרווחיה. בשנת 1992 הרויחה "כור" 300 מיליון דולר. 6% מ-300 מיליון דולר – מדובר ב-18 מיליון דולר.

## חיים אורון (מרצ):

---

## היו"ר ע' עלי:

חבר הכנסת אורון, אתה מבין שהזמן הוא שלו והוא יכול להגיד מה שהוא רוצה. לך יש 11 הסתייגויות, תוכל לדבר 55 דקות תמימות ואיש לא יפריע לך. תאמין לי, אשמור על זכותך לדבר כל הדקות האלה.

## סילבן שלום (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני רק אסגור את פרשת "כור", כי בהסכם ההבראה נקבע שבמשך 12 שנה תעביר כור 6% מרווחיה לאוצר המדינה כל שנה. וב-1992 חזרה החברה סוף סוף, למרבה השמחה, לא למרבה הצער, והרוויחה 300 מיליון דולר. 6% מ-300 מיליון דולר, מדובר ב-18 מיליון דולר, היתה צריכה "כור" להעביר למדינה. העבירה ב-1992. אבל מה אמרו? ההסכם באותו רגע בוטל. אין עוד. צא ולמד, צא וחשב, נאמר שזה בערך 20 מיליון דולר בשנה, כפול 11 שנים שעוד נשארו, זה 220 מיליון דולר. 220 מיליון דולר שהיו צריכים להגיע לקופת האוצר, לקופת המדינה, ונשארו ב"כור". בזה הם רוצים ללכת על הטלפון של פלאפון. בזה הם רוצים לבנות את "בזק", בזה הם הלכו להשתתפות בערוץ השני. זה כסף שלך ושלי שהם התחייבו כדי להעביר לאוצר המדינה. אבל מייד הגיע שר האוצר של מפלגת העבודה, ומוותר על ההסכם. מה הנימוק? היה נימוק, לא סתם. הנימוק הוא, שנתנו ערבות מדינה, ועכשו הערבות הזאת תבוטל, היא לא תהיה למשך כל השנים.

אמרו: איסתרא בלגינא קיש קיש קריא. אתה יודע מה זה?

## חיים אורון (מרצ):

כן.

## סילבן שלום (הליכוד):

סיפורי סבתא, ברבורים, אני לא רוצה להגיד מה. לקחו כסף ששייך לו, ששייך לך, אבל החזירו אותו רק לך.

הדברים האלה, אדוני היושב-ראש, הם דברים שלא ייעשו, והם נעשים יום יום. מאות מיליונים הועברו לקופת-חולים. דובר על תוכנית הבראה של קופת-חולים. כשעלה עניין התעשייה האווירית, ודיברו על תוכנית הבראה לתעשייה האווירית, איך אמר רבין? – אין לי 400 מיליון דולר לזרוק על התעשייה

האווירית. אין לו 400 מיליון דולר. אבל לתת כסף לאש"ף, לתת כסף לקופת-חולים – יש לו. כסף ל"כור", יש לו, אבל לתעשייה האווירית – אין לו כסף.

זה נראה לך הגיוני? זה נראה לך סביר? זה נראה לך מצב אפשרי? אינני יודע, היגיון של הציבור, היה צריך לבוא ולזעוק חמס, לזעוק שהמצב הזה הוא בלתי אפשרי, הוא פוליטי ממדרגה ראשונה, הוא סקטוריאלי, הוא כיתתי, הוא נגד כל הממלכתיות שעליה התחנכנו ועליה גדלנו.

אדוני היושב-ראש, אני רוצה לומר לך, לסיכום דברי, שיש מצב, שבו אתה שואל את עצמך, עד מתי? עד מתי? ואני לא רוצה להמשיך את המשפט; עד מתי? ואתה יודע על מה אני מדבר. אבל אצלם "עד מתי", הוא כנראה עד סוף הקדנציה. אני מקווה מאוד שתקופת הכהונה שלהם תקוצר, תכווץ, תגיע למצב של מינימום, אבל אנחנו רואים מה הם עושים כדי להישאר עד נובמבר 1996, כדי להישאר ב"וולוו", כדי להישאר במשרדי הממשלה, כדי לשבת על עטיני השלטון ולסחוט את העטינים האלה עד קצה גבול יכולתם.

לצערי הרב, אני רואה מצב, שיישארו כמעט עד סוף הכהונה. ואמרו, שאולי חלק גדול מציבור הבוחרים שלנו חושב שיש סיכוי לעשות זאת לפני כן. אבל חזרתה של ש"ס היום, שגם היא בגדה בבחירה, שכן הודיעה שלא תלך עם מפלגות השמאל, ורק עם הליכוד – אבל גם היא, מה שמעניין אותה זה תאוות השלטון. היא מתחברת לתאוות השלטון העצומה של מפא"י ההיסטורית, של מפ"ם וגרורותיה, וכך כולם יחד התחברו אל השלטון; נאחזים בקרנות המזבח, ותמורת ההיאחזות הזאת במשך ארבע שנים, הם ימכרו כל מה שיש להם.

ואני רוצה לומר לך, אדוני היושב-ראש, שב-1996, אם תהיינה בחירות רק אז, אנחנו נהיה במצב, שמפלגת העבודה תהיה עשר שנים רצופות בשלטון. וכדאי שהציבור ידע את זה. דיברו על 15 שנות אופוזיציה, 15 שנות ליכוד. אבל יצטרכו כולם לדעת שמ-1984 עד 1996, במשך 12 השנים האלה, עשר שנים מתוכן מפלגת העבודה בשלטון, עשר שנים שבהן היא חמסה, חמסה את אוצר המדינה, חמסה את השלטון עד לבלי הכר.

אני רוצה לסיים ולומר לך, שעם אנשים כאלה, אני שואל את עצמי לפעמים: מה אנחנו עושים בבית הזה? תודה רבה.

**היו"ר ע' עלי:**

תודה רבה לחבר הכנסת סילבן שלום.

חבר הכנסת חיים אורון, בבקשה. לחבר הכנסת חיים אורון 11 הסתייגויות, ועומדות לרשותו 55 דקות.

**סילבן שלום (הליכוד):**

חסכתי לך רבע שעה, חבר הכנסת חיים אורון.

#### **חיים אורון (מרצ):**

אדוני היושב-ראש, חבר הכנסת סילבן שלום, רק שתי דקות. ברח.

אדוני היושב-ראש, בנושא הבנקאות יש אמירה מסוימת, ואני אתייחס אליה אחר כך. חבר הכנסת סילבן שלום ממחזר ומשחזר בתיאבון אותו נאום כל פעם מחדש – עוד הפעם "כור", עוד הפעם בנק הפועלים, עוד הפעם ההסתדרות, עוד הפעם ועוד הפעם. לא, אני לא אשתתף בוויכוח הזה עוד. הרי הוא אמר שכנראה נהיה בשלטון יותר מאשר קדנציה אחת. הוא חשב – – –

#### **דן תיכון (הליכוד):**

---

#### **חיים אורון (מרצ):**

אני לא בטוח, אבל הוא אמר שכנראה עד 1996. יש לו כנראה סיבות טובות. יש לו טענות קשות, איך מרצ הצביעה על חוק הבשר. אין לו טענה – – –

#### **היו"ר ע' עלי:**

חבר הכנסת אורון, עד 1996 זו הקדנציה הנוכחית.

#### **חיים אורון (מרצ):**

כן, אני חושב שהקדנציה הנוכחית תראה שיש בהחלט בסיס לקדנציה הבאה. והקדנציה הבאה – – –

#### **דן תיכון (הליכוד):**

כך גם חשבו שרינו. הם היו בטוחים ששום דבר לא יקרה להם.

#### **חיים אורון (מרצ):**

שמת לב שאני אומר זאת בפחות ביטחון מאשר חבר הכנסת סילבן שלום, שאמר שאתם תישארו בשלטון כי נדבקתם לשלטון. אני זוכר את הקדנציה הקודמת, חבר הכנסת עובדיה עלי, אני זוכר את החוקים: חוק ההפלה, חוק החזיר, חוק ההסמכה. איזה דיבורים? אפשר לחשוב – – –

**דן תיכון (הליכוד):**

זה לא נכון.

**חיים אורון (מרצ):**

חוק החזיר לא עבר כי לא היה לכם רוב להעביר אותו.

**דן תיכון (הליכוד):**

זה לא נכון.

**חיים אורון (מרצ):**

כמה שזה נכון, תשאל את חבר הכנסת מצא. לא היה לכם רוב להעביר אותו.

**דן תיכון (הליכוד):**

היה לנו רוב, רק כמה חברים אצלו – – –

**חיים אורון (מרצ):**

בגלל הפיצויים.

**דן תיכון (הליכוד):**

מה פתאום?

### **חיים אורון (מרצ):**

בגלל הפיצויים, לא בגלל החוק.

### **דן תיכון (הליכוד):**

מה פתאום. אתם הפלתם אותו.

### **חיים אורון (מרצ):**

אנחנו לא נצליח ללמד אתכם גם אם נשתדל. אני לא זוכר פה את הלילות? חבר הכנסת דן תיכון, אני לא זוכר את הלילות של התקציב עם הכספומט? – 30% בשנה, 40% בשנה ייחודיים עם תוספות.

### **דן תיכון (הליכוד):**

זה אתם.

### **חיים אורון (מרצ):**

אנחנו? היינו באופוזיציה. אתם רבתם עם מפלגת העבודה מי ייתן יותר. אתם נתתם יותר.

### **דן תיכון (הליכוד):**

רק אתם.

### **חיים אורון (מרצ):**

לחבר הכנסת סילבן שלום יש בעיה קשה. נכון, הממשלה הזאת מבצעת מדיניות שהוא לא מקבל אותה. יש רבין, יש פרס, יש שריד, יש צבן, יש שולמית אלוני. לחבר הכנסת סילבן שלום יש בעיה קשה מאוד עם מדיניות הממשלה. מה קרה השבוע בבורסה? הבורסה הבינה שיש משבר בשיחות. ואם הבורסה תעלה בשבוע הבא, סימן שהבורסה הבינה שהממשלה יצאה ממשבר השיחות. אני מבין שזה היה קטע מעבר מהחלק של הנאום שעסק בבורסה לחלק של הנאום שעסק בשיחות. זה בסדר גמור. אני לא רוצה לעסוק בבורסה. אני מציע לחברי הכנסת בכל זאת להטיל על עצמם קצת יותר מגבלות בעיסוק בשאלות הללו עכשיו אם הם באמת חושבים שלדבריהם יש משמעות כלשהי.

אבל אני רוצה להתייחס למה שנאמר בחוק הזה. בנק הפועלים וההסתדרות; בנק לאומי ומי, אדוני היושב-ראש? הרי הייתם בשלטון הרבה שנים, למה לא הגשתם תיקון לחוק הבנקאות? איזו הסתדרות? יש ויכוח אמיתי, שלא במקרה חבר הכנסת סילבן שלום בורח ממנו, איזה מבנה של בנקאות רוצים בארץ. באמת, במה שקורה עכשיו בשוק ההון – אנחנו רוצים בנקים שאין להם נכסים ריאליים בכלל, אפס זה יותר טוב? זה משק ישראלי חזק יותר? אני בעד להטיל עליהם מגבלות קשות.

#### **דן תיכון (הליכוד):**

אני חושב שביטול המונופול של הבנקים יוצר משק חזק יותר.

#### **חיים אורון (מרצ):**

אני חושב שביטול המונופול של הבנקים יוצר משק חזק יותר, אבל המונופול של הבנקים איננו נובע מן העובדה שהם שולטים ב-28% או ב-30% בדלק, והם צריכים לרדת בדלק. במציאות של הבנקים יש ריכוזיות רבה מאוד.

#### **דן תיכון (הליכוד):**

נובע מזה שאי-אפשר לכפות עליהם את הרפורמה במשק הדלק.

#### **חיים אורון (מרצ):**

סליחה, הרפורמה במשק הדלק נכפתה עליהם למרות הבנקים.

#### **דן תיכון (הליכוד):**

תשאל את שחל.

#### **חיים אורון (מרצ):**

אותם חלקים שלא נכפו, זה לא בגלל הבנקים. יש תחומים שבהם צריך להקטין את משקלם של הבנקים. על זה הוויכוח?

מה אמר חבר הכנסת סילבן שלום? אני הצעתי 15%–20%, והרוב בוועדה חשב 25%. אני לא יודע מי יהיו מחר הבעלים של בנק לאומי ומי יהיו מחר הבעלים של בנק הפועלים ומי יהיו מחר הבעלים של בנק המזרחי. אנחנו מחוקקים חוק על-פי הבעלים? יש מודל אירופי של בנקאות, יש מודל אמריקני של בנקאות. לא בכל התחומים המודל האמריקני הוא המודל שלנו. הוועדה שמעה אנשי מקצוע מהאקדמיה, מתחום הבנקאות, בעלי עמדה אחת ובעלי עמדה שנייה. אפשר להפוך את כל הוויכוח הזה, אני יודע. לחבר הכנסת שלום יש מחזור תפילות אחד שמתחיל בהסתדרות ונגמר בהסתדרות. אבל מה אני יכול לעשות? החיים מסובכים יותר ומורכבים יותר. כאשר הרוב בוועדה מציע להאריך את משך התקופה משנתיים לשלוש שנים כי נכנעו ללחץ של מישהו, או לא נכנעו ללחץ של מישהו – הכנסת חוקקה בשנה האחרונה חוק מיזוגים אשר הכניס את המערכת לסד של לוח זמנים אשר השפיע גם על ההחלטה הזאת. אגב, חברי הכנסת התחלקו בעמדותיהם לא על-פי חלוקה של קואליציה ואופוזיציה. אפשר לבוא ולומר, ולחזור ולומר, שהבעיה – – –

### **דן תיכון (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, אני חושב שהדיון לא מכובד, אין חברי כנסת, תפסיק את הישיבה, תנעל אותה. המצב הנוכחי הוא שפשוט לא הוגן להמשיך ולקיים את הדיון. חברי הכנסת עייפים – צריך לסגור את הישיבה. זה לא מכובד.

### **חיים אורון (מרצ):**

אם כך, היה צריך לסגור את הכנסת כבר לפני כמה שבועות.

### **דן תיכון (הליכוד):**

זה מגיע עכשיו לשיא. אני חבר כנסת ותיק, מצב כזה לא זכור לי.

### **חיים אורון (מרצ):**

ידידי, חבר הכנסת דן תיכון, אני מסכים אתך, אני מציע לכולנו גם ללמוד את הלקח של סוג הדיונים שפיתחנו פה בכמה חוקים. אני אומר לך זאת אפילו שאני במשחק. אתה תגיש 11 הסתייגויות – גם אני יכול להגיש 11 הסתייגויות.

### **דן תיכון (הליכוד):**

אין לי התנגדות.

## **חיים אורון (מרצ):**

אני חושב שאופי הדיונים הזה – – –

## **דן תיכון (הליכוד):**

אם היינו עוברים להצבעה לאחר כל סעיף, אני מבטיח לך – – –

## **חיים אורון (מרצ):**

אדוני, חבר הכנסת דן תיכון, אני מוכן – – –

## **היו"ר ע' עלי:**

חבר הכנסת דן תיכון, ההערה שלך נכונה. בחוק חשוב כל כך כמו חוק הבנקאות, שיש לו השלכות חשובות מאוד על המשק, כולנו יודעים מה המשמעות של החוק הזה, מן הראוי היה שליד שולחן הממשלה ישב שר, שתהיה נוכחות גדולה יותר של חברי כנסת. חברי הכנסת עייפים, אבל זה עדיין לא מצדיק את היעדרותם. אני מסכים אתך, חבר הכנסת דן תיכון, שאם תהיה הצבעה על כל סעיף בנפרד, יכול להיות שהנוכחות תהיה גדולה יותר, ואני משאיר זאת לשיקולכם. אם תרצו לעשות זאת, אין לי שום בעיה.

## **חיים אורון (מרצ):**

א. אני מציע שנעבור להצבעה על כל סעיף בנפרד; ב. אני מציע מעל הדוכן, כי יש לנו עוד חוק כזה הלילה, וחלק מהמצעים שהגישו הסתייגויות כבר אינם פה, אני חושב, ואני אומר זאת במלוא הכבוד לעמדות של חברים שונים, אני חושב שגם בחוק הזה שלוש הסתייגויות, שמשמעותן רבע שעה של דיבור, ואם מישוהו רוצה – 20 דקות של דיבור, כדי להציג עמדה שקשורה בחוק, הן זמן נכון וראוי כדי באמת לקיים דיון, גם ויכוח; ואפילו בשני סיבובים. המודל שלמדנו מדיוני התקציב, שעולה חבר כנסת ונאם נאום ששייך או לא שייך לעניין, לא מגביר נוכחות של חברי כנסת. אולי מדברים אל הטלוויזיה, חבר הכנסת תיכון, אבל זה לא מגביר את נוכחותם של חברי הכנסת. ועל חוק הבנקאות אפשר היה שיתקיים פה בירור בקבוצה של חברי כנסת, שיעלה אחד וידבר עשר דקות, ויעלה שני וידבר עשר דקות, והשני ישיב לו עוד הפעם, ובסוף נצביע. המתכונת שאנחנו מאמצים אותה פה עכשיו – אני יכול עכשיו לדבר שלושת-רבעי שעה על חברון, ועוד שעה על המתנחלים, ועוד שתיים על ההתנחלויות, והאמן לי, יש לי נאום מסודר, כבר נאמתי אותו עשר פעמים פה ועוד מאה פעמים במקומות אחרים.

## **דן תיכון (הליכוד):**

— — —

### **חיים אורון (מרצ):**

זה מה שהיה בשעה האחרונה. אני אומר את זה עכשיו באופן רגוע מאוד.

### **דן תיכון (הליכוד):**

אני חשבת שעיגנו את העניין, שלא ינמקו יותר משתי הסתייגויות.

### **חיים אורון (מרצ):**

אבל חברי הכנסת בוחרים לנאום את הנאום, כפי שהיה פה עכשיו, וללכת. אם היו מתקיימים פה דיון והצבעה על כל סעיף, אם היתה הנמקה של שתי הסתייגויות לכל היותר, והמסתייגים היו מדברים על הנושא עצמו, על הנושא אפילו במובן הכי רחב של המלה, גם עם התקפה על ההסתדרות ועל בנק הפועלים, אפילו אם זה לא שייך – נדמה לי שגם עירונתם של חברי הכנסת היתה גוברת, לפחות אלה שמעוניינים בחוק, והדיון היה נראה אחרת. אבל מה יקרה עכשיו? אחרי דבריך היושב-ראש יצלל, ייכנסו לכאן חברי כנסת, נעביר את שני הסעיפים הראשונים, אחר כך שוב נדבר כל אחד שלושת-רבעי שעה על דברים שלא שייכים לחוק. מאחר שרק שנינו נמצאים עכשיו במליאה, ואין לי הרגשה שרבים עוד ישתתפו – – –

### **היו"ר ע' עלי:**

ומה אתי? מה זה "רק שנינו"?

### **חיים אורון (מרצ):**

סליחה, אני מבקש את סליחת היושב-ראש. מאחר שהיושב-ראש איננו יכול לקחת את רשות הדיבור, ואינני יודע אם יש לו הסתייגויות בחוק הזה – – –

### **דן תיכון (הליכוד):**

אני אחליף אותו.

### **חיים אורון (מרצ):**

לא היתה לי שום כוונה.

אני רוצה להעיר עוד הערה עניינית אחת על דברים שנאמרו קודם.

### דן תיכון (הליכוד):

ברשותך, אדוני היושב-ראש, אני מבקש להצביע לפחות על שם החוק. ואני מבקש שיצלצלו חמש דקות לפני ההצבעה, זה מספיק.

### היו"ר ע' עלי:

בסדר.

### חיים אורון (מרצ):

אני רוצה להתייחס לשאלת ההשקעה של קופות הגמל. אינני יודע אם המצב שבקופות הגמל נמצא נתח כל כך גדול של שוק ההון הוא מצב טוב או שניתן היה שהפיזור יהיה רב יותר. אבל זאת העובדה. מי שאומר שקופות הגמל, שרובן תחת המטרייה של התאגידים הבנקאיים, לא ישקיעו בתאגידים בנקאיים, לא של עצמן, כי על כך אין ויכוח – אומר שני דברים מאוד מאוד בעייתיים. ואני אומר אותם עכשיו בלי שום פולמוס. האחד, הוא פוגע בעמיתים של קופות הגמל. אם יהיה איסור מוחלט על קופת גמל להשקיע גם בתאגיד בנקאי אחר, עם כל המגבלות שמופיעות בחוק, זה מצמצם את מרחב ההשקעה של קופות הגמל ואת פוטנציאל התשואה שלהן. אני חושב שבכך הוא לא תורם לקופות הגמל עצמן, אם נתייחס בכל זאת אל המערכת הבנקאית כאחד המקומות להשקעה סולידית, רצינית, ארוכת טווח, של קופות הגמל. הוא פוגע בעמיתים של קופות הגמל. הוא מצמצם את שוק ההון הישראלי בשיעורים כאלה, שיהפכו את ההשקעה במניות הבנקאיות ובתאגידים הבנקאיים לעיסוק של מעגל מאוד מצומצם של שוק ההון.

אם יהיה איסור מוחלט על קופות הגמל וקרנות הנאמנות, מה שחבר הכנסת סילבן שלום הציע פה עכשיו, ואינני מדבר על החומות הסיניות ואינני מדבר על הצורך לבודד את ועדות ההשקעות מהבעלים ולקיים את כל הבקרה שמופיעה בחוק שיגיע לכנסת, אלא על התפיסה העקרונית שבאה לידי ביטוי בדבריו, שאסור שקופות גמל ישקיעו בתאגידים בנקאיים אחרים – איזה שוק הון אנחנו הולכים לעשות פה? קופות הגמל מהוות היום 70-80 מיליארד שקלים. זה היקפן. האם אני צודק במספר?

### דן תיכון (הליכוד):

לא, אתה לא צודק; 90 מיליארד.

### **חיים אורון (מרצ):**

90 מיליארד שקלים, זה היקפן של קופות הגמל. אם מציעים שהחיסכון המצטבר הזה, של חלק גדול מהציבור, יהיה בלתי נגיש אל כל המערכת של התאגידים הבנקאיים, האם אז יהיה שוק הון טוב יותר? האם יהיה פיזור רב יותר? מי יחליף אותם שם? מי ייכנס לשם?

### **דן תיכון (הליכוד):**

איגרות חוב מיועדות.

### **חיים אורון (מרצ):**

זה יהיה בסעיף הבא. בחוק הבא נדון על איגרות חוב מיועדות, ואני מבין שהעמדה של חבר הכנסת תיכון בחוק הבא תהיה, שאנחנו נבסס את שוק ההון הישראלי – – –

### **דן תיכון (הליכוד):**

שאנחנו נבסס את שוק ההון הישראלי על שוויון, לא על אפליה.

### **חיים אורון (מרצ):**

חבר הכנסת תיכון, אם אינני טועה, בחוק הבא יש לך 20 הסתייגויות, ולי יש 18 הסתייגויות.

### **דן תיכון (הליכוד):**

לא, לי יש שמונה הסתייגויות.

### **חיים אורון (מרצ):**

אבל אני בכל זאת מדבר על החוק הזה. חבר הכנסת תיכון, אני אומר את זה באופן הענייני ביותר: מי שאומר מעל הדוכן הזה ומתכוון ברצינות לכך שהתאגידים הבנקאיים לא ישקיעו, לא באמצעות קופות הגמל שלהן ולא באמצעות קרנות הנאמנות שלהן, בכל תאגיד בנקאי אחר – מעקר את שוק ההון הישראלי. לאיזו תכלית? איזו תועלת תצמח מכך?

אני חוזר ואומר: אין מחלוקת שחייבים לכונן את כל אותן חומות סיניות, הבחנות והבדלות, ולמנוע ניגוד עניינים, ולמנוע מעורבות של הנהלת הבנק בהזרמת הכספים של קופות הגמל להשקעות השונות. יש לכך מנגנונים. אם הם לא משוכללים מספיק, צריך לשכלל אותם יותר.

אבל בסופו של דבר, אני חוזר ואומר שמדובר בהצעת חוק שהיא חלק – – –

#### **דן תיכון (הליכוד):**

תסתכל, אף אחד לא בא. כבר מצלצלים חמש דקות, ואיש לא בא.

#### **היו"ר ע' עלי:**

חבר הכנסת חיים אורון, אפשר לגשת להצבעה.

#### **חיים אורון (מרצ):**

בסדר, אבל מצביעים ביחד.

#### **היו"ר ע' עלי:**

אינני מתחייב בשמו של חבר הכנסת דן תיכון.

#### **חיים אורון (מרצ):**

אנחנו מסכמים להעביר את החוק יחד, או שאני אמשיך לדבר עד שיבואו אנשים?

#### **דן תיכון (הליכוד):**

תסתכל, זה לא עוזר, אף אחד לא נכנס.

#### **חיים אורון (מרצ):**

יש שתי אפשרויות, או שאני אמשיך לדבר, או שמעבירים את החוק.

### היו"ר ע' עלי:

לא, דבר. יש לך עוד 40 דקות לדבר. דבר.

### חיים אורון (מרצ):

חברי הכנסת עמנואל זיסמן וענת מאור, אני מבקש משניכם לדאוג שמישהו, לא שר ולא סגן שר ולא חבר כנסת, אלא עוזר פרלמנטרי זוטר, אם אפשר, יהיה נוכח כאן, כדי שאם נרצה להצביע, נוכל להצביע. צר לי שאני אומר את הדברים האלה בטון כזה. אבל צודקים ידידי מהאופוזיציה, שמצלצלים כבר שבע דקות, ואף אחד לא נכנס.

### היו"ר ע' עלי:

רבותי, עם כל הכבוד, אני מבין ללבכם. אבל כל הדיבורים האלה, שאתה יכול להצביע, שיש רוב וכו', לא מתאים שדברים אלה ייאמרו כאן.

### עמנואל זיסמן (העבודה):

---

### היו"ר ע' עלי:

רבותי, אנחנו עוברים לקריאה שנייה. הצעת חוק הבנקאות (רישוי) (תיקון מס' 9), התשנ"ד-1994, בקריאה שנייה. אנחנו מצביעים רק על שם החוק – – –

### חיים אורון (מרצ):

סעיף אחד.

### היו"ר ע' עלי:

דיברנו על שם החוק. מה אתה רוצה כעת – – –

## חיים אורון (מרצ):

---

## היו"ר ע' עלי:

רבותי, אני מכבד סיכומים, וזה הסיכום שאליו הגענו.

לשם החוק יש הסתייגות של חבר הכנסת סילבן שלום. מי שבעדה – יצביע בעד, ומי שנגדה – יצביע נגד, כמובן; מי שיימנע – יימנע. השר שחל, אתה צודק. מרגע זה – זה מה שייאמר.

הצבעה מס' 24

בעד התיקון של חבר הכנסת ס' שלום לשם החוק – 2

נגד – 6

נמנעים – אין

התיקון של חבר הכנסת ס' שלום לשם החוק לא נתקבל.

## היו"ר ע' עלי:

בעד – 2, נגד – 6, ההסתייגות לא נתקבלה.

לשם החוק יש הסתייגות לחלופין של חבר הכנסת סילבן שלום. מי בעדה – יצביע, מי נגדה – יצביע, מי שרוצה להימנע – יכול לעשות זאת גם-כן. בבקשה.

הצבעה מס' 25

בעד התיקון לחלופין של חבר הכנסת ס' שלום לשם החוק – 3

נגד – 7

נמנעים – אין

התיקון לחלופין של חבר הכנסת ס' שלום לשם החוק לא נתקבל.

**היו"ר ע' עלי:**

בעד – 3, נגד – 7, אין נמנעים, ההסתייגות לא נתקבלה.

ההסתייגות לשם החוק של חבר הכנסת חיים אורון – – –

**חיים אורון (מרצ):**

מוריד.

**היו"ר ע' עלי:**

מסיר. ההסתייגות לשם החוק של חבר הכנסת מאיר שטרית. מי שבעדה – יצביע, מי שנגדה – יצביע, מי שירצה להימנע – יימנע. אם אתם רוצים להסתפק ולהגיד מי בעד, ברור שאם אני אומר מי בעד – מובן גם מי שנגד ומי שרוצה להימנע, אם השר שחל מסכים.

הצבעה מס' 26

בעד התיקון של חבר הכנסת מ' שטרית לשם החוק – 1

נגד – 7

נמנעים – אין

התיקון של חבר הכנסת מ' שטרית לשם החוק לא נתקבל.

**היו"ר ע' עלי:**

בעד – 1, נגד – 7, ההסתייגות לא התקבלה.

הסתייגות של חבר הכנסת אלי גולדשמידט לשם החוק. נא להצביע. מי בעד? מי נגד?

הצבעה מס' 27

בעד התיקון של חבר הכנסת א' גולדשמידט לשם החוק – 2

נגד – 8

נמנעים – אין

התיקון של חבר הכנסת א' גולדשמידט לשם החוק לא נתקבל.

**היו"ר ע' עלי:**

בעד – 2, נגד – 8, ההסתייגות לא נתקבלה.

אנחנו מצביעים כעת על שם החוק כהצעת הוועדה. חבר הכנסת רן כהן, יושב-ראש סיעת מרצ – – –

**רן כהן (מרצ):**

כן, אדוני.

**היו"ר ע' עלי:**

אם כבודו רוצה להצביע – נא לשבת. זה שאתה צועק משם: אני בעד, קולך לא נספר.

מי בעד שם החוק כהצעת הוועדה – יצביע.

הצבעה מס' 28

בעד שם החוק, כהצעת הוועדה – 11

נגד – 3

נמנעים – אין

שם החוק, כהצעת הוועדה, נתקבל.

**היו"ר ע' עלי:**

בעד – 11, נגד – 3, ובכן, שם החוק אושר כהצעת הוועדה.

רבותי חברי הכנסת, אנחנו ממשיכים בדיון. כפי שהוחלט כאן, על כל סעיף תהיה הצבעה נפרדת.

**שר המשטרה מ' שחל:**

אדוני היושב-ראש, ברשותך, אני יכול לתקן משהו בפרוטוקול?

**היו"ר ע' עלי:**

בבקשה. אחר כך הודעה לסגן מזכיר הכנסת. עוד דקה, כבודו, בבקשה. בבקשה, אדוני, כבוד השר.

**שר המשטרה מ' שחל:**

אדוני היושב-ראש, אני מבקש, ברשותך, לתקן בישיבה של היום, ישיבה קצ"ט, ב' בניסן התשנ"ד, 14 במרס 1994, בהצעות להביע אי-אמון לממשלה, בעמוד XXX, בתוך הדברים שאומר אותם שר המשטרה, במקום " – – – יריתם והרגתם 17 איש", הכוונה שלי היתה: כאשר נורו 17 איש. אני מבקש שהדבר יתוקן בפרוטוקול.

**היו"ר ע' עלי:**

זה אפשרי. טוב, אני מודה לשר המשטרה. אני מבקש, לפרוטוקול, שהדברים יתוקנו. אני מבקש מהקצרינית שהדברים יתוקנו בפרוטוקול כפי שמסר שר המשטרה.

**מסמכים שהונחו על שולחן הכנסת**

## היו"ר ע' עלי:

הודעה לסגן מזכיר הכנסת, לאחר מכן נמשיך בהסתייגויות. האם חבר הכנסת חיים אורון מבקש להמשיך?

## חיים אורון (מרצ):

---

## היו"ר ע' עלי:

אם כן, חבר הכנסת דן תיכון.

## סגן מזכיר הכנסת ד' לב:

ברשות היושב-ראש, הנני מתכבד להודיעכם, כי הונחו היום על שולחן הכנסת –

לדיון מוקדם: הצעת חוק איסור מכירת סכינים קפיציים, התשנ"ד–1994, של חבר הכנסת יוסף בא-גד; הצעת חוק שמירה על מקורות המים בישראל, התשנ"ד–1994, של חבר הכנסת אליהו בן-אלישר; הצעת חוק אשורר אמנות והסכמים בין-לאומיים על-ידי הכנסת, התשנ"ד–1994, של חבר הכנסת אליהו בן-אלישר; הצעת חוק לתיקון פקודת התעבורה (ביטול כפל קנס), התשנ"ד–1994, של חבר הכנסת עמיר פרץ; הצעת חוק העונשין (תיקון – תקיפת קטין), התשנ"ד–1994, של חבר הכנסת יצחק לוי; הצעת חוק הרשויות המקומיות (גמול השתתפות בישיבות לחברי מועצה), התשנ"ד–1994, של חבר הכנסת יהושע מצא; הצעת חוק הבחירות לכנסת (תיקון) (העלאת אחוז החסימה), התשנ"ד–1994, של חבר הכנסת חגי מירום; הצעת חוק רשות הרבנות הראשית לישראל, התשנ"ד–1994, של חבר הכנסת יגאל ביבי.

כן הונחה הצעת חוק ביטוח בריאות ממלכתי ורווחת האדם, התשנ"ד–1994, שהחזירה הוועדה המשותפת לוועדת העבודה והרווחה ולוועדת הכספים לקריאה שנייה ולקריאה שלישית. תודה.

## היו"ר י' עזרן:

תודה.

## הצעת חוק הבנקאות (רישוי) (תיקון מס' 9)

התשנ"ד-1994

(קריאה שנייה וקריאה שלישית)

היו"ר י' עזרן:

אנחנו ממשיכים את הדיון. חבר הכנסת מאיר שטרית – אינו נוכח. חבר הכנסת אלי גולדשמידט – אינו נוכח. חבר הכנסת דן תיכון, בבקשה.

דן תיכון (הליכוד):

אני לא מבין מה עשית, אדוני היושב-ראש – – –

היו"ר י' עזרן:

זה מה שאמר לי היושב-ראש הקודם.

דן תיכון (הליכוד):

הוא הטעה אותך.

היו"ר י' עזרן:

אני תלוי בו. הוא היה לפני והוא אמר לי – – –

דן תיכון (הליכוד):

אתה קראת את שמות המסתייגים לשם החוק, ואנחנו כבר הצבענו. הם פשוט לא היו. כמה זמן אתה רוצה שאני אדבר, עשר דקות?

היו"ר י' עזרן:

כאן רשם לאדוני שמונה דקות, ושתיים שלי – צ'ופר.

## דן תיכון (הליכוד):

אדוני היושב-ראש, אני רוצה להתייחס לדברים שאמר חבר הכנסת שוחט, שר האוצר, כשהתייחס לדברי אתמול בטלוויזיה. הוא דיבר על הדברים שאמרתי לגבי קופות הגמל. זה לא תפקידי להיות המרגיע הלאומי, כשאין הנהגה כלכלית הכול אפשרי, אני יכול לומר רק לשר האוצר שנדהמתי מן האיומים. לא עבירות פליליות; השאלה היא מתי תקום ועדת חקירה. בעצם השאלה היא לא מתי תקום, אם תקום – היא תקום, כי קורה כאן אירוע כלכלי מן החשובים ביותר במדינה.

כשההון שבידי הציבור, לפני חודש, הגיע ל-200 מיליארד שקלים, וכחלוף כ-45 יום בלבד ההון עומד על 130 מיליארד שקלים – קרה משהו. נכון שאמרתי אתמול – לשאלת המראיין: מה אתה הייתי עושה? – אמרתי שלו הייתי שר האוצר, הייתי פונה אל קופות הגמל ואומר להן: אם אתן חושבות שיש בשוק ניירות ערך שהשווי הכלכלי שלהם עולה פי כמה וכמה על שערי אותן מניות בבורסה – תקנו. אם אתן חושבות שעדיין הירידה לא תמה – תיטיבו לעשות אם תמתינו. אמרתי שקופות הגמל צריכות לפעול אך ורק על-פי שיקולים כלכליים.

אבל, ברשותך, אדוני היושב-ראש, אני רוצה להתייחס במלים מספר, אולי קצת בהרחבה, למשבר שפוקד את שוק ההון הישראלי. עד לפני שבועיים אמרו קברניטי המשק, קרי שר האוצר ונגיד בנק ישראל, שאין משבר, זה משבר מדומה, כשם שהמניות עולות הן יורדות, לא התערבנו כשהשוק עלה, לא נתערב כשהשוק יורד, זה לא משבר, בסך הכול התאמה. היה מומחה גדול יותר בשוק ההון, שר החוץ, שאמר שזה תרגיל בהרזיה, קצת דיאטה לשוק לא תזיק, זה טוב, זה מחסן, וזה בריא. אבל כששוק ההון, קרי הבורסה, יורדת בתוך פחות מ-45 יום ב-30%-40%, זה משבר, ומשבר קשה, שעשוי להתגלגל, ובקלות, למשבר כלכלי מן הדרגה הראשונה.

אני לא מציע לא לנגיד ולא לשר האוצר להקל ראש. כאן יש אירוע שמעורבים בו כמעט כל אזרחי מדינת ישראל, בין במישרין ובין בעקיפין. כשאני מדבר על מחזיקי המניות, בעלי תעודות ההשתתפות בקרנות הנאמנות, החוסכים בקופות הגמל, אני מדבר בקלות על למעלה מ-2 מיליוני תושבים שאכפת להם, שכל מה שקשור בבורסה משפיע על חייהם. ולא רק יהודה והשומרון ולא רק "כהנא חי", גם המצב הכלכלי משפיע על מצב הרוח במדינת ישראל. יכלו לדבר על יהודה והשומרון ככל שרצו, אבל כשכל אחד, בסופו של יום, חישב את ההחזקות שלו בבורסה והיו לו רווחים של עשרות אלפי שקל מדי יום ביומו, אז לא עניינו אותו יהודה והשומרון, ולא "כהנא חי", עניין אותו מה שקורה בבורסה.

ועכשיו הבורסה ירדה ב-30% עד 40%, ואם שואלים אותי מה הסיבות, אני יכול לומר לך, אדוני היושב-ראש: הסיבות הן כלכליות וגם פסיכולוגיות. וכשאני אומר שהסיבות הן כלכליות, כנראה 1994 לא שנה טובה, כפי שצפו קברניטי המשק בהצעת התקציב. בעצם הימים הללו מתפרסמות התוצאות הפיננסיות של החברות ברבעון האחרון של 1993, ואני יכול לומר לך בוודאות: התוצאות הכספיות של החברות שנסחרות בבורסה הן תוצאות טובות פחות מתוצאות הרבעון שקדם לרבעון האחרון, וזה משפיע.

אני לא רוצה לומר שהמשבר הזה הוא מתוכנן, אבל אני לא מתעלם מן העובדה שהיו כוונות כאלה אצל קברניטי המשק, והם לא אהבו את העובדה – וגם אני לא אהבתי את העובדה – שהשוק גואה וכל יום הוא עולה ב-2%-3%, כאילו סיממו עם שלם. אבל אני נזהר ואומר: מי שחושב, כפי שחשבו שרי האוצר לפני עשר שנים וכפי שהם חושבים היום, שאפשר לפרוס רשת ביטחון, להוריד את השוק

ב-10%-20% והוא ייעצר – טועה, הוא לא יודע מה זו בורסה. בורסה, כשהיא יורדת, אי-אפשר לעצור אותה – אפילו לא שר האוצר החזק ביותר בתולדות מדינת ישראל. והיו כאלה שחשבו שהם חזקים, ונכשלו בעניין הזה וגררו אותנו להפסד של עשר שנים בכלכלת ישראל.

כשאני בוחן את הירידות, אני יכול לומר לך שהמניות הטובות, כבדות המשקל, החברות הטובות במשק, לא עלו ב-1993, לא עלו ברביע הראשון של 1994. המניות שעלו הן דווקא המניות הפחות טובות, היה מי שכינה אותן "מניות בועה", שלא היה מאחוריהן שום דבר, הספקולציה גאתה, ושום חוק לא הגיע לכאן. וכשאמרנו לשר האוצר לפני שנה: תביא לכאן את החוק לייעוץ בניירות ערך, או את החוק לניהול תיקים, הוא אמר: יש לי זמן. שנה חלפה ולא עשו דבר, שום חוק לא הגיע. זה החוק הראשון שמגיע לאחר שנה ורבע של גיאות מסחררת ושל טירוף חושים, ואף אחד לא עשה דבר כאן.

ועכשיו אני מגיע לקופות הגמל, ואני אתייחס בחוק השני למה שנעשה בקופות הגמל. ולפני שאני מגיע לקופות הגמל, מה מטריד אותי במשבר הזה? אני אוהב מאוד את חברי הכנסת האלה, שנעמדים כאן, והם לא מדברים, כי "סייג לחוכמה שתיקה". אני אוהב מאוד את חברי הכנסת שמטיפים מוסר ואומרים: אסור לדבר, שא, שא, שא, אסור להעיר את הדברים הנמים. זה טוב לעם ישראל כשזה עולה, כשרע אנחנו לא מתערבים. קברניטי המשק מתערבים בכל דבר במשק הישראלי, בחוקים מצחיקים שמופיעים לכאן חדשים לבקרים, כמו החוק לעידוד השקעות הון, שהופיע כאן. איש לא יאמין לנו שבזה מתעסקים שרי האוצר במדינת ישראל, אבל מצבה של הבורסה? שא, שא, אנחנו לא תרמנו לגיאות, אנחנו לא נתערב כשזה יורד.

יספר סיפורים למי שהוא רוצה, שהוא לא מתערב. אני יכול לספר לו על פורומים שיושבים אצלו ו"מדסקסים" את כל הנושא הזה. עוד לא הגיע הזמן לגלות את מה שיש עם לבי ואת מה שאני ראיתי בחודשים האחרונים – מי התערב ומי לא התערב, ובאיזו צורה התערבו. ואני אומר מלכתחילה: אסור לתת הוראות ליושב-ראש הרשות לניירות ערך. לא יעלה על הדעת, שכשתופסים גנבים, הגנבים יקראו לפזר את המשטרה ולבטל את המשטרה, זה פשוט לא יעלה על הדעת.

אבל אני לא מוציא מכלל אפשרות שכל דבר כזה משפיע על הרצון לקנות ולמכור. וכשאני רואה את הירידות הללו של כ-30% עד 40% בממוצע, ויש מניות שהיו עולות ביום אחד בשיעור של 70%, ואיש לא פצה את הפה ואיש לא שאל: איך יכול להיות שאופציות עולות מדי יום ביומו במשך כשנה ורבע בשיעורים של 70%, ואנשים מתעשרים מדי לילה, וכל חודש יש מיליונרים חדשים, ואף אחד לא שואל: איפה היו כל אבירי הדגל האדום והשוויוניות, שלא הוציאו מלה מהפה שלהם? הם ידעו רק לצעוק: תטילו מס על רווחי הבורסה. פלא שהם עוד לא קמו בעצם הימים הללו ודרשו להעלות את הריבית ולהטיל מס על רווחי ההון שנוצרים בבורסה. עוד זה חסר לנו.

הבעיה היום בשוק ההון היא אחת: האם מערכת האיזונים, שעל-פיה עובד השוק, עדיין קיימת? האם השיקול הכלכלי עדיין מנחה את הפעילים בשוק ההון? האם לאחר ירידה של 30%-40% יכול מישהו לבוא ולומר לעצמו: אני קונה, כי המניה טובה? או שמא הוא אומר לעצמו: אני אומנם צריך לקנות היום, המחיר הוא מפתה, אבל יכול להיות שמחר המחיר יהיה נמוך ב-10%-15%, אז מוטב שאני אמתין עד מחר או מחרתיים? וכשמערכת האיזונים בשוק ההון לא עובדת, אנחנו נקלעים למשבר, כי משבר בבורסה פירושו משבר בנדל"ן – ואולי זה טוב – משבר בכל מה שקשור בצרכנות, והוא מוביל את המשק למשבר כלכלי עמוק, והלוואי שאתבדה.

וכאן היתה צריכה להופיע המערכת שמנהיגה ומובילה את המשק ולומר לציבור: יש לנו כלכלה טובה, שיעור הצמיחה במשק הישראלי יגיע השנה ל-7%-8%, אתם צריכים להאמין במשק הישראלי, יש חברות טובות ששווי השוק שלהן הוא למעלה מהשווי הבורסאי. תשקלו את העניין.

אני חושש מאוד שמערכת האיזונים במשק הישראלי אינה עובדת. השיקולים הם של מה יהיה מחר, ולא מה טוב לי לקנות, על-פי שיקולים ומונחים כלכליים. זה מצב עדין מאוד ומסוכן מאוד, כי קווי ההגנה נשברו. הקווים שלפיהם אני הולך לקנות, כי אני חושב שכדאי לקנות עכשיו, לא קיימים היום.

וכאן אני מגיע, כאמור, לקופות הגמל, וצריך להבין מה נעשה בקופות הגמל, כי זו שערורייה בפני עצמה. קופות הגמל הן הגוף הגדול ביותר במדינת ישראל, היקף הצבירה בו הוא בערך 90 מיליארד שקלים. אני חוזר ואומר: 90 מיליארד שקלים. 60% מהכסף הזה, כ-50 מיליארד שקלים, הם פיקדונות שהופקדו לתקופה של 15 שנה; אי-אפשר לגעת בכסף הזה בתוך 15 השנים הראשונות. 60% מהצבירה הזאת, 50 מיליארד שקלים, זה כסף שאפשר להוציא אותו מהיום למחר, וזו הסכנה הגדולה ביותר למשק הישראלי.

### **חיים אורון (מרצ):**

לכן אתה מציע בחוק הבא שזה יברח לשם?

### **דן תיכון (הליכוד):**

אתה תשמע מייד, אנחנו נגיע לחוק הבא. אתה אמרת לי שלחוק הבא נמתין.

אני בא ואומר, ש-50 מיליארד, שהם בבחינת פיקדון ON CALL, שאפשר להשתמש בהם מייד, בהתנעה קצרה יחסית – ארוכה מדי לטעמי, כי זה לוקח שלושה שבועות עד חודש – אם הכסף הזה יאבד את אמונו בקופות הגמל, אנחנו אבודים, כלכלת ישראל תתרסק כתוצאה מחוסר אחריות.

את קופות הגמל זרקו ב-1986, ללא הכנה מוקדמת, בעקבות הרפורמה, אל שוק ההון הישראלי, ואמרו להן: מהיום ואילך אין עוד איגרות חוב מיוחדות. ואני אסביר מה זה איגרות חוב מיוחדות: אלה איגרות חוב שנושאות תשואה בשיעור של 5.5%, שמונפקות על-ידי האוצר ולא נסחרות בבורסה. כשמנעו מהן את איגרות החוב המיוחדות, בעצם זרקו אותן לבורסה ואמרו להן: תתחילו לקנות מניות. ואז קופות הגמל התחילו להתחרות זו בזו וכל אחד הגדיל את ההחזקות שלו בקופות הגמל.

אני זוכר, לפני שנתיים ימים באתי לאספה הכללית של קופת הגמל "תמר", שאני עמית בה, ואמרתי למנהלי בנק דיסקונט: 9% מקופת הגמל "תמר", שהיא קופת הגמל השנייה בגודלה במדינה, שאתם משקיעים במניות, זה מסוכן. אינכם יודעים מה שאתם עושים. אתם נכנסים להרפתקה, שאם תיכשלו בעקבותיה תרסקו את כל קופות הגמל, וזה הרבה יותר גרוע ממשבר המניות הבנקאיות, כי משבר המניות הבנקאיות זה משבר גמדי וננסי בהשוואה למה שעלול לקרות לנו בקופות הגמל אם הכסף הזה יתחיל לנוע. אמרתי להם: אני מזהיר אתכם – 9% זה מסוכן. כל עוד זה עולה, כולם יטפחו לכם על השכם. אבל ברגע שזה ירד, אוי ואבוי לכם, הציבור לא יבין.

והנה אתמול בערב, בשעה 21:30, מצלצלת אלי רופאת ילדים בת 70 ואומרת לי: אתה יודע, חבר הכנסת תיכון, הלכתי היום לבנק שלי ושאלתי מה קורה לכספי החיסכון שלי בקופת הגמל "תמר". אמרו שבחודש ינואר זה ירד ב-1% ובפברואר זה ירד ב-2.2%. אני לא מבינה מה הם עושים עם הכסף שלי, זה כסף שאני שחסכתי כדי לחיות, כך היא אומרת ובוכה לי בטלפון.

רבותי, קופות הגמל הלכו והגדילו את ההשקעות שלהן במניות עד כדי 14% מסך השקעותיהם. הדבר הכי גרוע זה לא 14%, אלא בעוד כמה ימים הם יוכרחו, בפעם הראשונה, לפרסם את ההחזקות שלהם לפרטי פרטים. זאת אומרת, בפעם הראשונה הם יוכרחו לגלות לנו, לעמיתים, במה הם השקיעו את ה-14%. וסביר להניח, והדים לכך אנחנו שומעים מפי אלה שנעצרו – יכול להיות שקופות הגמל השקיעו דווקא במניות שעלו, זאת אומרת במניות הבועה, ואם מניות הבועה עלו ב-70%, ב-80% או ב-120%, יכול להיות שהן גם ירדו בחודש האחרון.

וכאן אני בא להצעה שהצעתי אתמול. כשאמרתי שמערכת האיזונים נהרסה ואיננה קיימת ויכול להיות שקו ההגנה האחרון נפרץ גם הוא, נשאר קופות הגמל, ושם יש כל הזמן צבירה חדשה. אנשים מפקידים כספים יותר ויותר ויותר. כל אדם צריך לשאול את עצמו, איך תפעל היום ועדת השקעות של קופת גמל, האם היא תורה למבצע שלה בבורסה לבוא מחר בבוקר לבורסה ולקנות מניות שירדו בשיעור של 30%-40% והן טובות? למשל, דיסקונט להשקעות, שב-1993 עלתה רק בשיעור של 20%, אבל כבר ירדה, בשנת 1994, ב-30%-40%, האם היא תורה לו לקנות מניות טובות כאלה? יש לי ספק, אדוני.

אבל אם אתה שואל אותי, אילו הייתי יושב בוועדת ההשקעות, אף שאני נגד מעורבות של קופות הגמל בהיקף שעולה על 9% במניות, אני הייתי אומר: אם אתם רואים היום מציאות, תקנו. אני לא אומר להם מה לקנות.

### **חיים אורון (מרצ):**

מי זה אני שאומר?

### **דן תיכון (הליכוד):**

אני חבר הכנסת דן תיכון, אילו הייתי שר האוצר.

### **חיים אורון (מרצ):**

אם היית שר האוצר היית אומר כך?

## דן תיכון (הליכוד):

כן.

אני בא ואומר: רבותי, זה לא שוק חופשי. זה שוק לא מבוקר שהשתולל בעלייה. זה לא שוק חופשי. נכנסו לשם כל מיני אלמנטים שעשו בשוק כבתוך שלהם, כשהשוק עלה וגאה כולם היו מרוצים, אחד הרוויח 100%, אחד הרוויח 1,000%, אחד הרוויח 20%. כולם הרוויחו, זה לא עניין אישי. אבל כשהשוק יורד זה מעניין כל אחד ואחד, ואז הלכלוך יוצא החוצה.

ומה שאנחנו רואים היום זה קצה הקרחון של הלכלוך שליווה אותנו במשך שנה ורבע, ואנחנו החרשנו, כי אמרו לנו שאסור להתערב, כי שר האוצר אמר, בענייני בורסה אני לא מתערב. אבל חבר הכנסת חיים אורון חשב לפני חודשיים שצריך להטיל מס רווחי הון ואמר, לפי ציטוט שהיה בעיתון "הארץ" של דברים שהוא אמר ל"על המשמר", שבקרוב מאוד יוטל מס רווחי הון.

כל אחד יכול היה אז לומר את אשר על לבו. אז היה מותר, כי זה היה בעלייה. כולנו התרענו כנגד מניות הבועה. רק לפני שלושה שבועות קם כאן חבר כנסת ועשה צחוק מאיזו מניה ששמה "טרוקדור" ואמר שהיא עלתה ב-1,000%, וזה נכון, מה שהוא אמר. ואכן זה גובל בפלילים. ואתה זוכר מה שקרה עם מניית המגן בוועדת הכספים. באיזה מקום בעולם יכולה היתה כנסת לאשר עסקה מפוקפקת מהסוג הזה שהאוצר עשה?

לכן, אני מסיים ואומר, יש הרבה מה לעשות. חלק מן המשבר הוא בעל אופי כלכלי, חלק הוא בעל אספקטים פסיכולוגיים. צריך לטפל בכובד ראש. אינני אומר לרגע שהממשלה צריכה להתערב. לא יעלה על הדעת שייקחו את כספי משלם המסים באמצעות מס הכנסה ויקנו בהם מניות כדי לבלום את הירידה. השאלה היא אחת: האם מערכת האיזונים עובדת או שאינה עובדת? אם היא עובדת, לא צריך לגעת ולא צריך לעשות דבר. אם היא לא עובדת, יש המון מה לעשות. אדוני שר האוצר, יש המון מה לעשות. אינני בטוח מי משנינו יעמוד לדין מוקדם יותר, אני שדיברתי על העובדה שצריך לעשות או אתה שהאשמת אותי בהתבטאות אתמול בבורסה. אני לא בטוח, אדוני השר, שידי על התחתונה. אבל אני מוכן לכל חקירה.

נדמה לי שזה לא עניין של האופוזיציה ולא עניין של הקואליציה. כל אחד מאתנו צריך לתרום את תרומתו לייצוב המצב, כי כלכלת ישראל היא כלכלה שלנו, לא רק כלכלה של הקואליציה ולא רק כלכלה של הקואליציה.

אני מציע את שירותי לשר האוצר. אני חושב שיש לנו על מה לדבר. אני חושב שיש מה לעשות וצריך לעשות, וזו לא בושה גם לדבר. איש אינו מצפה משר האוצר שהוא ימליץ לקנות את מניות בל"ל שירדו ב-35%, כשם שעשה שר אוצר קודם בשעתו. איש אינו מצפה. אבל בהחלט, ללא ייצוב השורות, ללא יצירה חדשה של מערכת איזונים – כלכלת ישראל לאן? כלכלת ישראל, קו וואדיס?

היו"ר י' עזרן:

תודה לחבר הכנסת דן תיכון.

חברי הכנסת רפי אלול ותמר גוז'נסקי אינם נוכחים. חבר הכנסת חיים קופמן אינו נוכח.

ובכן, רבותי, אנחנו עוברים להצבעה, אחרי תשובת חבר הכנסת חיים אורון בשם הוועדה. נא לצלצל.

#### **חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מימי לא הפסדתי אגורה בבורסה ומימי לא הרווחתי אגורה בבורסה.

#### **דן תיכון (הליכוד):**

לא היה לך כסף.

#### **חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

מימי לא הרווחתי אגורה בבורסה כך שאני נייטרלי, כמו שנאמר בדיון הזה. אני אציע לכולנו בהמשך להביא דוגמאות ושמות של מניות ספרתיות, מניה כזאת עם שם שנמצא אותו, ולא להתייחס לעובדות, כי אני לא בטוח אם מי שרואה אותנו מקבל את ההמלצה כהמלצה תיאורטית או כדוגמה או אחד מהמרכיבים לסיבור האוזן.

חבר הכנסת דן תיכון, אני בוודאי לא יודע מי יועמד לדין ונגד מי תיפתח חקירה. אני לא רוצה להכניס את ראשי בין ההרים הללו.

#### **היו"ר י' עזרן:**

הוא התכוון לדין ציבורי.

#### **חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

אני לא יודע אם הוא התכוון רק לדין ציבורי או לדין אחר. אני יודע דבר אחד פשוט: הופרה מערכת איזונים, ועל כך אין ויכוח. השאלה, איך יוצרים מערכת איזונים חדשה, ובאילו אמצעים. צריך לזכור כל הזמן, כאשר מדובר בקופות גמל, כאשר מדובר בבורסה ובמניות, מדברים במקדש-מעט, בשביל לא לומר קודש-הקודשים, בין כל הכוחות, בין כל האיזונים שפועלים, במקום שהם צריכים לפעול בצורה

הטהורה והישרה והבלתי מעורבת ביותר. גם כאשר הם עולים באופן בלתי סביר, וגם כאשר מתרחשים אירועים אחרים במקום הזה, חובתן של הרשויות לדאוג לכללים ברורים, לתקינות המסחר, לגילוי נאות. אני לא מאמין שמישהו יכול לתת ביטחונות והבטחות מעבר לכך, לא כאשר יש תנועה אחת ולא כאשר יש תנועה שנייה.

חבר הכנסת תיכון, כאשר דיברתי לפני שבועיים בדיון פה על מיסוי, מה שנראה היום כדבר שאיננו מחובר אל המציאות – –

### **דן תיכון (הליכוד):**

הכול אפשר לעשות.

### **חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

– דיברתי על היבט עקרוני, שאיננו מותנה בשאלה מה המצב של השוק הזה היום או מחר. אבל בכל זאת צריך להחליט מה רוצים. יש תחום אחד, חבר הכנסת תיכון, ואני עוזב עכשיו לחלוטין את הבורסה. בוויכוח שמתנהל בינינו בוועדת הכספים אני נתפס כמי שאולי רוצה יתר מעורבות בהרבה תחומים, ואתה נתפס כמי שרוצה הרבה פחות מעורבות. וראה זה פלא, דווקא במקום שבו שם המשחק הוא "אל תתערב", תן לכוחות לפעול כפי שהם פועלים, אתה רוצה מעורבות, אולי בשיעורים שקשה בכלל לדמיין אותם.

### **שר האוצר א' שוחט:**

גם בלתי חוקיים.

### **דן תיכון (הליכוד):**

אמרתי לך?

### **שר האוצר א' שוחט:**

אני מתערב?

### **חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

לכן, היות שהחברים התייצבו הפעם בזמן, נמשיך את הסימפוזיון הזה אחר כך, ונעבור עכשיו, אדוני היושב-ראש, להצבעה עד סעיף 3, כי לסעיף 2 אין הסתייגויות.

### היו"ר י' עזרן:

תודה. אם כן, אנחנו עוברים להצבעה על הסתייגויות לסעיף 1. מי בעד ההסתייגות של חברי הכנסת סילבן שלום ודן תיכון? מי נגד?

הצבעה מס' 29

בעד ההצעה של חברי הכנסת ס' שלום וד' תיכון לסעיף 1 – 2

נגד – 7

נמנעים – 1

ההצעה של חברי הכנסת ס' שלום וד' תיכון לסעיף 1 לא נתקבלה.

### היו"ר י' עזרן:

שניים בעד, שבעה נגד, אחד נמנע. אני קובע שההסתייגות לא נתקבלה.

אנחנו עוברים עכשיו להסתייגות השנייה, של חברי הכנסת רפי אלול ותמר גוז'נסקי, לסעיף 1. מי בעד? מי נגד?

הצבעה מס' 30

בעד התיקון של חברי הכנסת ר' אלול ות' גוז'נסקי לסעיף 1 – אין

נגד – 8

נמנעים – אין

התיקון של חברי הכנסת ר' אלול ות' גוז'נסקי לסעיף 1 לא נתקבל.

### היו"ר י' עזרן:

שמונה נגד, אחד נמנע, אין בעד. אני קובע שגם הסתייגות זו לא נתקבלה.

הסתייגות לחלופין של חברי הכנסת אלול וגוז'נסקי. נא להצביע.

הצבעה מס' 31

בעד התיקון לחלופין של חברי הכנסת ר' אלול ות' גוז'נסקי לסעיף 1 – אין

נגד – 9

נמנעים – 1

התיקון לחלופין של חברי הכנסת ר' אלול ות' גוז'נסקי לסעיף 1 לא נתקבל.

### היו"ר י' עזרן:

תשעה נגד, אחד נמנע, אין בעד. אני קובע שגם ההסתייגות לחלופין לסעיף 1 לא נתקבלה.

אנחנו עוברים להצבעה על ההסתייגות האחרונה לסעיף 1, של חבר הכנסת חיים קופמן. מי בעד? מי נגד?

הצבעה מס' 32

בעד התיקון של חבר הכנסת ח' קופמן לסעיף 1 – 2

נגד – 9

נמנעים – 1

התיקון של חבר הכנסת ח' קופמן לסעיף 1 לא נתקבל.

### היו"ר י' עזרן:

שניים בעד, תשעה נגד, אחד נמנע. אני קובע שגם הסתייגות זו לא נתקבלה.

אנחנו עוברים להצבעה על סעיף 1, כהצעת הוועדה. נא להצביע.

הצבעה מס' 33

בעד סעיף 1, כהצעת הוועדה – 9

נגד – 2

נמנעים – אין

סעיף 1, כהצעת הוועדה, נתקבל.

**היו"ר י' עזרן:**

תשעה בעד, שניים נגד, אין נמנעים. אני קובע שסעיף 1, כהצעת הוועדה, נתקבל.

אנחנו עוברים עכשיו להצבעה על סעיף 2, שלו אין הסתייגויות. מי בעד סעיף 2 כהצעת הוועדה?

הצבעה מס' 34

בעד סעיף 2 – 9

נגד – 2

נמנעים – אין

סעיף 2 נתקבל.

**היו"ר י' עזרן:**

תשעה בעד, שניים נגד, אין נמנעים. אני קובע שסעיף 2 כהצעת הוועדה נתקבל.

אנחנו עוברים כעת להצביע על ההסתייגויות לסעיף 3. חבר הכנסת סילבן שלום, אינו נוכח.

**דן תיכון (הליכוד):**

הוא כבר דיבר.

**היו"ר י' עזרן:**

נכון. לא נתנו לי את הרשימה, הגעתי באמצע. הסתייגות של חבר הכנסת חיים אורון, בבקשה.

**חיים אורון (מרצ):**

מוותר.

**היו"ר י' עזרן:**

מוותר. אחר כך יש הסתייגות של חבר הכנסת סילבן שלום – כבר נימק גם-כן. חברת הכנסת תמר גוז'נסקי – איננה באולם. חבר הכנסת רפי אלול – איננו באולם. חבר הכנסת אלי גולדשמידט – איננו באולם. חבר הכנסת דן תיכון, בבקשה. לחבר הכנסת דן תיכון שש הסתייגויות.

**דן תיכון (הליכוד):**

יש לי שמונה הסתייגויות.

**היו"ר י' עזרן:**

על שתיים כבר דיברת, נשארו לך שש. כמה מהן אתה רוצה לנמק כעת?

**דן תיכון (הליכוד):**

שתיים.

**היו"ר י' עזרן:**

שתי הסתייגויות, עשר דקות. בעמוד 4 יש שתי הסתייגויות.

**חיים אורון (מרצ):**

אני מסכים אתך לחלוטין. עברנו כמה סעיפים. אני מציע שנמשיך עכשיו.

**היו"ר י' עזרן:**

עברנו כמה סעיפים כי לא היו הסתייגויות.

**חיים אורון (מרצ):**

אבל לא הצבענו עליהם.

**דן תיכון (הליכוד):**

חבר הכנסת אורון, הוא מצביע לפי סעיפים ראשיים.

**חיים אורון (מרצ):**

סעיף 27א ו-27ב הם סעיפים ראשיים. אבל לא חשוב.

**דן תיכון (הליכוד):**

הוא נמצא בסעיף 3. אני חושב שהיושב-ראש צודק.

**חיים אורון (מרצ):**

---

**דן תיכון (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, אני רוצה במשפט אחד קודם כול לחזור ולהבהיר: מי שרוצה להתייחס לשמות שהזכרתי כאילו הם המלצות לטובה ו/או לרעה, אני חוזר ומזהיר – אלה היו דוגמאות לא רלבנטיות. כל אחד צריך לשאול את עצמו דבר אחד ויחיד: מערכת האיזונים פועלת או מערכת האיזונים איננה פועלת. אין שוק חופשי. כשהיד הנעלמה של אדם סמית פועלת בו במאת האחוזים הוא איננו קיים היום בשום מקום בעולם. שוק משברי, צריך לטפל בו כמו בכל נושא שמצוי במשבר, כמובן, לא להתערב בו במישרין, ושלא יהלכו עלי אימים באשר לעבירה על החוק. את החוק הזה אני מכיר טוב יותר משר האוצר.

### **יוסי כץ (העבודה):**

אתה אומר שאתה מכיר טוב יותר. הוא רק יחזור והוא יענה לך.

### **דן תיכון (הליכוד):**

אני עונה לו. אם הוא יכול, אדרבה. אני לא הייתי מתייחס לדברים האלה לולא הגיב כאן שר האוצר בצורה שהגיב. כי נדמה לי שבנושא הזה אני הייתי זהיר מאוד. אבל זה שלא אהבו את ההתבטאויות שלי, אני מניח; אני מניח שיותר גרוע מזה – לא רק שלא אהבו, אולי גם שנאו, ובצדק.

### **היו"ר י' עזרן:**

רעידת אדמה.

### **דן תיכון (הליכוד):**

כן. קרה משהו, וכל אחד צריך לעשות חשבון נפש איפה הוא היה ומה הוא עשה. אז יש כאלה שאומרים: לא נעשה כלום, זה טוב. יכול להיות. יכול להיות שאני טועה.

### **היו"ר י' עזרן:**

ההערה שלו והתשובה שלך על חשבונך.

### **דן תיכון (הליכוד):**

אדוני, אני עובר עכשיו להצעת חוק הבנקאות (רישוי) (תיקון מס' 9).

ההיסטוריה של החוק הזה היא מעניינת מאוד בנסיבותיה. הנסיבות היו דומות. השנה היא 1981, מערכת הבנקאות הישראלית היא תמנון, חובקת עולם ומלואו, משחקת שחמט עם ממשלת ישראל, מכה את ממשלת ישראל באמצעות תהליך הוויסות, מוציאה את הממשלה משוק איגרות החוב, מנהלת מדיניות של ויסות שערים בבורסה, שתוצאותיה הלוא הן ועדת-בייסקי ומסקנותיה. והנה חלפו למעלה מעשר שנים מן היום שבו אירע הזעזוע הזה, רעידת האדמה של קריסת המניות הבנקאיות ב-6 באוקטובר 1983, וגזר-הדין אמור להינתן בעצם הימים הללו. אני מניח שבדאי יהיה ערעור בפני בג"ץ.

## **היו"ר י' עזרן:**

חבר הכנסת תיכון, 6 באוקטובר זה תאריך עצוב מאוד.

## **דן תיכון (הליכוד):**

עצוב מאוד בתולדות מדינת ישראל.

## **היו"ר י' עזרן:**

לא, לצערי הרב, אירעו בו כמה מקרים טרגיים.

## **דן תיכון (הליכוד):**

היו בו כמה מקרים טרגיים.

אני חוזר ל-1981. היה אז חבר כנסת צעיר ודינמי, לימים כיהן כשר האוצר, קראו לו חבר הכנסת יגאל כהן-אורגד, חבר וידיד. בוועדת הכספים היו אז חברים שרצו וחשבו שצריך לעשות משהו כדי לקצץ אותו תמנון שחיבק את כל המשק הישראלי ללא מעצורים. ואכן חוקק אז חוק הבנקאות (רישוי), ובעצם על-פי החוק, עד 1984 אמורה היתה המערכת הבנקאית להתכווץ ולצמצם את ההחזקות שלה בנכסים ריאליים, שהרי המערכת הבנקאית בעצם חבקה אז עולם ומלואו. אין תחום במשק הישראלי שלא היה בשליטתה, וכבר הזכיר חבר הכנסת אורון, שאני מעריך אותו מאוד, שלמשל המערכת הבנקאית שולטת במשק הדלק הישראלי, ואין לך עסק בעצם עם מנהלי חברות הדלק אלא יש לך עסק עם ראשי מערכת הבנקאות, וכשמישהו מתנגד לרפורמה זה ראשי מערכת הבנקאות, ובצדק. הם רוצים להחזיק במה שיש להם. עד 1984, על-פי חוק הבנקאות (רישוי), צריכה היתה המערכת הבנקאית להיפטר מחלק ניכר מהנכסים הריאליים, למשל "אפריקה-ישראל", חברת "דלק", אולי גם "סונול", חברות בנייה ענקיות, תיירות. כל מה שאתה רוצה היה במערכת הבנקאות. חשבו שמ-1981 עד 1984 זה די והותר כדי לאפשר למערכת הזאת להצטמצם ולהתכווץ.

אבל מה שקרה ב-6 באוקטובר 1983, המשבר הגדול, בעצם המערכת הבנקאית עברה בצורה כזו או אחרת לידי ממשלת ישראל, בין במישרין ובין בעקיפין. זאת אומרת, השליטה היתה כביכול להלכה

בידי ממשלת ישראל, אבל היא מיוזמתה החליטה שלא להתערב, והשאירה את ניהול המערכת הזאת בידי אותם מנהלים שכיהנו באותה תקופה כמנכ"לים במערכת הבנקאית. זאת אומרת, ממשלת ישראל נכנסה לנעלי בעלי המניות בזה שנתנה הגנה למניות הבנקאיות שקרסו, אבל לא עשתה כמנהג הבעלים וניהלה את העסק, אלא השאירה את הבנקים בידי מנהלי הבנקים. ואכן, עברה תקופה קשה על המערכת הבנקאית, דוח-בייסקי, המסקנות נגד מערכת הבנקים, שמוצו עד תומן בתחום האישי, לצערי רק בתחום האישי, וההמלצות האופרטיביות – לא נעשה בהן דבר.

ב-1984 פנו אותם מנהלים שכיהנו בעת המשבר או בתקופה שקדמה למשבר, אל שר האוצר ואמרו לו: תראה, התהליך הזה של מכירת הנכסים הריאליים שלנו ארוך, מייגע, מחייב אותנו במסים גבוהים, אנחנו לא מוכנים, אנא, דחה את החוק הזה בכמה שנים. ושר האוצר, כמדומני, ניאות לדחות את הפעלת החוק בשנתיים. אחר כך הם פנו: עוד מעט. ותמיד ועדת הכספים, בהתנגדות כמה חברי כנסת, נעתרה לבקשת האוצר שהיא בקשת הבנקאים, וחוק הבנקאות (רישוי), קרי – ההצטמצמות של הנכסים הריאליים, אותו חלק שמחזיקה המערכת הבנקאית, נדחה.

ב-1989 כיהן השר פרס כשר האוצר, והוא בא, באחת מן הישיבות שאיש לא זוכר אותה, פנה אל ועדת הכספים – אני לא זוכר אותה; חבר הכנסת ויינשטיין, אתה זוכר את הפנייה של פרס שביקש לבטל בכלל את הצורך לצמצם את ההחזקות בנכסים ריאליים של המערכת הבנקאית? באישון לילה בוטל העסק הזה, ואני מוכרח לומר שאני התעוררתי רק כעבור כשנה ושאלתי מה קרה. לא ידעתי, לא הייתי אז בארץ, ואמרו לי: מה, אתה לא יודע? שר האוצר דאז, בלחץ של הבנקאים, נענה לבקשותיהם וביטל בעצם את הצורך להתכווץ.

אבל ב-1985/86 פורסמו מסקנות ועדת-בייסקי, ומסקנות ועדת-בייסקי היו ברורות. הן ציוו על המערכת הבנקאית להתכווץ. בייסקי וחבורתו במסקנותיהם דרשו להוציא את כל הייעוץ, להקים חומות סיניות בכל מה שקשור בקרנות הנאמנות ובקופות הגמל, והם עמדו על כך שהבנקים יעסקו רק בעניינים בנקאיים גרידא.

אבל המסקנות הללו לא יושמו, עד שהחלו הדיבורים ב-1993 בדבר הפרטת בנק הפועלים ובל"ל, ואז עלתה על סדר-יומנו השאלה של הנכסים הריאליים. היה מאבק גדול בוועדת הכספים ב-1993. אז כבר היה חבר הכנסת אורון חבר פעיל מאוד. לאחר דין ודברים ארוך ומייגע נטלה על עצמה הממשלה כמה התחייבויות בטרם הפרטה, בעקבות התערבות מבקרת המדינה, שהיתה פעילה מאוד בנושא הזה, והוחלט לחדש את הצעת החוק ולהגיש הצעת חוק דומה, שלפיה הבנקים יקטינו את ההחזקות שלהם בנכסים הריאליים, קרי – בחברות הרבות האלה. הבנקים התאוששו בתחילת שנות ה-90, חזרו לאיתנם, צברו עוצמה ענקית, ואולי עוצמה רבה יותר מזו שהיתה להם ב-1981.

ואז, כתנאי להפרטה של בנק הפועלים ובל"ל, נאמר לנו שהממשלה תפעל בחקיקה, לאחר שעשר שנים היא לא עשתה כמעט דבר על אף ההתרעות של כמה חברי כנסת. נאמר לנו שיפעלו להקטנת ההחזקות הריאליות של הבנקים, ואכן זו הצעת החוק שעומדת בפנינו.

באותה תקופה, כשצריך היה את אישור ועדת הכספים, דובר על 20%, זאת אומרת ההחזקות של המערכת הבנקאית בנכסים ריאליים יקטנו עד לשיעור של 20%. למה הפכו את ה-20% ל-25%, על כך נדבר בהסתייגות הבאה שלי.

## **היו"ר י' עזרני:**

תודה לחבר הכנסת דן תיכון.

חבר הכנסת חיים אורון ישיב בשם הוועדה. בבקשה.

### **חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

אדוני היושב-ראש, התיאור ההיסטורי שחבר הכנסת דן תיכון גולל כאן לפנינו נכון ומדויק כמובן. תמיד אני מתפעל מהזיכרון של חבר הכנסת תיכון בכל פרטי ההתפתחויות והמועדים. נכון שעיקרי הרפורמה בשוק הבנקאות הופיעו בתשקיפים ובעמדות הממשלה לקראת ההחלטות על הנפקת המניות של בנק לאומי ובנק הפועלים. הקווים הראשיים של החוקים שמופיעים כאן בעצם סומנו במתכונת של הודעה לוועדה, שהפכה לחלק מהתשקיף, החלטת ממשלה, והמתכונת הזאת בעצם הופכת היום חקיקה של הכנסת בקטעים, והפעם בתחום דרך ההשקעה של התאגידים הבנקאיים בבנקים עצמם ובבנקים אחרים ובאשר לנכסים הריאליים.

אגב, המגבלות שמופיעות בחוק הזה בהשקעה בנכסים בנקאיים כבר הופעלו בהנפקות של הבנקים שבוצעו בשנה שעברה. ההנפקה בעצם בוצעה על-פי הכללים הללו.

הוויכוח על היקף הנכסים הריאליים הוא ויכוח מרכזי, כפי שכבר אמרתי באחד הסיבובים הקודמים בדיון הזה, בין גישה שביטא אותה באופן קיצוני מאוד חבר הכנסת שלום, שאמר שאנחנו צריכים מערכת בנקאות שיש לה אפס נכסים ריאליים וכולה בתחום הפיננסי, ובין תפיסה אחרת, שאומרת שמערכת בנקאות איתנה היא מערכת שמעורבת במשק ויש לה גם נכסים ריאליים, ועכשיו הוויכוח הוא על השיעור, על המידה, על אופן המעורבות, ועל הקשר בין המעורבות הזאת ובין המונופולים.

נדמה לי לפעמים שאנחנו מערבבים את התחומים האלה זה בזה. הרצון הגדול להוריד את הבנקים –

--

## **קריאה:**

---

### **חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

מוכרחים לחכות חמש דקות, לא יעזור כלום. אלא אם כן היושב-ראש מוכן שנצביע לפני שעברו חמש דקות.

## **היו"ר י' עזרן:**

לא. עברו כבר ארבע דקות. חסרה עוד דקה.

## **חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

אני לא בטוח ש-25%, חבר הכנסת אריאל ויינשטיין, זה מספר אחרון. אני יודע מה המשמעות של ירידת הבנקים לשיעור הזה בנכסים הריאליים. אני מציע לחברי הכנסת לשקול גם את השיקול, הפעם כבעלים, האם יש לנו אינטרס כמייצגי הציבור שהוא הבעלים של הבנקים, להוריד אותם ולגרום להם לבצע פעולות שאני לא בטוח שההיגיון הכלכלי הצרוף עומד מאחוריהן, כאשר בסופו של דבר אנחנו מפחיתים את ערכו של הנכס שהמדינה מוכרת כרגע כמניות הבנקים.

## **סאלח טריף (העבודה):**

בוא נצביע.

## **היו"ר י' עזרן:**

יש עוד דקה להצבעה. אלמלא חבר הכנסת דן תיכון אולי הייתי מתפשר. הוא יגיד שעקפנו אותו.

## **חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

האיזון בין שני השיקולים הללו והמחשבה שהאתגר העליון הוא להוריד את הבנקים מהנכסים הריאליים כאשר מוטלת עליהם המגבלה של 25% בחברה מסוימת, וסך כל ההשקעות שלהם 25%, נראים לי בשלב הנוכחי כמערכת מאוזנת יותר, נכונה יותר, בלי לגרום נזקים מיותרים, ריאליים, למערכת הבנקאית, ובלי לפגוע בנכס שהיום הוא בעיקרון נכס לאומי.

מבחינה זו אני חושב שההצעה היא נכונה ומאוזנת, ויש לי תחושה שהיא גם תעבור פה.

## **היו"ר י' עזרן:**

תודה. התחושה שלך מייד מתממשת, כנראה. ופלאי פלאים, שאם לא נביא אתה – בן נביא.

רבותי, כעת אנחנו עוברים להצבעה על ההסתייגויות לסעיף 3. זו הסתייגות של חבר הכנסת סילבן שלום לכותרת. מי בעד? מי נגד?

הצבעה מס' 35

בעד התיקון של חבר הכנסת ס' שלום לסעיף 3, כותרת פרק ג' 1 – 2

נגד – 11

נמנעים – אין

התיקון של חבר הכנסת ס' שלום לסעיף 3, כותרת פרק ג' 1, לא נתקבל.

**היו"ר י' עזרן:**

שניים בעד, 11 נגד, אין נמנעים. אני קובע שההסתייגות הזו לא עברה.

הצעה לחלופין של אותו חבר כנסת. אנחנו מצביעים.

הצבעה מס' 36

בעד התיקון לחלופין של חבר הכנסת ס' שלום לסעיף 3, כותרת פרק ג' 1 – 2

נגד – 11

נמנעים – אין

התיקון לחלופין של חבר הכנסת ס' שלום לסעיף 3, כותרת פרק ג' 1, לא נתקבל.

**היו"ר י' עזרן:**

שניים בעד, 11 נגד, אין נמנעים. אני קובע שגם הסתייגות זו לא נתקבלה.

הסתייגות של חבר הכנסת חיים אורון לסעיף 3, כותרת פרק ג' 1 החדש.

**חיים אורון (מרצ):**

מוריד את ההסתייגות.

### היו"ר י' עזרן:

לסעיף 3, סעיף 27א החדש, הסתייגות של חבר הכנסת סילבן שלום. מי בעד? מי נגד?

הצבעה מס' 37

בעד התיקון של חבר הכנסת ס' שלום לסעיף 3, סעיף 27א – 2

נגד – 11

נמנעים – אין

התיקון של חבר הכנסת ס' שלום לסעיף 3, סעיף 27א, לא נתקבל.

### היו"ר י' עזרן:

בעד – 2, נגד – 11, אין נמנעים. אני קובע שגם הסתייגות זו לא נתקבלה.

הסתייגות של חברת הכנסת תמר גוז'נסקי. מי בעד? מי נגד? בבקשה.

הצבעה מס' 38

בעד התיקון של חברת הכנסת ת' גוז'נסקי לסעיף 3, סעיף 27א – 2

נגד – 11

נמנעים – אין

התיקון של חברת הכנסת ת' גוז'נסקי לסעיף 3, סעיף 27א, לא נתקבל.

### היו"ר י' עזרן:

בעד – 2, נגד – 11, נמנעים – אין. אני קובע שגם הסתייגות זו לא נתקבלה.

הסתייגות של חבר הכנסת רפי אלול. מי בעד? מי נגד?

הצבעה מס' 39

בעד התיקון של חבר הכנסת ר' אלול לסעיף 3, סעיף 27א – 1

נגד – 12

נמנעים – אין

התיקון של חבר הכנסת ר' אלול לסעיף 3, סעיף 27א, לא נתקבל.

**היו"ר י' עזרן:**

אחד בעד, 12 מתנגדים, אין נמנעים. אני קובע שגם הסתייגות זו לא נתקבלה.

לסעיף 27ב החדש יש הסתייגות לחבר הכנסת חיים אורון.

**חיים אורון (מרצ):**

מוריד את ההסתייגות.

**היו"ר י' עזרן:**

לסעיף 27ג החדש, לסעיף קטן (א), הסתייגות לחבר הכנסת אורון.

**חיים אורון (מרצ):**

מוריד.

**היו"ר י' עזרן:**

לסעיף קטן (ב) יש הסתייגות לחבר הכנסת אלי גולדשמידט. מי בעד? מי נגד?

הצבעה מס' 40

בעד התיקון של חבר הכנסת א' גולדשמידט לסעיף 3, סעיף 27ג(ב) – 3

נגד – 10

נמנעים – אין

התיקון של חבר הכנסת א' גולדשמידט לסעיף 3, סעיף 27ג(ב), לא נתקבל.

### **היו"ר י' עזרן:**

בעד – 3, נגד – 10, אין נמנעים. אני קובע שגם הסתייגות זו לא נתקבלה.

לאותו סעיף, הסתייגות של חבר הכנסת סילבן שלום.

הצבעה מס' 41

בעד התיקון של חבר הכנסת ס' שלום לסעיף 3, סעיף 27ג(ב) – 2

נגד – 10

נמנעים – 1

התיקון של חבר הכנסת ס' שלום לסעיף 3, סעיף 27ג(ב), לא נתקבל.

### **היו"ר י' עזרן:**

שניים בעד, עשרה מתנגדים, נמנע אחד. אני קובע שהסתייגות זו לא נתקבלה.

לסעיף קטן (ג) יש הסתייגות של חבר הכנסת חיים אורון.

### **חיים אורון (מרצ):**

מוריד את ההסתייגות.

### היו"ר י' עזרן:

לאותו סעיף הסתייגות של חבר הכנסת סילבן שלום. בבקשה. מי בעד? מי נגד?

הצבעה מס' 42

בעד התיקון של חבר הכנסת ס' שלום לסעיף 3, סעיף 27ג(ג) – 2

נגד – 11

נמנעים – אין

התיקון של חבר הכנסת ס' שלום לסעיף 3, סעיף 27ג(ג), לא נתקבל.

### היו"ר י' עזרן:

בעד – 2, נגד – 11, אין נמנעים. אני קובע שהסתייגות זו לא נתקבלה.

לאותו סעיף הסתייגות לחבר הכנסת דן תיכון. מי בעד? מי נגד?

הצבעה מס' 43

בעד ההצעה של חבר הכנסת ד' תיכון לסעיף 3, סעיף 27ג(ג) – 3

נגד – 9

נמנעים – 1

ההצעה של חבר הכנסת ד' תיכון לסעיף 3, סעיף 27ג(ג), לא נתקבלה.

### היו"ר י' עזרן:

שלושה בעד, תשעה נגד, אחד נמנע. אני קובע שהסתייגות זו לא נתקבלה.

לסעיף 27ג המוצע, סעיף קטן (ד), הסתייגות לחבר הכנסת דן תיכון. מי בעד? מי נגד?

#### הצבעה מס' 44

בעד ההצעה של חבר הכנסת ד' תיכון לסעיף 3, סעיף 27ג(ד) – 3

נגד – 9

נמנעים – 1

ההצעה של חבר הכנסת ד' תיכון לסעיף 3, סעיף 27ג(ד), לא נתקבלה.

#### היו"ר י' עזרן:

שלושה בעד, תשעה נגד, אחד נמנע. אני קובע שההצעה לא נתקבלה.

לסעיף 3, סעיף 27ג(ד), הסתייגות של של חבר הכנסת אלי גולדשמידט, בבקשה להצביע.

#### הצבעה מס' 45

בעד התיקון של חבר הכנסת א' גולדשמידט לסעיף 3, סעיף 27ג(ד) – 2

נגד – 10

נמנעים – 1

התיקון של חבר הכנסת א' גולדשמידט לסעיף 3, סעיף 27ג(ד), לא נתקבל.

#### היו"ר י' עזרן:

שניים בעד, עשרה נגד, נמנע אחד. אני קובע שהסתייגות זו לא נתקבלה.

אנחנו עוברים להצבעה על סעיף 3, סעיף 27ד. מי בעד התיקון של חבר הכנסת חיים אורון?

#### חיים אורון (מרצ):

זה יורד.

### היו"ר י' עזרן:

אנחנו עוברים לסעיף 3, סעיף 27ד, מי בעד התיקון של חבר הכנסת דן תיכון?

הצבעה מס' 47

בעד ההצעה של חבר הכנסת ד' תיכון לסעיף 3, סעיף 27ד – 2

נגד – 9

נמנעים – 2

ההצעה של חבר הכנסת ד' תיכון לסעיף 3, סעיף 27ד, לא נתקבלה.

### היו"ר י' עזרן:

בעד – 2, נגד – 9, נמנעים – 2. ההצעה של חבר הכנסת דן תיכון לא נתקבלה.

אנחנו עוברים להצבעה על סעיף 3, כנוסח הוועדה. כל ההסתייגויות לסעיף 3 נדחו.

הצבעה מס' 48

בעד סעיף 3, כהצעת הוועדה – 10

נגד – 2

נמנעים – 1

סעיף 3, כהצעת הוועדה, נתקבל.

### היו"ר י' עזרן:

אני קובע שסעיף 3 נתקבל כנוסח הוועדה.

אנחנו עוברים להסתייגויות לסעיף 4. רשות הדיבור לחבר הכנסת דן תיכון. עשר דקות. אלה שתי הסתייגויות אחרונות.

#### **דן תיכון (הליכוד):**

לא. נשארו עוד ארבע, אבל אני מדבר על שתיים.

#### **היו"ר י' עזרן:**

היו לך שמונה הסתייגויות.

#### **דן תיכון (הליכוד):**

אני מדבר בפעם האחרונה.

#### **היו"ר י' עזרן:**

נשארו לאדוני שתי הסתייגויות. גם להצביע נגדו וגם לא לתת לו אפשרות לנמק? זה מוגזם.

#### **דן תיכון (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, תודה לחבר הכנסת אורון על הציון בעניין מידת הזיכרון.

הקבוצה הראשונה של ההסתייגויות עסקה במערכת האיזונים, ונשאלה השאלה האם מערכת האיזונים עדיין קיימת, ליתר דיוק אפשר לבוא ולומר: האם מערכת האיזונים-החיסונים של הבורסה התל-אביבית לניירות ערך מתפקדת? זו שאלה חשובה שתעמוד לנגד עינינו במרוצת השבועות הקרובים.

בקבוצה השנייה של ההסתייגויות סקרנו את ההתפתחויות בהצעת חוק הבנקאות (רישוי) מאז 1981. אמרנו שהחוק בוטל לפתע על-ידי שר האוצר שמעון פרס, קרוב לוודאי – וזו השערה, אינני יכול לאמת אותה – לאחר לחץ כבד שהופעל על-ידי מנהלי הבנקים במרוצת 1989. הם לא הבינו לשם מה לכווץ את מערכת הבנקאות.

אם תשאל אותי, אדוני השר, מערכת הבנקאות במדינת ישראל חובקת עולם. היא מקיפה כמעט את כל התחומים במדינת ישראל. יש לה השפעה, בין במישרין ובין בעקיפין, כמעט בכל פעולה כלכלית

במדינת ישראל. אפילו הטייקונים החדשים שנקראים מנהלי התיקים, יונקים את כוחם מכוח האשראי שמעמידה לרשותם המערכת הבנקאית, ואת זאת ראינו במרוצת הפרשות האחרונות.

אילו שאלו אותי, צריכה היתה המערכת הבנקאית להתעסק אך ורק בבנקאות. ואם היא היתה מתעסקת אך ורק בבנקאות, דעתי האישית היא שהמשק הישראלי היה מתפתח ביתר מהירות, הגידול היה מואץ הרבה יותר, התחרות היתה רבה יותר. שלושה ענקים, שולטים במשק הישראלי, בצורה כזו או אחרת, במרבית החברות, בין במישרין באמצעות מניות והחזקות, בין בעקיפין באמצעות קופות הגמל וקרנות הנאמנות – וכמעט שאין היום חברה שקופות הגמל של הבנקים לא רכשו ממנה מעל 5%, והם מוכרזים כבעלי עניין כמעט בכל החברות שראויות לתשומת לב כלכלית.

כשפורסמו התשקיפים, כשעסקנו בהפרטת 20% ממניות בנק הפועלים, וכמדומני 20% ממניות בנק לאומי, נכללו בתשקיף אותם סעיפים בהחלטות הממשלה שהיו רלבנטיים באשר למבנה מערכת הבנקאות. אם שואלים אותי, ואני חוזר על כך בפעם השנייה, הבנקים צריכים היו – לטובת כלכלת ישראל – למכור את כל ההחזקות שלהם בנכסים ריאליים. אבל דעתי ודעתו של נגיד בנק ישראל לא נתקבלו. היות שההחלטה וההשפעה מצויות במשרד האוצר, על אף העובדה ששרי האוצר הבטיחו כמה וכמה פעמים לוועדת הכספים שההחזקות לא תעלינה על 20%, הוצע בהצעת החוק – ולא רק בהצעת החוק, אלא על-ידי משרד האוצר – שההחזקות יקטנו עד לשיעור של 25% במקום 20%, ואולי למטה מזה, עד 15%, כפי שהציע חבר הכנסת סילבן שלום.

אני הצעתי להקטין, כאמור, ל-20%. אבל נשאלת השאלה: כבר היה לנו חוק כזה. תחילתו ב-1981, סופו ב-1989, והנה אנחנו יוצאים להרפתקה נוספת באמצעות חוק דומה. כאן, להפתעתנו הרבה, בהצעה המקורית, בבלו-פרינט נאמר שהבנקים יתאימו את עצמם בתוך פרק זמן של שנתיים ימים, וזה נראה סביר. יש בורסה פורחת, צריך לתת לבנקים שהות להתארגן, ואני תמיד ידעתי ועמדו לנגד עיני כל אותן התחמקויות של המערכת החזקה הזאת, מערכת הבנקים, שתמיד בלבלה לנו את הראש ואמרה לנו שמטעמים של מיסוי, הצורך לשלם מסים גבוהים בשל מכירת הנכסים הריאליים, כנראה יגרמו לבנקים הפסדים גדולים, ובמצבם כפי שהם היו במרוצת שנות ה-80, לא היה סביר שהבנקים יתחילו לשלם מסים על חשבון מכירת הנכסים שהם מאולצים למכור באמצעות חוק הבנקאות (רישוי).

סברנו ששנתיים ימים הם זמן שמותיר די מקום למחשבות, לתכנונים איך אנחנו יורדים, איך אנחנו יוצאים, איך אנחנו קטנים, איך השפעתנו הולכת ופוחתת. קמים ענקים חדשים במקומנו, זה טוב למשק הישראלי, המשק הישראלי צריך להיות משק תחרותי, קומפקטי, יעיל, צומח, מקבל החלטות נכונות, כשהתערבות הממשלה הולכת ופוחתת, הולכת ופוחתת. בקיצור, משק חופשי על-פי המתכונת האמריקנית, שיש לה גם חסרונות כאלה או אחרים.

אבל משום-מה הוחלט להאריך את התקופה משנתיים לשלוש שנים. יפה עשה חבר הכנסת אורון, כשדיבר על כך ואמר: נו, אתם יודעים, בינתיים השארנו את חוק המיזוגים, חוק המיזוגים מאפשר להתאים את המשק הישראלי, הוא נותן שהות של שלוש שנים, הוא ייכנס לתוקפו רק כחלוף שנים, אנחנו רוצים ליצור סינכרוניזציה בין חוק המיזוגים לבין חוק הבנקאות (רישוי), ולכן אנחנו מציעים שמערכת ההתאמה תשתרע על פני שלוש שנים ולא על פני שנתיים. וכאן, יש מחלוקת, וזו ההסתייגות שלי.

אני בא ואומר: תראו, רבותי, זה נכון, יכול להיות שיש חוק מיזוגים ויכול להיות שאין חוק מיזוגים – שנתיים ימים זה די והותר. אתם רוצים שלוש שנים, אתם נותנים שלוש שנים, אינכם באים בידיים

נקיות, ומשאינכם באים בידיים נקיות יקרה לחוק הזה מה שקרה לקודמו, מ-1981. ב-1981 הצליחה המערכת הבנקאית להתל בנו, החוק נדחה עד 1989 ועבר מן העולם ב-1989. להערכתי, דינו של חוק הבנקאות (רישוי) (תיקון מס' 9), שעומד בפנינו ומוצע בקריאה שנייה ושלישית, ידמה לדין חוק הבנקאות (רישוי) מ-1981. שלוש שנים זה רק תכסיס. כחלוף שלוש שנים יימצא בוודאי שר אוצר חדש בלשכת שר האוצר, תימצא ממשלה חדשה, ראש ממשלה חדש, ומן הבחינה הזאת אני יכול להבטיחך, אדוני יושב-ראש הישיבה, חבר הכנסת עזרן: למערכת הבנקאית יש השפעה על כל הממשלות, ללא יוצא מן הכלל. כולנו הולכים אל המערכת הזאת. בחלקנו אנחנו לוויים, בחלקנו אנחנו מפקידים. יש לה קשרים קרובים –

### **היו"ר י' עזרן:**

בחלקנו אנחנו מפסידים.

### **דן תיכון (הליכוד):**

– ובחלקנו הגדול אנחנו עכשיו מפסידים, זה נכון, כי קיבלנו אשראי לצורך רכישת מניות. כבר טעמנו מן התפוח הזה בשנות ה-80. עשינו מחזור נוסף בשנות ה-90. עוד דור כנראה יישרף. אנחנו לא לומדים. בא דור חדש של "סאקרים" חדשים במקומנו.

### **דב שילנסקי (הליכוד):**

אתה זורה מלח על הפצעים של הרבה אנשים.

### **דן תיכון (הליכוד):**

אני לא זורה מלח.

### **דב שילנסקי (הליכוד):**

הם הפסידו עכשיו כסף.

### **דן תיכון (הליכוד):**

אווה, הם לא הפסידו.

### **דב שילנסקי (הליכוד):**

אסור להזכיר.

### **היו"ר י' עזרן:**

אם אדם יודע שהוא טעה פעם אחת, נכשל, והוא חוזר – רק הוא אשם.

### **דן תיכון (הליכוד):**

ידידי וחברי, חבר הכנסת שילנסקי, אני עומד כאן כבר כמה שעות ומדבר על הנושא הזה. אתה באת עכשיו רענן.

### **דב שילנסקי (הליכוד):**

ידוע שאין מומחה כמוך לנושא.

### **דן תיכון (הליכוד):**

אנחנו מנהלים כאן קרב עקוב מדם, מילולי, שר האוצר ואני.

### **היו"ר י' עזרן:**

דמים.

### **דן תיכון (הליכוד):**

דמים.

### **דב שילנסקי (הליכוד):**

כבוד היושב-ראש, כמה אנשים, שצופים בו עכשיו בטלוויזיה, רוצים לשמוע איזו עצה.

**היו"ר י' עזרן:**

שמעו, שמעו, אדוני חבר הכנסת הנכבד. שמעו וגם אני שמעתי.

**דב שילנסקי (הליכוד):**

אתה כבר יודע מה לעשות בבורסה?

**היו"ר י' עזרן:**

בהחלט.

**דן תיכון (הליכוד):**

תאמין לי שהוא קיבל כמה כלים שיקלו עליו להחליט. כך אני חושב. יכול להיות שאני טועה.

**היו"ר י' עזרן:**

בכל אופן, חידושים רבים נאמרו פה מאז אני מנהל את הישיבה.

**דן תיכון (הליכוד):**

עוד לא עסקנו באופציות, במה שקורה, איך מגינים על השוק. מה צריכות קופות הגמל לעשות היום, להיכנס לאופציות, לא להיכנס לאופציות, אופציות CALL ואופציות PUT. אבל לא נלאה את ציבור חברי הכנסת בפרטים כבדי משקל, שהם קצת קשים להבנה, לפחות מנקודת ראותי.

אני רוצה לחזור לחוק.

**היו"ר י' עזרן:**

ולסכם.

## **דן תיכון (הליכוד):**

אל דאגה, אני אסכם. אנחנו חוששים שגם מהחוק הזה לא יצא דבר. מן הרגע שהחוק הזה נמרח על פני שנים, האפקטיביות שלו יורדת. ההשפעה של מערכת הבנקאות הישראלית היא עצומה. המערכת הזאת חזרה ושינסה מותניים, והיום היא תמנן וענק כלכלי חובק עולם, חובק משק המדינה. שלוש שנים זה פרק זמן ארוך ליישום החוק הזה. סברנו ששנתיים ייטבו. שנתיים זה זמן סביר והוגן. בחוק הזה אני תומך בשר האוצר. בחוק הזה אני תומך בגרסתו של נגיד בנק ישראל. אני חושב שזו הגישה הנכונה, זו הגישה המודרנית. לא השתחררתי מן ההרגשה שהמערכת המקורבת לשר האוצר, קרי: מערכת בנק הפועלים, טיפלה בחוק הזה בכנות, אולי, מנקודת ראותה, מתוך רצון טוב לשמר את החזקותיה.

הייתי רוצה, כאמור, שהבנקים יופרטו, שהנכסים הריאליים יימכרו, שהמשק הישראלי יהיה מודרני, קומפקטי, יעיל, טוב יותר, לא מפלגתי, לא שיקולים סקטוריאליים. ריח רע, כאמור, נודף מן החוק הזה, ריח של פוליטיזציה. למשטר חדש שיבוא – ואני בטוח שב-2 בנובמבר 1996 נחזור לשלטון – אני מאחל שיהיה לנו הכוח לתקן אותם חוקים קלוקלים, שהכנסת, באמצעות הרוב האוטומטי, מחוקקת ומשיתה עלינו. תודה רבה.

## **היו"ר י' עזרן:**

האם הנבואה הזאת היא עידוד להשקעות בטווח הארוך?

## **דן תיכון (הליכוד):**

המשך עוד מעט.

## **היו"ר י' עזרן:**

טוב, אם כן, רבותי, בבקשה, אדוני חבר הכנסת אורון. בבקשה לצלצל, כדי שלא ניפול עוד הפעם במכשול של הזמן.

## **חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, בסיבוב האחרון בחוק הזה אני רוצה להעיר שתי הערות. הערה אחת – חבר הכנסת תיכון, המעבר משנתיים לשלוש שנים היה תוצאה של שיקול אחד בלבד. בדרך כלל אתה מדייק, הפעם נדמה לי שטעית. חוק המיזוגים, שהתקבל בכנסת השנה, מכיר בכל ההטבות, בעיקר בתחום המיסוי, במידה שהמיזוג תקף שנתיים. אם המיזוג איננו תקף שנתיים, ההטבות שבגין החוק הזה פוקעות. אם תהיה מכירה של נכסים בלי שאותן פעולות תתבצענה, כשהבנקים במקרים רבים רוצים לבצע אותן בנכסיהן, על-פי החוק, אנחנו בעצם מונעים מהם הטבה

שהמחוקק הכיר בה. מה שחשוב יותר – זו הטבה שהמחוקק הכיר בה, משום שהוא ראה בתהליך המיזוגים בין חברות תהליך חיובי.

לפחות הרוב בוועדה, בדיון ענייני לחלוטין, באופן מוחלט ובלי חפיפה לאופוזיציה ולקואליציה, לאלה שהסתדרות קרובה להם ובנק הפועלים קרוב להם ולמי שלא, קיבל את העמדה שיש היגיון, על-פי אותו נימוק שהשתמשתי בו קודם לכן, שהתכלית היא לא לגרום נזקים, אלא התכלית היא לבצע פעולה נכונה של הפחתת הנכסים הריאליים של הבנקים. הם קיבלו את ההצעה להאריך את תקופת המעבר משנתיים לשלוש שנים.

עכשיו, לגבי השאלה המרכזית: חבר הכנסת תיכון, האם מערכת החוקים, שהממשלה הנוכחית מביאה לכנסת בנושא הבנקאות, היא מערכת שהממשלה מתכוונת באמצעותה לבצע – – –

**קריאה:**

— — —

**חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

עוד שלוש דקות. אין ברירה, פואד.

**היו"ר י' עזרן:**

דקתיים, דקתיים.

**חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

ברגע שייגמרו חמש הדקות אני יורד.

**שר הבינוי והשיכון ב' בן-אליעזר:**

השתכנענו.

**דן תיכון (הליכוד):**

תרד, תן לו להצביע והוא ילך הביתה – – –

### **היו"ר י' עזרן:**

כבוד השר טוען שמה שלא יעשה השכל יעשה הזמן.

### **דן תיכון (הליכוד):**

אפילו פורז הגיע.

### **חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

ועדת הכספים, היושב-ראש הקבוע של הוועדה, שעוסק בנושא הזה גם במסגרת החוקים שמובאים על-ידי הממשלה, פועל גם בתחומים נוספים, מתוך כוונה להגשים את סט החוקים, את אוסף החוקים שכרוך ברפורמה ובמערכת הבנקאית במהלך הקדנציה הנוכחית, ואפילו בתקופה הקרובה, ככל האפשר.

הוועדה משקיעה בזה שעות עבודה מרובות, ואני חושב שבסך הכול היא מוציאה מתחת ידה חוקים נכונים ומאוזנים. החוק שאנחנו מחוקקים אותו עכשיו הוא אחד מהם. ואני חושב שהחשש, שחבר הכנסת תיכון דיבר עליו, קיים. איך נאמר? אשרי הירא תמיד, ובעיקר כאשר הוכח בעבר שחוקים מהסוג הזה תוקפם הווארך אחר כך פעם נוספת.

אני מקווה שהמחוקק הפעם, והמציעים, קרי הממשלה ובנק ישראל, נחושים להגשמת החוק על כל חלקיו, וגם החלק הזה של ירידה בנכסים הריאליים, ויש לי הרגשה שהפעם אנחנו נתמוך בהצעה.

### **היו"ר י' עזרן:**

רק אתקן את הפסוק. כתוב: אשרי אדם מפחד תמיד; לא אשרי הירא תמיד.

### **חיים אורון (מרצ):**

קיבלתי.

### **היו"ר י' עזרן:**

תודה. ובכן, רבותי, אנחנו עוברים להצבעות על כל ההסתייגויות לסעיף 4.

אנו מצביעים על ההסתייגות של חבר הכנסת סילבן שלום לסעיף 4(1).

הצבעה

בעד התיקון של חבר הכנסת ס' שלום לסעיף 4(1) – 3

נגד – 9

נמנעים – 1

התיקון של חבר הכנסת ס' שלום לסעיף 4(1) לא נתקבל.

**היו"ר י' עזרן:**

שלושה בעד, תשעה נגד, נמנע אחד, אני קובע שההסתייגות הזאת לא התקבלה.

הסתייגות של חבר הכנסת דן תיכון לסעיף 4(1). נא להצביע.

הצבעה

בעד התיקון של חבר הכנסת ד' תיכון לסעיף 4(1) – 3

נגד – 10

נמנעים – 1

התיקון של חבר הכנסת ד' תיכון לסעיף 4(1) לא נתקבל.

**היו"ר י' עזרן:**

שלושה בעד, עשרה נגד, נמנע אחד, אני קובע שההסתייגות לא התקבלה.

הסתייגות של חברת הכנסת תמר גוז'נסקי לסעיף 4(1). נא להצביע.

הצבעה

בעד התיקון של חברת הכנסת ת' גוז'נסקי לסעיף 4(1) – אין

נגד – 13

נמנעים – 1

התיקון של חברת הכנסת ת' גוז'נסקי לסעיף 4(1) לא נתקבל.

**היו"ר י' עזרני:**

נגד – 13, נמנע אחד, בעד – אין. אני קובע שההסתייגות לא נתקבלה.

הסתייגות של חבר הכנסת ר' אלול לסעיף 4(1). נא להצביע.

הצבעה

בעד התיקון של חבר הכנסת ר' אלול לסעיף 4(1) – 2

נגד – 11

נמנעים – 1

התיקון של חבר הכנסת ר' אלול לסעיף 4(1) לא נתקבל.

**היו"ר י' עזרני:**

שניים בעד, 11 מתנגדים, נמנע אחד. אני קובע שגם הסתייגות זו לא התקבלה.

הסתייגות של חבר הכנסת חיים אורון.

## חיים אורון (מרצ):

מוריד.

## היו"ר י' עזרן:

מוותר.

הסתייגות לסעיף 4(3), של חבר הכנסת סילבן שלום. נא להצביע.

הצבעה

בעד התיקון של חבר הכנסת ס' שלום לסעיף 4(3) – 2

נגד – 11

נמנעים – 1

התיקון של חבר הכנסת ס' שלום לסעיף 4(3) לא נתקבל.

## היו"ר י' עזרן:

שניים בעד, 11 מתנגדים, נמנע אחד. אני קובע שההסתייגות לא נתקבלה.

כל ההסתייגויות לסעיף 4 נדחו. וכעת אנחנו מצביעים על סעיף 4, כנוסח הוועדה.

הצבעה

בעד סעיף 4, כהצעת הוועדה – 12

נגד – 3

נמנעים – אין

סעיף 4, כהצעת הוועדה, נתקבל.

**היו"ר י' עזרני:**

12 בעד, שלושה מתנגדים, אין נמנעים. אני קובע שסעיף 4 התקבל כנוסח הוועדה.

לסעיף 5 אין הסתייגויות. אנו מצביעים על סעיף 5 כהצעת הוועדה.

הצבעה

בעד סעיף 5 – 12

נגד – 3

נמנעים – אין

סעיף 5 נתקבל.

**היו"ר י' עזרני:**

12 בעד, שלושה מתנגדים, אין נמנעים. אני קובע שגם סעיף 5 התקבל כנוסח הוועדה.

לסעיף 6(1), הסתייגות של חבר הכנסת חיים אורון.

**חיים אורון (מרצ):**

מוריד.

**היו"ר י' עזרני:**

לסעיף 6(2), הסתייגות של חבר הכנסת חיים אורון.

**חיים אורון (מרצ):**

מוריד.

**היו"ר י' עזרן:**

לסעיף 6(2), הסתייגות של חבר הכנסת דן תיכון. אתה מבקש להצביע?

**דן תיכון (הליכוד):**

כן.

**היו"ר י' עזרן:**

אנחנו מצביעים על ההסתייגות של חבר הכנסת דן תיכון לסעיף 6(2).

הצבעה

בעד התיקון של חבר הכנסת ד' תיכון לסעיף 6(2) – 4

נגד – 7

נמנעים – אין

התיקון של חבר הכנסת ד' תיכון לסעיף 6(2) לא נתקבל.

**היו"ר י' עזרן:**

ארבעה בעד, שבעה מתנגדים. אני קובע שההסתייגות לא נתקבלה.

## **אברהם פורז (מרצ):**

אדוני היושב-ראש, חבר הכנסת דן תיכון לא נימק את הסתייגותו.

## **היו"ר י' עזרן:**

קראתי לו והוא לא עלה, כי הוא אמר שהוא כבר לא ינמק.

אנחנו מצביעים על סעיף 6, כהצעת הוועדה.

הצבעה

בעד סעיף 6, כהצעת הוועדה – 12

נגד – 3

נמנעים – אין

סעיף 6, כהצעת הוועדה, נתקבל.

## **היו"ר י' עזרן:**

12 בעד, שלושה מתנגדים, אין נמנעים. אני קובע, שסעיף 6 התקבל כנוסח הוועדה.

לסעיף 7 אין הסתייגויות. נצביע על סעיף 7 כנוסח הוועדה.

הצבעה

בעד סעיף 7 – 11

נגד – 4

נמנעים – אין

סעיף 7 נתקבל.

### היו"ר י' עזרן:

11 בעד, ארבעה נגד, אין נמנעים. אני קובע שסעיף 7 התקבל כנוסח הוועדה.

לסעיף 8, סעיף קטן (א), הסתייגות של חברי הכנסת חיים אורון ודן תיכון. נא להצביע.

הצבעה

בעד התיקון של חברי הכנסת ח' אורון וד' תיכון לסעיף 8(א) – 4

נגד – 12

נמנעים – אין

התיקון של חברי הכנסת ח' אורון וד' תיכון לסעיף 8(א) לא נתקבל.

### היו"ר י' עזרן:

ארבעה בעד, 12 מתנגדים, אין נמנעים, אני קובע שההסתייגות לא נתקבלה.

לסעיף קטן (ב), הסתייגות של חבר הכנסת דן תיכון. מי בעד? מי נגד?

הצבעה מס' 60

בעד התיקון של חבר הכנסת ד' תיכון לסעיף 8(ב) – 4

נגד – 10

נמנעים – 1

התיקון של חבר הכנסת ד' תיכון לסעיף 8(ב) לא נתקבל.

### **היו"ר י' עזרן:**

ארבעה בעד, עשרה נגד, נמנע אחד. אני קובע שגם הסתייגות זו לא נתקבלה. כל ההסתייגויות לסעיף 8 לא נתקבלו.

סעיף 8, כהצעת הוועדה, בבקשה.

הצבעה מס' 61

בעד סעיף 8, כהצעת הוועדה – 11

נגד – 3

נמנעים – אין

סעיף 8, כהצעת הוועדה, נתקבל.

### **היו"ר י' עזרן:**

11 בעד, שלושה מתנגדים, אין נמנעים. אני קובע שסעיף 8 התקבל, אדוני השר, כהצעת הוועדה. תודה.

אחרי סעיף 8, חבר הכנסת חיים אורון מציע – – –

### **חיים אורון (מרצ):**

ההסתייגות ירדה.

## היו"ר י' עזרן:

ההסתייגות ירדה.

אנחנו עוברים עכשיו להצבעה בקריאה שלישית, לאישור החוק לפי הצעת הוועדה. הצעת חוק הבנקאות (רישוי) (תיקון מס' 9), התשנ"ד-1994, בקריאה שלישית, מי בעד ומי נגד?

הצבעה מס' 62

בעד החוק – 12

נגד – 4

נמנעים – 1

חוק הבנקאות (רישוי) (תיקון מס' 9), התשנ"ד-1994, נתקבל.

## היו"ר י' עזרן:

12 בעד, ארבעה מתנגדים, נמנע אחד. אני קובע שחוק הבנקאות (רישוי) (תיקון מס' 9), התשנ"ד-1994, התקבל בספר החוקים של מדינת ישראל והוא ייכנס להיסטוריה של הבוכהלטריה.

## הצעת חוק קרנות פנסיה (קרנות חדשות) (הוראת שעה), התשנ"ד-1994

### (קריאה שנייה וקריאה שלישית)

## היו"ר י' עזרן:

הסעיף הבא בסדר-יומנו העמוס: הצעת חוק קרנות פנסיה (קרנות חדשות) (הוראת שעה), התשנ"ד-1994, בקריאה שנייה ובקריאה שלישית. יציג את החוק חבר הכנסת חיים אורון, בשם ועדת הכספים, בבקשה.

## חיים אורון (בשם ועדת הכספים):

ההצבעות בסוף?

### דן תיכון (הליכוד):

ברגע שתגיד שההצבעות בסוף, ילכו כולם הביתה.

### חיים אורון (בשם ועדת הכספים):

ההצבעות בסוף, כדי שילכו הביתה.

### אריאל ויינשטיין (הליכוד):

כל סעיף, אדוני היושב-ראש.

### היו"ר י' עזרן:

חבר הכנסת אורון יציג את החוק, בבקשה.

### חיים אורון (בשם ועדת הכספים):

בסדר, זכותכם. כל סעיף – כל סעיף. איך שתקבעו את הכללים – אין בעיה. אני פה עד יום חמישי בבוקר במילואים. התרגלתי במילואים, עד שנגמר הצו, אין בעיה.

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אני מתכבד להציג לקריאה שנייה ולקריאה שלישית הצעת חוק קרנות פנסיה (קרנות חדשות) (הוראת שעה), התשנ"ד–1994.

### היו"ר י' עזרן:

אדוני, איך לומר, קרנות – קו"ף פתוחה – פנסיה או קרנות – קו"ף שוואית – פנסיה? דומני, קרנות – קו"ף פתוחה – פנסיה.

### חיים אורון (בשם ועדת הכספים):

קרנות – קו"ף פתוחה – פנסיה.

**אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

קרנות – קו"ף שוואית.

**היו"ר י' עזרן:**

לא.

**דן תיכון (הליכוד):**

אתה תדבר עברית נכונה אבל איש לא יבין אותך.

**עובדיה עלי (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, אתה צודק. קרנות – קו"ף פתוחה – פנסיה.

**דן תיכון (הליכוד):**

קרנות המזבח.

**היו"ר י' עזרן:**

נכון.

**חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

אין בעיה, מה קרה?

**היו"ר י' עזרן:**

אדוני, אתה יודע למה? כי קרנות זה קרן, לנגח. יש בעיה עם הפנסיה, את מי היא מנגחת.

## דן תיכון (הליכוד):

זה טוב. אתה צריך להצביע אתנו.

## חיים אורון (בשם ועדת הכספים):

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, מדובר, ללא ספק, בנושא בעייתי. אני אומר כבר בראשית דברי, מדובר ללא ספק בהוראת שעה, בהצעת חוק שהיא בעייתית. כל חוק שהוא הוראת שעה יש בו בעיה. למה לחוקק חוק לפרק זמן קצר? אם החוק טוב נחוקק אותו לתמיד. אם החוק איננו טוב, ראוי שלא נחוקק אותו כלל.

בהחלט מדובר בנושא, שאני מעריך שהכנסת תידרש לעסוק בו רבות בחודשים הקרובים, הרבה מעבר למה שמופיע בהצעת החוק הזאת. לא סוד הוא שהמערכת הפנסיונית הישראלית נמצאת במשבר, במציאות שמחייבת קבלת הכרעות, ולא מדובר בהכרעה בקטע אחד או בסתימת פרצה אחת, אלא מדובר בגיבוש מדיניות לאומית מחודשת, אולי חדשה, בנושא שנוגע לכל אחד מאזרחי מדינת ישראל, שכנראה יצטרך להקיף גם את הפנסיה והמבוטחים בקרנות הפנסיה, גם את אלה שזכאים לפנסיה תקציבית וגם אותם המונו עובדים ועצמאים שהיום אולי זכאים, אבל אין שום מסגרת פנסיונית שמבטיחה את קיומם לעת זיקנה.

אני הערתי את הדברים הללו בפתיחת דברי, משום שהחוק הזה בא לתת תשובה נקודתית לסיטואציה שהתפתחה במהלך השנים האחרונות, ומי שלא רואה אותו כך לא מבין את מהותו. החוק בא להקפיא מצב קיים עד שהממשלה תוכל לגבש את עמדתה בעקבות המלצות ועדה שפועלת זה חודשים, היה לה מועד של סיום עבודתה כבר בספטמבר שעבר. לוועדת הכספים נמסר על-ידי מי שמרכז אותה, מנכ"ל האוצר פוגל, שבימים אלה היא עוסקת בסיכום המלצותיה וברישומן. הצעות אלה יוגשו לממשלה, וללא ספק חלקן תהפוכנה גם הצעות חוק, חלקן הצעות ממשלה עם השלכות רבות על קרנות הפנסיה הקיימות, על קרנות הדדיות, אולי גם על מסלולי חסכונות פנסיוניים אחרים, ובוודאי הם יצטרכו להסדיר את הנושא הזה כולו.

הוראת החוק הזאת אומרת: עד שהממשלה תגבש את עמדתה לא ניתן היום ליצור מסלול, כפי שעליו להתפתח גם בעקבות פסיקת בג"ץ, בנושא קרן עתידית, הקשורה באחת המערכות הכלכליות הגדולות במדינת ישראל, ובעצם עלול להתפתח תהליך שייצור משבר חמור מאוד בשוק ההון הישראלי.

מדובר במערכת שקיימת זה שנים רבות, של אג"חים – איגרות חוב ייעודיות – – –

## עובדיה עלי (הליכוד):

כמה חסר?

**דן תיכון (הליכוד):**

מה הגירעון האקטוארי המעודכן?

**חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

הגירעון האקטוארי – כדי שהמספר יהיה בעצמותיכם – בקרנות הפנסיה של ההסתדרות, על-פי חישובים מסוימים יכול להיות שנגיע ל-30 מיליארד שקל, ודוח מבקר המדינה, נכון לפני שנה, הגיע ל-27 מיליארד שקלים.

**דן תיכון (הליכוד):**

28.3 מיליארד שקלים.

**חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

28 מיליארד שקלים.

זה החסר האקטוארי, החסר העתידי – – –

**עובדיה עלי (הליכוד):**

זה החסר?

**דן תיכון (הליכוד):**

מה זה האקטוארי? הגירעון. באילו מלים אתה משתמש?

**חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

לא, חבר הכנסת תיכון.

## **היו"ר י' עזרני:**

הציבור לא מבין מה זה אקטוארי.

## **חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

אני יודע שהציבור לא מבין מה זה אקטוארי, אבל הציבור גם לא מבין מה זה גירעון.

## **דן תיכון (הליכוד):**

יודעים מה זה גירעון – הפסד. הפסד בקופה.

## **חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

חבר הכנסת תיכון, כבר נתתי לך היום קומפלימנט אחד. אם אתה רוצה לסחוט ממני קומפלימנט נוסף, אני עומד להגיד אותו.

## **דן תיכון (הליכוד):**

אני לא רוצה. אוי ואבוי לי מגירעון אקטוארי.

## **חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

אני עומד להגיד קומפלימנט נוסף, שאני בטוח שאתה יודע שמה שאתה אמרת עכשיו איננו מדויק, כי אתה מבין יותר מהרבה חברים, בוודאי מהרבה מאזינים, מה המשמעות של גירעון אקטוארי.

גירעון אקטוארי מבוסס על שורה של הנחות מקובלות – אגב, לא תמיד מוסכמות על כל האקטוארים – שאומרות שאם יתבצעו תנאים מספר, כמו תוחלת חיים ממוצעת, כמו שינויים בגובה השכר, כמו שינויים בגובה הקצבאות, כמו שינויים בגובה ההפרשה לקרנות הפנסיה, אם שורה של תנאים כאלה תתבצע כך, ייווצר או לא ייווצר גירעון אקטוארי כזה.

## **עובדיה עלי (הליכוד):**

ובקופה יחסרו – – –

## **חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

ויהיה חסר עתידי, כדי לעמוד בכל ההתחייבויות, של סכום כזה או סכום אחר. כאשר אתה משנה את אחד הפרמטרים הללו, והיות שמדובר בטווחי זמן ארוכים מאוד, שינוי של 1% או 1.5%, למשל, בקצב עליית השכר, משנה באורח משמעותי מאוד את הגירעון האקטוארי ומפחית אותו. ולחלופין, הערכה שונה לגבי מה שיקרה עם השכר פועלת באופן שונה.

אינני רוצה להאריך בפתיחה, כי יש לי הרגשה שאני אצטרך לעלות לכאן עוד כמה פעמים הערב. אני רק אומר שבעיית הגירעון האקטוארי של קרנות הפנסיה היא שאלה מרכזית וגורלית ל-500,000 400,000 משפחות שמבטחות בקרנות הפנסיה הללו. אבל היא לא הנושא שבו אנחנו מדברים.

באמצעות האג"חים הייעודיים מבטיחים היום את התשואה הקבועה של קרנות הפנסיה הקיימות. אבל אם תיפתחנה באותה מתכונת, עם אג"חים ייעודיים שנותנים תשואה של 5.5%, קרנות נוספות על-ידי כל מיני גופים כלכליים – המשבר יהיה לא בקרנות הפנסיה; המשבר יהיה באותו תחום שחבר הכנסת תיכון דיבר עליו בסעיף הקודם, אותם 15-20 מיליארד שקלים שעומדים פנויים במערכת החיסכון האחרת, בעיקר בקופות הגמל הקיימות – באותו רגע שייווצר מסלול שמבטיח תשואה קבועה ומובטחת על-ידי הממשלה, של 5.5%, ל-15, 20 או 30 שנים, ברור לחלוטין שאותה מאסה גדולה של כסף פנוי תנוע למקום שאיש לא מעוניין בו כרגע. כי העלות הזאת, בין הממוצע של האג"חים הממשלתיים הרגילים, שהוא עכשיו בסביבות 3%, ואותם 5.5%, שזה מיליארדי שקלים כשמדובר בהיוון הסכומים האלה ל-20 או 30 שנה – איזו סיבה יש שממשלת ישראל, קרי הקופה הציבורית, תקצה אותם היום, לא לחיסכון פנסיוני, אלא לחיסכון שבהחלט יש מקום לעודד אותו, אבל האם בשיעורים כאלה?

ואז מגיעים לוויכוח העקרוני, שאי-אפשר לגמור אותו עכשיו, האם מדינה, בדמות המדינה שאנחנו רוצים להיות בה, צריכה להבטיח, ובאיזו צורה, שהחיסכון הפנסיוני הבסיסי של האדם, שעובד באופן מסודר 35 שנים, וצובר באופן מסודר בכל חודש, הוא ומעבדו, צבירה פנסיונית – האם הסכום הזה יובטח לו, למשל, בשיעור של 70% משכרו בסוף תקופת עבודתו, עד סוף ימיו. יש מי שאומר: לא 70%. יש מי שאומר: פחות. יש מי שאומר: לא להבטיח סכום קבוע, אלא להבטיח סכום בהתאם לתשואה של הקרן. אלה נושאים מרכזיים, מבחינת משמעותם החברתית – בהיקפים של חוק הבריאות, שאני מקווה שאנחנו עומדים לחוקק מחר. ולא ניתן, לא מפני שמישהו אינו רוצה, אלא לא ניתן ממש לסיים אותם, לגבש אותם, ללבן אותם, תוך כדי החקיקה, שהיא בהחלט הוראת שעה, של החוק הזה.

לכן, מה שמוצע כאן עכשיו הוא קודם כול לא ליצור מסלול שבאמצעותו אנחנו עלולים לגרום נזק שאינו ניתן להערכה. ובפני הוועדה הופיעו מומחים מספר, לא רק מטעם הממשלה, שאמרו שאי-נקיטת הצעד הזה טומנת בחובה סכנה גדולה מאוד לשוק ההון כולו. ואני חוזר ואומר, חברי הכנסת עלי ותיכון, כשאני אומר: לשוק ההון, זה קודם כול לא לקרנות הפנסיה.

## **עובדיה עלי (הליכוד):**

חבר הכנסת אורון, מהו הגירעון כולו של כל הקרנות, לא רק של קרנות הפנסיה?

## **חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

חבר הכנסת עובדיה עלי, השאלה הרבה יותר מורכבת. כי יש מי שאומר כך: יש כ-30 מיליארד שקלים גירעון אקטוארי בקרנות הפנסיה. כשבדקים את הגירעון האקטוארי בפנסיה התקציבית – כי גם אותו מישו משלם מתי שהוא – מגיעים לסכומים של 47 מיליארד שקלים. ואין פה שום קושי לספוג מיליארדים על מיליארדים בשביל ליצור תחושה שזאת בעיה שלא ניתנת לפתרון. וזה מה שקרה עד עכשיו. והכול בורחים מפניה. וצריך להתמודד עם כל המכלול הזה. כי הרי אין הבדל, אם לא מובטחת הפנסיה שלך כחבר הכנסת או כראש עיר לשעבר, או חלילה הפנסיה של עובד תעשייה, שאותה צבר בקרן פנסיה. ומבחינה זאת, פנסיה זו מובטחת באמצעות התקציב, ופנסיה זו מובטחת באמצעות צבירה, שההתפתחות, גם הדמוגרפית וגם האחרת, בהחלט מחייבת לבחון אותה מחדש.

מאחר שהתייחסנו אל החוק כאל הוראת שעה, צמצמה הוועדה, על דעת כל חבריה, את משך התקופה של הוראת השעה והטילה על הממשלה לבוא עם פתרון אחר בתקופה קצרה בשלושה חודשים משל הצעת החוק המקורית. והוראת השעה היא רק לתשעה חודשים, ולא כפי שהיה בהצעה המקורית, למשך שנה שלמה.

והערה אחרונה, שהיא חשובה מאוד, גם לפרוטוקול וגם לחברי הכנסת. בחלק לא קטן משיבות הוועדה עסקנו בשאלה: האם החקיקה המוצעת עומדת בניגוד לחוק-יסוד: חופש העיסוק, גם במתכונתו הראשונה, שהיה מונח אז לפנינו; ולגבי החוק שתוקן בשבוע שעבר – האם החקיקה הנוכחית סותרת אותו. בפני הוועדה הונחו חוות דעת, גם של היועצת המשפטית של הוועדה, וגם סיכום של ישיבה שהיתה אצל היועץ המשפטי לממשלה, שמהם עולה שמכלול הסיטואציה המתוארת בחוק הזה עולה בקנה אחד עם מה שמופיע בחוק-יסוד: חופש העיסוק כ"תכלית ראויה ובמידה המתאימה". המידה המתאימה הושגה על-ידי זה שהגבלנו את החוק לפרק זמן, כדי לתת תשובה נקודתית על בעיה מסוימת. התכלית הראויה היתה בעצם הגנה על שוק ההון הישראלי כולו, כאשר באופן הברור ביותר נאמר על-ידי היועצים המשפטיים, ומה שעולה מתוך החוק, ומה שעלה גם מדיוני הכנסת בשבוע שעבר: בחינת התכלית הראויה איננה הכרעה משפטית; זו הכרעה ערכית, שאנחנו כמחוקקים צריכים לבחון אותה בכל סיטואציה לגופה.

כולנו צפויים שהכרעתנו תועמד על-ידי מישו בפני בית-המשפט העליון, ואולי הוא יראה ששיקולינו היו שגויים, או שאולי שקלנו שלא לתכלית הראויה. אבל אני חושב שאני מבטא את דעת רוב חברי הוועדה, אם לא כולם, שהתכלית שבה מדובר היא ראויה והמידה אינה מעבר לשיעור הנדרש. ובמקרה הזה אני חושב שזה עולה בקנה אחד גם עם חוק-יסוד: חופש העיסוק וגם עם צרכי שוק ההון.

אני מקווה שאחרי שנסיים את מסע ההסתייגויות הארוך שלנו, אנחנו נאשר את החוק כפי שהוועדה הציעה אותו.

## **היו"ר ע' מאור:**

תודה רבה לחבר הכנסת חיים אורון. ראשון המסתייגים – חבר הכנסת רפי אלול; הוא איננו. חבר הכנסת דן תיכון, בבקשה. יש לך תשע הסתייגויות.

## דן תיכון (הליכוד):

יש לי שתי הסתייגויות לשם החוק.

## היו"ר ע' מאור:

איך סדרי ההצבעה? האם אנחנו מצביעים על החוק כולו, או שאתם רוצים שנצביע על כל סעיף וסעיף?

## דן תיכון (הליכוד):

לעת עתה אנחנו מצביעים על כל סעיף וסעיף בנפרד.

גברתי היושבת-ראש, כנסת נכבדה, אני כבר בן 57, חבר הכנסת 13 שנים, ופתאום מישוהו באוצר החליט להפוך אותי לאזרח סוג ב'. ואינני יודע למה ומדוע. אבל אם מישוהו חושב שדן תיכון יהיה מהיום אזרח סוג ב', הוא טועה. כי מדובר כאן עוד בכ-2 מיליוני חוסכים בקופות הגמל, שהופכים אותם באופן רשמי ועל-פי חוק לאזרחים סוג ב'.

במשך שנים רבות ממשלות ישראל לדורותיהן טיפלו בחיסכון הפנסיוני, מה שנקרא קרנות פנסיה, ובקופות הגמל, באותן אמות מידה. אני יודע שחבר הכנסת אורון, לאחר מכן, יבוא ויאמר שאני טועה, כי יש הטבות מס שונות, ואני אוכיח לו שהוא טועה.

## חיים אורון (מרצ):

---

## דן תיכון (הליכוד):

על-פי אמות מידה שוויוניות, כל מי שחסך בקרן פנסיה הסתדרותית, ומדובר ב-600,000 איש, לעומת כ-2 מיליוני תוכניות שנפתחו בקופות הגמל, כולם קנו איגרות חוב מיועדות שהונפקו על-ידי ממשלת ישראל לתקופה ארוכה, בריבית בטוחה של 6.3%, ואיגרות החוב הללו לא נסחרו בבורסה, הן נקראו: איגרות חוב מיועדות מיוחדות. דין אחד היה למי שחסך בקרן פנסיה ולמי שחסך באמצעות קופות גמל. כולם קיבלו אותן איגרות חוב על-פי שוויון ועל-פי רצון משותף לחסוך לעת מצוקה ולעת זיקנה. השכיר חסך באמצעות קרנות פנסיה הסתדרותיות. רק כדי להבין את היקף הבעיה, בקופות הגמל יש צבירה של כ-90 מיליארד שקלים, בקרנות הפנסיה יש כמחצית, בין כ-40 ל-45 – – –

## עובדיה עלי (הליכוד):

מה זה קרנות גמל? "תמר"?

## דן תיכון (הליכוד):

"תמר", "גדיש", כל מה שמונפק על-ידי הבנקים כקופות גמל.

היה דין שווה. כולנו חסכנו באותם אפיקים שנתנו לנו תשואה גבוהה יחסית, של 6.3% ב-1983 החליטו באוצר לערוך רפורמה בשוק ההון הישראלי, ובעצם אמרו לעמיתים שחסכו בקרנות הפנסיה ולאלה שחסכו בקופות הגמל: אתם תישארו שווים, אלא שאנחנו מפסיקים להנפיק את איגרות החוב המיועדות בריבית של 6.3%, ואומרים לאלה שחוסכים בקרנות הפנסיה: לכו לבורסה, תקנו איגרות חוב בשוק המשיני, תקבלו תשואה של 3.2%, או 3%, או 4%, על-פי הריבית שרווחת בשוק. כך אמרו גם לחוסכים בקופות הגמל.

בוועדת הכספים מכרו לנו אז לוקש ואמרו לנו: קודם כול נתחיל עם קופות הגמל, עם קרנות הפנסיה זו בעיה, אנחנו צריכים לחתום על הסכם עבודה עם ההסתדרות, נתחיל קודם כול עם קופות הגמל. ואכן ביטלו לקופות הגמל ולכל אלה, ל-2 מיליוני האנשים, העמיתים שחוסכים בקופות הגמל, כ-90 מיליארד שקלים, ביטלו להם את איגרות החוב המיועדות שעל-פיהן הם קיבלו ריבית של 6.3%, והשאירו את איגרות החוב האלה לאזרחים סוג א', לאלה שחוסכים בקרנות הפנסיה, ולהם מנפיקים עד היום איגרות חוב מיועדות ב-6.3%, וכל שנה מחדשים-לא-מחדשים להם את ההנפקה הזאת, והם מופלים לטובה, שכן הריבית הממוצעת של איגרות החוב נעה בשנה האחרונה בין 3%-ל-3.5%, השבוע עלתה ל-4%, ועוד מעט החוק הזה יאבד מתוקפו, אם המשבר בשוק ההון יימשך והתשואות באיגרות החוב יעלו מעבר ל-4%; הלוואי שלא, הלוואי שאתבדה.

אומרים לי, בחוצפה שאין כמותה: תהיה אזרח מסוג ב', הכסף שלך, שאתה חוסך בקופות הגמל, יישא תשואה ממוצעת של 3%, לעומת מי שחוסך באמצעות קרנות הפנסיה ההסתדרותיות, והוא יקבל 5.5%, כי הורידו את הריבית מ-6.3% ל-5.5%, וגם אני רוצה אותם תנאים. מדוע לא? מדוע להם כן ולי לא?

מילא אם הן היו מנוהלות כהלכה – אני מבין; אבל מדובר בצבירה פנסיונית בהיקף של כ-40 מיליארד שקלים ולא 90 מיליארד, ב-650,000 עמיתים שחוסכים, אבל, חבר הכנסת עובדיה עלי, הניהול – שערורייתי. קרנות הפנסיה של ההסתדרות צברו בין 30 ל-31 מיליארד שקלים גירעון אקטוארי, זאת אומרת גירעון אקטוארי שנע בשנים האחרונות מ-28 מיליארד שקלים ל-31, השנה ודאי כבר 33 מיליארד שקלים, הסכום הזה תופח, והשערורייה הזאת של הגירעון האקטוארי הולכת ומסתבכת. איך יכול להיות שקרנות הפנסיה של ההסתדרות צברו הפסדים ענקיים? מי אחראי לשערורייה הזאת? מדוע אנחנו צריכים לשלם בגין הגירעונות הללו ללא סוף, ללא תהליך הבראה, וכשמדובר בקופות הגמל אומרים לנו: אתם לא, כי אתם לא שייכים להסתדרות, כי הבנקים הם לא איגוד מקצועי.

אני בא ואומר לכם, רבותי, עד כה זה היה הסכם בעל-פה. עכשיו באה הממשלה, ובשל שיקולי בג"ץ הופכת את האפליה הזאת לאפליה שתחוקק בחוק שמונח על שולחננו. היא קוראת לזה: הוראת

שעה. אתה שומע, חבר הכנסת עובדיה עלי? גירעון שנע בין 30 ל-31 מיליארד שקלים, רוצים לטפל בעניין הזה בתוך תשעה חודשים, ורוצים שאתה ואני וחבר הכנסת ויינשטיין וחבר הכנסת טריף נשתכנע שיש לממשלה הכוח לטפל בגירעון ענק כזה בתוך פרק זמן של תשעה חודשים.

ממה נפשך? אומרים לנו שימשיכו להנפיק, באמצעות חקיקה, את איגרות החוב הללו, המפלוגות, שניתנות רק לחלק מועדף של האזרחים בשל ניהול כושל של קרנות הנאמנות, ייתנו להם את זה רק לתשעה חודשים.

משנת 1986 אני שואל כל שנה בעת הדיון על התקציב: מדוע מפלים אותי לרעה בהסכמים שבעל-פה? הפעם באים ואומרים לי: לא נסתמך על הסכמים בעל-פה, אנחנו נבסס את האפליה הזאת בחקיקה, אומנם הוראת שעה, אבל הוראת השעה הזאת היא הוראת קבע, וזאת ההסתייגות שלי לשם החוק. לא מדובר כאן בהוראת שעה. מדובר כאן באפליה של ציבור אזרחים על לא עוול בכפו, לכן הוראת השעה הזאת היא הוראת קבע. אסור להשלים אתה. אנחנו ניאבק בעניין הזה עד תום.

יאמרו לנו: גם שרי האוצר שלכם הסכימו בעל-פה – אז מה? הם נכנעו ללחצה של ההסתדרות. האם אנחנו צריכים לתת גושפנקה רשמית לאפליה הזאת? אני אומר: לא ולא. אני מסרב להיות אזרח סוג ב'. אני רוצה לדאוג ל-2 מיליוני אזרחים שחוסכים בקופות הגמל ושואלים אותי: מדוע לנו לא ולהם כן? כמו אותה רופאה שצלצלה אתמול בשעה 23:00 ואמרה לי: מדוע אני לא מקבלת תשואה קבועה של 5.5% כפי שמקבלות קרנות הפנסיה של ההסתדרות? מדוע קופת הגמל שלי משקיעה בשוק החופשי? מדוע שינו את התנאים? מדוע הסכמתם שהממשלה תוכל לדפוק אותנו כעמיתים, לעת זיקנה? למה אני צריכה לקבל פחות כסף בגיל 65 מאשר מקבל עמית בקרן פנסיה? הלוואי שיקבל; אינני בטוח שהוא יקבל.

איך פותרים את הבעיה הזאת? מאין לוקחים 33 מיליארד שקלים? יספר לנו חבר הכנסת אורון שזה בהנחה כזאת, בהנחה כזאת, כאילו אנחנו לא מבינים. מדובר כאן בגירעון, בניהול כושל, בניהול שערורייתי, ומישהו צריך לתת את הדין על כך. מדוע לא תוקם ועדת חקירה שתבדוק את העניין הזה של הגירעון האקטוארי – – –

### **חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

מבקר המדינה אומרת, שכל מה שאתה אומר – לא לעניין. אתה יכול לדבר עם מי שלא מבין – – –

### **דן תיכון (הליכוד):**

אני מציע לך – – –

### **היו"ר ע' מאור:**

חבר הכנסת תיכון, זמנך תם.

### דן תיכון (הליכוד):

אני מציע לך, חבר הכנסת אורון, לקרוא את דוח מבקר המדינה. מי בכלל מזלזל בגירעון הענק הזה, דוגמתך? איך לא תבוש – – –

### היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת תיכון, ברשותך – – –

### דן תיכון (הליכוד):

– – – כשאנשי מפלגתך הם שניהלו את קרנות הפנסיה, ובמשך שנים, איך אתה לא מתבייש לבוא ולומר שאני טועה? הלא כל הדברים האלה כתובים בדוחות מבקר המדינה שמופיעים ומתפרסמים מדי שנה. מי אחראי? מי ייתן את הדין בשל גירעון ענקי, בשל כישלון נוראי? לא נסכים עוד – –

### היו"ר ע' מאור:

חבר הכנסת תיכון, ברשותך.

### דן תיכון (הליכוד):

– – גם במשטר הזה, להיות אזרחים סוג ב'. לא ניכנע לכם.

### היו"ר ע' מאור:

תודה.

חבר הכנסת חיים אורון – שתי הסתייגויות לסעיף הזה, לשם החוק; איננו. חבר הכנסת אריאל ויינשטיין, יש לך סך הכול 28 הסתייגויות, אני מבינה שאתה מתחיל עם הסתייגויות לשם החוק. בבקשה.

### אריאל ויינשטיין (הליכוד):

גברתי היושבת-ראש, אנחנו דנים הערב במיליון נפש. אנחנו דנים הערב בחוק, שהוא לכאורה חוק שולי, אבל יש לו משמעויות עמוקות. אני מניח שהיום יושבים אנשים פנסיונרים ושואלים את עצמם: מדוע חסכתי כל שנות חיי – הורידו לי 11%, המעביד שילם 6% – סכומים אדירים, במשך 20, 25 שנה, והבטיחו לי 70% פנסיה, ואני נמצא היום בבית עם 1,000 שקל, 1,100 שקל? והנה באה הממשלה ומציעה חוק, שממשיך להגן על קרנות הפנסיה של ההסתדרות, ועומד כאן איש ליכוד ומגיש הסתייגויות ובא לפגוע בנו, במיליון הנפש.

גברתי היושבת-ראש, אני הגשתי 28 הסתייגויות לחוק הזה, כי אני מתכוון, במשך שנה 20- דקות שיש לי לדבר בחוק הזה, להוכיח שהבית הזה רצוף התעללות באותם פנסיונרים, במשך עשרות שנים. גם החוק הזה ממשיך להטעות אותם. אם תהיה להם סבלנות לקרוא מחר בעיתונים – אם זה יופיע – או להאזין היום, הם יראו כיצד שנה שנה מספרים להם מעשיות ומוליכים אותם לעוני, מוליכים אותם לחיי דלות, אחרי ששנים הם חיו וחסכו מפת לחמם, מחינוך ילדיהם.

גם החוק הזה הוא הטעיה, אותה הוראת שעה, שאומרים לנו: טוב, בעוד שמונה חודשים יקרה משהו. מה אומר למעשה החוק הזה? הוא אומר שלהבא לא תקום קרן פנסיה שתקבל סובסידיה, דהיינו איגרות חוב שהריבית עליהן היא 5.8%. כל מי שירצה להקים קרן פנסיה, יוכל לעשות זאת – אומר החוק – אבל הוא לא יקבל ריבית של 5.8%. משמעות הדבר, שאוסרים להקים קרנות פנסיה חדשות, זו המשמעות. למה אוסרים? משום שאומרים שהממשלה תצטרך לתת עוד עשרות או מאות מיליונים של סובסידיה, נוסף על מה שהיא נותנת היום ל-400,000 העמיתים בקרנות הפנסיה של ההסתדרות. לכן לא מוכנים שתקומנה קרנות פנסיה חדשות, צריך לדאוג לקרנות הקיימות. ומה לעשות שרוב הקרנות הקיימות הן קרנות פנסיה של ההסתדרות? רצה הגורל.

מה עוד אומרים? אומרים לנו, שבקופות הגמל יש 60 מיליארד שקל, ואם יקימו עכשיו קרנות פנסיה חדשות שאין בהן גירעון, הרי אנשים ייקחו את הכסף מקופות הגמל, ששם הם מקבלים ריבית נמוכה, ויעבירו אותו לקרנות הפנסיה החדשות, ואז קופות הגמל תתמוטטנה. זה עוד טיעון – יברחו.

ואומרים לנו: רבותי, אנחנו רוצים את החוק הזה רק לשנה, כי אנחנו מכינים מדיניות חדשה. ובא יושב-ראש ועדת הכספים ואומר: לא לשנה, לחצי שנה, ניתן לחצי שנה, כהוראת שעה. אני אוכיח לכם, רבותי חברי הכנסת, במשך השנתיים ו-20 הדקות הקרובות, שמאז 1986 מבטיחים בניירות שמונחים כאן, כל שנה, לעשות רפורמה. מאז 1986, ואנחנו היום ב-1994. ולא יכולים לעשות את הרפורמה, לא משום שלא רוצים אותה, אלא משום שאי-אפשר לעמוד נגד ההסתדרות. היא השולטת בבית הזה, לא אנחנו, וגם את זה אני אוכיח.

וכשאי-אפשר להשתלט על ההסתדרות, משמעות הדבר שלא תהיה רפורמה, ומשמעות הדבר שאותם מיליון עמיתים בקרנות הפנסיה של ההסתדרות, שהגירעון שלהן היום 35 מיליארד שקל לפי גרסה אחת, ו-27 מיליארד שקל לפי גרסה שנייה, הם ימשיכו להיות בלתי בטוחים, וחס וחלילה כשיגיעו לשנות הזיקנה שלהם – אנשים שהיום הם בני 40 ו-50 – הרי אם היום מקבלים 1,000 שקל לחודש, הם יקבלו 400 שקל לחודש, כי זו משמעות הנצחת המצב הקיים, כתוצאה מלחצה של ההסתדרות. גם את זה אני אוכיח.

ומה עוד אני רוצה להוכיח? אני רוצה להוכיח שבהסתייגויות שלי ובדברי אני דואג ל-400,000 העמיתים, דהיינו למיליון נפש, עמיתים בקרנות הפנסיה של ההסתדרות, לא פחות ואולי יותר מהממשלה, כל הממשלות. ואני מודה, גם ממשלת הליכוד נכנעה, ובהמשך אני אסביר מדוע ממשלת הליכוד נכנעה כל פעם.

בזעקה שאני מקים היום אני רוצה לומר שאולי זו הדרך היחידה. אני אשמיע את הנאום הזה בהזדמנויות שונות, "ביום, בלילה, בערפל", כמו שאומר השיר, כי אני מאמין שאנחנו חייבים לדאוג וחייבים לפתור את הבעיה, שלא נפתרת במשך עשרות שנים, של האומללים האלה. לכן, דאגתי איננה פחותה משל כל החברים משמאל, שיושבים ושאני כאן.

רבותי, הרפורמה מחייבת הפרדת רשויות. כפי שהממשלה הולכת להגיש לכנסת חוק שאומר שהבנקים יעשו את שלהם, הם לא יהיו בעלים של קרנות ולא ישקיעו בקרנות של עצמם, הפרדת רשויות, כך רפורמה אמיתית מחייבת הפרדת רשויות גם בהסתדרות, משום שהקרנות היום הן בבעלות ההסתדרות, ואלה שמחליטים איך להשקיע את הכספים שהאנשים האלה חוסכים במשך 30 ו-40 שנה, איך להשקיע את כספי הפנסיונרים לעתיד, אלה הם אנשי ההסתדרות. הם השולטים בקרנות, להם יש הזכות למנות את כל המנהלים, והמנהלים האלה, במשך 40 שנה או 50 שנה, הם ממפלגה אחת. אפילו לחבר הכנסת ג'ומס לא נותנים דריסת רגל שם אלא רק לאנשים מהמפלגה, הכי נאמנים.

אני רוצה לדעת מתי ההסתדרות פעלה פעם אחת ברצינות בקרנות הפנסיה, דהיינו דוחות של מבקר, חשיפה וקבלת מסקנות. הכול נעשה בהיחבא. ההסתדרות היא בעלת הקרנות, ההסתדרות משקיעה את הכספים של הפנסיונרים לעתיד, וההסתדרות משקיעה את זה בעצמה, כפי שנוכחי, במניות שערך אפס היום, באיגרות חוב שהן היום אפס. זו הרפורמה – הפרדה. יש גם בעיות של הסובסידיה, אבל זה הבסיס. נו, ההסתדרות תאפשר את זה? מה אנחנו משלים – הוראת שעה? צריך לנתק את קופות הפנסיה מההסתדרות, כפי שצריך לנתק את הבנקים מניהול תיקים, מייעוץ לחוסכים היכן להשקיע את כספם.

אני אוכיח במשך הערב, שבגלל הצורך בהפרדה הזאת, ההסתדרות מתנגדת לרפורמה אמיתית בתחום הפנסיה, שהיתה משפרת בהרבה את מצבם של המבוטחים בקרנות "מבטחים", "לפקיד", "קרן בניין" ו"קרן פועלים חקלאיים", YOU NAME IT. ואני אוכיח גם, שהאוצר נכנע לאורך שנים מחוסר ברירה. לכן, הוראת שעה זו פארכה.

### **יורם לס (העבודה):**

איפה הסיעה שלי?

### **אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

לכן, הרפורמה היא למען הפנסיונרים לעתיד ובהווה, שמשליכים את כל יהבם על הקופות. מחוסר ברירה נכנע האוצר לקופות, להסתדרות. לכאורה זה לטובת הפנסיונרים שהוא נכנע לקופות, אבל ברגע שהוא נכנע להסתדרות הוא מנציח את המצב הקיים, שאין בו פתרון לגירעונות. זה מסכן את הפנסיונרים של ההסתדרות יותר מכול.

החוק הזה מנציח למעשה את המצב הקיים ולכן הוא פוגע בפנסיונרים, בעמיתים. לכן הוא פוגע בפנסיונרים של ההסתדרות. לכן הוא פוגע במיליון חברי ההסתדרות.

אני אוכיח בהמשך הערב, יש לי 15 דקות; אני מבקש לעמוד על הזמן, כדי שלא אדבר יותר בסיבוב הזה.

## **היו"ר ע' מאור:**

השעון יצלצל בעוד ארבע דקות.

## **אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

עוד ארבע דקות; רק 15 דקות בסיבוב זה.

נוכיח שכל הזמן, במשך כל השנים האוצר נותן ונענה לדרישות הקרנות ההסתדרותיות. הוא אינו מפקח עליהן, למרות ההערות של מבקרת המדינה, למרות ההערות שחוזרות בכל דוח. חיפוי של האוצר מחוסר ברירה. אני יודע שהדרגים המקצועיים באוצר חרדים, אבל הדרגים המקצועיים באוצר נתונים תחת שלטון הפוליטיקאים מכל המפלגות בכל הזמנים.

נוכיח שגם הפעם רק נותנים. החוק הזה רק נותן. האוצר, שיכול היה לבוא היום, כשהחוק הזה מגן על הקרנות, ולומר להם, אני מוכן לתת לכם את החוק הזה, תנו אתם, קרנות ההסתדרות, תנו משהו, הבטחה, משהו שאני יכול ללכת עמו לקראת הפנסיונרים, כשם שב-1990 נחתם הסכם עם ההסתדרות שלפיו מפחיתים את הריבית המסובסדת; משהו. אתה נותן להם היום חוק, אתה נותן מתנה של מונופול. אתה האוצר, אני הכנסת, תבוא אליהם ותגיד: אתם בגירעונות, בעוד חצי שנה אני עושה רפורמה, תתחייבו. תתחייבו שאתם מקבלים את הרפורמה, א'–ב'–ג'. שום דבר. חוק, קחו אותו, עוד מתנה, עוד מתנה. אין אפילו ניסיון להתנות.

ישבנו בוועדת הכספים, וכל הזמן אנשי האוצר אמרו איך להעביר את החוק, להעביר אותו. והפנסיונר ישן הלילה כשיש לו 1,000 שקל לחודש, זה ה-70% מהשכר שלו. רק לתת.

האוצר אומר שהקרנות הקיימות ייהרסו, לא יבואו אליהן עוד עמיתים. אבל, חבר הכנסת שפי, אתה הרי יודע שבהסכמים קיבוציים מחייבים את הוועדים להיכנס לקופות של ההסתדרות – היום רק לפנסיית יסוד; זה היה בעבר, אבל היום יש הסכמים עם התאחדות התעשיינים ועם קבוצות אחרות, שהעובדים חייבים להיכנס לקרנות האלה של ההסתדרות. בהסכמים קיבוציים, האיגוד המקצועי דאג. טוב, לא טוב, ודאי שלא טוב. אבל האם יברחו מהן פתאום, כשיש הסכמים קיבוציים וכשיש כוח גדול כזה להסתדרות?

אז מה הטענה הזאת שאומרים לנו: אם נקיים קופות חדשות לא ייכנסו לישנות עוד? לא נכון. לא נכון. שקר.

**היו"ר ע' מאור:**

חבר הכנסת ויינשטיין, זה האות ל-15 הדקות שלך.

**אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

15 הדקות הראשונות עברו. יש עוד שעתיים וחמש דקות.

**היו"ר ע' מאור:**

אם כן, המשיך ההסתייגויות לשם החוק. חבר הכנסת סילבן שלום – איננו; חבר הכנסת מיכאל איתן – איננו; חבר הכנסת מאיר שטרית – איננו; חבר הכנסת רון נחמן – איננו; חבר הכנסת אלי גולדשמידט – איננו.

חבר הכנסת ויינשטיין, האם אנחנו עוברים להמשיך הדיון?

**אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

אני מבין שאנחנו צריכים להצביע על הסעיף הראשון.

**היו"ר ע' מאור:**

על שם החוק.

אם כן, אני מבקשת מחבר הכנסת אורון להשיב על ההסתייגויות לשם החוק. אני מבקשת לצלצל. אחר כך אנחנו ניגש להצבעה.

**יעקב שפי (העבודה):**

כאן אינטימי מאוד. נמצאים היושב-ראש, הנואם ואני.

**היו"ר ע' מאור:**

סגנית מזכיר הכנסת, האם היה צלצול? כן.

חבר הכנסת אורון, בבקשה.

**חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אני מבין שחברי הכנסת מהאופוזיציה רואים בדיון הזה עוד אחד מתוך דיונים אין-ספור שתכליתם להוכיח שמקור המשבר הוא בניהול של קרנות הפנסיה של ההסתדרות. אני חוזר ואומר באופן חד-משמעי, חבר הכנסת דן תיכון, אתה שמעת אתי את כל נציגי הממשלה וגם מומחים שהאופוזיציה הביאה לוועדה. אין שום קשר, שום קשר, בין החוק המוצע לבין מצבן של קרנות הפנסיה של ההסתדרות. אין שום קשר.

**דן תיכון (הליכוד):**

למה לא להעביר אותן רפורמה?

**חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

חבר הכנסת דן תיכון, הייתם בשלטון 15 שנה ולא עשיתם שום רפורמה, וכל שרי האוצר – – –

**דן תיכון (הליכוד):**

— — —

**חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

אני אומר זאת משום שיש גבול, חבר הכנסת תיכון, יש גבול לצביעות.

**דן תיכון (הליכוד):**

קופות הגמל נכללו ברפורמה.

**חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

קופות הגמל נשלחו לרפורמה. ההטבות שמקבלים החוסכים בקופות הגמל הן פי שלושה מההטבות מתקציב המדינה שהולכות לקופות הפנסיה של ההסתדרות כולן. 2.6 מיליארדי שקל מופיעים בספר התקציב, עלות. 2.6 מיליארדי שקלים עלות הסבסוד של קרנות הפנסיה וקופות הגמל. מתוך הסכום הזה – 650 מיליון הולכים לקרנות הפנסיה, בצדק. כל מי שחוסך בקופות הגמל זוכה להטבות מס, תקופה ארוכה בלי תקרה, עכשיו עם תקרה. גם אם הוא חוסך פעם אחת ופעם שנייה, הוא מקבל גם את ההעדפות של קרנות הפנסיה, שגם הן קיימות. אין מגבלה.

כאשר מדובר על החיסכון הבסיסי, האלמנטרי, של רוב החוסכים בקרנות הפנסיה, שמבטיח רווח – וכולם יודעים איך נראית הפנסיה; כולם יודעים איך נראה השכר ואיך נראה השכר לצורכי פנסיה – שיהיה לכם אומץ לבוא ולהגיד: אנחנו נציע לאזן את הגירעון האקטוארי על-ידי הורדת הפנסיות. לא תגידו את זה. תקום, חבר הכנסת תיכון, ותגיד: מבקרת המדינה אמרה באופן הברור ביותר, כי מצבן של קרנות הפנסיה איננו בעיה ניהולית, הוא בעיה של הצבירה, של הבטחת החיסכון, של גובה ההפרשות ושל גובה הפנסיה.

יבוא הליכוד ויגיד לציבור, יבוא חבר הכנסת יעקב שמאי, שהולך לבחירות להסתדרות עכשיו, ויאמר: אני מציע לפתור את הבעיה על-ידי הפחתת הפנסיות לעובדים. שיהיה לכם אומץ. תפסיקו עם הדמגוגיה הזולה הזאת, עם השקר, כי אתם יודעים שלא תגידו את זה. אתם יודעים שאתם תצטרכו, גם אתם – אני מקווה כך לפחות, אולי זאת אשליה – להבטיח פנסיות צבירה לעובדים בישראל.

על מי מדובר בקרנות הפנסיה הללו? מי שיוצא לפנסיה של 70% מהשכר שלו, 1,200 שקל, 1,300 שקל אחרי 35-40 שנות צבירה. על מה אתם מדברים? תציעו להגדיל את ההפרשות. למה תמכתם כל השנים בעלות העבודה, 4.8 מיליארדי שקל. אי-אפשר לגמור את הוויכוח הזה בלי לסגור את המשוואה הזאת.

#### **דן תיכון (הליכוד):**

מה זה "תמכתם"? גם אתה תמכת.

#### **חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

אני לא תמכתי. אני התנגדתי ל-4.8 מיליארדי שקלים. יושב פה שר האוצר.

#### **דן תיכון (הליכוד):**

הוא העביר את זה.

#### **חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

אני התנגדתי ואתה תמכת. ואם אתה היום תתמוך – – –

### **דן תיכון (הליכוד):**

אני מציע לך לא לומר שאני תמכתי.

### **חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

לא אתם, הליכוד. חבר הכנסת תיכון, אתה יודע מה? אני לא אוהב כלל את התואר הפרסונלי הזה. אתה אולי לא, הליכוד תמך. אני רוצה שהליכוד יגיד שהוא בעד הפחתת הפנסיות לעובדי ישראל. ישים שמאי, על כל עשרה שלטים עם שם תנועתו, שלט אחד: אני תומך בהפחתת הפנסיה לעובדים. אז ידברו ברצינות. אבל הדבר המרכזי, החוק שבו מדובר, לא עוסק בזה. אולי הכנתם על זה נאומים, אולי זה מתאים לכם. לא בזה מדובר. מדובר בהגנה על קופות הגמל, גם שלך, וגם שלך, חבר הכנסת אריאל ויינשטיין, כי אם תהיה בריחה מקופות הגמל לאיזה מסלול אטרקטיבי כאילו, מה יקרה שם? מה אתם מציעים?

אני מבין שהכנתם הסתייגויות בשביל לנאום נאומים נגד ההסתדרות. זו זכותכם המלאה. לי יש זמן עד הבוקר. לא זה עומד על הפרק עכשיו. על הפרק עומד נושא אחר לגמרי, איך להבטיח את שוק ההון דווקא בשבוע הזה; מה שעדיין חסר בשבוע זה, אם לקבל ברצינות את ההצעה שלכם.

### **דן תיכון (הליכוד):**

עוד עלייה אחת של התשואות ולא יהיה צורך בחוק הזה.

### **היו"ר ע' מאור:**

תודה רבה. אנחנו עוברים להצבעה על הסתייגותו של חבר הכנסת רפי אלול לשם החוק. מי תומך בהסתייגות, מי מתנגד לה? בבקשה.

בעד התיקון של חבר הכנסת ר' אלול לשם החוק – 2

נגד – 8

נמנעים – אין

התיקון של חבר הכנסת ר' אלול לשם החוק לא נתקבל.

### **היו"ר ע' מאור:**

שמונה מתנגדים, שני תומכים, ללא נמנעים. ההסתייגות הוסרה.

אנחנו עוברים להסתייגותו של חבר הכנסת דן תיכון לשם החוק. נא להצביע.

הצבעה מס' 64

בעד התיקון של חבר הכנסת ד' תיכון לשם החוק – 2

נגד – 8

נמנעים – אין

התיקון של חבר הכנסת ד' תיכון לשם החוק לא נתקבל.

### **היו"ר ע' מאור:**

שמונה מתנגדים, שני תומכים, ללא נמנעים. ההסתייגות הוסרה. אנחנו עוברים להסתייגות לחלופין של חבר הכנסת דן תיכון. נא להצביע.

הצבעה מס' 65

בעד התיקון לחלופין של חבר הכנסת ד' תיכון לשם החוק – 2

נגד – 8

נמנעים – אין

התיקון לחלופין של חבר הכנסת ד' תיכון לשם החוק לא נתקבל.

**היו"ר ע' מאור:**

שמונה נגד, שניים בעד, ללא נמנעים. ההסתייגות הוסרה.

**חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

גברתי היושבת-ראש, אפשר לעבור להצבעה ידנית.

**היו"ר ע' מאור:**

חברי הכנסת, האם אפשר לעבור להצבעה ידנית?

**קריאה:**

לא.

**היו"ר ע' מאור:**

לא. אם כן, אנחנו ממשיכים. הסתייגותו של חבר הכנסת חיים אורון, עם לחלופין. נא להצביע.

הצבעה מס' 66

בעד התיקון והתיקון לחלופין של חבר הכנסת ח' אורון לשם החוק – 2

נגד – 9

נמנעים – אין

התיקון והתיקון לחלופין של חבר הכנסת ח' אורון לשם החוק לא נתקבלו.

### היו"ר ע' מאור:

נצביע על הסתייגותו של חבר הכנסת אריאל ויינשטיין לשם החוק. נא להצביע.

הצבעה

בעד התיקון של חבר הכנסת א' ויינשטיין לשם החוק – 2

נגד – 9

נמנעים – אין

התיקון של חבר הכנסת א' ויינשטיין לשם החוק לא נתקבל.

### היו"ר ע' מאור:

תשעה נגד, שניים בעד, ללא נמנעים. ההסתייגות הוסרה.

לחלופין, הסתייגותו של חבר הכנסת אריאל ויינשטיין. נא להצביע.

הצבעה

בעד התיקון לחלופין של חבר הכנסת א' ויינשטיין לשם החוק – 2

נגד – 9

נמנעים – אין

התיקון לחלופין של חבר הכנסת א' ויינשטיין לשם החוק לא נתקבל.

### היו"ר ע' מאור:

תשעה נגד, שניים בעד, ללא נמנעים. ההסתייגות הוסרה.

לחלופי חלופין לשם החוק, של חבר הכנסת אריאל ויינשטיין. נא להצביע.

הצבעה

בעד התיקון לחלופי חלופין של חבר הכנסת א' ויינשטיין לשם החוק – 2

נגד – 9

נמנעים – אין

התיקון לחלופי חלופין של חבר הכנסת א' ויינשטיין לשם החוק לא נתקבל.

**היו"ר ע' מאור:**

שניים בעד, תשעה נגד, ללא נמנעים. ההסתייגות הוסרה.

הסתייגותו של חבר הכנסת סילבן שלום לשם החוק, נא להצביע.

הצבעה

בעד התיקון של חבר הכנסת ס' שלום לשם החוק – 2

נגד – 9

נמנעים – אין

התיקון של חבר הכנסת ס' שלום לשם החוק לא נתקבל.

**היו"ר ע' מאור:**

שניים בעד, תשעה נגד, ללא נמנעים. ההסתייגות הוסרה.

הסתייגותו לחלופין של חבר הכנסת סילבן שלום לשם החוק, נא להצביע.

הצבעה

בעד התיקון לחלופין של חבר הכנסת ס' שלום לשם החוק – 2

נגד – 8

נמנעים – אין

התיקון לחלופין של חבר הכנסת ס' שלום לשם החוק לא נתקבל.

**היו"ר ע' מאור:**

שמונה מתנגדים, שני תומכים, ללא נמנעים. ההסתייגות הוסרה.

אנו עוברים להסתייגות של חברי הכנסת מיכאל איתן, מאיר שטרית ורון נחמן לשם החוק. נא להצביע.

הצבעה בעד התיקון של חברי הכנסת מ' איתן, מ' שטרית ור' נחמן לשם החוק – 2

נגד – 9

נמנעים – אין

התיקון של חברי הכנסת מ' איתן, מ' שטרית ור' נחמן לשם החוק לא נתקבל.

**היו"ר ע' מאור:**

תשעה מתנגדים, שני תומכים, ללא נמנעים. ההסתייגות הוסרה.

לחלופין, באותה הסתייגות. נא להצביע.

הצבעה בעד התיקון לחלופין של חברי הכנסת מ' איתן, מ' שטרית ור' נחמן לשם החוק – 1

נגד – 11

נמנעים – אין

התיקון לחלופין של חברי הכנסת מ' איתן, מ' שטרית ור' נחמן לשם החוק לא נתקבל.

**היו"ר ע' מאור:**

11 נגד, אחד בעד, ללא נמנעים. ההסתייגות הוסרה.

הסתייגות אחרונה לשם החוק, של חבר הכנסת אלי גולדשמידט. נא להצביע.

הצבעה

בעד התיקון של חבר הכנסת א' גולדשמידט לשם החוק – 2

נגד – 9

נמנעים – אין

התיקון של חבר הכנסת א' גולדשמידט לשם החוק לא נתקבל.

**היו"ר ע' מאור:**

תשעה נגד, שני תומכים, ללא נמנעים. ההסתייגות הוסרה.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לאישור שם החוק, כהצעת הוועדה. נא להצביע.

הצבעה

בעד שם החוק, כהצעת הוועדה – 10

נגד – 1

נמנעים – אין

שם החוק, כהצעת הוועדה, נתקבל.

**היו"ר ע' מאור:**

עשרה בעד, אחד נגד, ללא נמנעים. שם החוק אושר, כהצעת הוועדה.

**חיים דיין (צומת):**

אני מבקש להוסיף את קולי בעד.

### **היו"ר ע' מאור:**

להוסיף אותך בעד. אם כן, לפרוטוקול – 11 תומכים, אחד נגד.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לדיון על סעיף 1 בהצעת החוק.

### **שר האוצר א' שוחט:**

אולי כל אחד ידבר פעם אחת?

### **היו"ר ע' מאור:**

אני מציעה שבינתיים יסכם את המתכונת הזאת חבר הכנסת דן תיכון.

### **דן תיכון (הליכוד):**

חבר הכנסת ויינשטיין קובע.

### **אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

אני רוצה לדבר על כל סעיף בנפרד.

### **דן תיכון (הליכוד):**

חבר הכנסת אורון, אתה רוצה שאני אשיב לך, נכון? שאלת מה הליכוד מציע. אנחנו מציעים חוק פנסיה ממלכתית.

### **חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

גם אנחנו.

### **דן תיכון (הליכוד):**

לאחר שנגמור מחר את חוק ביטוח בריאות ממלכתי, היעד הבא הוא חוק פנסיה ממלכתית.

### **חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

נכון.

### **דן תיכון (הליכוד):**

נמאס לנו לשמוע את התירוצים שלכם. דב פלג הלך הביתה ובמקומו הגיע מומחה יותר גדול, מר חבשוש, ובהזדמנות זו אני מאחל לו הצלחה. זה לא רציני.

### **חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

מה זה שייך?

### **דן תיכון (הליכוד):**

אנחנו רוצים טיפול מקצועי, ממלכתי. אנחנו לא מוכנים שקרנות הפנסיה יישארו בידי ההסתדרות. אם לא תבינו זאת מהר, זה פשוט יילקח בכורח הנסיבות.

אספר לך סיפור. אתה הרי קורא את דוח מבקרת המדינה, ובוודאי את הפרק הזה קראת פעמים רבות יותר ממני, כי כאן היתה דרושה הגנה חזקה בפני המתקפה של האופוזיציה –

### **חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

והיא ניתנה.

### **דן תיכון (הליכוד):**

– ובפני כותרות העיתונים שזעקו לא אחת במרוצת השנה האחרונה על הגירעון האקטוארי הגדול שנוצר בקרנות הפנסיה, גירעון שמסכן את החיסכון של אותם מסכנים, שמכוח חקיקה אנטי-סוציאלית נאלצים לחסוך, מתוך כפייה ומתוך הסכמים-לא-הסכמים שלא לטובת העובדים, בקרנות הפנסיה.

אנחנו אומרים לכם, די עם קרנות הפנסיה של ההסתדרות, תנו לעובדים לחסוך היכן שהם רוצים, אל תכריחו אותם מכוח ההסכמים הקיבוציים.

**חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

מקופות הגמל שתגיד לבייגה להציל אותן?

**דן תיכון (הליכוד):**

אני לא מבין על מה אתה מדבר. מה זה קופות הגמל? מה שייך העניין הזה? אילו קופות גמל צריך להציל? צריך לנהוג בתבונה, ואני מחיתי על כך. כשתראה את ההשקעות של קופות הגמל תבין גם מה קרה שם, ואז תבין הרבה דברים, והיות שזה עניין של כמה ימים עד שהם יפרסמו את ההחזקות שלהם, אז תבין מה שאני אומר.

אתה זוכר את פרשת 300 מיליון השקלים בדוח מבקר המדינה?

**חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

כן.

**דן תיכון (הליכוד):**

מעשה שהיה כך היה – – –

**חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

אני יכול לשתות מרק?

**דן תיכון (הליכוד):**

אתה יכול ללכת.

מעשה שהיה כך היה: מבקרת המדינה, בשני הדוחות האחרונים שלה, חוזרת ודורשת דבר אחד: החזירו את 300 מיליון השקלים שנלקחו מן המבוטחים, מן החוסכים בקרנות הפנסיה. היא תובעת

במפגיע, ללא ליאות: החזירו את הכסף, הכסף הזה נשדד מהעמיתים. והיא מספרת שבתקופת האינפלציה הדוהרת, כשהאינפלציה השנתית עלתה על 100%, לקחה ההסתדרות את כספי העמיתים ונתנה חלק מן הכסף כהלוואות לכל מיני מוסדות הסתדרותיים, כשהכסף ניתן ללא הצמדה. פשוט ללא הצמדה. והיא מכנה את הכסף הזה – שוד וגזל של החוסכים, והיא תובעת זה שנים להחזיר את הכסף, וההסתדרות מתעתעת במבקרת המדינה, מתעתעת בכנסת, משטה בנו, אומרת שתבדוק את העניין, מקימה ועדות שבדקות את העניין. אבל הכסף איננו חוזר לעמיתים. סכום קטן, לא חשוב, רק 300 מיליון שקלים, נכון ל-1 בינואר 1993, וכבר חלפה שנה ורבע, ו-300 המיליון בוודאי צמחו ל-350 מיליון, אולי 400 מיליון.

אנחנו דורשים מכם להחזיר את הכסף. לא נסכים שתעשו בכסף הזה כבשלכם. לא נרצה שייווצרו גירעונות בקרנות הפנסיה, ואנחנו, כל משלמי המסים, ניקרא לדגל ונאולץ לשלם כספים בשל ניהול כושל שגובל בפלילים. אנחנו דורשים מקרנות הפנסיה להחזיר את הכסף הזה לאלתר.

מה אנחנו מציעים במקום החוק הזה? אנחנו מציעים שהרפורמה תחול על קרנות הפנסיה, בדומה לרפורמה שהוחלה על קופות הגמל. דין אחד לכול, איגרות חוב דומות לכול, לא תינתן לסקטור אחד על חשבון הסקטור השני.

אמר כאן חבר הכנסת אורון, ואני מכיר את מומחיותו ואת כושר הלמידה שלו באשר לדוח מבקר המדינה, שפקודת מס הכנסה מפלה לטובה את החוסכים באמצעות קופות הגמל על חשבון החוסכים בקרנות הפנסיה. כן, מצאתי את הטענה הזאת. אבל הטענה הזאת היא מרושעת, כי היא לא נכונה. ההפרשות של המעסיקים לקרנות הפנסיה מוכרות כהוצאה. אם אתה מחשב את אובדן המס הזה, אתה רואה שלא רק שלא מפלים לטובה את החוסכים באמצעות קופות הגמל אלא לעתים, בשל העוול שנגרם לעצמאים בקרנות ההשתלמות, הם מופלים לרעה. אז לא רק שאין לדבר על אפליה לטובה, הם מופלים לרעה, ובצורה משמעותית.

אם שר האוצר, שמשום-מה מהלך עלינו אימים, לא רק עלינו, אלא גם על בג"ץ, וכל עילת החוק היא משום שמישהו פנה לבג"ץ, ואוצר המדינה אינו יודע מה לעשות עם הפנייה הזאת, והוא מתגונן – ואני אומר שההגנה הזו והחקיקה הזאת הן פשוט לא-אמת; מי שמהלך עלינו אימים בעניין מתן רשיון לקרנות פנסיה לא הסתדרותיות להשקיע את כספי הצבירה באיגרות חוב מיועדות, מטעה את הציבור, וביודעין. אנחנו לא חושבים שתהיה נהירה מקופות הגמל לקרנות הפנסיה החדשות שיאושרו. אנחנו חושבים שהרפורמה סופה להצליח. זה שיש לה חבלי לידה קשים מנקודת – –

גברתי היושבת-ראש, אין חברי כנסת.

**אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

יש.

**דן תיכון (הליכוד):**

אני מציע לסגור את הישיבה.

### **אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

לא, אני לא עוזב אותך.

### **דן תיכון (הליכוד):**

אתה יכול לעזוב אותי. אני עוד לא ראיתי דבר כזה. אנחנו נצביע עכשיו על כל סעיף.

### **היו"ר ע' מאור:**

את זה אתם ממילא עושים, על כל סעיף.

### **דן תיכון (הליכוד):**

לא, לא, תראי, גברתי, לא היה כדבר הזה. כולם נעלמים ומשאירים כאן מספר קטן של חברי כנסת.

### **אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

הם לא רוצים שישמעו אותך, לכן הם עוזבים.

### **דן תיכון (הליכוד):**

הם לא רוצים לשמוע.

גברתי, אני חוזר וממשיך. מי שמהלך אימים ואומר שכתוצאה מן השוויון שיהיה, תכלית ראויה – דברי הבל, אין כאן תכלית ראויה, כי תכלית ראויה צריכה להיות שוויונית, ושוויון אין כאן; ומידה מתאימה – גם מידה מתאימה אין כאן. אני משוכנע מעל לכל ספק שבג"ץ יבדיל גם לאחר החקיקה הזאת, שהיא פועל יוצא של החלטת בג"ץ, גם לאחר החקיקה הזאת יאמר בג"ץ את דברו ולא יאשר את האפליה הזאת.

לכן, אנחנו מציעים לכם את ההצעה הבאה, אנחנו אומרים לכם, תתקצבו, תפנו את קרנות הפנסיה אל הרפורמה, אל השוק המשני, והן יקנו איגרות חוב בשוק המשני. הממשלה תצא מאיגרות החוב

המיועדות, לא לאלה ולא לאלה. תתקצב את הסובסידיה שתינתן לקרנות הפנסיה באמצעות התקציב. זו הצעת האוצר בחוק התקציב האחרון. מדוע אין הם מממשים את חוק התקציב שאושר? מדוע אין הם מתייחסים ברצינות אל מה שהם כותבים בחוק התקציב?

אנחנו רוצים שהממשלה תפעיל את הרפורמה גם על קרנות הפנסיה, ההפרשים בין הריבית הממוצעת בשוק המשני לבין סך כל איגרות החוב המיועדות, שכביכול היו אמורות להיות מונפקות. זאת אומרת, ההפרשים בין 3% ל-5.5% יתוקצבו ויועברו ישירות לקרנות הפנסיה, והן יוכרחו להתמודד, כמו קופות הגמל, על טיב ההחזקות, הן יאולצו להתמקצע, להיות מקצועיות יותר, לשקול בתבונה, לנהוג בכסף באחריות. זה לא כסף שלהן, זה כסף ציבורי של אנשים שחוסכים לכשיפרשו לעת זיקנה. הם צריכים לחיות מן הכסף הזה. הכסף הזה הוא כסף קדוש, וההסתדרות וקרנות הפנסיה עושות בכסף הזה כבשלהן. יש מי שאומר שחלק מן הכסף הזה עובר ליעדים אסורים. ביקורת המדינה לא נכנסה, לא בדקה את קרנות הפנסיה, על אף העובדה שאנחנו מבקשים מהמבקר לעשות זאת. אני מקווה שבאחד הימים היא תקבל החלטה אמיצה ותבקר במישרין את פעולות קרנות הפנסיה. זה כסף יקר, זה כסף חשוב, זה כסף שלא נוהגים בו כהלכה. אנחנו רוצים שיטה חדשה לחיסכון באמצעות קרנות הפנסיה.

אנחנו דורשים להלאים מייד ולא להמתין להמלצות ועדת-פוגל. פוגל אומר לפני הוועדה לענייני ביקורת המדינה במשך כשנה וחצי, שההמלצות שלו יפורסמו בתוך פרק זמן קצר ביותר. בהתחלה דובר על ספטמבר 1993, אחר זה היה ינואר 1994, עכשיו זה ספטמבר 1994. שום דבר לא יצא מהעסק הזה. אנחנו עוסקים בהוראת שעה לתשעה חודשים. זו הוראת קבע לשנים רבות. לכן, אנחנו מתנגדים לאפליה הזאת.

הכנסת, ברוב הדורסני שלה, תאשר. יבואו לכאן וירימו את הידיים, איש לא ידע על מה. בג"ץ יאמר את דברו, והוא ימנע את האפליה, והוא שיחולל את המהפכה והוא שיאלץ את הממשלה לבטל ולהעביר מן העולם את איגרות החוב המיועדות המיוחדות שניתנות רק לאנשים מסוימים, לאנשים שיש להם שייכות פוליטית, לאנשים שמיוצגים על-ידי ארגון עובדים שכבר מזמן עבר מן העולם. מה שדרוש לנו זה איגוד מקצועי, ולא הסתדרות שדואגת לבירוקרטים שעומדים בראשה במקום לעובדים שאותם היא אמורה לייצג.

**היו"ר ע' מאור:**

תודה רבה.

אני מזמינה את חבר הכנסת אריאל ויינשטיין. אני מבינה שלך יש שמונה הסתייגויות לסעיף זה.

**אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

גברתי היושבת-ראש, לסעיף הזה – תשע הסתייגויות. 45 דקות.

## היו"ר ע' מאור:

אתה רוצה לנצל את כולן?

## אריאל ויינשטיין (הליכוד):

כן, אני מקווה.

אני רוצה לומר, גברתי היושבת-ראש, שיש לנו אפליה בחוק הזה, והטעיה של מבקרת המדינה ובג"ץ, ומייד אוכיח.

לפני שנה נתן האוצר רשיון לקרן חדשה. הקרן הזאת היא קרן שבבעלות התק"ם והיא יכולה לקבל לתוכה שכירים, עצמאים וקיבוצים. זה היה לפני שנה, קרן שמקבלת איגרות חוב בסובסידיה, דהיינו ב-5.8% ריבית.

אני שואל את השאלה: מדוע האפליה הזאת? מדוע לפני שנה קיבלה קרן, שיש לה צבע מיוחד, תק"ם, רשיון לקיים קופת פנסיה כקופות הפנסיה של ההסתדרות? מה, לפני שנה לא היתה סכנה לשוק ההון, כמו שאומר כאן חבר הכנסת חיים אורון? לפני שנה לא היו סכנות של הוצאת מאות מיליונים? מדוע הם קיבלו? כי הם לחצו, כי זה סקטוריאלי, כי זה פוליטי.

אם מתן רשיונות לקרנות חדשות מסכן את הקרנות הקיימות, לפני שנה זה לא סיכן? מה מספרים לפנסיונרים, אילו שטויות, אילו שקרים. במשך שנים לא נתן האוצר רשיונות לקרנות פנסיה מתחרות עם קרנות הפנסיה ההסתדרותיות, בטענה שהולכים לרפורמה. כך כתוב בדוחות מבקרת המדינה. בדוחות מבקרת המדינה כתוב: אנחנו, האוצר, לא נותנים רשיונות חדשים לקרנות פנסיה מתחרות עם קרנות הפנסיה של ההסתדרות משום – – – אבל לפני שנה נתנו רשיון, ולמי נתנו? לאנשי שלומנו.

אנחנו נוכיח שההסתדרות הסכימה לרפורמה, בהסכם עם שר האוצר מודעי – ומה שאני אומר אלה דברים לפרוטוקול – הסכימה לרפורמה, להקטנת זכויותיה, להשוואה. היא הסכימה במועד קרוב לינואר. אתם יודעים מדוע? כי בינואר נחתמים הסכמי שכר חדשים. אבל באפריל היה צריך להיכנס לתוקף ההסכם שלה עם האוצר לגבי רפורמה בקרנות הפנסיה. אז ההסתדרות קיבלה את ההסכם השכר, ובהגיע אפריל, נא לעיין בעיתונים, בכתורות: אנחנו נשבית את המשק אם תפגעו בקרנות הפנסיה שלנו. קודם סוחטים את האוצר להסכם שכר שההסתדרות רוצה, מגיעים להסכם שבאפריל יסכימו לשינויים לטובת הפנסיונרים, כי האוצר רוצה בטובת הפנסיונרים של ההסתדרות. האוצר רוצה, הדרג המקצועי שלו, גם הפוליטיקאים רוצים, גם שרי האוצר רוצים. הסכימו אתם על רפורמה, אבל כשהגיע המועד באפריל, אמרו: נשבית את המשק. נשבית את המשק, אמר קיסר. דהיינו, קיבלנו – מצפצפים עליכם. עכשיו אומרים לנו: הוראת שעה, בעוד כמה חודשים נעשה רפורמה. שטויות.

בחוק הזה יש פגיעה במעמד בג"ץ. אנחנו נוכיח שאין יסוד לטענה כי 60 מיליארד שקל או עשרות מיליארדים יברחו מקופות הגמל לקרנות החדשות ואז יצטרכו לתת מאות מיליונים כסובסידיות. אתם

יודעים מדוע? משום שיש חוק, שיאזכר בהמשך, תקנות מס הכנסה 33(א) לכללים לאישור ניהול קרנות גמל, שלפיהן אסור להעביר כספים מקרנות גמל לקרנות פנסיה. למה אומרים לנו שיברחו כספים, והרי כספים בקרנות גמל נמצאים שם ל-15 שנה, חלק גדול מהם – של אנשים מבוגרים. אי-אפשר לקחת פתאום עשרות מיליונים או מיליארדים ולהעביר מקרנות גמל לקרנות פנסיה חדשות שיקבלו רשיון, משום שהצבירה לפנסיה היא צבירה אטית חודשית, מוגבלת.

האוצר מתעתע במבקר, שהנה, הנה – רפורמה. יש גם הטעיה של הכנסת, של ועדת הכספים. לוועדת הכספים אומרים, שיברחו עשרות מיליארדים מקופות הגמל. זה בדברי ההסבר לחוק שבפניכם. אבל בבג"ץ לא נשמעה טענה כזאת, כי שם האמת צריכה לצאת לאור, שם זה נבחן. בבג"ץ אי-אפשר לשקר. בוועדת הכספים אפשר להטעות, אפשר לספר סיפורים, לאיים; אבל בבג"ץ – לא. שום מלה בבג"ץ על כך שכספים יברחו מקרנות הגמל, אף לא מלה אחת. אבל לנו אומרים – חושבים אותנו למטומטמים – השוק יתמוטט.

אבל לפני שנה נתנו רשיון. שם הקרן הוא קרן "עתודות". קרן שמקבלת איגרות חוב בסובסידיה, קרן שמבטיחה זכויות, קרן יחידה שקיבלה את הרשיון, לאחר התערבות אצל שר האוצר. זו קרן שרשאית לקבל עצמאים, שכירים וקיבוצים. מה אמרו לנו: אה, אישרנו את הקרן החדשה הזאת משום שהיא מסתפקת ב-1% של דמי ניהול. יש בידי מסמכים שגם מבקשים חדשים מוכנים להסדר כזה, אבל הם לא קיבלו.

עכשיו אפנה לנושא נוסף. יש היום קרנות שהן כבר מאוזנות מבחינה אקטוארית, שאושרו בשנים האחרונות, והקרנות האלה מקבלות סובסידיה של 5.8%, והן מאוזנות. מה אומר בג"ץ בבג"ץ "עתידיית"? הוא אומר כך: המצב במשק הוא כזה, שכל אדם הרוצה להתקבל כחבר בקרן פנסיה קיימת, אין לו כל קושי להשתלב באחת מקרנות הפנסיה, אשר כל אחת מהן נהנית מהשקעת כספים באיגרות חוב מיועדות, דהיינו מסובסדות. יוצא ששוק קרנות הפנסיה פתוח, אומר בג"ץ.

מה משמעות הדבר? בג"ץ אומר, שהשוק היום פתוח וכל אחד יכול להצטרף. קרנות גמל לא מתרוקנות, השוק פתוח. למה בא האוצר ומביא לנו חוק שאוסר על קרנות חדשות להתקיים בשוק? למה לאסור עליהן את הקיום? מדוע? בג"ץ אומר: אין כל מניעה שנפח החברים בקרנות הפנסיה יגדל בהתאם לרצון הציבור, ללא כל קשר להקמת קרן פנסיה חדשה על-ידי העותרת. אומר בג"ץ: מתבקש מכך שמבחינת קבלת חברים נוספים לקרנות הפנסיה, אשר כספם כמו כספי חברים אחרים מושקע באיגרות חוב מיועדות מסובסדות, אין הקמת קרן הפנסיה של העותרת החדשה מגדילה את נפח איגרות החוב המיועדות, את הסובסידיות.

מה אומר האוצר? האוצר אומר: אם יקומו קרנות חדשות, יצטרפו אליהן חברים, ואז הסובסידיה תגדל במאות מיליונים, אין לי כסף. בג"ץ אומר: זה לא נכון. השוק כך או כך פתוח. או שהחברים יהיו כאן או בצד השני, במקום אחר. אין כאן הגדלת נפח התקציב.

מה אומר בג"ץ? הוא אומר: מה שמשתנה הוא החלוקה של איגרות החוב המיועדות, וכו' וכו'. אבל דבר חשוב מאין כמוהו – אומרים לנו שתהיה רפורמה בקרוב, בעוד חצי שנה, בעוד שנה; מה אומר האוצר למבקר המדינה? אני מבקש להאזין היטב ולהדגיש: בתשובה למשרד מבקר המדינה הודיע האוצר בדצמבר 1992, כי בדיונים בנושא חוק קופות הגמל התברר, כי קרוב לוודאי שיהיה צורך להפריד במעשה החקיקה בין קרנות הפנסיה לבין שאר סוגי קופות הגמל, וכי נושא זה יידון בין שאר הנושאים בוועדה בראשות מנכ"ל האוצר.

כלומר, האוצר אומר למבקרת המדינה: תדעי לך שנגיש רפורמה. אבל הרפורמה הזאת תהיה כמשמעותה, כפי שאנחנו חושבים רפורמה – דהיינו, הפרדת רשויות מלאה, היא תהיה רק לגבי קופות הגמל הפרטיות, הבנקאיות והאחרות. אשר לקופות הפנסיה ההסתדרותיות – שם לא תהיה רפורמה, נצטרך להפריד. לא דין אחד לכולם. מדוע? מדוע כשבנק מקבל כסף ממך וממנה לקופת גמל פרטית, והוא משקיע אותו והוא חולש עליו – זה מסוכן, אבל כאשר ההסתדרות היא בעלת הקרנות והיא משקיעה את הכספים במפעלים שלה – בזה האוצר לא נוגע. בזה לא תהיה רפורמה, אומר האוצר.

באים אלינו ואומרים לנו: רבותי, דעו לכם, אנחנו דנים בשינויים. תנו לנו חוק לחצי שנה, רק חצי שנה. אתם יודעים למה רוצים לחצי שנה? כי כשמאריכים את תוקף הוראות השעה, מביאים סעיף אחד שלגביו אי-אפשר להגיש הסתייגויות, ומעבירים הוראת שעה. עוד שנה ועוד שנה. כתוב: חוק קופות פנסיה, במקום עד אפריל 1994, יהיה כתוב עד 31 בדצמבר 1994. זה החוק שמובא לכנסת, בלי דיון, בלי הסתייגויות, ואי-אפשר לעמוד על הבמה ולהסביר לציבור מה קורה.

לכן, המטרה היא קודם כול להשיג חוק. זה מה שרוצים עכשיו מאתנו. רוצים הוראת שעה. אחר כך, מדי פעם יאריכו אותו. כמה שנים מבטיחים לנו רפורמה בקרנות הפנסיה לטובת הפנסיונרים? כבר בשנת 1985 היתה תוכנית כלכלית חדשה, והממשלה החליטה, החלטת ממשלה, בספטמבר 1986, לאשר קווי מדיניות לשוק ההון ולנקוט, בין היתר, את הצעדים הבאים: הגבלת גיוס ההון על-ידי הממשלה, ביטול העדפות שיש לממשלה בגיוס הון, הפסקה בהדרגה של הנפקת איגרות חוב מיועדות לגופי החיסכון השונים והגדלת משקל איגרות החוב הסחירות בגיוס ההון על-ידי הממשלה.

זו החלטת ממשלה. בספטמבר 1986 אומרת הממשלה: אנחנו נפסיק להנפיק איגרות חוב מיוחדות, דהיינו להפסיק במתן הסובסידיה. ב-1986, שמונה שנים, מה נאמר? התפיסה הבסיסית העומדת בבסיס הרפורמה הינה, כי שוק ההון צריך להיות נשלט על-ידי כוחות השוק ולא על-ידי התערבות מינהלית. דהיינו, שוק שבו שיעורי הריבית נקבעים בהתאם לכללי ההיצע והביקוש. זו הרפורמה. כך החליטו ב-1986.

אבל שום דבר לא קרה מאז. ב-1990 אמר מר ארבל, איש האוצר: מדיניותנו היום היא שלא לאפשר לקרנות פנסיה חדשות ולא להרחיב את בסיס ההצטרפות לקרנות הקיימות מעבר למותר. כפי שבבואי ידוע לך, נושא השקעות קרנות הפנסיה והבטחת התשואה לקרנות אלה נמצא בדיון בין משרד האוצר לבין ההסתדרות, במגמה להכניס גם את קרנות הפנסיה למסגרת הרפורמה בשוק ההון. כך אומר ארבל, הממונה על השוק באוצר, ב-13 במרס 1990.

לאחר מכן, שוב, יש אזכור שבו הבטחה לרפורמה. הנה לנו הוראות שעה מ-1986 – כל הזמן מבטיחים לנו. אומר האוצר: כל זמן שהשקעות קרנות הפנסיה לא יוסדרו כאמור במכתבנו, באופן שעיקר ההשקעות החדשות תהיינה באיגרות חוב ממשלתיות, לא נוכל לאשר קרנות פנסיה חדשות.

אומר האוצר, וזה כתוב בפסק-דין של בג"ץ, ב-13 במרס 1990. אבל, כפי שאמרתי קודם לכן, לפני שנה אישרו קופה חדשה. מדוע נאמרו הדברים בבג"ץ אז? נאמרו הדברים כדי למנוע מקופות גמל לקבל רשיון. אבל אחרי שבג"ץ כבר דן, והאוצר מבטיח שהוא לא נותן רשיונות, אחרי זה נותנים לקופת גמל חדשה, תוך צפצוף על בג"ץ.

מה אומר שר האוצר לכנסת הזאת, ב-19 ביוני 1993? אינני רוצה לקרוא מדברי התשובה בכתב, אבל הייתי בכל זאת רוצה, שאת משפט המפתח של תשובת הממשלה ישמעו היושב-ראש וחברי הכנסת. שר האוצר אומר: במסגרת הצעת התקציב לשנת 1993, החליטה הממשלה להטיל על שר האוצר לפעול בתיאום עם קרנות הפנסיה – אני חוזר ואומר לפרוטוקול, שר האוצר, בתיאום עם קרנות הפנסיה – לשילוב הקרנות בשוק ההון ולביטול הדרגתי של הנפקת איגרות חוב מיועדות החל ב-1 בינואר 1993. זו לשון ההחלטה, דברי הפרוטוקול. אני עמדתי על כך שזה יהיה בתיאום. אני נגד פעולה חד-צדדית בעניין הזה, אם לא מגיעים להסדר כלשהו, ואני בעד שיגיעו להסדר.

ובכן, שר האוצר מבטיח לנו, ב-19 ביוני 1993, ביטול הדרגתי, כלומר רפורמה בשוק ההון לגבי קרנות הפנסיה, החל ב-1 בינואר 1994. כך הוא אומר. נו, הוראת שעה. שר האוצר מבטיח לכנסת, כשיש עליו לחץ, ושום דבר לא קרה. אבל בא היום, עם הרוב בוועדת הכספים, הרוב הדורסני, ואומר: תנו לנו את החוק, זו הוראת שעה, אנחנו לקראת רפורמה.

עכשיו אני רוצה לעבור לנושא אחר. מדוע הפנסיונרים מקבלים 1,000 שקל, 800 שקל, 900 שקל? מה קרה? הרי אני כבר עומד כאן דקות רבות ומדבר נגד ההסתדרות, נגד קרנות הפנסיה של ההסתדרות. נו, איש ליכוד נגד ההסתדרות. אבל אני אוכיח לכם, שמאז הוחל במדיניות שכר נעשה הכול כדי שלא למלא את החובות כלפי הפנסיונרים. אתם יודעים שאת הפנסיה מקבלים משכר, ומבטיחים 70%. נו, אבל הרי כל השנים הכספים שהצטברו בקופות הלכו לכל מיני מטרות, ויותר מאוחר אומר לאן. צריך לא להבטיח פנסיה גבוהה כל כך, כי אם מבזבזים את הכספים בניהול, בקניית מניות של ההסתדרות, של מפעלי ההסתדרות שהיום הן אפס, באיגרות חוב בלתי צמודות, כשלא מחזירים את הכסף, אז מה עושים? – יוצרים מדיניות שכר כזאת שהפנסיה תהיה נמוכה. אנחנו עדים, כבר בשנות ה-50, להתהוות מערכת שכר כזאת.

יש בסיס שכר נמוך מאוד. מהבסיס הזה נותנים 70%. כדי שלא לכלול את השכר בפנסיה מתחילים לתת תוספות – תוספת ערבה, תוספת מאמץ. לכל פקיד – ואני לא מזלזל בפקידים – יש טלפון בבית ומשלמים לו הוצאות, בין שהוא צריך ובין שלא. כל אחד מקבל אחזקת רכב, אם יש לו רכב ואם לא. מדוע? אומרים לו: אנחנו מעלים לך את השכר, אבל כשהוא יוצא לפנסיה, אומרים לו: אדוני, כל הדברים האלה הם לא בפנסיה, יש לך היום משכורת ברוטו של 6,000 שקל, אבל אתה תקבל 70% מ-2,000 שקל, כי 4,000 שקל אלה תוספות – תוספת ערבה, תוספת טלפון, תוספת רדיו ותוספת מכונית, וזה לא נחשב לפנסיה.

כך המדיניות של ההסתדרות במשך שנים: מצד אחד, לגרום לכך שלא תהיה התחייבות לפנסיונרים לעתיד, ומצד שני, בזבז כספי הקרנות. מי שמשקיע את הכסף זו ההסתדרות. איפה היא משקיעה אותו? במקומות שלה, במפעלים שלה. כשמשקיעים בהשקעות בלתי צמודות – כשלוקחים פרה ומחזירים אחר כך בקושי שן של פרה – זו המשמעות, וזה מה שקרה.

לכן, כל המדיניות שלכאורה מגינה על הפנסיונרים, היתה מדיניות שפוגעת בהם ומעשירה את הביורוקרטים בהסתדרות, מעשירה את מפעלי ההסתדרות ומבזבזת את הכספים של אנשים, שיושבים היום עם 1,000 שקל לחודש.

לכן אין היום פנסיות ריאליות. אין. אין היום פנסיות ריאליות.

מה קורה עוד? – אומרים לנו: אם נאשר קרנות פנסיה חדשות, שהן מאוזנות אקטוארית, דהיינו, שאין בהן גירעונות, אזי כספים שמושקעים היום בקרנות שלא מקבלות סובסידיה בריבית – הכספים האלה יברחו לקרנות המאוזנות, שבהן הריבית מסובסדת. זה מה שאומרים לנו.

אני רוצה לומר בפירוט מדוע דבר כזה לא יכול לקרות. ראשית, אנחנו צריכים לדעת מה אופיין של קרנות גמל. אופיין של קרנות גמל הוא שהן סגורות ל-15 שנה. אתה משקיע וחוסך במשך 15 שנה, ואתה לא יכול להוציא את הכסף. כלומר חלק מהכסף שמושקע היום בקרנות גמל – מוקפא. נכון, שיש היום משקי-בית שחוסכים בקרנות גמל מרגע שהילד נולד. יש גם תופעות כאלה, ללא ספק. אבל חלק גדול מהקרנות הן קרנות שהאיש מוציא אותן בהגיעו לגיל 45, בהגיעו לגיל 50. נו, מה? אז הוא ייכנס לקרן פנסיה? – זו נקודה ראשונה.

נקודה שנייה, כפי שאמרתי, תקנות מס הכנסה 33(א) לכללים לאישור בניהול קרנות גמל אוסרות להעביר כספים מקופות גמל לקרנות פנסיה. והיו מקרים, שבהם ניסו להעביר כספים לקרנות פנסיה תוך כדי הסדרי פרישה מוקדמת. מס הכנסה הודיע למעבידים, שרצו להעביר סכומים גדולים לקרנות פנסיה ולהסדיר פרישה מוקדמת: אסור לשלם לפנסיה מוקדמת, כי זה מנוגד לחוק. ומדובר בתעשייה האווירית, ברפא"ל, בכל חברות הדלק. גם בהסתדרות זה קרה; "שיכון עובדים", "בינוי ופיתוח", חברת האחזקה של "שיכון עובדים". המעבידים רוצים להעביר הרבה כספים לקרנות הפנסיה, להסדיר הסדרי פרישה מוקדמת, האוצר אומר: לא, זה מנוגד לחוק.

אותו אוצר, שיודע שעל-פי החוק אסור להעביר כספים כאלה, בא היום ובדברי ההסבר להצעת החוק ובהסברים בוועדת הכספים מנסה לומר לנו: רבותי, תהיה התמוטטות, כספים יעברו – כשהוא במכתבים שלו אוסר את זה. אז מה הסיפורים הללו?

והרי אנחנו יודעים שהסובסידיה מוגבלת רק ל-18% למשכורת של כל אדם, ולעצמאים יש תקרה. זאת אומרת, נפח הסובסידיה מוגבל. מספר הפנסיונרים מוגבל. זה שוק קשוח, ההיקף ידוע, ולא חשוב היכן נמצאים.

אני רוצה לומר, שבחוק זה האוצר בא אלינו ואומר להגן על הקרנות, לא על הפנסיונרים. אני מבדיל בין הפנסיונרים ובין הקרנות. האוצר מגן על הקרנות. הוא רוצה את טובתם של הפנסיונרים, אבל הוא כבול, הוא לא יכול. אבל על מה הוא מגן למעשה? הוא מגן על קרנות הפנסיה של ההסתדרות, שבמשך עשרות שנים, גברתי היושבת-ראש, לא נתנו דוחות לעצמן. קרנות פנסיה, שבהן מאות אלפי חוסכים – נו שיבוא משהו מהמשיבים ויגיד לי מתי היא הגישה דוח?

חבר הכנסת חיים אורון מתחרה על תפקיד מזכ"ל ההסתדרות. אני מניח שהוא לא מרוצה מהמזכב הקיים, אחרת הוא לא היה מתחרה על התפקיד. נו, שיבוא משהו ויגיד לי מתי קיבלו דוח על מה שנעשה בקרנות, מתי הכניסו להנהלת הקרנות אנשים שהם לא מאנשי שלומנו האמינים ביותר, מי קיבל דוח, מי יודע מה נעשה שם – דוח אמיתי, לא חפוף.

אתם יודעים שההסתדרות מחייבת את הקרנות לתת לה כספים להוצאות מינהליות שונות? אתם יודעים שהעלות של ניהול קרן פנסיה היא פי חמישה מהוצאות ניהול של קרן פרטית? הגנה על אי-יעילות.

אומרים לנו אותו נימוק: קופות הגמל יתרוקנו. אבל מי מבקש את הרשיונות, שהחוק הזה בא לחסום אותם? מבקשות את זה קרנות שהן בבעלות הבנקים. הבנקים חולשים עליהן. אז הבנקים שחולשים על קופות הגמל, באים לבקש רשיונות לקרנות פנסיה, שהם הבעלים שלהן, כדי להרוס את קופות הגמל שהם הבעלים שלהן? יש בזה היגיון? יש בזה היגיון שחברה, שנתונה תחת מרות בנק, תחת הגג של בנק, קופת גמל באה לבקש רשיון לקרן פנסיה, ובאותו זמן יש איום שהכספים יברחו ממנה עצמה? כל כך הרבה סתירות בעמדת האוצר.

אומרים שהיום, אם ייתנו אישור לקרנות חדשות, שיש בהן ריבית מסובסדת, אזי אנשים יברחו מקרנות הפנסיה לקרנות החדשות. נו, תגידו לי, הציבור השקול, האם הוא ילך למסלול שכל הזמן מכריזים שהולכת להיות בו רפורמה ויורידו את הסובסידיה? מה אומר לנו האוצר כל הזמן? אני לא מאמין לו, אבל את זה אומר האוצר. האוצר אומר: אני רוצה הוראת שעה – והרוב בוועדת הכספים תומך בו – כי עוד מעט תהיה רפורמה. מה זו רפורמה? יורידו את הריבית המסובסדת, את הריבית הגדולה. אז משהו חושב שתחת האיום הזה תהיה בריחה המונית של עשרות מיליארדים לקרנות החדשות, שיש בהן סכנה שיורידו את הסבסוד? אבל מה לא עושים, איזה נימוקים לא מביאים, כדי להגן על הקרנות; לא על הפנסיונרים, על הקרנות.

ועכשיו, מדוע צריך רפורמה אמיתית, שהאוצר במכתב למבקר המדינה אומר: היא לא תהיה. כך אומר האוצר במכתב למבקר המדינה: "יש ניגודי אינטרסים ברורים בין ההסתדרות לקופות". יש זהות בעלות וזהות פעולה, אבל ניגודי אינטרסים ברורים.

הנה, פרסומים שלא הוכחו אומרים: קופת-חולים לא העבירה בשעתה 100 מיליון שקל לקרן הפנסיה המרכזית של ההסתדרות, שחברים בה 80,000 עובדים, כספים שנוכו מהעובדים. מה אמר על זה חיים הברפלד, מזכיר ההסתדרות? הוא אמר: "זו עבירה לא סימפתית". באמת, עבירה לא סימפתית. כלומר, אנחנו יודעים, וזה קורה, שמפעלי ההסתדרות היו בבעיות. גם היום הם בבעיות. המפעלים האלה מורידים כספים משכר העובדים לקרנות הפנסיה. טוב, אי-אפשר לצבור חובות למס הכנסה, כי זו עבירה פלילית. אי-אפשר להפסיק לשלם כספים לספקים, משום שהספקים יפסיקו לתת סחורה. אז מה עושים? לא מעבירים כספים לקרנות הפנסיה, זה במשפחה. אבל מה פירוש שלא מעבירים כספים לקרנות הפנסיה? כאשר מפעלי ההסתדרות לא מעבירים כספים לקרנות הפנסיה, וכאן מדובר במקרה אחד של 100 מיליון שקל, שעליו אומר חיים הברפלד "לא סימפתית" – משמעות הדבר שקרן הפנסיה לא יכולה לקחת את הכספים האלה, לקנות בהם איגרות חוב ולקבל ריבית, וכך נוצר גירעון באותו תחום. נו, ייתכן שיהיה מצב כזה? זה ניגוד אינטרסים. צריכה להיות הפרדה.

מבקרת המדינה אומרת: "להסתדרות על זרועותיה השונות מעורבות עמוקה בפעילותן של קרנות הפנסיה שלה". במה עוד מתבטאת המעורבות? להסתדרות יש זכויות מיוחדות באספה ובמועצה של כל קרנות הפנסיה שלה. להסתדרות יש הזכות לקבל החלטות על דרך ניהולה של הקרן ושינוי תקנותיה הנוגעות לזכויות העמיתים. זכות מוחלטת. היום אתה מקבל לפי שיטת הממוצעים, מחר לפי שיטת שלוש השנים, כל פעם שיטה אחרת. נדבר עוד על זה.

להסתדרות יש עוד כוח בכך שהיא מכוונת עובדים ומפעלים לקרן פנסיה מסוימת, במסגרת הסכמים קיבוציים, צווי הרחבה, ועל-פי החלטה של ועדת שיוך. לא העובד מחליט לאיזו קרן פנסיה הוא ילך. יש הסכמים קיבוציים. יש ועדת שיוך, היא משייכת.

יש להסתדרות מעורבות בכך שהיא עושה ופועלת לאיחוד הקרנות, אף שיש התנגדות של קבוצות מבוטחים, אנשים שחסכו עשרות שנים והם מתנגדים שיהיה איחוד של הקרנות.

מה עוד היא עושה, ההסתדרות? היא מקבלת החלטות בנושא השקעת כספים המצטברים בקרנות. הקרנות עשו עסקאות עם תאגידים הקשורים לחברת העובדים. מקצתן השקעות בלי תנאי הצמדה, שגרמו לקרנות הפסדים בהיקף ניכר.

### **עובדיה עלי (הליכוד):**

באיזה היקף, אדוני?

### **אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

באיזה היקף? תהיה כאן לסעיפים הבאים, אני עומד להראות כיצד ההסתדרות – – –

### **עובדיה עלי (הליכוד):**

מה הגירעון האקטוארי של קרנות הפנסיה, וממה הוא נגרם?

### **אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

בקרנות האלה, חבר הכנסת עובדיה עלי, 35 מיליארד שקל, לפי גרסה אחת, ו-27 מיליארד שקל, לפי גרסה שנייה, אבל הגירעונות האלה הם לא רק תוצאה של חישובים לא נכונים, זו תוצאה של הזנחה של שנים, של העדפת קבוצות. אם תישאר כאן, תשמע מקרים איך הכניסו 40 מנהלים עובדי ההסתדרות לקרנות פנסיה, בתנאים מיוחדים, וזה הגדיל את הגירעון האקטוארי, חבר הכנסת עובדיה עלי, ב-40 מיליון שקל. 40 מנהלים הוכנסו – מה, מהשמים? מהשמים, מארץ ומהיקום, כשבאים וזועקים על גירעונות, וצריך לתת רק 1,000 שקל פנסיה, ועכשיו מצדדים אולי בהפחתת הפנסיה המזערית הזאת. הכניסו 40 מנהלים, שחור על גבי לבן.

כל מה שאני אומר – פרוטוקול שחור על גבי לבן. למדתי את הנושא הזה שבועות, כי זה מציק לי. ואני מצטער שבשעה מאוחרת כזאת כולם צריכים להיות כאן. אבל אני התריתי ואמרתי למזכירות יותר מפעם אחת: אל תעמידו את הנושא בשעה מאוחרת בלילה, זה יהיה דיון של שעות. אני מצטער מאוד שאני מרתק כאן אולי עובדים, שאולי טוב שיהיו עכשיו בבתיהם, אבל זה נושא שהציבור חייב לדעת אותו.

אתה יודע מה עוד עושה ההסתדרות? מה הזכויות שלה? אתה יודע איזה מעמד יש להסתדרות בקרן? תשמע, תשמע עוד משפט אחד. על-פי תקנון ההתאגדות של "מבטחים" ושל קרן הגמלאות

המרכזית, יש בקרן הזאת שני סוגי חברים: חבר תמידי אחד, שהוא חברת העובדים, הוא חבר תמידי, זאת חברת העובדים, וחברים רגילים, פנסיונרים שהם כל המבוטחים.

מה הזכויות של החבר התמידי, שזו חברת העובדים? לחבר התמידי מוקנות הזכויות המיוחדות האלה: בכל אספה יש לו זכות הצבעה שווה לזו של כל כלל החברים בפנסיה. יש 80,000 חברים בקרן הפנסיה, הם באים להצביע, נניח באחת – – –

#### **עובדיה עלי (הליכוד):**

יש 600,000 חברים.

#### **אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

לא, אני מדבר על קרן פנסיה. יש שם חבר תמידי אחד, זה ההסתדרות, חברת העובדים, ויש כל השאר.

#### **עובדיה עלי (הליכוד):**

בזכות ההצבעה שלו?

#### **אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

לחבר התמידי הזה יש זכות של 50% – זו חברת העובדים. בכל אספה יש לו זכות הצבעה שווה לזו של כלל החברים המשתתפים בהצבעה. יש לו זכות למנות את חברי מועצת הקרן וההנהלה, על-פי התקנות. כלומר, יש 80,000 חברים בקרן פנסיה. המנהלים שלהם זה חבר תמידי אחד, חברת העובדים, זו האספה הכללית, וכל השאר. החבר התמידי, דהיינו חברת העובדים, יש לה זכות למנות את המנהלים. זה המצב. זה 50 שנה איש לא נכנס לשם, איש לא יודע מה קורה שם. אנחנו יודעים מה קורה שם – 1,000 שקל בחודש, 800 שקל בחודש, זה מה שקורה שם.

#### **עובדיה עלי (הליכוד):**

מה זה 1,000 שקל?

#### **אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

זו הפנסיה.

**עובדיה עלי (הליכוד):**

זו כל הפנסיה?

**אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

נו, מה? חבר הכנסת חיים אורון, שעמד כאן על הבמה, שמתמודד עם מזכיר ההסתדרות, אמר: אריאל, אתם נלחמים באנשים שמקבלים 700 עד 1,000 שקל פנסיה.

**חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

וכמה הם מקבלים?

**אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

מה שאמרת.

**חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

אז אתה מציע להוריד להם?

**אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

לא. אדוני – – –

**חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

– – – כי אתם מרמים – – –

**אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

אדוני, אני מבין שבאת כי אמרו לך. אני יודע מדוע באת.

**חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

באתי כדי שתגמור ואתחיל לענות.

**אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

אני אגיד לך למה באת. אמרת: אני לא נמצא כאן. אחר כך מישוהו סיפר לך שכל הזמן מעלים כאן עובדות, ואתה בא להפריע לי.

**חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

אריאל, שלא יעלה לך הדם לראש. אף אחד לא דיבר עליך. באתי לראות מתי אתה מסיים, זה הכול.

**אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

בבקשה, יש לך עוד כמה רגעים. הדם לא עולה לי לראש.

**חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

לא יעלה לך הדם לראש, אמרו לך.

**אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

בבקשה, נמשיך. אני רואה כאן תגבורת.

אז הוא ממנה את חברי מועצת הקרן וההנהלה. חברי הקרן – – –

**עובדיה עלי (הליכוד):**

בכל זאת, נגרם גירעון כזה אדיר, הכול בגלל ניהול כושל?

### אריאל ויינשטיין (הליכוד):

לא. אנחנו אמרנו, בדמוקרטיה – – –

### עובדיה עלי (הליכוד):

הרי בסופו של דבר הם מקבלים הטבה בלתי רגילה בכך שעל איגרות החוב של המדינה הם מקבלים תשואה של 5.5%, כאשר קופות הגמל האחרות של הבנקים מקבלות 3%. 2.5% כפול 40 מיליארד שקל – זו הטבה של מיליארד שקל מדי שנה, ובכל זאת יש גירעון.

### אריאל ויינשטיין (הליכוד):

כסף טוב. נכון. אני אגיד לך למה. חברי הכנסת גדעון שגיא ועמנואל זיסמן יודעים שאנחנו טענו תמיד ששלטון של 30 שנה צריך להחליף אותו. לכן רצינו להחליף את שלטון המערך-מפא"י, והצלחנו. והם באו ואמרו: הליכוד שולט יותר מדי זמן, מינויים פוליטיים, צריך להחליף אותו. בקרנות הפנסיה – חברי הכנסת גדעון שגיא ועמנואל זיסמן הם פעילים מאוד בהסתדרות, תשאל אותם – – –

### עובדיה עלי (הליכוד):

חבר הכנסת זיסמן?

### אריאל ויינשטיין (הליכוד):

פעילים מאוד. עמנואל זיסמן בירושלים, במערכת המפלגתית, אתה ירושלים, אני יודע. אבל אתם יודעים מה, בלי מחמאות, העניין יותר מדי רציני – – –

### גדעון שגיא (העבודה):

אני פעיל בהסתדרות. אבל תשיב לחבר הכנסת עובדיה עלי מדוע יש גירעון.

### אריאל ויינשטיין (הליכוד):

מייד אשיב. כשיש לך מערכת שבמשך 50 שנה לא נתונה לביקורת, אף שהיא משקיעה כספים בהפסדים אדירים, והיא מתבקשת להחזיר את הכספים לקרנות, והיא לא מחזירה ומצפצפת – – –

**גדעון שגיא (העבודה):**

איפה היא משקיעה? היא משקיעה בהפסדים? חבר הכנסת עלי אומר שיש קרנות ייעודיות.

**אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

כן. לא, היא מקבלת ריבית. הוא אומר שמקבלים ריבית מסובסדת על איגרות חוב. אבל יש חלק מהכספים שמושקעים במניות, במפעלי חברת העובדים ובאיגרות חוב שהושקעו. אדוני, אני חושב –

--

**גדעון שגיא (העבודה):**

סכום זניח.

**אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

לא, לחלוטין לא זניח. אנחנו הולכים על -- --

**גדעון שגיא (העבודה):**

הסיבה היתה, שמבוטח שהגיע מחוץ-לארץ כעולה חדש לפני עשר שנים מקבל 30% פנסיה -- --

**אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

אני אמשיך. הזמן שלי מוגבל היום -- --

**עמנואל זיסמן (העבודה):**

השאלה של חבר הכנסת עלי היתה אם זה היה ניהול כושל, ולא ענית.

**אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

אני יודע. חבר הכנסת עובדיה עלי, אני צמוד למה שאני רוצה לומר, אחר כך אתם תאמרו את דבריכם. החבר התמידי, דהיינו חברת העובדים ששולטת על הקרנות, רשאית בהודעה בכתב לבטל כל מינוי ולמנות אחר במקומו. זו שליטה טוטלית. לגבי חברות ציבוריות אני העברתי חוק, שכל חברה שהמניות של הציבור מושקעות בה צריך שיהיה בה דירקטור מקרב הציבור.

#### **עובדיה עלי (הליכוד):**

דמ"צ.

#### **אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

דמ"צים. שם אין דירקטורים מקרב הציבור; לא מקרב הפנסיונרים, גם לא מקרב מפלגות אחרות, גם לא מקרב אנשים בהסתדרות שלא שייכים למערכת הפנימית שיודעת מה קורה שם. זאת הבעיה. ולכן, המדינה נותנת סובסידיה – – –

#### **גדעון שגיא (העבודה):**

הקרנות מורכבות – – –

#### **אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

אני לא שומע. תרשה לי, אתה אומר למה אני מעלה את זה. המדינה שנותנת סובסידיה כזאת, צריך שיהיה לה גם SAY. לכן אני מעלה את הדברים האלה.

#### **עובדיה עלי (הליכוד):**

SAY? אין מלה בעברית?

#### **אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

יש לנו מצב – – –

#### **היו"ר ע' מאור:**

חבר הכנסת ויינשטיין, זמנך – 45 דקות – תם. תודה.

חבר הכנסת חיים אורון, בשם ועדת הכספים, ישיב על ההסתייגויות, בבקשה.

**עובדיה עלי (הליכוד):**

חבר הכנסת ויינשטיין, סיימת?

**אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

רק את ההסתייגויות לסעיף 1.

**היו"ר ע' מאור:**

תשע הסתייגויות.

בבקשה, חבר הכנסת אורון.

**חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

אני חושב שהפעם אני אעמוד על הדוכן ואני אסתכל. היות שלא מדברים על החוק אין לי מה לענות. אנחנו נחכה שיעברו חמש דקות ונצביע.

**היו"ר ע' מאור:**

צריך לחכות רק שלוש דקות.

**חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

שלוש דקות ונצביע.

**עובדיה עלי (הליכוד):**

גימיק מוצלח. לא דיברת על הגירעון, לא דיברת על ההסתדרות – – –

**חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

— — —

**אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

אבקש לחכות חמש דקות עד ההצבעה.

**היו"ר ע' מאור:**

חברי הכנסת, יש לנו עוד שתי דקות בשביל להיות בסדר עם הנוהל. אז נחכה שתי דקות לצלצול, ונעבור להצבעה על ההסתייגויות לסעיף 1, ולאחר מכן על הסעיף עצמו.

יש עוד דקה-וחצי להצבעה.

חבר הכנסת אריאל ויינשטיין, האם ניתן יהיה להצביע על כל סעיף, לרבות על החלופין וחלופי חלופין?

**אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

על הסעיף שדיברתי עליו.

**היו"ר ע' מאור:**

אני שואלת על כולם. אני צריכה הנחיה ממישהו. יש הרבה הסתייגויות שיש להן הסתייגות למסתייג, ואחר כך לחלופין או לחלופי חלופין.

**אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

על אותו סעיף.

## היו"ר ע' מאור:

בסדר, תודה.

## חיים אורון (בשם ועדת הכספים):

אפשר להצביע.

## היו"ר ע' מאור:

יש לנו עוד חצי דקה. נחכה ונצביע על-פי הנוהל המסודר.

חברי הכנסת אנחנו עוברים להצבעה על סעיף 1 – הסתייגותו של חבר הכנסת דן תיכון להגדרת "איגרות חוב מיועדות", בבקשה.

הצבעה מס' 75

בעד התיקון של חבר הכנסת ד' תיכון לסעיף 1 – 1

נגד – 6

נמנעים – אין

התיקון של חבר הכנסת ד' תיכון לסעיף 1 לא נתקבל.

## היו"ר ע' מאור:

שישה נגד, אחד בעד, ההסתייגות הוסרה.

הסתייגותו של חבר הכנסת אריאל ויינשטיין לאותו סעיף ולאותה הגדרה, בבקשה.

הצבעה מס' 76

בעד התיקון של חבר הכנסת א' ויינשטיין לסעיף 1 – 6

נגד – 3

נמנעים – אין

התיקון של חבר הכנסת א' ויינשטיין לסעיף 1 לא נתקבל.

**היו"ר ע' מאור:**

שישה נגד, שלושה בעד, ההסתייגות הוסרה.

אנו עוברים להצבעה על הסתייגותו של חבר הכנסת אורון.

**חיים אורון (מרצ):**

הסרתי אותה.

**היו"ר ע' מאור:**

אנו עוברים להצבעה על הסתייגותו של חבר הכנסת סילבן שלום לסעיף 1, להגדרת "איגרות חוב מיועדות".

הצבעה מס' 77

בעד התיקון של חבר הכנסת ס' שלום לסעיף 1 – 3

נגד – 6

נמנעים – אין

התיקון של חבר הכנסת ס' שלום לסעיף 1 לא נתקבל.

**היו"ר ע' מאור:**

אנו עוברים להצבעה על ההסתייגות לחלופין של חבר הכנסת סילבן שלום להגדרת "איגרות חוב מיועדות".

הצבעה מס' 78

בעד התיקון לחלופין של חבר הכנסת ס' שלום לסעיף 1 – 2

נגד – 8

נמנעים – אין

התיקון לחלופין של חבר הכנסת ס' שלום לסעיף 1 לא נתקבל.

**היו"ר ע' מאור:**

אנו עוברים להצבעה על ההסתייגות של קבוצת איתן לסעיף 1, להגדרת "איגרות חוב מיועדות".

הצבעה מס' 79

בעד התיקון של קבוצת איתן לסעיף 1 – 2

נגד – 8

נמנעים – אין

התיקון של קבוצת איתן לסעיף 1 לא נתקבל.

**היו"ר ע' מאור:**

אנו עוברים להצבעה על ההסתייגויות להגדרת "תקנות קופות גמל". להגדרה זו הסתייגות של חבר הכנסת סילבן שלום.

הצבעה מס' 80

בעד התיקון של חבר הכנסת ס' שלום לסעיף 1 – 2

נגד – 9

נמנעים – אין

התיקון של חבר הכנסת ס' שלום לסעיף 1 לא נתקבל.

**היו"ר ע' מאור:**

לחבר הכנסת סילבן שלום הסתייגות לחלופין להגדרה. אנו עוברים להצבעה.

הצבעה מס' 81

בעד התיקון לחלופין של חבר הכנסת ס' שלום לסעיף 1 – 2

נגד – 9

נמנעים – אין

התיקון לחלופין של חבר הכנסת ס' שלום לסעיף 1 לא נתקבל.

**היו"ר ע' מאור:**

לאותה הגדרה – הסתייגות של חבר הכנסת חיים אורון.

**חיים אורון (מרצ):**

אני מסיר את כל ההסתייגויות.

**היו"ר ע' מאור:**

אנו עוברים להסתייגות להגדרת "קופת גמל לקצבה". להגדרה זו הסתייגות של חבר הכנסת סילבן שלום.

## הצבעה מס' 82

בעד התיקון של חבר הכנסת ס' שלום לסעיף 1 – 2

נגד – 8

נמנעים – אין

התיקון של חבר הכנסת ס' שלום לסעיף 1 לא נתקבל.

**אליהו בן-מנחם (העבודה):**

אני מציע לעבור להצבעה ידנית.

**היו"ר ע' מאור:**

חברי הכנסת, האם יש הסכמה להצבעה ידנית?

**עובדיה עלי (הליכוד):**

לא.

**היו"ר ע' מאור:**

אנחנו ממשיכים בהצבעה אלקטרונית. לחבר הכנסת סילבן שלום הסתייגות לחלופין להגדרת "קופת גמל לקצבה".

## הצבעה מס' 83

בעד התיקון לחלופין של חבר הכנסת ס' שלום לסעיף 1 – 2

נגד – 9

נמנעים – אין

התיקון לחלופין של חבר הכנסת ס' שלום לסעיף 1 לא נתקבל.

#### **היו"ר ע' מאור:**

אנחנו עוברים להסתייגויות להגדרת "קרן פנסיה". להגדרה זו הסתייגות של חבר הכנסת דן תיכון.

הצבעה מס' 84

בעד התיקון של חבר הכנסת ד' תיכון לסעיף 1 – 2

נגד – 9

נמנעים – אין

התיקון של חבר הכנסת ד' תיכון לסעיף 1 לא נתקבל.

#### **היו"ר ע' מאור:**

אנו עוברים להסתייגותו של חבר הכנסת אריאל ויינשטיין.

הצבעה מס' 85

בעד התיקון של חבר הכנסת א' ויינשטיין לסעיף 1 – 2

נגד – 9

נמנעים – אין

התיקון של חבר הכנסת א' ויינשטיין לסעיף 1 לא נתקבל.

### היו"ר ע' מאור:

אנחנו עוברים להסתייגותו של חבר הכנסת סילבן שלום לסעיף 1.

הצבעה מס' 86

בעד התיקון של חבר הכנסת ס' שלום לסעיף 1 – 2

נגד – 9

נמנעים – אין

התיקון של חבר הכנסת ס' שלום לסעיף 1 לא נתקבל.

### היו"ר ע' מאור:

אנחנו עוברים להסתייגות לחלופין של חבר הכנסת סילבן שלום להגדרת "קרן פנסיה".

הצבעה מס' 87

בעד התיקון לחלופין של חבר הכנסת ס' שלום לסעיף 1 – 2

נגד – 9

נמנעים – אין

התיקון לחלופין של חבר הכנסת ס' שלום לסעיף 1 לא נתקבל.

### היו"ר ע' מאור:

אנו עוברים לעמוד 5, להסתייגות להגדרת "קרן זכויות". להגדרה זו הסתייגות של חבר הכנסת אריאל ויינשטיין.

הצבעה מס' 88

בעד התיקון של חבר הכנסת א' ויינשטיין לסעיף 1 – 2

נגד – 9

נמנעים – אין

התיקון של חבר הכנסת א' ויינשטיין לסעיף 1 לא נתקבל.

### היו"ר ע' מאור:

אנחנו עוברים להסתייגות לחלופין של חבר הכנסת ויינשטיין לאותה הגדרה.

הצבעה מס' 89

בעד התיקון לחלופין של חבר הכנסת א' ויינשטיין לסעיף 1 – 3

נגד – 9

נמנעים – אין

התיקון לחלופין של חבר הכנסת א' ויינשטיין לסעיף 1 לא נתקבל.

### היו"ר ע' מאור:

אנחנו עוברים להסתייגות של חבר הכנסת סילבן שלום להגדרת "קרן זכויות".

הצבעה מס' 90

בעד התיקון של חבר הכנסת ס' שלום לסעיף 1 – 3

נגד – 9

נמנעים – אין

התיקון של חבר הכנסת ס' שלום לסעיף 1 לא נתקבל.

### היו"ר ע' מאור:

אנו עוברים להסתייגות לחלופין של חבר הכנסת סילבן שלום להגדרת "קרן זכויות".

הצבעה מס' 91

בעד התיקון לחלופין של חבר הכנסת ס' שלום לסעיף 1 – 3

נגד – 9

נמנעים – אין

התיקון לחלופין של חבר הכנסת ס' שלום לסעיף 1 לא נתקבל.

### היו"ר ע' מאור:

לאותה הגדרה הסתייגות של חבר הכנסת אלי גולדשמידט.

הצבעה מס' 92

בעד התיקון של חבר הכנסת א' גולדשמידט לסעיף 1 – 1

נגד – 10

נמנעים – 1

התיקון של חבר הכנסת א' גולדשמידט לסעיף 1 לא נתקבל.

### היו"ר ע' מאור:

אנחנו עוברים להצבעה על ההסתייגות של קבוצת איתן להגדרת "קרן זכויות".

### הצבעה מס' 93

בעד התיקון של קבוצת איתן לסעיף 1 – 3

נגד – 6

נמנעים – אין

התיקון של קבוצת איתן לסעיף 1 לא נתקבל.

### היו"ר ע' מאור:

אנחנו עוברים להצבעה על ההסתייגויות להגדרת "היום הקובע". להגדרה זו הסתייגות של חבר הכנסת דן תיכון.

### הצבעה מס' 94

בעד התיקון של חבר הכנסת ד' תיכון לסעיף 1 – 3

נגד – 9

נמנעים – אין

התיקון של חבר הכנסת ד' תיכון לסעיף 1 לא נתקבל.

### היו"ר ע' מאור:

אנחנו עוברים לעמוד 6, להסתייגות של חבר הכנסת אריאל ויינשטיין להגדרת "היום הקובע".

### הצבעה מס' 95

בעד התיקון של חבר הכנסת א' ויינשטיין לסעיף 1 – 3

נגד – 9

נמנעים – אין

התיקון של חבר הכנסת א' ויינשטיין לסעיף 1 לא נתקבל.

### היו"ר ע' מאור:

אנחנו מצביעים על ההסתייגות לחלופין של חבר הכנסת ויינשטיין.

הצבעה מס' 96

בעד התיקון לחלופין של חבר הכנסת א' ויינשטיין לסעיף 1 – 2

נגד – 9

נמנעים – אין

התיקון לחלופין של חבר הכנסת א' ויינשטיין לסעיף 1 לא נתקבל.

### היו"ר ע' מאור:

אנחנו עוברים להצבעה על הסתייגות נוספת לחלופין של חבר הכנסת אריאל ויינשטיין להגדרת "היום הקובע".

הצבעה מס' 97

בעד התיקון לחלופין של חבר הכנסת א' ויינשטיין לסעיף 1 – 2

נגד – 8

נמנעים – אין

התיקון לחלופין של חבר הכנסת א' ויינשטיין לסעיף 1 לא נתקבל.

### היו"ר ע' מאור:

יש עוד הסתייגות לחלופין של חבר הכנסת ויינשטיין לאותה הגדרה.

הצבעה מס' 98

בעד התיקון לחלופין של חבר הכנסת א' ויינשטיין לסעיף 1 – 2

נגד – 8

נמנעים – אין

התיקון לחלופין של חבר הכנסת א' ויינשטיין לסעיף 1 לא נתקבל.

**היו"ר ע' מאור:**

אנחנו עוברים להסתייגותו של חבר הכנסת סילבן שלום לאותה הגדרה.

הצבעה מס' 99

בעד התיקון של חבר הכנסת ס' שלום לסעיף 1 – 3

נגד – 9

נמנעים – אין

התיקון של חבר הכנסת ס' שלום לסעיף 1 לא נתקבל.

**היו"ר ע' מאור:**

אנחנו עוברים להסתייגות של קבוצת איתן להגדרת "היום הקובע".

הצבעה מס' 100

בעד התיקון של קבוצת איתן לסעיף 1 – 3

נגד – 10

נמנעים – אין

התיקון של קבוצת איתן לסעיף 1 לא נתקבל.

### היו"ר ע' מאור:

אנחנו עוברים להסתייגות לחלופין של קבוצת איתן להגדרת "היום הקובע".

הצבעה מס' 101

בעד התיקון לחלופין של קבוצת איתן לסעיף 1 – 2

נגד – 10

נמנעים – 1

התיקון לחלופין של קבוצת איתן לסעיף 1 לא נתקבל.

### היו"ר ע' מאור:

אנחנו עוברים לעוד הסתייגות לחלופין של קבוצת איתן להגדרת "היום הקובע".

הצבעה מס' 102

בעד התיקון לחלופין של קבוצת איתן לסעיף 1 – 1

נגד – 10

נמנעים – 2

התיקון לחלופין של קבוצת איתן לסעיף 1 לא נתקבל.

### היו"ר ע' מאור:

אנחנו עוברים להסתייגות לחלופין האחרונה, של קבוצת איתן, בבקשה.

הצבעה מס' 103

בעד התיקון לחלופין של קבוצת איתן לסעיף 1 – 1

נגד – 8

נמנעים – 2

התיקון לחלופין של קבוצת איתן לסעיף 1 לא נתקבל.

### היו"ר ע' מאור:

שמונה מתנגדים, אחד תומך, שני נמנעים, ההסתייגות הוסרה.

ההסתייגות האחרונה, של חבר הכנסת אלי גולדשמידט, בבקשה.

הצבעה מס' 104

בעד התיקון של חבר הכנסת א' גולדשמידט לסעיף 1 – 1

נגד – 11

נמנעים – אין

התיקון של חבר הכנסת א' גולדשמידט לסעיף 1 לא נתקבל.

### היו"ר ע' מאור:

11 נגד, אחד בעד, ללא נמנעים, ההסתייגות הוסרה.

אם כן, חברי הכנסת, אני קובעת שכל ההסתייגויות לסעיף 1 הוסרו, ואנחנו עוברים לאישור סעיף 1, כהצעת הוועדה. בבקשה.

הצבעה מס' 105

בעד סעיף 1, כהצעת הוועדה – 10

נגד – 2

נמנעים – אין

סעיף 1, כהצעת הוועדה, נתקבל.

**היו"ר ע' מאור:**

עשרה בעד, שני מתנגדים, ללא נמנעים, אני קובעת שסעיף 1 אושר כהצעת הוועדה.

אם כן, חברי הכנסת, אנחנו עוברים להמשך הדיון. אני מזמינה את חבר הכנסת דן תיכון – איננו. חבר הכנסת חיים אורון – – –

**חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

אני מענה בסוף.

**היו"ר ע' מאור:**

עונה בסוף. חבר הכנסת אריאל ויינשטיין, בבקשה.

**חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

כמה נשארו לו?

**היו"ר ע' מאור:**

### אריאל ויינשטיין (הליכוד):

אני רוצה, גברתי היושבת-ראש, להיענות לאתגר של חבר הכנסת חיים אורון ולשאול אותו, מדוע בדוח מבקר המדינה כתוב, שמאמצע שנת 1992 האוצר מאשר הקמתן של קרנות חדשות אך ורק על בסיס של איזון אקטוארי בקבלת עמיתים? אם האוצר אומר למבקר המדינה, שהוא מאשר קרנות על בסיס איזון אקטוארי, איזו סכנה יש היום? מדוע אז אפשר היה לאשר והיום פתאום אי-אפשר? מה, אז לא היתה אפשרות של בריחה? אז לא היתה אפשרות של סכנה?

האוצר מודה שהוא מאשר הקמתן של קרנות חדשות. אם הוא מאשר הקמתן של קרנות חדשות על בסיס של איזון אקטוארי, משמעות הדבר שאין כל פגם של סכנה למשק בכך, שאין סכנה לקרנות הפנסיה ההסתדרותיות. אז באים ומספרים לנו היום, שהכול יתמוטט אם נאשר קרנות חדשות? הכול יתמוטט, אומרים לנו.

מה עוד אומר המבקר? – משום שיש אילוץ להיכנס לקרנות הגירעוניות, בגלל צווי ההרחבה וההסכמים הקיבוציים, עובדים רבים לא יכולים להצטרף לקרנות האלה, והם נאלצים להצטרף לקרנות הגירעוניות.

יוצא שהמבקר אומר שני דברים. למעשה, הוא אומר שהוא ממוטט את כל יסודות החוק, ועוד האוצר אומר לנו שכל שוק ההון יתמוטט אם לא נקבל את החוק הזה. האוצר אמר למבקר המדינה לפני שנה וחצי: אני מאשר קרנות. שום דבר לא קורה להן. אני מאשר קרנות על בסיס איזון אקטוארי.

יש שקר בדברי ההסבר. זאת כניעה להסתדרות, לא לפנסיונרים. הפנסיונרים ייפגעו מכך. הפנסיונרים ייפגעו מכך שהאוצר ממשיך להיכנע לקרנות, דהיינו להנהלות.

עכשיו אני רוצה לקרוא מה שהבטחתי. זה נראה אבסורדי, איך הדבר לא פורסם עד היום? איך איש לא שם לב לזה? אם כן, אני קורא מלה במלה מדוח שנתי טרי, דוח מס' 43 של מבקר המדינה. מה אומר המבקר? בדוח מבקר ההסתדרות לשנת 1991 צוין, כי קרן "נתיב" הגיעה בעבר להסכם עם 43 מנהלים בשני מוסדות הסתדרותיים, שהיתה להם פוליסת ביטוח מנהלים המאפשרת להם לבחור את מועד תחילת הצטרפותם ל"נתיב". מבקר ההסתדרות העיר, הדבר נעשה ללא תחשיב אקטוארי ולא בהתאם לתקנות "נתיב". לפי אומדן תחשיבי שנעשה על-ידי הביקורת, דהיינו על-ידי מבקר המדינה, עלותה האקטוארית של עסקה זאת בדצמבר 1989 היא כ-40 מיליון שקלים חדשים, דהיינו 43 מנהלים בשני מוסדות הסתדרותיים, שהוכנסו ל"נתיב", עלו בחישוב אקטוארי 40 מיליון שקל חדש.

בתשובה למשרד מבקר המדינה הסבירה הקרן, כי תוצאות החישוב האקטוארי היו כאלה מכיוון שכניסתם של המנהלים היתה לאו דווקא בגילאים צעירים. הם לא שוללים את הממצא שאומר ש-43 מנהלים קיבלו 40 מיליון שקל בחישובים אקטואריים. לא; הם לא אומרים את זה, הם רק מסבירים.

אני יכול לתת, גברתי היושבת-ראש, דוגמאות רבות, אבל אני רוצה לסיים.

## **היו"ר ע' מאור:**

תסיים.

## **אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

יש לי עוד שעות רבות לדבר על הנושא, ואני רוצה שהנושא גם יעודכן. אני יודע שיהיו עוד הזדמנויות רבות, כי האוצר עומד להביא הצעות, תהיינה הצעות חוק פרטיות, ואפשר יהיה להתייחס לדברים. בנושא, שלמדתי אותו במשך שבועות, מתוך עיון בדוחות רבים, בפרוטוקולים של הכנסת ושל ועדות, הגעתי למסקנה שאסור לנו, ככנסת, לשקוט, עד שהנושא הזה יבוא על פתרונו. הוראת השעה היא הטעיה, כי מ-1986 מטעים אותנו, ברפורמה קרבה, וכל פעם, כפי שהוכחתי עד כה, יש לי ממצאים שאני אוכיח אותם בחוקים אחרים – כל ניסיון אמיתי שנעשה לדאוג לפנסיונרים, על-ידי הליכה כנגד הקרנות, נשבר מייד, כי ההסתדרות חזקה יותר מאתנו, חזקה יותר משר האוצר, מכל שר אוצר. תודה רבה.

## **היו"ר ע' מאור:**

תודה רבה. חבר הכנסת אריאל ויינשטיין, מה עם הסתייגויותיך לסעיפים 3 ו-4?

## **אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

אני מסיר אותן.

## **היו"ר ע' מאור:**

אתה מסיר גם אותן. תודה, חבר הכנסת. הוא מוותר על זכות ההנמקה. אם כן, חבר הכנסת אורון, זכות התשובה על כל הסעיפים, ואנחנו עוברים להצבעה מסכמת על כל החוק.

## **חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

גברתי היושבת-ראש, חברי הכנסת, אני מבין שאנחנו ניגשים להצבעה על החוק עד תומו – – –

## **היו"ר ש' וייס:**

אני מקווה.

### **חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

כאשר יושב-ראש הכנסת נוכח כאן, הייתי רוצה להעיר הערה שהערתי אותה במהלכו של הדיון קודם לכן. יש לי הרגשה, שלטובת הדיון ולטובת חברי הכנסת, אנחנו ננהג נכון אם לא נהפוך את כל החקיקה בכנסת למין דיוני תקציב, שבהם ההסתייגויות והנאומים שייכים ולא שייכים – ריטואל שמקובל עלינו כשיש דיוני תקציב.

התפתחה תופעה בשבועות האחרונים, כנראה בהשפעת כוחות עליונים, שמימיים, שהדיונים הללו מקבלים את האופי שהם מקבלים, והתמונה נראית באולם כפי שהיא נראית. חבר הכנסת נואם שעות בפני אולם ריק, וכך מתפתח הדיון.

חבר הכנסת ויינשטיין, אני רוצה להעיר רק שתי הערות – – –

### **היו"ר ש' וייס:**

ידידי חבר הכנסת אורון, אני יכול לפעול במסגרת התקנון. יכול להיות שצריך לחשוב על עבודת הכנסת מחשבה מחודשת.

### **אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

אני רוצה להעיר הערה אחת. בכל הזמן לא היתה מלה אחת שלא דיברתי על הנושאים הקשורים לחוק. – – – יש לי עוד שעה.

### **חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

ראשית, יש לי חמש דקות – – –

### **שרת העבודה והרווחה א' נמיר:**

עוד שעה?

### **חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

לא, לא, זהו. שרת העבודה והרווחה, אנחנו מסיימים עכשיו את ההצבעות על החוק, ואני מדבר עכשיו פשוט בשביל חמש הדקות עד – – –

### **היו"ר ש' וייס:**

גברתי שרת העבודה והרווחה, עוד שאלה והוא ידבר עוד שעה. אני מבקש: בלי שאלות היום.

### **חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

אני רק רוצה להעיר שתי הערות. אמרתי, כשהצגתי את החוק, ואני אומר עכשיו: א. החוק הזה איננו עוסק בקרנות הפנסיה של ההסתדרות; ב. ופה אני רוצה לשאול שאלה מרחיקה לכת יותר. יכול להיות שלא אתה הכתובת, כי הליכוד יש בו פנים רבות. בכל זאת אני שואל, כשאני שומע את ההתקפות שלוחות הרסן שלכם על ההסתדרות: למה אתם ביקשתם שמחר לא תצביע הכנסת הצבעות חשובות? – משום שמחר אתם הולכים כולכם לפתוח את מסע הבחירות של הליכוד להסתדרות.

### **אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

כדי לשנות.

### **חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

מה לשנות? אתם לא מדברים על שום שינוי. אתם מדברים על דבר אחד, אתם מדברים על ההסתדרות כיעד להריסה. איזה שינוי? הרי אתם לא תעזו להגיד לחברי ההסתדרות שאתם רוצים להוריד את הפנסיות, ואתם לא תגידו לחברי ההסתדרות שאתם רוצים לחסל את קופת-חולים. אתם לא מדברים בשתי לשונות, אתם מדברים בבלייל של לשונות. מה שאתם מתכוונים לעשות, רובכם, זה פשוט לחסל את ההסתדרות, כי אתם יודעים שההסתדרות היא אחד ממקורות הכוח הלגיטימיים של החלק הזה של הבית. זה מה שאתם עושים כל הזמן. אז שיהיה לך אומץ לב אזרחי וציבורי לעלות על הדוכן ולהגיד: אני רוצה לחסל את המפלצת הזאת.

### **עובדיה עלי (הליכוד):**

אנחנו לא רוצים.

### **חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

חבר הכנסת עובדיה עלי, אתה לא רוצה, אבל חלק מחבריכם, בטון שבו הם נושאים פה את הנאומים – זה מה שהם מתכוונים.

לכן, בואו ננהל את הוויכוח על ההסתדרות. כאשר אתה אומר – ב-1986 הבטיחו לך, הרי אתה היית מאוד מקורב לשר האוצר לשעבר, איפה הייתם?

**אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

הסברתי.

**חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

לא, אני לא הפרעתי לך.

**אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

הסברתי: להשבית את המשק.

**חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

ידידי, חבר הכנסת ויינשטיין, חלק מכללי המשחק – – –

**אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

אני יודע. הסברתי: להשבית את המשק אחרי ההסכם.

**עמנואל זיסמן (העבודה):**

חמש דקות עברו.

**חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

חבר הכנסת ויינשטיין, מה לעשות, יש יתרון למי שעומד פה ליד המיקרופון. מה לעשות?

**היו"ר ש' וייס:**

לא תמיד.

**חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

לא תמיד, זה נכון.

**היו"ר ש' וייס:**

תאמין לי, יש הרבה יותר יתרונות למי שיושב שם.

**חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

את חמש הדקות צריך לעבור.

הייתם בשלטון ואמרתם: נעשה ונעשה. ראינו מה עשיתם.

**עובדיה עלי (הליכוד):**

בואו נצביע.

**חיים אורון (בשם ועדת הכספים):**

אם אתם מסכימים שנצביע לפני תום חמש דקות – תודה רבה, אנחנו ניגשים להצבעה.

**היו"ר ש' וייס:**

יש הסכמה, אין בעיה.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים עכשיו להצבעות בקריאה שנייה על הצעת חוק קרנות פנסיה (קרנות חדשות) (הוראת שעה), התשנ"ד-1994. אני מפנה אתכם, חברי הכנסת, לסעיף 2. גברתי סגנית המזכיר, עד כאן אושר בקריאה שנייה, נכון?

אם כן, לסעיף 2 יש הסתייגויות. מי תומך בהסתייגות של חבר הכנסת סילבן שלום?

הצבעה מס' 106

בעד התיקון של חבר הכנסת ס' שלום לסעיף 2 – 3

נגד – 9

נמנעים – אין

התיקון של חבר הכנסת ס' שלום לסעיף 2 לא נתקבל.

**היו"ר ש' וייס:**

שלושה תומכים, תשעה מתנגדים, אין נמנעים. אני קובע שההסתייגות נדחתה.

עכשיו – לחלופין. ההצבעה החלה.

הצבעה מס' 107

בעד התיקון לחלופין של חבר הכנסת ס' שלום לסעיף 2 – 3

נגד – 10

נמנעים – אין

התיקון לחלופין של חבר הכנסת ס' שלום לסעיף 2 לא נתקבל.

**היו"ר ש' וייס:**

שלושה תומכים, עשרה מתנגדים, אין נמנעים. ההסתייגות נדחתה.

לסעיף 2, פסקה (א), הסתייגות של חברי הכנסת דן תיכון, סילבן שלום וקבוצת איתן. מי תומך בהסתייגות הזאת?

הצבעה מס' 108

בעד התיקון של חברי הכנסת ד' תיכון, ס' שלום וקבוצת איתן לסעיף 2(א) – 2

נגד – 10

נמנעים – אין

התיקון של חברי הכנסת ד' תיכון, ס' שלום וקבוצת איתן

לסעיף 2(א) לא נתקבל.

**היו"ר ש' וייס:**

שני תומכים, עשרה מתנגדים, אין נמנעים. אני קובע שההסתייגות נדחתה.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים הלאה. תעברו לעמוד 8. הסתייגויות של חבר הכנסת אריאל ויינשטיין, תיקונים (1) ו-(2) יחד. נכון?

**אריאל ויינשטיין (הליכוד):**

נכון.

**היו"ר ש' וייס:**

אני לוחץ על כפתור ההצבעה המהירה.

הצבעה מס' 109

בעד התיקונים של חבר הכנסת א' ויינשטיין לסעיף 2(א) – 3

נגד – 10

נמנעים – אין

התיקונים של חבר הכנסת א' ויינשטיין לסעיף 2(א) לא נתקבלו.

### **היו"ר ש' וייס:**

שלושה תומכים, עשרה מתנגדים, אין נמנעים. אני קובע שההסתייגות נדחתה.

לפסקה (ב) הסתייגות של חברי הכנסת דן תיכון וסילבן שלום. בבקשה.

הצבעה מס' 110

בעד התיקון של חברי הכנסת ד' תיכון וס' שלום לסעיף 2(ב) – 3

נגד – 11

נמנעים – אין

התיקון של חברי הכנסת ד' תיכון וס' שלום לסעיף 2(ב) לא נתקבל.

### **היו"ר ש' וייס:**

שלושה תומכים, 11 מתנגדים, אין נמנעים. ההסתייגות נדחתה.

הסתייגויות של חבר הכנסת אריאל ויינשטיין – (1) ו-(2).

הצבעה מס' 111

בעד התיקונים של חבר הכנסת א' ויינשטיין לסעיף 2(ב) – 2

נגד – 11

נמנעים – 1

התיקונים של חבר הכנסת א' ויינשטיין לסעיף 2(ב) לא נתקבלו.

### **היו"ר ש' וייס:**

שני תומכים, 11 מתנגדים, נמנע אחד. ההסתייגות נדחתה.

אני רוצה לשאול אתכם, חברי הכנסת: אתם מוכנים שנעשה הצבעה ידנית?

### **קריאות:**

כן.

### **היו"ר ש' וייס:**

הסתייגות של חבר הכנסת חיים אורון. מי תומך?

### **חיים אורון (מרצ):**

לא, אני מסיר עד הסוף.

### **היו"ר ש' וייס:**

הסתייגות של קבוצת איתן. מי תומך?

הצבעה

התיקון של קבוצת איתן לסעיף 2(ב) לא נתקבל.

### היו"ר ש' וייס:

ההסתייגות הוסרה.

הסתייגות לחלופין. מי תומך?

הצבעה

התיקון לחלופין של קבוצת איתן לסעיף 2(ב) לא נתקבל.

### היו"ר ש' וייס:

ההסתייגות הוסרה.

לחלופין. מי תומך? מי מתנגד?

הצבעה

התיקון לחלופין של קבוצת איתן לסעיף 2(ב) לא נתקבל.

### היו"ר ש' וייס:

ההסתייגות הוסרה.

לחלופין. מי תומך? מי מתנגד?

הצבעה

התיקון לחלופין של קבוצת איתן לסעיף 2(ב) לא נתקבל.

**היו"ר ש' וייס:**

נא לעבור לעמוד 9, לפסקה (ג), הסתייגות של חבר הכנסת דן תיכון. מי תומך? מי מתנגד?

הצבעה

ההצעה של חבר הכנסת ד' תיכון לסעיף 2(ג) לא נתקבלה.

**היו"ר ש' וייס:**

ההסתייגות הוסרה.

לחבר הכנסת אריאל ויינשטיין הסתייגות. מי תומך? מי מתנגד?

הצבעה

התיקון של חבר הכנסת א' ויינשטיין לסעיף 2(ג) לא נתקבל.

**היו"ר ש' וייס:**

ההסתייגות הוסרה.

חבר הכנסת חיים אורון הסיר את ההסתייגויות.

הסתייגות של חבר הכנסת סילבן שלום. מי תומך? מי מתנגד?

הצבעה

התיקון של חבר הכנסת ס' שלום לסעיף 2(ג) לא נתקבל.

**היו"ר ש' וייס:**

ההסתייגות הוסרה.

הסתייגות של קבוצת איתן. מי תומך? מי מתנגד?

הצבעה

ההצעה של קבוצת איתן לסעיף 2(ג) לא נתקבלה.

**היו"ר ש' וייס:**

ההסתייגות הוסרה.

לחלופין. מי תומך? מי מתנגד?

הצבעה

התיקון לחלופין של קבוצת איתן לסעיף 2(ג) לא נתקבל.

### **היו"ר ש' וייס:**

ההסתייגות הוסרה.

אחרי פסקה (ג), הסתייגות של חבר הכנסת אלי גולדשמידט. מי תומך? מי מתנגד?

הצבעה

ההצעה של חבר הכנסת א' גולדשמידט לסעיף 2, אחרי פסקה (ג), לא נתקבלה.

### **היו"ר ש' וייס:**

ההסתייגות הוסרה.

עכשיו נצביע על סעיף 2, כהצעת הוועדה, אחרי שההסתייגויות לא התקבלו. מי תומך בסעיף 2, כהצעת הוועדה? מי מתנגד?

הצבעה

סעיף 2, כהצעת הוועדה, נתקבל.

### **היו"ר ש' וייס:**

אני קובע שסעיף 2 אושר בקריאה השנייה, כהצעת הוועדה.

אנחנו עוברים עכשיו לעמוד 10, הסתייגויות לסעיף 3. הסתייגות של חבר הכנסת סילבן שלום. מי תומך? מי מתנגד?

הצבעה

התיקון של חבר הכנסת ס' שלום לסעיף 3 לא נתקבל.

**היו"ר ש' וייס:**

ההסתייגות הוסרה.

לחלופין. מי תומך? מי מתנגד?

הצבעה

התיקון לחלופין של חבר הכנסת ס' שלום לסעיף 3 לא נתקבל.

**היו"ר ש' וייס:**

ההסתייגות הוסרה.

הסתייגות של קבוצת איתן. מי תומך? מי מתנגד?

הצבעה

התיקון של קבוצת איתן לסעיף 3 לא נתקבל.

**היו"ר ש' וייס:**

ההסתייגות הוסרה.

חבר הכנסת חים אורון הסיר את ההסתייגות.

הסתייגויות של חבר הכנסת אריאל ויינשטיין. מי תומך? מי מתנגד?

הצבעה

התיקונים של חבר הכנסת א' ויינשטיין לסעיף 3 לא נתקבלו.

**היו"ר ש' וייס:**

ההסתייגויות הוסרו.

לחלופין. מי תומך? מי מתנגד?

הצבעה

התיקון לחלופין של חבר הכנסת א' ויינשטיין לסעיף 3 לא נתקבל.

**היו"ר ש' וייס:**

ההסתייגות הוסרה.

הסתייגות של חבר הכנסת דן תיכון. מי תומך? מי מתנגד?

הצבעה

ההצעה של חבר הכנסת ד' תיכון לסעיף 3 לא נתקבלה.

**היו"ר ש' וייס:**

ההסתייגות הוסרה.

הסתייגות שנייה של חבר הכנסת דן תיכון. מי בעד? מי נגד?

הצבעה

ההצעה של חבר הכנסת ד' תיכון לסעיף 3 לא נתקבלה.

**היו"ר ש' וייס:**

ההסתייגות הוסרה.

לחלופין, מי תומך? מי מתנגד?

הצבעה

התיקון לחלופין של חבר הכנסת ד' תיכון לסעיף 3 לא נתקבל.

**היו"ר ש' וייס:**

ההסתייגות הוסרה.

הסתייגות של חבר הכנסת אלי גולדשמידט. מי תומך? מי מתנגד?

הצבעה

התיקון של חבר הכנסת א' גולדשמידט לסעיף 3 לא נתקבל.

**היו"ר ש' וייס:**

ההסתייגות אושרה.

אנחנו מצביעים עכשיו על סעיף 3 בקריאה שנייה, כהצעת הוועדה, מכיוון שכל ההסתייגויות נדחו. מי תומך בסעיף 3, כהצעת הוועדה? מי מתנגד?

הצבעה

סעיף 3, כהצעת הוועדה, נתקבל.

**היו"ר ש' וייס:**

אני קובע שהסעיף אושר בקריאה שנייה.

אנחנו עוברים עכשיו לסעיף 4, היו עמי בעמוד 11. הסתייגות של קבוצת איתן. מי תומך? מי מתנגד?

הצבעה

התיקון של קבוצת איתן לסעיף 4 לא נתקבל.

**היו"ר ש' וייס:**

ההסתייגות הוסרה.

לחלופין. מי תומך? מי מתנגד?

הצבעה

התיקון לחלופין של קבוצת איתן לסעיף 4 לא נתקבל.

**היו"ר ש' וייס:**

ההסתייגות הוסרה.

שוב לחלופין. מי תומך? מי מתנגד?

הצבעה

התיקון לחלופין של קבוצת איתן לסעיף 4 לא נתקבל.

**היו"ר ש' וייס:**

ההסתייגות הוסרה.

נא לעבור אתי לעמוד הבא, עמוד 12. לחלופין. מי תומך? מי מתנגד?

הצבעה

התיקון לחלופין של קבוצת איתן לסעיף 4 לא נתקבל.

**היו"ר ש' וייס:**

ההסתייגות הוסרה.

לחלופין שוב. מי תומך? מי מתנגד?

הצבעה

התיקון לחלופין של קבוצת איתן לסעיף 4 לא נתקבל.

**היו"ר ש' וייס:**

ההסתייגות הוסרה.

הסתייגות של חבר הכנסת סילבן שלום. מי תומך? מי מתנגד?

הצבעה

התיקון של חבר הכנסת ס' שלום לסעיף 4 לא נתקבל.

**היו"ר ש' וייס:**

ההסתייגות הוסרה.

כל ההסתייגויות של חבר הכנסת חיים אורון יורדות.

הסתייגות של חבר הכנסת אריאל ויינשטיין. מי תומך? מי מתנגד?

הצבעה

התיקון של חבר הכנסת א' ויינשטיין לסעיף 4 לא נתקבל.

**היו"ר ש' וייס:**

ההסתייגות הוסרה.

לחלופין – של חבר הכנסת אריאל ויינשטיין. מי תומך? מי מתנגד?

הצבעה

התיקון לחלופין של חבר הכנסת א' ויינשטיין לסעיף 4 לא נתקבל.

**היו"ר ש' וייס:**

ההסתייגות הוסרה.

בתחתית העמוד – לחלופין. מי תומך? מי מתנגד?

הצבעה

התיקון לחלופין של חבר הכנסת א' ויינשטיין לסעיף 4 לא נתקבל.

**היו"ר ש' וייס:**

ההסתייגות הוסרה.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים לעמוד 13; לחלופין. מי תומך? מי מתנגד?

הצבעה

התיקון לחלופין של חבר הכנסת א' ויינשטיין לסעיף 4 לא נתקבל.

**היו"ר ש' וייס:**

ההסתייגות הוסרה.

לחלופין. מי תומך? מי מתנגד?

הצבעה

התיקון לחלופין של חבר הכנסת א' ויינשטיין לסעיף 4 לא נתקבל.

**היו"ר ש' וייס:**

התיקון הוסר.

הסתייגות של חבר הכנסת דן תיכון. מי תומך? מי מתנגד?

הצבעה

התיקון של חבר הכנסת ד' תיכון לסעיף 4 לא נתקבל.

## היו"ר ש' וייס:

התיקון הוסר.

ההסתייגות של חבר הכנסת אלי גולדשמידט. מי תומך? מי מתנגד?

הצבעה

התיקון של חבר הכנסת א' גולדשמידט לסעיף 4 לא נתקבל.

## היו"ר ש' וייס:

התיקון הוסר. לפיכך, אני מצביע עכשיו בקריאה שנייה על סעיף 4, כהצעת הוועדה, מכיוון שההסתייגויות לא נתקבלו. מי תומך? מי מתנגד?

הצבעה

סעיף 4, כהצעת הוועדה, נתקבל.

## היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, מכיוון שהחוק אושר כדין בקריאה שנייה, בלי הסתייגויות, אני אפילו לא צריך לשאול אם אתם רוצים למשוך אותו. נכון? אשר על כן, אנחנו עוברים להצבעה בקריאה שלישית. הצעת חוק קרנות פנסיה (קרנות חדשות) (הוראת שעה), התשנ"ד-1994, קריאה שלישית ואחרונה. מי תומך, חברי הכנסת, מי מתנגד?

הצבעה מס' 112

בעד החוק – 14

נגד – 2

נמנעים – אין

חוק קרנות פנסיה (קרנות חדשות) (הוראת שעה), התשנ"ד–1994, נתקבל.

### **היו"ר ש' וייס:**

14 תומכים, שני מתנגדים, אין נמנעים. אני קובע, חברי הכנסת, שחוק קרנות פנסיה (קרנות חדשות) (הוראת שעה), התשנ"ד–1994, אושר בקריאה שלישית והפך חוק. תודה רבה.

### **שאלות ותשובות**

### **היו"ר ש' וייס:**

חברי הכנסת, יש לנו שאלות; נסיים אותן ואחר כך נעבור להצעת חוק חובת המכרזים. תאמינו שזה יהיה כל כך מהר, שאין לכם מושג. חברי הכנסת, אני מזמין עכשיו את סגן שר החינוך להשיב על שאלות רגילות. בוא אלינו, בבקשה. אני רואה שהתשובה היא ארוכה, תשיב בעל-פה.

### **סגן שר החינוך, התרבות והספורט מ' גולדמן:**

אני אשיב צ'יק צ'ק.

### **היו"ר ש' וייס:**

צ'יק צ'ק זה לא בעברית.

### **סגן שר החינוך, התרבות והספורט מ' גולדמן:**

מהר מהר, מהר מאוד.

## **רמת ההוראה בחשבון בחינוך היסודי**

חבר הכנסת א' ויינשטיין שאל את שר החינוך, התרבות והספורט ביום י"א באדר התשנ"ד (22 בפברואר 1994):

בדוח שהוכן על-ידי המרכז למינהל ולהערכה בחינוך באוניברסיטת חיפה התברר, כי מורים רבים לחשבון בבתי-הספר היסודיים אינם שולטים בחומר, ולכן הישגי התלמידים לקויים.

בדוח אחר נאמר, שלחלק ניכר מהמורים בבתי-הספר חסרה תעודת הוראה.

ברצוני לשאול:

1. מה ייעשה כדי למנוע ממורים חסרי תעודת הוראה להורות בבתי-הספר?

2. מה ייעשה להבטיח רמה נאותה של מורי חשבון בבתי-הספר?

### **סגן שר החינוך, התרבות והספורט מ' גולדמן:**

1. המשרד נוקט את הפעילויות הבאות:

למנהלי המחוזות ולמפקחים על מוסדות החינוך הופקו נתונים אישיים של המורים הלא-מוסמכים, כדי שיעודדו אותם להשלים את בחינות ההסמכה שהוטלו עליהם, ובמקרים מסוימים אף להפסיק את עבודתם.

הוגדל מספר קורסי ההסמכה שהמשרד מקיים בעבור עובדי ההוראה הלא-מוסמכים.

מוגבר המאמץ להגדלת אחוז הנקלטים במערכת החינוך מקרב בוגרי המוסדות להכשרת מורים, על-ידי מגע אישי וקשר מוקדם עם הבוגרים, מתוך תקווה כי גם כוח המשיכה של המקצוע עלה בעקבות הסכמי השכר האחרונים. כמו-כן תותאם מכסת הקליטה של הסטודנטים במוסדות להכשרת מורים לביקוש הצפוי לכוחות הוראה.

ימוצו אפשרויות הקליטה של מורים מתאימים מקרב המורים העולים.

עובדי הוראה מוסמכים יתבקשו להרחיב את היקף משרותיהם. כיום ההיקף הממוצע של משרת עובד הוראה אינו מגיע ל-80% המשרה.

2. המשרד נוקט את הצעדים הבאים:

ועדות המקצוע במוסדות להכשרת מורים מעדכנות את תוכניות הלימודים ומקיימות מבדקים לגבי מידת השליטה בחומר.

ניתנת עדיפות להשתלמויות המקצועיות בהוראת החשבון, הן במסגרת ההשתלמויות המרכזיות השוטפות והן במסגרת ההשתלמויות הבית-ספריות.

בשנת התשנ"ד נפתח מסלול להכשרת מורים מומחים למתמטיקה בחינוך היסודי, במסגרת מכון "מופת", ובשנת התשנ"ה יופעלו מסלולים כאלה בשש מכללות להכשרת מורים. יוגבר הפיקוח המרכזי על הוראת המתמטיקה במערכת החינוך.

### **היו"ר ש' וייס:**

תודה רבה. תודה לחבר הכנסת ויינשטיין, שוויתר על שאלה נוספת.

### **מימון השמירה במוסדות חינוך**

חבר הכנסת א' ויינשטיין שאל את שר החינוך, התרבות והספורט ביום י"א באדר התשנ"ד (22 בפברואר 1994):

לאחרונה פורסם באמצעי התקשורת, שהשמירה הנהוגה היום בפתחי בתי-הספר, גני-ילדים ומוסדות חינוך, תבוטל מחוסר תקציב. במקרה הטוב, יוטל סעיף זה על הורי התלמידים.

ברצוני לשאול:

האם יחויבו הורי התלמידים בביטחון ילדיהם בבתי-הספר במקום שמשרד החינוך ידאג לביטחון התלמידים? אם כן – מדוע?

### **סגן שר החינוך, התרבות והספורט מ' גולדמן:**

בשלב זה אין כל מגמה לבטל את השמירה במוסדות החינוך, נוכח המצב הביטחוני כיום.

ללא העברת החוק להארכת תוקפן של תקנות שעת-חירום (אבטחת מוסדות חינוך), אין אפשרות לגבות תשלום מהורי תלמידים כהשתתפות באבטחת מוסדות חינוך.

בשלב זה החוק טרם עבר בקריאה שנייה ושלישית, ולכן אין מגמה מיידית לגבות את האגרה מהורי התלמידים.

**היו"ר ש' וייס:**

תודה. בראוו. אני אסיר תודה לסגן השר על תשובותיו המנומקות והמפורטות.

**סגן שר החינוך, התרבות והספורט מ' גולדמן:**

אני מבקש להתנצל בפני חבר הכנסת אריאל ויינשטיין על שאמרתי: צ'יק צ'ק. לא היתה בזה שום כוונה לפגוע או להתייחס בזלזול לשאלות. אנחנו רואים בשאלות ובתשובות שלנו – – –

**היו"ר ש' וייס:**

לא עשית את זה בקצב של חיים בר-לב. זה היה בסדר גמור.

**עובדיה עלי (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, אני מתלונן על התשובות של סגן השר.

**היו"ר ש' וייס:**

למה?

**עובדיה עלי (הליכוד):**

לפני שבוע הוא ענה; אני אכתוב על כך לוועדת האתיקה.

**היו"ר ש' וייס:**

התשובות לא נכונות, או מה?

**עובדיה עלי (הליכוד):**

אתה תקבל את התשובה. היות שחילקת ציונים אני הערתי מה שהערתי.

**היו"ר ש' וייס:**

אני מודה תמיד לכל מי שמשיב. אולי אפשר לגמור את הבירור כאן.

**סגן שר החינוך, התרבות והספורט מ' גולדמן:**

לא צריך בירור, אני לא יודע – – –

**עובדיה עלי (הליכוד):**

יגיע מכתב. מכתב בדרך.

**היו"ר ש' וייס:**

מה לעשות, כל ערוץ פרלמנטרי תקנוני מקובל עלינו.

חברי הכנסת, אנחנו עוברים להצעת חוק חובת המכרזים (תיקון מס' 5) – – –

**גדעון שגיא (העבודה):**

אדוני היושב-ראש, מה עם התשובה על השאילתא שלי?

**היו"ר ש' וייס:**

אדוני סגן השר, סליחה. היתה לך גם שאילתא של חבר הכנסת גדעון שגיא?

מייד, אני ממש מתנצל, מדוע לא רשום אצלי כאן? מעניין מאוד. רשום אצלי: גדעון פת. יש פה טעות, לא שלי. פה רשום גדעון פת, והוא לא היה באולם. מסתבר שהשאלתא היא של חבר הכנסת גדעון שגיא. כנראה בגלל הלחץ – – –

#### סגן שר החינוך, התרבות והספורט מ' גולדמן:

גם אצלי כתוב גדעון פת.

#### היו"ר ש' וייס:

במזכירות טעו בין גדעון לגדעון.

#### סגן שר החינוך, התרבות והספורט מ' גולדמן:

מספר השאלתא הוא 2704?

#### גדעון שגיא (העבודה):

כן.

#### סגן שר החינוך, התרבות והספורט מ' גולדמן:

גם אצלי כתוב גדעון פת.

#### היו"ר ש' וייס:

זו שאלתא שלך, נכון, חבר הכנסת שגיא?

#### גדעון שגיא (העבודה):

כן.

## **היו"ר ש' וייס:**

נא להשיב על שאלתא מס' 2704 של חבר הכנסת גדעון שגיא. אני מבקש שלא להתבלבל בין הגדעונים. מילא, אם אתם מתבלבלים בין שישה חברי כנסת ששם כהן. אבל שמות פרטיים – – –

## **קריאה:**

זה בגלל השעה המאוחרת.

## **היו"ר ש' וייס:**

זו לא הטעות בגלל השעה, זה פה. טוב, טעות לעולם חוזרת. בבקשה.

## **פרסומים בעניין שביתת המרצים באוניברסיטאות**

חבר הכנסת ג' שגיא שאל את שר החינוך, התרבות והספורט ביום י"א באדר התשנ"ד (22 בפברואר 1994):

ב-13 בפברואר 1994 פרסמת בעיתונות מודעות בתשלום בקשר לשביתת המרצים באוניברסיטאות.

ברצוני לשאול:

1. כמה עלו פרסומים אלו?

2. מאיזה סעיף תקציבי במשרדך הוצא הסכום הנ"ל?

3. האם אין פסול בכך שנבחרה דרך שכזו לפעול בה אף שעומדים לרשותו ולרשות כל שר אחר דרכים רבות להביע דעתם ועמדתם באמצעות כל כלי התקשורת?

## **סגן שר החינוך, התרבות והספורט מ' גולדמן:**

1. 17,000 שקל.

2. מסעיף תקציבי המיועד לדוברות ולהסברה.

3. במסגרת המאמצים הרבים שנקטתי בניסיונות לסיים את שביתת המרצים, נוצר צורך דחוף להעביר לידיעת המרצים באוניברסיטה אינפורמציה עדכנית ומדויקת על עמדת הממשלה ועמדותי בעניין הסכסוך. הסתבר כי אינפורמציה זו אינה מגיעה אל כלל המרצים השובתים.

קיים קושי להשיג רשימות עדכניות וכתובות של כלל המרצים, ובגלל הדחיפות הגעתי למסקנה, כי הדרך האפקטיבית ביותר להביא לידיעתם את הדברים היא באמצעות מודעות בעיתונים.

**היו"ר ש' וייס:**

תודה.

שאלה נוספת? אני מודה מאוד לסגן השר.

### **בניית כיתות בכפרים הדרוזיים בגולן**

חבר הכנסת ס' טריף שאל את שר החינוך, התרבות והספורט ביום י"א באדר התשנ"ד (22 בפברואר 1994):

בארבעת יישובי הדרוזים בגולן קיים מחסור חמור בחדרי לימוד, ולמרות תנאי האקלים הקשים של האזור – אין תוכנית מספקת לטיפול בבעיה.

ברצוני לשאול:

1. מה היא תוכנית המשרד לבנייה בכפרים אלה בשנת התקציב 1994?

2. האם יאשר המשרד שמונה חדרים לבוקעתא, במקום מבנה טרומי עם גג מאסבסט הנמצא במצב מסוכן?

**תשובת סגן שר החינוך, התרבות והספורט מ' גולדמן:**

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

2-1. הנושא של מוסדות החינוך ביישובים הדרוזיים בגולן מטופל על-ידי משרדנו כל השנים בצורה נאותה, בעיקר על-ידי מחוז הצפון ועל-ידי המינהל לפיתוח מוסדות חינוך. בעבר תוקצבו תקציבים לבנייה של כיתות לימוד, וכן קיבלו היישובים הקצבות לשיפוצים ממפעל הפיס.

בתוכנית העבודה לשנת 1994 כלולות הקצבות לבניית כיתות לימוד: בבית-הספר התיכון מג'דל-שמש, ובבית-הספר היסודי בבוקעתא, כיתות בבית-הספר היסודי עין-קניה וחידוש מבנה בבית-הספר התיכון במסעדה.

עקב אילוצים תקציביים לא ניתן לממש את הצרכים השנה, ונמשיך לפעול לשיפור המצב גם בשנה הבאה.

הקצבות אלה נוספות על הקצבות גדולות ומשמעותיות שאנו מקציבים ליישובים הדרוזיים.

### **שמירת אופיו הדתי של בית-ספר**

חבר הכנסת א' רביץ שאל את שר החינוך, התרבות והספורט ביום י"א באדר התשנ"ד (22 בפברואר 1994):

פורסם כי יש כוונה לבטל את האופי הדתי של בית-הספר התיכון "אבן העזר" ליד מושב נחם, במסגרת המועצה האזורית מטה-יהודה. בין היתר, הועבר בית-הכנסת ונקבע כי במקום תופעל מעבדה, וכן הועברו משרדי המועצה לכמה מחדרי כיתות בית-הספר.

ברצוני לשאול:

1. האם הפרטים כפי שפורסמו נכונים?

2. לנוכח התנגדות ההורים והתלמידים לשינוי מגמת בית-הספר, האם יימנע ביצוע פעולות העשויות להביא לשינוי האופי הדתי של בית-הספר?

### **תשובת סגן שר החינוך, התרבות והספורט מ' גולדמן:**

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. התשובה שלילית.

2. בימים אלה נשקלת אפשרות לארגון מחודש של המערכת החינוכית הדתית באזור. המועצה האזורית מטה-יהודה מעסיקה משרד לייעוץ ארגוני, על מנת שיעץ לה בנושא.

### **תוכנית גיל"ת לילדים במצוקה**

חבר הכנסת ח' פורת שאל את שר החינוך, התרבות והספורט ביום י"א באדר התשנ"ד (22 בפברואר 1994):

תוכנית גיל"ת – גישה ייחודית להתפתחות תקינה – מיועדת לחלץ ילדים במצוקה ומתוקצבת בדוחק באגף לשח"ר – האגף לשירותי חינוך ורווחה.

ברצוני לשאול:

1. מה הם הקריטריונים שלפיהם מתוקצבים פרויקטים בשח"ר?
2. בכמה מתקצב האגף תוכניות אליטיסטיות כגון "תרבות הדין והוויכוח" ותוכניות למחוננים?
3. האם תפקיד האגף לתמוך בתוכניות אלה או בתוכניות כמו גיל"ת, העומדת לפני סגירה?

### **תשובת סגן שר החינוך, התרבות והספורט מ' גולדמן:**

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

התוכנית אכן מתוקצבת באגף שח"ר, ובדרך כלל תוקצבה יותר מהתכנון הצפוי לשנת הכספים, בהתאם למדד ההתייקרויות במשרד.

1. אגף שח"ר עובד בעיקר בהתאם לתוכנית הרווחה והשיקום ביישובים שנקבעו על-פי החלטת הממשלה וועדת שרים.

בהתאם לתוכנית הביזור של פרויקט השיקום והרווחה, התוכניות היישוביות נקבעות על-ידי צוות ההיגוי היישובי ומאשרות על-ידי יחידות המשרד.

2. אין באגף שח"ר כל תוכנית אליטיסטית. כל התוכניות באגף שח"ר מיועדות לאוכלוסיות חלשות, שהן אוכלוסיות היעד של אגף שח"ר.

3. תפקיד אגף שח"ר הינו לדאוג לקידום ההישגים הלימודיים של האוכלוסיות החלשות במערכת החינוך. כל השאר הוא פועל יוצא של מטרה נעלה זו.

### **דוח הוועדה לבדיקת נושא לימודי היהדות**

חבר הכנסת א"ח שאקי שאל את שר החינוך, התרבות והספורט ביום י"א באדר התשנ"ד (22 בפברואר 1994):

לפני כשנה מונתה ועדה לבדיקת מצב לימודי היהדות בבתי-הספר הממלכתיים בארץ, בראשות רקטור אוניברסיטת חיפה, פרופסור עליזה שנהר.

נודע לי זה כבר, כי הוועדה סיימה את עבודתה, אך כל מאמצי להשיג את הדוח עלו בתוהו.

ברצוני לשאול:

1. האם ידועים למשרדך ממצאי הדוח, ומה הם?

2. אם אכן המצב בלימודי היהדות קשה, מה ייעשה כדי לתקנו?

### **תשובת סגן שר החינוך, התרבות והספורט מ' גולדמן:**

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

2-1. פרופסור שנהר עומדת להגיש את הדוח בנושא לימודי מקצועות היהדות לשר החינוך, התרבות והספורט בשבועות הקרובים. הדוח נמצא בשלבי הדפסה אחרונים.

מכיוון שהדוח טרם הוגש, אין המשרד יודע את ממצאיו.

### **ועדה לנושא שינויים בבחינות הבגרות**

חברת הכנסת נ' חזן שאלה את שר החינוך, התרבות והספורט ביום י"ז באדר התשנ"ד (28 בפברואר 1994):

לאחרונה התפרסמו ידיעות על כוונת משרד החינוך לבטל כמה בחינות בגרות במסגרת רפורמה במערכת החינוך. על ועדת בן-פרץ הוטל להגיש הצעות אופרטיביות.

ברצוני לשאול:

1. מה הוא הרכבה המקצועי של ועדת בן-פרץ, והאם ניתן בה ייצוג למורים עצמם?

2. האם יתחשב משרדך במדיניות הקבלה למוסדות להשכלה גבוהה כאשר יכריע באשר לגורל בחינות הבגרות?

### **תשובת סגן שר החינוך, התרבות והספורט מ' גולדמן:**

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. ועדת בן-פרץ מורכבת מנציגי אקדמיה, נציגי משרד החינוך והתרבות, מנהלי בתי-ספר ונציגי שני ארגוני המורים.

2. נציגי האוניברסיטאות בוועדת בן-פרץ הם האחראים לנושא הקבלה והם נציגים רשמיים של ועד ראשי האוניברסיטאות. יש להניח, שמדיניות הקבלה למוסדות להשכלה גבוהה תידון אתם בדיוני ועדת בן-פרץ, ושדיונים אלה ישתקפו בהמלצות הוועדה. עמדת המשרד תיקבע לאחר קבלת ההמלצות.

### **השבתת בית-ספר בפרדס-חנה**

חבר הכנסת י' ביבי שאל את שר החינוך, התרבות והספורט ביום י"ז באדר התשנ"ד (28 בפברואר 1994):

נמסר לי כי בית-הספר הטכנולוגי הדתי לבנים בפרדס-חנה-כרכור מושבת זה שבוע ימים. חשבון הבנק של בית-הספר מעוקל, הטלפון מנותק ועוד.

ברצוני לשאול:

1. האם ידיעות אלה נכונות?

2. מה ייעשה על מנת לחדש את הלימודים בבית-הספר בצורה סדירה?

3. מה ייעשה על מנת שתופעה זו לא תישנה?

חבר הכנסת א"ח שאקי שאל את שר החינוך, התרבות והספורט ביום כ"ד באדר התשנ"ד (7 במרס 1994):

נודע לי מפי מנהל בית-הספר הדתי הטכנולוגי בפרדס-חנה, כי בית-הספר סגור זה יותר משבועיים, עקב כך שאיגוד הערים שבתחומו נמצא בית-הספר טוען שלא קיבל את הכספים המיועדים לכיסוי חובות בית-הספר.

ברצוני לשאול:

1. כיצד קרה שבית-ספר נסגר בגלל קשיי תקציב ולא טופלו בעיותיו קודם לכן?

2. מתי ייפתח בית-הספר?

3. מה ייעשה על מנת לפתור באופן יסודי את הבעיה?

### **תשובת סגן שר החינוך, התרבות והספורט מ' גולדמן:**

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

אכן, בית-הספר הושבת במשך ימים מספר לשעות מספר כאות מחאה של המורים, מאחר שאגד ערים שומרון לא הפריש להם את דמי זכויות הפנסיה עקב גירעון תקציבי, וזאת אף שמשרד החינוך העביר לאיגוד את שכר המורים במלואו, לרבות זכויות הפנסיה.

משרד הפנים בודק עתה אפשרות להסדיר את הנושא עם האיגוד. הלימודים בבית-הספר מתקיימים כסדרם זה כשלושה שבועות.

### **הקדמת גיל לימוד הקריאה**

חבר הכנסת י' בא-גד שאל את שר החינוך, התרבות והספורט ביום י"ז באדר התשנ"ד (28 בפברואר 1994):

בעבר הוקמו ועדות לבדיקת הקדמת גיל הקריאה (רצ"ב שני קטעי עיתונים).

נוכח הקשיים בקליטת הקריאה בכיתות הראשונות של בית-הספר, ברצוני לשאול:

1. מה היו מסקנות הוועדות?

2. אם המסקנה היא, כידוע לי, הקדמת גיל הקריאה, מתי יבוצע הדבר?

3. האם נשקל לבדוק כיתות ניסוי להתחלת הוראת הקריאה מגיל שלוש, כמקובל ב"חדר" ולהבדיל ב"מיסיון"?

### **תשובת סגן שר החינוך, התרבות והספורט מ' גולדמן:**

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

2-1. חבר הכנסת בא-גד מתייחס בשאלתא להמלצות שהוגשו לפני עשור שנים ואף יותר.

במהלך שנים אלו הצטברו מחקרים רבים המראים כי הקדמת גיל ההוראה הפורמלית של הקריאה על-ידי שימוש בשיטות מובנות, שאינן מתחשבות בידע הלשוני האינטואיטיבי וההתפתחותי של ילדים, לא רק שאינה מבטיחה הצלחה, אלא יוצרת אצל ילדים קונפליקטים והתנגדויות המונעים מהם את הרכישה היעילה של הקריאה והכתיבה (עבודות של פרופסור פיטלסון ופרופסור ואהל).

ההורים אף הם נסחפים למירוץ אחר הישגים מגיל צעיר ביותר, ולחצם רק מגביר את המתח והחרדה של הילדים.

מאידך גיסא – המחקר העדכני ממליץ לחשוף את הילדים מגיל צעיר למפגש עם השפה הכתובה, אך לעשות זאת בדרך ההתפתחותית, שתתחשב בחשיבה שלהם ובהבנתם הטבעית את המערכות הקשורות לשפה הכתובה.

היום אנחנו מדברים על רכישת הקריאה והכתיבה בהקשר תרבותי רחב ועל מערכת שלמה של התנהגויות קוגניטיביות-אינטלקטואליות המתפתחות כתוצאה מכך. אנחנו גוזרים את המונח אוריינות – מבר-אוריין, כלומר בן-תורה, כפי שהוא מופיע במקורותינו. לגילויים המוקדמים מאוד של עניין, סקרנות ושימוש בשפה הכתובה קוראים ניצני אוריינות.

הגישה ההתפתחותית שמערכת החינוך מציעה היום לטפחה משלבת בתוכה גם את ההשקעה בגיל הצעיר וגם את הסיכוי להביא מספר גדול יותר של ילדים לקרוא ולאהוב את הקריאה.

משרד החינוך נערך לטיפול ניצני אוריינות בטרם נכנסים הילדים לכיתה א'.

האגף לחינוך יסודי מפתח כלי אבחון רגיש המאפשר בדיקת מושגי הדפוס אצל ילדים בראשית הכניסה לבית-הספר. בעזרת כלי זה ניתן יהיה להכין לילדים תוכניות קריאה אינדיבידואליות בהתאם להבנתם את השפה הכתובה. כמו-כן מוציא האגף כלי המאפשר למורים להעריך באופן התפתחותי את ראשית הכתיבה של ילדים. כלים אלו נמצאים בשימוש ניסויי בבתי-ספר לקראת הפצתם בשדה בהתשנ"ה.

כיתות א' ברוב בתי-הספר מציעות לילדים סביבה לשונית עתירת שפה הכוללת חשיפה רבה מאוד לספרים ואף שימוש במעבדי תמלילים כמחוללי כתיבה.

בחלק מבתי-הספר לומדים ילדי גנים עם ילדי כיתות א', במסגרת חטיבות צעירות. במסגרת זו ילדי הגן נחשפים לשפה הכתובה וגם ללמידתם של ילדים קוראים הלומדים אתם בצוותא.

האגף גם שוקד על הכנת חומרי הדרכה להורים. בהכנה נמצא תדריך המסביר את חשיבות הקריאה של ההורים בפני הילדים על מנת לחשוף אותם מגיל צעיר לשפת הספר ולמאפייני השפה הכתובה.

פיתוח ניצני האוריינות מהווה את הבסיס שעליו ניתן להקנות לאחר מכן את הקריאה הפורמלית בהצלחה.

שתי מומחיות בעלות שם עולמי בתחום הוראת הקריאה בגיל הרך, פרופסור מרי קליי מניו-זילנד ופרופסור מרגרט ספנסר מאנגליה, ביקרו לאחרונה בארץ. שתיהן נתנו חיזוקים למדיניות שהמשרד מפתח בנדון.

3. אין לגזור גזירה שווה מהוראת הקריאה ב"חדר" להוראת הקריאה בבתי-הספר, מהסיבות הבאות:

ב"חדר" לומדים הילדים לקרוא טקסט קדוש, שאותו הם מכירים בעל-פה. כיום בגנים אנחנו מאפשרים לילדים כבר בגיל צעיר לפגוש טקסטים שהם מכירים בעל-פה, בבחינת גירסא דינקותא (ראה פרסום "טיפול האוריינות בחמ"ד").

לא כל הילדים לומדים לקרוא בהצלחה ב"חדר" (ראה עבודותיו של ד"ר יוסף שימרון מאוניברסיטת חיפה). ילדים רבים לומדים ב"חדר" לקרוא אך לא בהכרח להבין את הנקרא. הפעילות שמקיימת מערכת החינוך היסודי מבטיחה כי הבנת הנקרא תתפתח בד בבד עם רכישת המיומנויות החל מכיתה א'.

### **אישור להפעלת מוסדות חינוך ברמת-גן**

חבר הכנסת רע' כהן שאל את שר החינוך, התרבות והספורט ביום כ"ד באדר התשנ"ד (7 במרס 1994):

נודע לי כי בין עיריית רמת-גן, משרד החינוך וועד ההורים של בית-הספר "בן איש חי" וגני "קרני ראם" ברמת-גן נתגלו חיכוכים אשר בפועל גורמים להפעלת כיתות לימוד בניגוד למותר בחוק ולמכסה שאושרה על-ידי משרדך.

ברצוני לשאול:

1. כיצד העניק משרדך אישורים למוסדות חינוך אלו בטרם ניתנה הסכמת הרשות המקומית?
2. המבנה ושטח המוסדות אינם תואמים את דרישות משרד החינוך לקיום מוסד חינוכי. מי אחראי לכך?

### **תשובת סגן שר החינוך, התרבות והספורט מ' גולדמן:**

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. מנכ"ל העירייה שלח לנו מכתב ב-18 בדצמבר 1991, ובו הוא מאשר שימוש במבנה לצורך קיום גני-ילדים. על סמך אישור מנכ"ל העירייה, אישר משרד הבריאות והמליץ בפנינו להנפיק רשיון.
2. הרשיון שניתן למוסד הנ"ל תואם במלואו את דרישות משרד החינוך ומשרד הבריאות. אם במהלך השנים נוספו מבנים טרומיים או נוסף שטח לא מתאים, אין זה באחריות משרד החינוך והתרבות, כי אם באחריות הרשות המקומית.

### **אלימות בבתי-ספר יסודיים**

חבר הכנסת א' דיין שאל את שר החינוך, התרבות והספורט ביום כ"ד באדר התשנ"ד (7 במרס 1994):

ילד בן תשע, תלמיד כיתה ג' במרכז הארץ, תקף במספריים תלמיד אחר בכיתתו. רק בנס לא הסתיים המקרה באסון, בשל התערבות חבריו והמורה. הורי הילד שהותקף הגישו תלונה למשטרת מסובים.

ברצוני לשאול:

1. האם הידיעות נכונות?

2. כיצד יטופלו בעיות אלימות בבתי-ספר יסודיים?

### **תשובת סגן שר החינוך, התרבות והספורט מ' גולדמן:**

(לא נקראה, נמסרה לפרוטוקול)

1. התשובה חיובית. מדובר בילד אלים ופרובלמטי, שמאז כניסתו לבית-הספר קיבל התייחסות מיוחדת וסיוע לימודי מסיבי, והוא מלווה בחוזה אישי עם המשפחה. הוא טופל בידי שני גורמים פסיכולוגיים חיצוניים וגורם פנימי – כל זאת מלבד מעקב שוטף של בית-הספר על התנהגותו והתקדמותו.

2. קיימות תוכניות מניעה שמונחות על-ידי שפ"י – שירות פסיכולוגי-ייעוצי – לטיפול כללי במניעה. לגבי מקרים ספציפיים, כמו המקרה האמור, השירות הפסיכולוגי החינוכי המקומי מטפל באופן נקודתי.

### **הצעת חוק חובת המכרזים (תיקון מס' 5), התשנ"ד–1994**

#### **(קריאה ראשונה)**

#### **היו"ר ש' וייס:**

הצעת חוק חובת המכרזים (תיקון מס' 5), התשנ"ד–1994, קריאה ראשונה.

תציג את החוק סגנית שר התעשייה והמסחר. גברתי, בבקשה.

#### **סגנית שר התעשייה והמסחר מ' לובלסקי:**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, יש כאן הצעה לדחייה, שהיא בעצם הצעה טכנית.

בהצעת חוק חובת המכרזים (תיקון מס' 5), התשנ"ד–1994, בסעיף 9(ב) לחוק חובת המכרזים, התשנ"ב–1992, במקום "ד' בניסן התשנ"ד – 16 במרס 1994", יבוא "כ' באב התשנ"ד – 28 ביולי 1994".

הסיבות הן: סעיף 3 לחוק חובת המכרזים, התשנ"ב–1992, מסמיך את הממשלה, באישור ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת, לקבוע בתקנות הוראות בעניין העדפה של תוצרת הארץ, העדפה

בשל התחייבות לשיתוף פעולה עסקי בין-לאומי או לרכש גומלין בין-לאומי, והעדפה של תוצרת הארץ מאזורי עדיפות לאומית.

סעיף 9(ב) לחוק קובע, כי עד לכניסתו לתוקף של תקנות כאמור, ולא יאוחר מיום ד' בניסן התשנ"ד, 16 במרס 1994, ינהגו המדינה וכל תאגיד ממשלתי בכל העניינים שלגביהם יותקנו אותן תקנות, לפי הכללים והנהלים שהיו נוהגים לפני תחילתו של החוק.

והנה, התקנות שהגישה הממשלה לאישור ועדת החוקה, חוק ומשפט של הכנסת נמצאות עכשיו בדיון בוועדת משנה שהוקמה לעניין זה. בראשות ועדת המשנה, שהיא ועדה משותפת לוועדת החוקה וועדת הכלכלה, עומד חבר הכנסת גדעון שגיא. התקנות שהגישה הממשלה מעלות סוגיות מספר, אשר ייתכן שהתקנתן תדרוש שינויים בחוק.

על מנת לאפשר לוועדת המשנה לסיים דיוניה ביסודיות הנדרשת, מוצע לדחות את התאריך הקבוע, שהיה אמור להיות קודם, לפי המחשבה, בחודש מרס, ליום כ' באב התשנ"ד, 28 ביולי 1994. כלומר, יש כאן בקשה לדחייה שהיא בעצם דחייה טכנית על מנת לאפשר לוועדת המשנה לעבוד ולהתמודד ביסודיות עם התקנות שהגישה הממשלה, אשר בעטיין ייתכן שיתבקשו גם אילו תיקונים בחקיקה.

### **היו"ר ש' וייס:**

תודה רבה, גברתי, סגנית שר התעשייה והמסחר.

אנחנו עוברים לדיון, כל אחד שלוש דקות. אני חושב שזה מספיק. חבר הכנסת גדעון שגיא, ואחריו – חבר הכנסת שאול יהלום.

### **גדעון שגיא (העבודה):**

אדוני היושב-ראש, חברי הכנסת, אלמלא היתה הממשלה מעלה הצעת חוק ממשלתית, הייתי אני עצמי מניח הצעת חוק להארכת תוקף ההסדר הקיים, מהטעם הפשוט, שלאחר שהממשלה הניחה את התקנות על שולחן הכנסת, התברר שדרוש תיקון בחוק חובת המכרזים, ואת זה כמובן לא ניתן לעשות בימים אחדים, ולכן נדרש אותו תיקון טכני, אותה הארכת תוקף הוראות הממשלה בדבר העדפת תוצרת הארץ, הקיימות בתוקף החלטה כ"ל 1987, שהיא בתוקף משנת 1984.

אני רוצה להביא לתשומת לב חברי הכנסת, שאיננו יכולים, כמובן, בשום פנים ואופן, לשחרר את עצמנו מהכללים שנקבעו אז בדבר העדפת תוצרת הארץ, ולו לזמן מוגבל. גם הכללים הנהוגים היום בתוקף החלטת הממשלה משנת 1984 נותנים רק תשובה חלקית לתעשייה המקומית וליתר היצרנים במדינת ישראל. דרוש חוק חדש, שיאמר באופן פוזיטיבי שהמדיניות שלנו היא מדיניות של העדפת תוצרת הארץ ומדיניות המבטיחה שרכש הגומלין, כפי שהוא נהוג במדינות תעשייתיות אחרות, יונהג באופן אפקטיבי, ולא כפי שהדבר הזה קיים היום, בתוקף הוראות הממשלה שבקושי ניתן לאכוף אותן.

לכן דרושה היום הארכה, בתוקף הנסיבות, ואני מקווה שבמהרה נוכל לסיים את החקיקה ואת התקנות בנושא כה חשוב לכולנו. תודה רבה.

### **היו"ר ש' וייס:**

אני מודה מאוד.

חבר הכנסת שאול יהלום – איננו באולם. אני מזמין את חבר הכנסת יורם לס, ואחריו – חבר הכנסת רון נחמן.

### **יורם לס (העבודה):**

אני מוותר.

### **היו"ר ש' וייס:**

תודה. חבר הכנסת עובדיה עלי, אחרון המשתתפים בדיון, בבקשה.

### **עובדיה עלי (הליכוד):**

אדוני היושב-ראש, כנסת נכבדה, אני מבקש, קודם כול – לא להיסחף. חוק חובת המכרזים הוא חוק טוב, והוא בעצם בא להבטיח שיהיה דין אחד לכול, שלא תהיה אפליה, שלא יהיה פרוטקציוניזם, שהמדינה והתאגידים הקשורים אליה ירכשו את הטובין מהאיכות הטובה ביותר במחיר הנוח ביותר, שאם המדינה מוכרת נכסים, נכסי דלא נידי או כל נכס אחר, תהיה אפשרות של תחרות שווה לכול, שלא תהיה אפשרות העדפה מסיבות לא ענייניות, כאלה ואחרות. כך שבעיקרו של דבר החוק הזה הוא חוק טוב, וגם כשבאים להיטיב עם אזורים מסוימים בארץ, ותיכף אגע בעניין זה, אני בעד ההטבה הזאת וההעדפה הזאת. אסור לשכוח את עיקרי החוק, את מטרת החוק ואת ייעודו, שכולם טובים וראויים ורצויים. ולכן לא כדאי לשפוך כאן את המים עם התינוק, ואסור בלחץ הזה להעדיף תוצרת הארץ, להיסחף, ולפגוע בדבר שהוא חשוב מאוד מאוד לפיתוח המשק, לתחרות טובה במשק, בכך שנבטיח הקמת מפעלים רנטביליים, המשך הפעלתם וקיומם של מפעלים רק על בסיס כלכלי, ואלה שאין להם יכולת תחרות מסיבות כאלה ואחרות, אין כל סיבה להחזיק אותם בהנשמה מלאכותית. גם זאת כדאי לדעת.

קל מאוד לקום, להיות פופוליסט ולמצוא חן בעיני קבוצה זו או אחרת של עובדים, ובאותה הזדמנות לפגוע פגיעה קשה, בנושה, במשק המדינה, לעתים פגיעה שאין לה תקנה, פגיעה בלתי הפיכה. משקים כלכליים שלא ידעו להתאים עצמם לצורכי השעה, לא ידעו להתאים עצמם לטכנולוגיות המתחדשות, לשווקים שמתפתחים, למוצרים נדרשים, נצרכים, בעת כזאת או אחרת, אלה משקים שבסופו של דבר הפכו משקים פרימיטיביים, משקים שלא התפתחו עם הזמן, משקים שנעצרו בנקודת זמן מסוימת, משקים שהביאו לקריסת הכלכלה של מדינותיהם.

## גדעון שגיא (העבודה):

זו הגנה שנופלת בהרבה מההגנה שיש במדינות תעשייתיות אחרות.

## עובדיה עלי (הליכוד):

אני מציע שתאזין לדברי עד הסוף, ואז אני מקווה שיהיו לך הרבה שאלות, ואם היושב-ראש יסכים – אשמח להשיב.

## היו"ר ש' וייס:

אין בעיה.

## עובדיה עלי (הליכוד):

עם זאת, מה אני מציע? אני בהחלט בעד הארכת המועד, בעד החוק המבטיח תקופת מעבר להתארגנות, שהמשק יתאים עצמו לצרכים. אבל כשאתם מכינים הצעת חוק אלטרנטיבית, כדאי שתיתנו דעתכם על העקרונות שדיברתי עליהם, שבכל מדינות העולם נוהגים בנושא שהוא חשוב מאוד, ואנחנו לא מקפידים עליו מספיק, מה שנקרא רכש גומלין.

מדינות מתועשות מפותחות כמו ארצות-הברית הגדולה, המעצמה האדירה הזאת, כשהיא רוכשת היום ציוד, טובין, דברים ממדינה אחרת, היא מתנה זאת ברכש גומלין, וזה דבר הוגן, דבר שהוא מקובל היום בעולם, ומשום-מה אנחנו, מדינת ישראל, לא מקפידים די הצורך בעניין הזה. יש רשות שממונה על התחום הזה ומנסה לאכוף, מנסה לתאם בין משרדי הממשלה השונים, מנסה לעקוב ולפקח אחרי הנושא של רכש גומלין, אבל הפעילות אינה מספקת, ויש דוגמאות למכביר.

אני אביא דוגמה אחת, שפשוט זועקת לשמים. כש"אל על" עמדה לרכוש בזמנה מטוסים, והיתה תחרות בין "מקדונל דגלס" לבין "בואינג", "מקדונל דגלס" הציעה אז רכש גומלין בהיקף של 100%, דבר שיכול היה להבטיח תעסוקה לעובדי התעשייה האווירית בהיקף של מיליארדי שקלים, למעלה ממיליארד דולר. ו"אל על" קיבלה דווקא את ההצעה האחרת, שלא הבטיחה רכש גומלין בהיקף כזה אלא הבטיחה רכש גומלין בהיקף קטן הרבה יותר – 25%. מה קורה? כל אחד הוא אימפרטור, רואה רק את הנחלה הפרטית שלו, לא רואה את צורכי המשק כולם, אין לו ראייה כוללת. גם חברה ממשלתית, תאגיד ממשלתי, חייב לראות את צורכי המשק. לו הוא היה רואה את צורכי המשק ורואה איזו תרומה הוא יכול לתרום לתעשייה האווירית, לעובדי התעשייה האווירית, יכול להיות שהיה שוקל אחרת ונוהג אחרת. על כך יש בלבי על אותן חברות, על אותם מנהלי חברות.

תפקידנו להבטיח שתאגידים, שחברות ממשלתיות, שמשרדי ממשלה, בשעה שהם באים ומתקשרים בחוזה רכש, יהיו חייבים להבטיח רכש גומלין. אם אתה מבטיח רכש גומלין, כתוצאה מכך, השלכה ראשונה, אתה בהכרח מרחיב את מעגל התעסוקה, אתה מביא לצמיחה גדולה יותר, אתה מגדיל את התמ"ג במדינה, אתה מגדיל את התל"ג של המדינה. זה כן, רכש גומלין – כן, אבל לבוא ולתת הנשמה מלאכותית למפעלים כושלים – לא. אסור בשום פנים ואופן, כשאתם תבואו ותדונו בהצעת חוק אלטרנטיבית, באותה הזדמנות שאתם מנסים לסייע לתקופת זמן מסוימת למפעל כזה או אחר, או לאזור כזה או אחר בארץ, לפגוע לטווח ארוך במשק המדינה.

נושא שני שצריכה להיות בו עדיפות – לאותם אזורים מרוחקים ממרכז הארץ, שהוצאות הייצור בהם גדולות בשל הריחוק. לאזורים בפריפריה רחוקה, כמו ירוחם, מצפה-רמון, אילת, קריית-שמונה, בהחלט צריך לסייע וצריך להעדיף אותם בצורה כזאת או אחרת, אבל גם אז צריך להקפיד שיהיה מדובר במפעלים שהם רנטביליים, מפעלים רווחיים, לא מפעלים שמונשמים הנשמה מלאכותית.

אני יכול לעמוד כאן ולדבר ארוכות על התעשייה האווירית ועל התעשייה הצבאית ועל מה שקורה במשק המדינה, אבל השעה לא מאפשרת לי, ובשל סדר הזמן אני פשוט אפסיק בנקודה זו. ואני מבקש לא להיות פופוליסט, לראות ראייה לטווח ארוך של משק המדינה, להבטיח קיומם של מפעלים רנטביליים, רווחיים, שעומדים על בסיס כלכלי איתן ולא על כרעי תרנגולת ולא על קב"ים, ובאותה הזדמנות להקפיד על נושא רכש גומלין. תודה רבה.

### **סגנית שר התעשייה והמסחר מ' לובלסקי:**

אני יכולה להשיב?

### **היו"ר ש' וייס:**

ודאי שאת יכולה להשיב. בבקשה, גברתי. תשובה של סגנית השר. לא רק שאת רשאית לעשות את זה, יש לך אפילו גם כמה מאזינים פה.

### **סגנית שר התעשייה והמסחר מ' לובלסקי:**

אני רוצה לחזק את דברייך, חבר הכנסת עובדיה עלי, בעניין רכש הגומלין. אני מתנסה בכך, במסגרת משרד התעשייה והמסחר, כאשר אנחנו מקבלים שרי תעשייה או שרי סחר חוץ, שבאים למשרדנו, ואחרי כל דברי הנימוסין וכו', כאשר אנחנו מדברים על הנושא של רכש גומלין, פתאום מרימים גבה.

היתה כאן לפני זמן לא רב השרה לסחר חוץ של הולנד. על הכול היא היתה מוכנה לדבר אתנו – לא שאני אומרת שזה מוצדק, אני רוצה רק לחזק את דברייך – רכש גומלין לא מצא חן בעיניה. באים אלינו נציגים מיפן, באים אלינו נציגים ממקומות אחרים לעשות אתנו עסקים. היו לנו ויכוחים עם חברה כמו "דיימלר-בנץ". אני יודעת שבנושא של ייבוא המכוניות לישראל, שהוא יבוא עצום, לא הצלחנו להגיע לחיוב של רכש גומלין. לגבי "מקדונלד דגלס", נדמה לי שגם באמצעות הרשפ"ת – רשות לשיתוף פעולה תעשייתי – ואתה יודע את זה גם מתפקידך הקודם, נעשים מאמצים אדירים

בכל מה שקשור בנושא של רכישות של המספנות, של חיל הים. אבל אני מצדיקה, ללא כל היסוס, את מה שאתה העלית כאן בנושא של רכש גומלין, וזו בהחלט מחויבות של הממשלה להקפיד לעשות זאת.

לעומת זאת, הייתי בכל זאת רוצה לאזן קצת את הדברים. הרי אין כל כוונה שבנושא של העדפת תוצרת הארץ נרצה לכפות קיום מפעלים כושלים ולקנות את תוצרתם. אבל אנחנו נתקלנו במקרים, למשל חברת החשמל, שבהחלט יכולה להיכנס לקריטריונים של חברה ציבורית, ויש לה גם קצת שייכות ממשלתית, שכאשר התקיימו מכרזים והיה צריך להחליט בחברת החשמל האם רוכשים טורבינות מ"אלקו" או רוכשים טורבינות מגרמניה, היינו צריכים לנהל מאבק גדול מאוד כדי שחברת החשמל תרכוש גם מ"אלקו". אני לא יכולה לבוא ולומר ש"אלקו" זה מפעל כושל. חברת החשמל היתה יכולה בהחלטה שלה לרכוש מגרמניה ולא מ"אלקו", להביא את "אלקו" למצב של פיטורים אדירים. היו לנו עוד תופעות כאלה בחברת החשמל, לגבי כבלים למיניהם. נכון שיכול להיות שמבחינת הכדאיות הרווחית המיידית היה זול יותר לרכוש בגרמניה, או לקנות בצרפת. גם מפעלים בארץ צריכים להתייעל. אני חייבת לומר לך, שבמשא-ומתן שהיה עם "אלקו", "אלקו" כחברה ראתה שאין לה ברירה אלא קצת להתגמש, גם בנושא המחירים, ואין כאן עניין של מפעל כושל.

עם זה, אנחנו לא יכולים לפרוץ את הכול, שכל אחת מהחברות הציבוריות הגדולות האלה, הענקיות, מייד תפנה לחפש לה שווקים שבהם תקנה באירופה, והתעשייה שלנו תיהפך לתעשייה מדולדלת מאוד. לכן, הנושא של העדפת תוצרת הארץ, שהיא צריכה להיות תוצרת איכותית, שהיא בהחלט צריכה לעמוד בתנאים של תחרות – אבל צריך גם להביא בחשבון קריטריונים, שאם לא נרכוש תוצרת הארץ אחוז המובטלים ילך ויגדל. אין לנו מנוס מלעגן את זה גם-כן בדרכים הנאותות ביותר.

מצאתי לנכון להעיר זאת בהתייחס לדברך.

### **עובדיה עלי (הליכוד):**

תודה רבה.

### **היו"ר ש' וייס:**

תודה רבה לגברתי סגנית השר, ואנחנו יכולים לעבור להצבעה על הצעת חוק חובת המכרזים (תיקון מס' 5), התשנ"ד–1994, בקריאה ראשונה. מוצע להעביר את ההצעה לוועדת הכלכלה.

### **סגנית שר התעשייה והמסחר מ' לובלסקי:**

לוועדה משותפת של ועדת הכלכלה וועדת החוקה, חוק ומשפט.

## היו"ר ש' וייס:

הוועדה כבר קיימת?

## סגנית שר התעשייה והמסחר מ' לובלסקי:

כן.

הצבעה מס' 113

בעד ההצעה להעביר את הצעת החוק לוועדה – 9

נגד – אין

נמנעים – אין

ההצעה להעביר את הצעת חוק חובת המכרזים (תיקון מס' 5), התשנ"ד–1994, לוועדה המשותפת לוועדת הכלכלה ולוועדת החוקה, חוק ומשפט נתקבלה.

## היו"ר ש' וייס:

חברי הכנסת, אני קובע בזאת שהצעת חוק זו עברה בקריאה ראשונה, ועוברת לוועדה המשותפת להמשך טיפול.

חברי הכנסת, אני רוצה להודיע עכשיו על הפסקה. אני מציע כך: אני יודע שהדיונים בוועדת הכלכלה עוד נמשכים. עוד לא קיבלתי אינפורמציה באיזה מצב הם, לכן קשה לי מאוד לעשות הערכת זמן. בשלב זה אנחנו נכריז על הפסקה – – –

## מנחם פרוש (יהדות התורה):

האם להביא טלית ותפילין?

## היו"ר ש' וייס:

אתה לא הבאת אותן מראש, חבר הכנסת פרוש? אני בטוח שזה ציוד קבוע שלך. אגב, "המודיע" הוא של היום או של אתמול?

אני מודיע, חברי הכנסת, על הפסקה עד השעה 01:20.

### **שרת העבודה והרווחה א' נמיר:**

20 דקות?

### **היו"ר ש' וייס:**

20 דקות בשלב זה. אחר כך נודיע לכם או באמצעות כריזה או שנתכנס ונודיע לכם הלאה לגבי סדר הלילה. בינתיים – הפסקה. אני מאחל לכם מנוחה קלה בהפסקה.

### **שרת העבודה והרווחה א' נמיר:**

אפשר להישאר באולם?

### **היו"ר ש' וייס:**

הכול פתוח.

### **עובדיה עלי (הליכוד):**

למה אי-אפשר להביא מחר ב-10:00?

### **היו"ר ש' וייס:**

זו אחת השאלות שאני רוצה לשאול בהפסקה.

בעוד 20 דקות נודיע לכם בדבר ההמשך.

(הישיבה נפסקה בשעה 01:00 ונתחדשה בשעה 01:37).

### **היו"ר ש' וייס:**

חברי הכנסת, אני מודיע שההפסקה תימשך עוד 15 דקות. בעוד 15 דקות נודיע לכם אם נמשיך בדיונים או שנפסיק אותם הלילה. תודה רבה.

(הישיבה נפסקה בשעה 01:38 ונתחדשה בשעה 01:41).

### **היו"ר ש' וייס:**

חברי הכנסת, אני רוצה להודיע כי הישיבה תמה. נחדש את הישיבה היום, 15 במרס 1994, ג' בניסן התשנ"ד, בשעה 10:00.

הישיבה ננעלה בשעה 01:42.